

Bibliothèque numérique

medic@

**Lulle, Raymond / Lulio, Raimundo. De
secretis naturae sive quinta essentia
libri duo**

Strasbourg : Balthazar Beck, 1541.

41939

RAIMVNDI
LVLII MAIORICI PHILO
sophi acurissimi, medicicq; celeberrimi,
De secretis naturæ
sive Quinta essentia
libri duo.

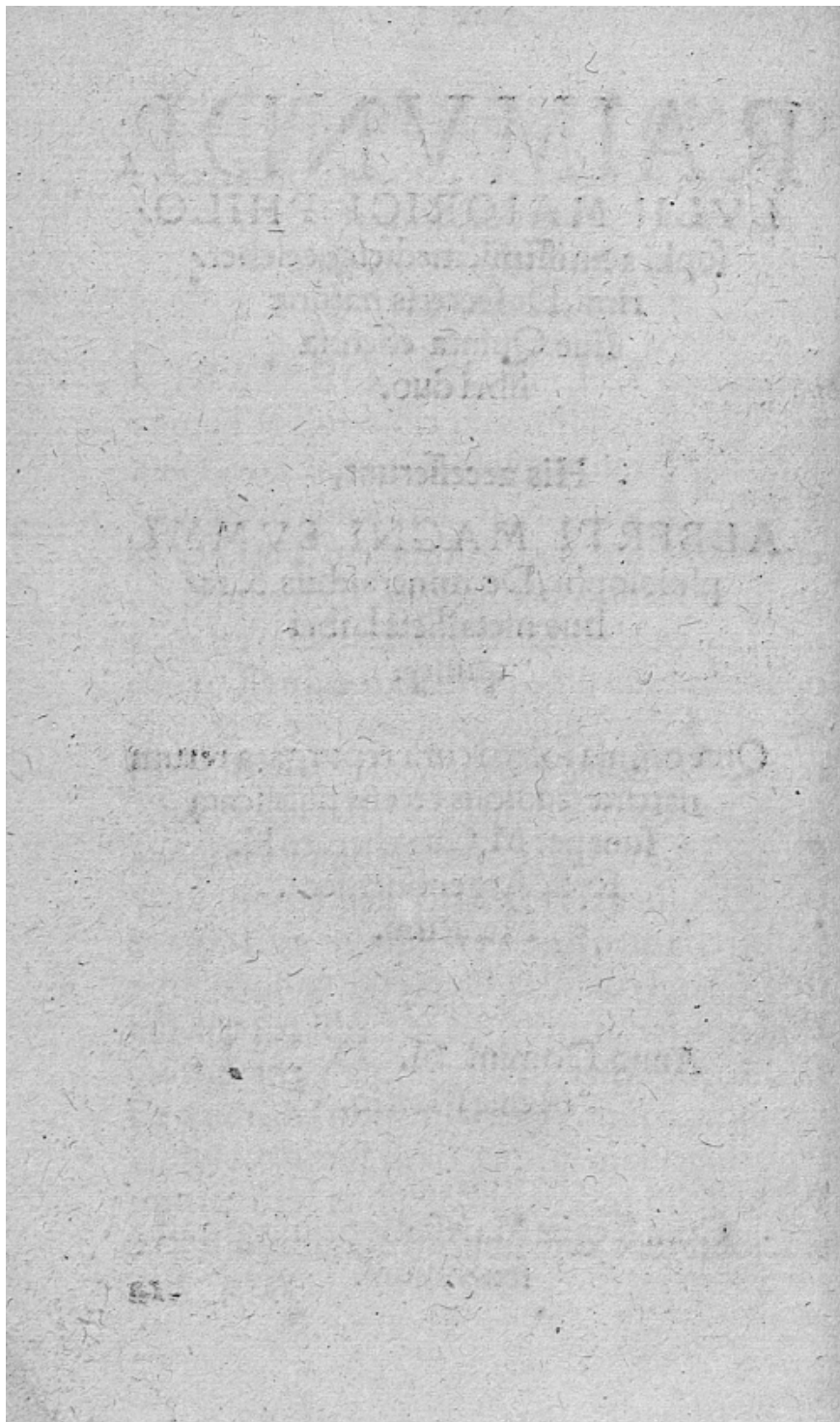
His accesserunt,

ALBERTI MAGNI SVMMI
philosophi, De mineralibus & rebus
metallicis Libri
quinque.

Quæ omnia solerti cura repurgata rerum
naturæ studiosis recens publicata
sunt per M. Gualcherum H.
Ryff, Argentinensem.
Medicum.

Anno Domini M. D. XLI.
Mense Martio.

Cum Regiæ Maiestatis priuilegio ad
sexennium.

ORNATISSIMO VIRO

Philippo Imsero Mathematico, varia-
rumq; rerum doctissimo Gualthe-
rus H. Ryff, Argentinus.
S. D. P.

ISI MIHI DE LIBE-
ralissimis moribus tuis & huma-
niss. ingenio tuo constaret, hanc
nuper ad te scribendi prouinci-
am non desumerem, potiusq; in
antiquo silentio persisterem. Ceterum quia
non tam ex aliorum sermone, quam ex mea
opinione mihi oino persuasi, te eum esse q om-
nes tibi deditos nullo vnquam tempore reij-
ceres, ea propter has nunc ad te sero quidem
literulas, amoris duntaxat testes esse volui.
Quanc̄ igitur me prorsus ab omni vel igna-
uia vel rusticitate præteriti silentij non excu-
so, spero tamen fore vt reliquum meū erga te
studiū boni consulas. Cupis igitur doctissime
Philippe frequentius ad te scribi, & conscius
fieri eorum quæ in dies nobis parit mentis
promptuarium. Aperiam igitur tibi nunc cō-
tēplatiunculam in quā olim sum deuolutus.
Noui dudū priscos philosophos rerū naturæ
studiosissimos, cum non sine admiratione, cre-
A ij bra

bra indagine hæc scrutarentur. Omnia quæ sub Luna visuntur ex materia & forma conflata esse existimasse, constituisseque duo materiam & formam, esse cuiusvis rei totam integramque substantiam. Atqui materia & forma simul quinarium adimplent. Nam materia quaternitas quædam est, & quatuor Elementorum (simplicissimorum mundi corporum) complexio. Forma vero est vnitas, quæ quatuor Elementis pacem imponit, rerumque quaternitatem moderatur. Est igitur quinarium, metrum & numerus compositionis omnium sensibilium substantiarum. Quicquid enim cuius mixto inest, præter formam, de natura est alicuius Elementi, formam autem haud elementarem esse sed cœlestem imitari naturam inficiabitur nullus. Quo fit ut omnis sensibilis creatura, sit ex quinario, id est, ex quinque essentijs conflata. Similis est enim maiori et visibili mundo, qui ex quinque maximis & visibilibus constat corporibus Terra, Aqua, Aere, Igne, & Cœlo, tanquam ex materia & forma, permutabilis quippe & fluxa est mundi forma. Cœli vero vnitas fixa ac stabilis, ac eiusdem mundi forma, hæc nimirum est nostra illa cœlestis quinta essentia, quæ ex omni sensibili substantia, secretione quatuor primarum
Elemen

Elementarium substantiarum præcepta & incorrupta essentia relinquatur, varijs apta vñsibus humanis, Medicæ disciplinæ Sacrarium. Siquidem huius virtus tam latissime patet, tam efficaces huius vires, vt quidam in ea sententia fuerint singulos morbos qui modo curam recipiant, hac sola recte cūrari, quia cælestis vt diximus, & omnis corruptionis expers. Quoniam vero accidit mi Philippe hoc deploratissimo seculo & tempore infœlicitate, malo hæc dubie fatali plerisq; obrepisse non dico odium sed tedium & fastidium huiusmodi naturæ secreta inuestigandi, proinde hic medicum imitaturus, deiectum appetitum languentis excitantem, propinamus & formis excudi curauimus, libellum. Raymundi Lulij Philosophi acutissimi (qui in hac parte Philosophiæ, quæ præcipue ad medicinam spectare videtur primam laudem meruerit) libellum de naturæ secretis, pro publico studiosorum commodo, vt veluti ex porrecto signo quodam ad sacrosanctâ hanc Philosophiæ partem, medicinæ excitaremus studiosos. Qui libellus tuo ductu fœlicibus Medicæ artis auspitijs, publicum assequitur, qui harum rerum studiosissimus es & eruendis naturæ arcanis indagator solertissimus.

A iij Hunc

Hunc ut nomini tuo ascribamus in causa
est, comunis illa studiorum nostrorum ratio.
Spe bona ducti hanc operam nostram huma-
nitati tuæ, alijsq; secretioris philosophiæ stu-
diosis non improbari. Quod si quibus aduer-
sòsidere natis, hæc omnino fastidio sunt futu-
ra, cum alia ratione curam non admittant,
eos ad anticyras relegamus, eleboro caput
purgaturi. Tu interea opera nostra ute-
re, fruire libello & bene vale. Ar

gentinæ Mense Martio.

Año Domini M.

D. XLI.

Raimundi

RAIMVNDI LVLII MAIORI,
ci, Philosophi acutissimi mediciq; celeberrimi
in primum librum de naturæ
secretis siue Quinta essentia
Præfatio.

LIBER SECRETORVM NATURÆ, seu quintæ essentiæ, qui docet eius extractionem & applicationem ad corpora humana ad opera mirabilia & fere diuina perficienda, totius artis medicæ via philosophica finienda, qua occultata, & vera medicina occultatur, & etiam metallorum transmutatio obstruitur, & reserata quælibet eorum reserantur, qui quidem est imago omnium librorum super his tractantium, quam Deus gloriosus exhibuit nobis, vt corpus nostrum a corruptione quantum foret possibile per naturam, vsq; ad terminum nobis constitutum a deo, conseruaret & vt etiam ipsa metalla imperfecta perficiuntur & inuicem transmutentur, quoniam vero desiderium meum est vt artistæ huius artis deum contemplantes per bona opera potius deum intelligant, recolant, & ament, pauperibus, viduis, orphanis male habentibus sine precio magno succurrendo, & huiusmodi opera ue diuina

A iij na

na faciendo. Vt non sint similes illi, qui domi
ni talentum abscondidit, & ad finem sibi com
missum non exhibuit, vt scribit Matth. xxvi.
capitulo. Confidens autem in illo, qui inquit
per Moisen. Ero in ore tuo, & te doceam quid
loquaris, hoc secretissimum secretorū archa
norum archanum vobis duximus declaran
dum diuina virtute inspirante, & ipsius
infinita bonitate iuuantem, modi
cam de ipsis principijs & re
gulis, ac de ipsius natu
ræ discursu facien
tes mentio
nem.

De

DE QVINTA
ESSENTIA SIVE NATVRA
curæ Arcanis Raymundi Lulij phi
losophi acutiss. liber
primus.

AM VERO VT REM I
psam commode exordiamur dici
mus quod principaliter tria sunt
principia quorum cognitione ar
tista huius artis operat. Exppria
sententia tã in medicina q̃ in alchimica metal
lica & lapidifica hoc q̃ intendit sive hoc quod
natura occultavit.

Primum namq̃ principium est materia, q̃
artistam huius operis oportet cognoscere, p
quod quidem medicina vel lapis, accipit sub
stantiale esse, q̃a si materia est talis qualẽ postu
lat natura, erit formę acceptabilis, quæ p im
pressionis defectum elongari minime potest,
quando quippe virtus ibi operatur, quod est
medium principale inter dictam materiam
& alteras essentias, sicut tibi p processum hui
us libri dicemus.

Secundum vero principium est simplex val
de, respectu primi, cum sit primi medium, per
quod quidẽ primũ immediate habet pfectio

A v nari

DE QUINTA ESSENTIA

nari. Tertiū vero principium est essentiæ quæ a quibus virtutes septē dependent, operatiue, informatiue in quinque essentijs in inferioribus materialibus, quæ sunt mediatæ. Primū namque principium seu materia primi principij sunt Mercurius vulgaris cū omnibus metallis suis alterabilibus in illa dealbatiōe quæ in distinctione tertia reuelabimus.

Item principium secundū, vel illius materiæ sunt limphę subtiles, in quibus resoluuntur limositates primi principij in substantia mediocri, & subtili materia, in qua vere minerales virtutes quiescunt. Quippe materia tertiij principij est nimum essentialis existentibus virtutibus stellarū fixarum & non fixarum & earū aspectus, & iste per quotidianas influentias infunditur in materia appropriata cū arte secundi principij, quæ immediate quiescit in virtute mineralitā in herbis & animalibus quæ in metallis. Causat igitur secundum principium, & est conueniens receptibile tertiij, & omnium suarum virtutum descendentiū a cælo, quæ sunt omnis rei generatę perfectio & forma sicut ligde videtur per inherentiā principia. Quod vero generat materialiter a primo, vnde exit virtus mineralis, quæ est essentia quinta elementalıs, quæ est materia simplex, & hæc vere perfectiōatur in accipiēdo formam per essentiam quintam cœlestem,

Item, quānq̄ in ipsa influat & imprimat. Igit̄ hęc virtus media grauida & virtute acuta artificialiter per materialem refluentiam perfectionalem cum suis virtutibus primi principij materiam ponit in esse perfecto per virtutem mediam mineralem, quæ est communis res lapidibus, & medicinis, & metallis, sicut plene tractauimus in nostro testamento modo generali in parte prima.

Referimus namq̄ tibi, q̄ cum mineralis virtus sit cōmunis lapidibus, metallis & plantis. Omnis enim differentia q̄ accipit vna ab altera, ipsa mouetur ab informatione, quæ ad ministratur ei diuersimode, qua vna in formatione indiget dicta virtus in metallorum creatione, aut in generatione & eorum transmutatione in elyxir, quæ quidem transmutatio, & informatio accipitur per gubernationē caloris extrinseci, qui mouet mineralem virtutem informatiuam, quærendo motum secundum cognitam intentionem operarij naturalis, sicut declarauimus in testamento, & inferius declarabitur in ij. distinct.

Præterea sumus de intentione vt breuiter tractemus sup testimoniū & codicillū, q̄a requisiti fuimus per dominū Regem Robertum illustrem. Item reliqua vero intētio formationis qua dicta virtus mineralis indiget ad intentionem

DE QUINTA ESSENTIA

tionē transmutādi metallorū materiā in lapides p̄ciosos fit cū magis lento calore extrinseco & cū motu tardiori, q̄ format̄ tam per calorem obrestem q̄ per communem coniūctā & diuersā, sicut declaratum in nostro lapidario extitit.

Item reliqua vero formatio, qua dicta virtus indiget ad compositionem medicinæ, fit cum maiori calore, & cum repentino motu.

Item non debes ignorare virtutē, quæ causatur, quare causatur per dictorum triū principiorum coniunctionem, & eorum deriuationem, cuius vero cognitio habetur per effectum principalem, qui venit a quantitate, & a qualitate distinctā, & etiā a motu cœli & stellarum, & rerum generabilium & corruptibilium motarum, & per eam informatarū. Nō vero dicimus q̄ sit opus artistæ operari cum figuris & cœli imaginibus per cognitionē suorum motuum, sicut q̄ plures philosophi asserunt. Sed sufficit habere cognitionem per influentiam caloris cœlestis informati per figuram cœli & stellarum, quorum ratione infunduntur virtutes in materia apte appropriata, & illam recipit per naturalem artistæ industriam cum resolutione, quæ fit per artem naturæ similiter. Quæ vero mutat duram materiam ad principium naturæ suæ ad finem, q̄ sit
apta

capitulum

LIBER PRIMVS 9

apta ad generationem ad recipiendum virtutes in aquis infusas fortium mineralium virtutum, sicuti ipsam & accipit & recipit virtutem informatiuam embrionis. Et in isto passu philosophi fuerunt illusi ad illorum reprehensionem, qui cognouerunt quomodo coelestis virtus sit nimis communis omni elementate naturę sua magna nobilitate omni tempore determinationem accipit, quomodo in rebus mixtis influitur. rārum per artem licet per naturam, & hoc quippe sit ratione virtutum naturalium, quę sunt sibi subiectum & proprium retinaculum tali modo, quod secundū proprietates materię, & eius speciem proprie recipiet equinam virtutē, quod post talia condit per naturam, quę pro miraculo reputantur.

Item notet quilibet artista, quod natura operari non potest nisi ad minimarum successionem, nec etiam potest recipere aliquas virtutes nisi successione suę operationis, nec etiam possunt simul, nec constellationes possunt suffere alicuius temporalis stationem pūctuarij in certa virtute, quę confestim non diuersificetur, etiam dato quod posset. Tempus quidē constellationis est ita minimum ratione circulatorum reuolutionis, quod ante transit de vna virtute in alteram. Cur quippe nō sine cognitione suorum motuum, in qualitate & quantitate,

DE QVINTA ESSENTIA

titate, immo per artem succurrimus ad accipiendum & venandum virtutes iam dictas celestes, cum sint communes omnibus rebus inferioribus, & illas quoque includimus in aquis grauidis ex virtutibus mineralibus ad hunc finem, quod in tempore modico possimus exhibere multas virtutes & infigere in hoc quod elixir, vel medicina humana, vel lapis preciosus venit ad terminum, & cum dicta virtus communis quae in antea fuit atque deuenit de caelo per cursum naturae in materia prima, admisit de sua propria virtute in multiplicatione luminis terrestris vaporabiliter sublimati cum ingenio artificiali, cum igne & diminutione ipsa per virtutem post instinctu naturali attractiuo virtualiter recipiet reliquas potentias terribiles, quibus impletur causa inuacua, & ingrediuntur per influentiam penetratiua subtili in alijs potentijs in spiritali materia subtiliatam in simplicitate per ingenium naturae, & artis restauratiuae.

Item intellige, quod ista attractio virtutum simplicium sit simul virtutibus materialibus, quae ex eo operamur in locis materialibus nullo possunt tempore attrahere nisi concordantes materias, & similes in materiali natura. Sed in tantum inquantum operamur, & simpliciter in descensu cum impressione, & virtutis influenza

ria

LIBER PRIMVS. 4

ria in dictis materijs, descendendo iam sic quod non sit in tantum diuisa, & hoc per magnam & potentem subtilitatem realium entium coeli et planetarum. Per quam vero accipiant generalem virtutem & communitatem in natura inferiori vsquequaque influent & in determinata materia. Tunc vero accipiunt certam determinationem per causam considerationis, quae accipitur per materialia, quae retinent illas sicut spiritus animae. Et tunc sequendo virtutem sui generis secundum meritum materiae, in qua influuntur. Et propter hoc Basiliscus interficit, & fulgur numos liquefacit sine bursae lesione, totum autem hoc non est, nisi quinta essentiae congregatae & receptae in vnum iam naturae in simplici materia elementorum, secundum quod materia vnius elementorum dominatur super alterum, secundum quod coadunatur per virtutes iam dictas operatiuas cum essentis quintis elementorum in certa & propria determinatione potestatis, ut patet in basilisco et fulgure quibus virtus est altioris elementum simplicissimi in materia simplici, in quibus dictae sextae virtutes infunduntur, & ideo interficiunt subito etiam medicinae compositae in subtili & proportionata materia dictis virtutibus in instanti vel quasi mutant corpora humana, vel metallica, & hoc ratione supradicta probatur, sed nuper basilisci naturam multi philosopho

DE QVINTA ESSENTIA

philosophorum considerauerunt in metallis operari cum materiae subtiliatione, & penetratione, & retentione, & inspissatione dictae essentiae quintae intus in materia metalli, vt ex ipsa fiat elyxir, quae vera fuit in hoc &c.

Verumtamen triplicem considerationem in principio secundi habemus.

Primo in medicina humana.

Secundo in metallorum transmutatione.

Tertio in lapidibus preciosis.

In primo em non consideramus nisi aquas aereas, in duobus vero vltimis aereas & terreas.

Consideramus tamen specifico modo, vt patet per eorum libros scilicet lapidarium & testamentum & codicillum, vt infra videbitur in tertia distinctione, quia vnus sunt naturae, quae in terra mittuntur, & alterius quae ad aerem ponuntur. Quae vero in terra mittuntur, habent virtutem fixatiuam & coagulatiuam. Et aquae aereae habent potestatem indurari & coagulari, ita in elyxir sicut in lapides preciosos, secundum quod proportionat materia vel ad elyxir vel ad lapides iam dictos, & quo ad indurandum, fixandum, vel coagulandum, indigent forti virtute minerali sine aliqua ignitione multiplicata per coelestes virtutes, quae habent virtutem constrictiuam, &

imitan

imitantur proprietatem materię & loci , ideo ponuntur & inhumantur in loco terrestri, q̄ nullius alterius elementi locus ita competit, p̄ experientiam enim videmus, quod radij corporum cœlestium non ita vniformiter cōgregantur sicut fit in terra. Tanta est igitur virtus radiorum corporum cœlestium , qui influunt in terram, quod per vim ipsa tantum rerū terribilium est productiua, quod narrari non potest, propter hoc quod est receptiuum, constructiuum, firmatiuum, generale omnium illorum vniformiter in figuris, & formis diuersis subtilibus cum informatiuo adiutorio, q̄ sol eis dat virtute suę circulationis & sui motus, quod est principale informatiuum immediate totius naturę inferioris, quę in partes tres diuiditur principales scilicet animale, vegetabile, & mineralē sicut declarauimus in pluribus libris, & potissime in libro de intentione alchimistarum & codicillo.

Et propter hoc cū terra sit locus, in quo radij omnes stellarum influunt virtutes proprias, & in quo cogantur, p̄ quos influunt in ipsa proprias virtutes operatiuas, et viuificatiuas, sicut suarum spherarum centrum & retinaculum principale suarum virtutum in curia scita cum omnibus suis partibus, & iam pars illa, quę mortua est ad vitam reuertitur p̄ partes

B res

DE QVINTA ESSENTIA

res coniuncturas cum coelesti virtute & eius spiritus. Et quidem plus etiam dicimus, quod quomodo aquæ nostræ in terram ponuntur, sicut tibi dicimus, ipsæ trahunt suis proprijs virtutibus vires terræ, quas vero accepit a coelo cum sua virtute propria plus de duobus archi projectionibus, sicut ferrum trahitur per adamantem, & hic retinetur, quia proprietates coelestis est virtutis, quod quanto descendit in terrestri elemento tanto crescit per terram per spiritum increndi, & per spiritum per condensationem vsq; inuenitur primum in retinendo cum spissatione, cum hoc certum sit quod nullum terrestre corpus existens in sua solidatione proprie non est aptum ad recipiendum virtutem, nec illam retinere, sicut refert donec quod in medio essentiali, quod est spiritus, quod est subiectum animæ & a corpore primo acciperet taliter quod dissoluatur.

Postea trahatur spiritus eius a ventre eius, quoniam ita postulat ratio naturæ, et propter hoc tamen per nos per artificium simile naturæ materia propria & altissimo spiritu, in quibus virtutibus habent retinaculum corporis in spiritu per resolutionem trahuntur & apprehenduntur cum nostro spiritu, qui intus est in vitro, & in humato in terra cum suo proprio appetitu cum condensatione, & cum tali spiritu congelamus

LIBER PRIMVS. 6

congelamus argentum viuum vulgi in probatum argentum tam bonum, sicut de minera sine attendendo ignis calorem, qui dicitur communis, sicut de clara uimus in libro, qui dicitur experimentorum qui liber est principalis, & clauis omnium librorum, quos usque ad istum composuimus in hac arte.

Intellige igitur, quid potest ipse facere cum sua constrictione in alijs materijs, cum sine igne mobilificat argentum viuum, quod est communis & rudis substantie per transgressum eius per medium ratione medij naturalis. Et cum hoc sufficit tibi modus generalis, acuarum tam uerberabilium quam mineralium ad medicinam humanam, & lapides preciosos, & hæc est regula generalis.

Dicto de intentione & consideratione quinte essentie rerum, nunc dicendum est de eius extractione. Et primo a quinta essentia uini incipiamus, cum ipsa sit uirtus, per quam omnis huius libri adimpletur operatio. Hoc est, in quo omnes laborauerunt inquirentes rem creatam aptam ad finem, qui principaliter possit humanum corpus a corruptione & a putrefactione seruare & diminutione, quia hoc est quod omnes naturaliter affectant nunquam mori.

Secundario ut magisterium transmutationis metallorum & lapidum sit secundum rei

B ij verita

DE QUINTA ESSENTIA

veritatem revelatum, cum in quinta essentia vini consistat totum. Nā & ait Paulus de homine dicens in epistola ad Chorynthios. Nā & quid sumus in tabernaculis nostris nisi iugum miseriarum scilicet ex infirmitatibus, eo quod volumus expoliari, & esse cū Christo. Hæc Paulus. Quoniā pauci philosophi peruenērūt ad notitiā rei talis & eiusdem, & ratio huius est, q̄a medici & philosophi, Theologi, nostri tēporis nihil faciunt nisi pecunię desiderio, & ad finem honoris, quare deus nequaquā vult hoc sibi conferre, cum sibi sint contrarij per auaritiā & largitatē. Sed inquit noster philosophus & ueridicus Paulus ad Hebręos capitulo quarto in fine. Constitutū est hominem semel mori, sequitur quod fantasticū est quærere rem ad corporis hominis perpetuationem, maxime quia Genesis capitulo secundo, inquit deus. Ne forte adam mittat manū suam & comedat de ligni vitę fructu, & uiuat in æternum, emisit igitur deus ipsum de paradiso &c. Et subdit. Et collocauit deus cherubin flammeum gladium atq; versatilem habens in custodiam ligni vitæ. Esset igitur fantasticum affirmare, quod deus daret ei rem ut perpetuaretur extra paradisum ex quo prohibitum sibi extitit. Hoc autem ex sacro textu ineffabiliter teneamus, quod deus unicuiq;

termi

LIBER PRIMVS.

terminū vitę præstat, quod nullo ingenio humano pertrāsiri potest, vel quocumq; eius subsidio Iob dicente. Breues dies hominis sunt & numerus illorum apud te est. Posuisti terminos eius, qui præteriri non poterūt, ergo querere subsidium ad vitę terminum prolongandum fantasticum est & inane.

Restat igitur rem quærere, quę citra terminum vitę nostrę possit corpus nostrum a putrefactione seruare, & infirmum curare, & deperditum restaurare donec veniat vltimata mors in termino præfixo ab altissimo creatore deo. Ratio namq; naturalis nobis demonstrat, quod corpus hominis potest per rē minus corruptibilem a corruptibilitate conseruari aut ab infirmitate sanari, quam partē magis corruptibilem cum corruptibilitas, & etiā defectus & perfectio contrarientur, nam vno simili addito sibi simili, facit magis simile. Nulla igitur res, quę ad non esse habeat inclinationem, conseruari potest per consimilem rem. Sed quęrenda namq; est res quę ad se habeat inclinationem, vnde quanto magis res inclinationem habet ad esse, tanto minus habet in se de contrarietate & corruptione, sed nulla talis medicina multis reuelata est, in qua sit tanta perfectio appetitus ad esse, q; quantū miraculose effectum faciat mirabilem in hu-

B iij manis

DE QVINTA ESSENTIA

manis corporibus, quod reputatum quasi ad
miraculum. Sed nulla medicina de mūdo hoc
poterit nisi nostrum menstruum vegetabile
cœleste animal, dicitur quinta essentia, nā car-
nes a corruptione conseruat, elementatiua cō-
fortat, iuuentus pristina per ipsam restaurat,
spiritum viuificat, crudum digerit, rarum in-
durat, induratum rarificat, macrum impin-
guat, pingue debilitat, inflammatum infrigi-
dat, infrigidatum inflamat, humidum desic-
cat, siccum humectat quoquo modo, vna &
eadem res contrarias potest operationes, so-
lus actus vnus rei diuersificatur secundū na-
turam recipientis, sicut calor solis, qui contra-
rias operationes habet, quia lutum desiccatur, et
ceram liquefacit. Actus tamē solis vnus est in
se, neq; quantum in se contrariatur. Item di-
ctū fuit supra, quod spiritus iste in subtili ma-
teria eleuatus, appetitum habet ad hanc com-
plexionem, vel ad illā, quia per philosophos
prima materia esse rerum asseritur. Namq; si-
cut forma vniuersalis habet appetitū ad om-
nem formam, sic quinta essentia ad quamcū-
q; complexionem, ex quo euidenter patet qd
quinta rerum essentia illius dicitur esse com-
plexionis cui adiungitur, sicut si calidis adiu-
guntur calida, fit in eodem gradu & fortiori
propter subtilem materiā, in qua sua forma,
&

& actus eleuati sunt cum quibus ita operatur, sicut basiliscus & fulgur, de quibus supra diximus. Hanc vero naturam aliqui dixerunt non esse calidam, neque humidam, nec frigidam, nec siccam, ex eo quia de sui natura cum omnibus concordantiam habet, qui vero in hoc errauerunt, contra quos nos formamus hanc rationem. Omne quod est, aut est intellectuale, aut sensuale, sed quinta essentia natura est, ergo, &c. Non est intellectuale, cum in rebus vegetabilibus non sit intellectuale, nec in mineralibus, est igitur sensuale, sensuale vero omne est compositum ex quatuor elementis, & quia compositum ex quatuor elementis, oportet quod in quolibet elemento elementa sint actu, alias enim elementata non erunt composita, nisi ex accidentibus elementorum, & sic indiuidua erunt accidentia & non substantia, aut erunt composita, ex alia substantia praeterquam elementorum, quod est impossibile.

Præterea esset possibile, quod actus alicuius accidentis inseparabilis esset sine subiecto proprio in aliquo indiuiduo, sicut caliditas ignis, quæ in indiuiduis impossibile est existere sine proprio subiecto suo, et hoc est impossibile. Est igitur quinta essentia composita ex quattuor elementis, & in ipsa sunt actualiter omnia elementa

B iiij cum

DE QVINTA ESSENTIA

cum omnibus suis actibus. Sed omnia in ipsa sunt aggregata in tā subtili materia, & in forma tam subtili, & tam simplicitati propinqua respectiuo modo, si cut in oculo basilisci, vt p̄ experientiam patet in curatione morborum, & in metallorum transmutatione, & in preciosorum lapidum confectione.

Non autem intelligas solum de vna specifica nos hoc dixisse, sed in generali de quibuscūq; quinque essentijs, iuxta suum modum & operationem. Hanc vero naturam philosophi vocauerunt cœlum, quoniam sicut cœlum influit in nobis aliquando calorem, aliquando humiditatem, &c. Sic quinta essentia in corporibus humanis ad artifice placitum. Et quidam naturam istam ad vnum contractam dixerunt menstruum, quia menstrui proprietate retinet, vt in libro tertio dicemus. Scimus namque istam naturam modernis esse occultā, & ipsos pœnitus de eius veritate nihil perpendere.

Huic vero cœlo applicamus stellas suas, quę sunt plantę, lapides, & metalla, vt communibus omnibus in nobis vitam & salutem. Hęc naturam princeps medicorum Hipocrates scite medicis p̄misit dicens in prognosticis. Est etiam quoddam cœleste, quod ipsum medicū p̄uidere oportet, cuius si tanta sit prudētia,
fis

LBIER PRIMVS. 9

fit admirabilis nimiumq; stupendus, nonne illius est vt fieri rerum periculum omnino prohibeat, aut salutem competenti adminiculo tolerabilius faciat, quasi dicat, q; sic.

Certe verum dixit Hippocrates, quia futurum periculum euitari potest a corporibus, ex eo quia omnem incorruptibilitatem, ex qua infirmitas prouenire potest expellit & humores inæquatos equat. Aut postq; infirmitatē prospexerit, competenti adminiculo administrato tolerabilius facit, quia infirmum liberat deus.

Præterea admirabilis est sapiētia magistri hanc naturam cognoscentis, quia cum hac natura talia opera in medicina condit q; videatur miracula facere.

Galenus enim veritatem huius narrare noluit, quia ipse dixit aeris dispositionem nos continētis, vt videtur in glos. prognostice. His etiam modernis reuelata est hæc natura p Ioan. Damascenum in libro de simplicibus medicinis in principio dicentem. Nulla est causa quærenda nisi a cœlo, sed a quo cœlo assignare noluit. Sed solum tibi hoc est per nos reuelatum, vt deum intelligas ames & recolas, & sis memor finis tui, omnia ad honorem & laudem dei applicando.

B v. Pars

DE QUINTA ESSENTIA
PARS SECUNDA PRIME

distinctionis seu primi libri, quæ docet ex-
trahere quintam essentiam a plan-
tis, & primo a vino unde inci-
pit canon primus.

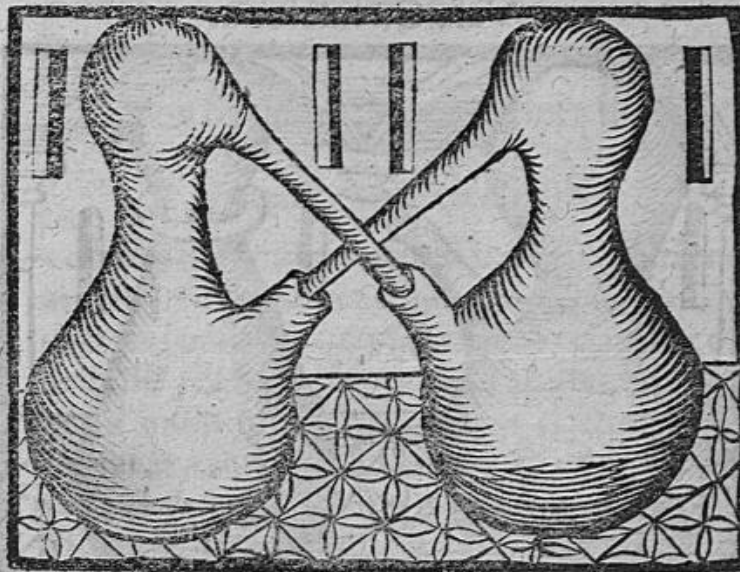
Non reputes nos mendacium dixisse in
hoc, quod de quinta essentia præmisi-
mus. Quare scias, quod nullus moder-
norum sciuit nec ad eius peruenit notitiã, nec
vidimus in diebus nostris, quod quis intelli-
geret de hoc quicquid scilicet de secreto & magi-
sterio eius.

Igitur in nomine domini nostri Iesu Chri-
sti. Accipe vinum rubeum vel albũ, & sit de
meliori quod poterit reperiri, vel saltem capi-
as vinum, quod nõ sit acetosum quo vis mo-
do, necq; parum, necq; nimium, & distilla aquã
ardentem, sicut consuetum est per cannas bra-
chiales gris, & postea rectificam illam quater ad
maiolem rectificationem. Sed dico tibi quod
ter sufficit rectificari & bene claudere, vt spi-
ritus comburens non exalet, quia in hoc quã
plures errauerunt vsq; ad septies arbitran-
tes rectificari. Est autem tibi signum infal-
libile, postquam videris, quod zuecharum
madefactum in illa positum ad flammam cõ-
buratur similiter aqua. Postquam autem sic
habue

LIBER PRIMVS.

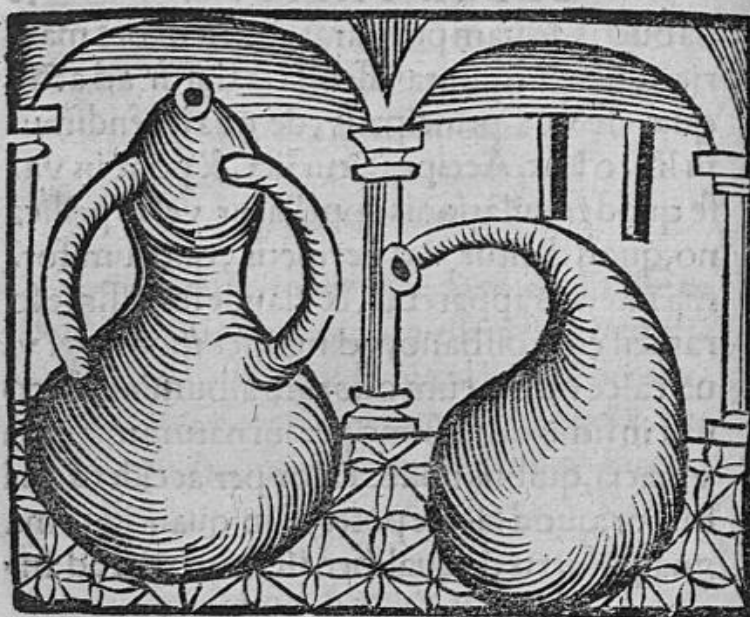
10

habueris aquam præparatam, tu habes materiam, de qua quinta essentia trahitur ad actū, quæ est vna principalis, de qua intendimus in libro hoc. Accipe igitur illā, & pone in vase quod circulationis appellatur vel in pellicano, quod dicitur vas hermetis, quorum forma inferius apparebit, & claude fortissime foramen cum olibano, vel mastice molli, vel viua calce mixta cum ouorum albumine, & ponas in fimo calidissimo per sui naturam, aut in vinacia, quibus nullus calor per accidens attribuitur, quod facere potes, si in quantitate magna posueris de qualibet istarum rerū ad an-

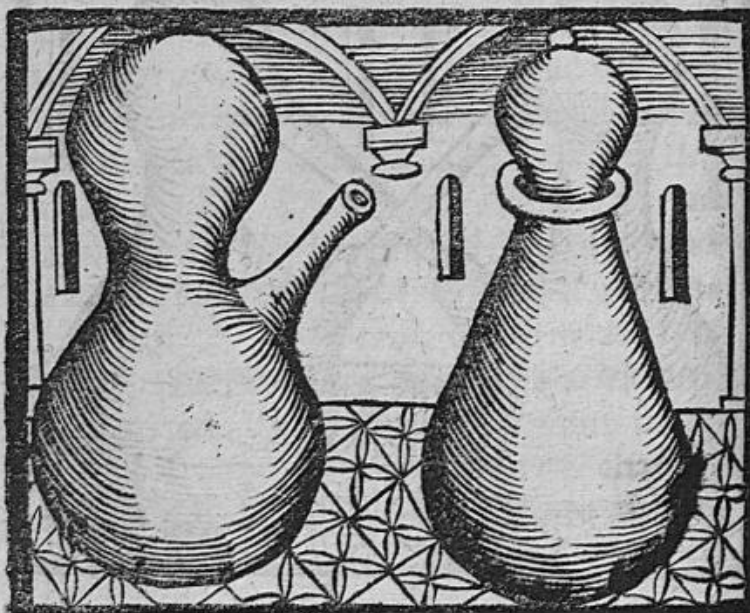

gulum

Vas Hermetis.

Vasa Circulatoria.

gulum domus, quæ quantitas sit. xxx. onera gerularia. Hoc esse oportet vt calor non deficiat vasis, quia si calor deficeret, corrumpetur aquæ circulatio, & quod quærimus nõ fieret, si non calor cõtinuus ei administratus fuerit per continuas circulationes. Nostra quinta essentia separatur in colore cœli, quod videre potes per diametralem lineam, quæ partem superiorem scilicet quintam essentiam diuidit ab inferiori scilicet a fœcibus, quæ sunt in colore turbido. Est autem natura ista quasi incorruptibilis & immutabilis, ex eo quia ad tantam glorificationem deueniet.

Nam & ita habet respectu totius corporis mundi, illo modo quod per artificium mutari potest natura.

Canon secundus, in quo cõtinetur scientia, qualiter nostra quinta essentia ab artifta cognosci potest.

Facta per multos dies in vase circulatione, aut in vase hermetis continuatio circulationis aperies foramen, quod cum dicto clausore obstruxisti, & si odor supra mirabilis exeat, ita quod nulla mundi fragrantia ei comparari valeat, in tantumq; vas positum ad angulum domus miraculo inuisibili trahit omnes intrantes, aut vase posito supra turrim trahit omnes

DE QUINTA ESSENTIA

omnes aues, quibus omnibus odor nares attingit, ita quod circa se ipsum stare faciat, tunc nostram quintam essentiam, quae aliter dicitur mercurius vegetabilis ad tuum libitum, ut applices in magisterio metallorum transmutationis. Quod si non inueneris influxum attractionis reclude vas ut prius & pone in loco prius assignato, & stet ibi donec consequaris signum praedictum. Haec vero quinta essentia sic circulata & rectificata non habebit illum odorem nisi corpus sit distillatum in ea & illum ardorem in ore tuo sicut aqua ardens, haec quidem vocatur a philosophis clavis totius artis philosophiae, & tamen coelum quod nostra quinta essentia, quae eius adiutorio venit ad tantam sublimitatem nobili forma sunt impleta, & subtilissimam materiam habent, ut per se solum, & cum stellis terrenis, quas supra diximus, faciat operator huius operis miracula supra terram.

Canon tertius qualiter nostra quinta essentia, seu vegetabilis mercurius haberi potest sine magnis expensis pro his qui altissima paupertate premuntur.

Concreauit altissimus non solum in aqua ardenti, sed in omni planta, lapide, & metallo quintam essentiam quandam durabilem atque mirabilem, atque etiam in animalibus, serpentibus, &c. Aperi igitur intellectum, & intelli-

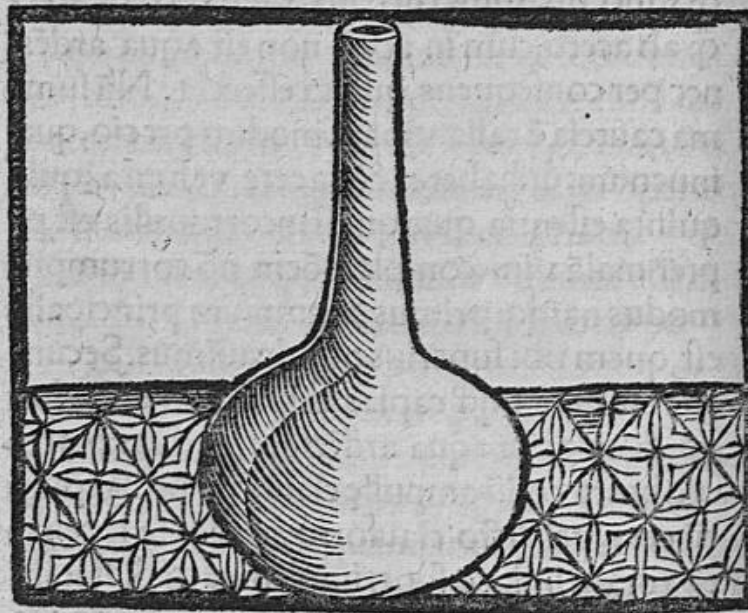
ges

ges veritatē, quia res generabilis & corruptibilis statim destruitur postq̄ vi corruptionis rei & elementorum contrarietate exalet. Nā hoc signum a vino accipere poteris postquā conuertitur in acetum, quia ab ipso aqua ardens distillari nequit, nec per consequens quinta essentia, cum quinta essentia, cum aqua ardenti & spiritu combustibili trahitur, quę quinta essentia dum est in vino vinum in sua virtute existit, sin autem conuertitur in acetum, & sic de alijs similibus istis, trahas ergo quintam essentiam cum aqua ardenti, simul p̄ cannas brachiales, vt supra diximus ex quocūq; vino, quamuis turbato & feruido, præterq̄ ab aceto, cum in aceto non est aqua ardēs, nec per consequens, quinta essentia. Nā summa cautela ē talia vina p̄ modico precio, quæ inueniuntur habere, & facere vt supra, quia quinta essentia, quæ quasi incorruptilis est, p̄pter malā vini complexiōem nō corrumpit, modus namq; primus & omnium principalis est, quem tibi superius nominauimus. Secundus est verus, qđ capias ampullā cū collo longo, & ex dicta aqua ardētī imple duas partes et obtura collū ampullę claudēdo prius ip̄um cū cera, vel dicto clausorio ac deinde sepelias eā totam in loco superius deputato, & stet ibi donec

DE QVINTA ESSENTIA

donec consequaris signum prædictum, quam trahes perforando collum ampullæ. Caueas tamen in attractiõe eius a vase, quoniam statim miscetur quinta essentia cum fæcibus si forte suauiter non eleuata est a loco circulatiõnis per artistam deputatum.

Hæc vasa sunt illa, quæ tibi superius nominauimus, ex quibus fit magisterium, quæ ultra rostrum impleri debent aqua ardenti, & vasa ista habent formam cubitalem in longo & in ampla mensuram vnus palmi, et sint integre facta & solida.

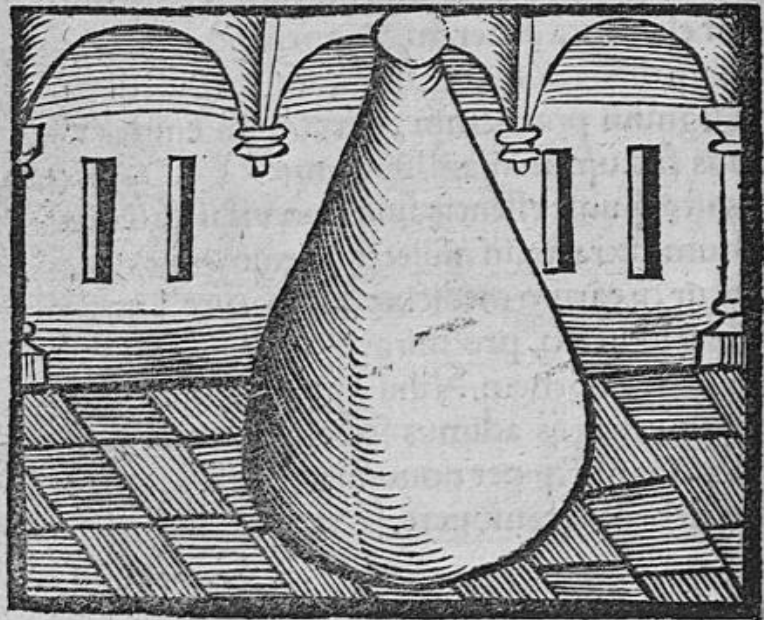
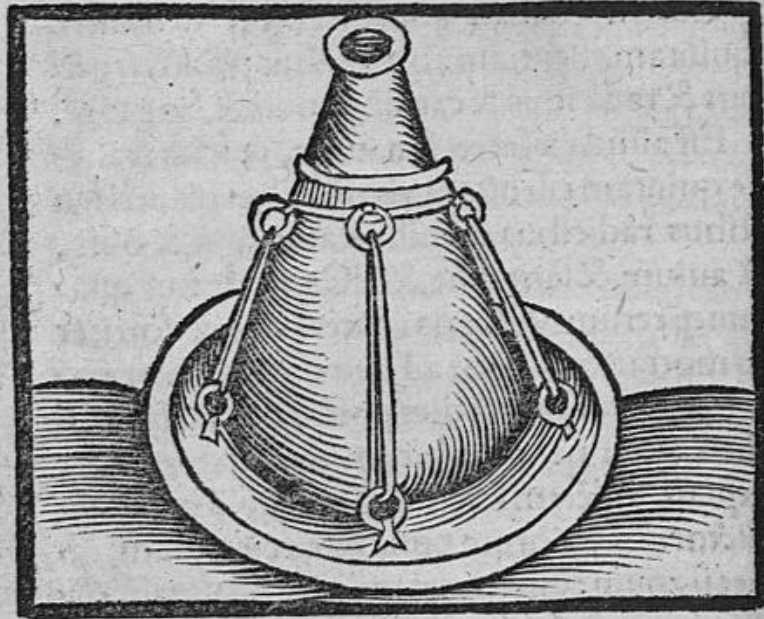
Canon

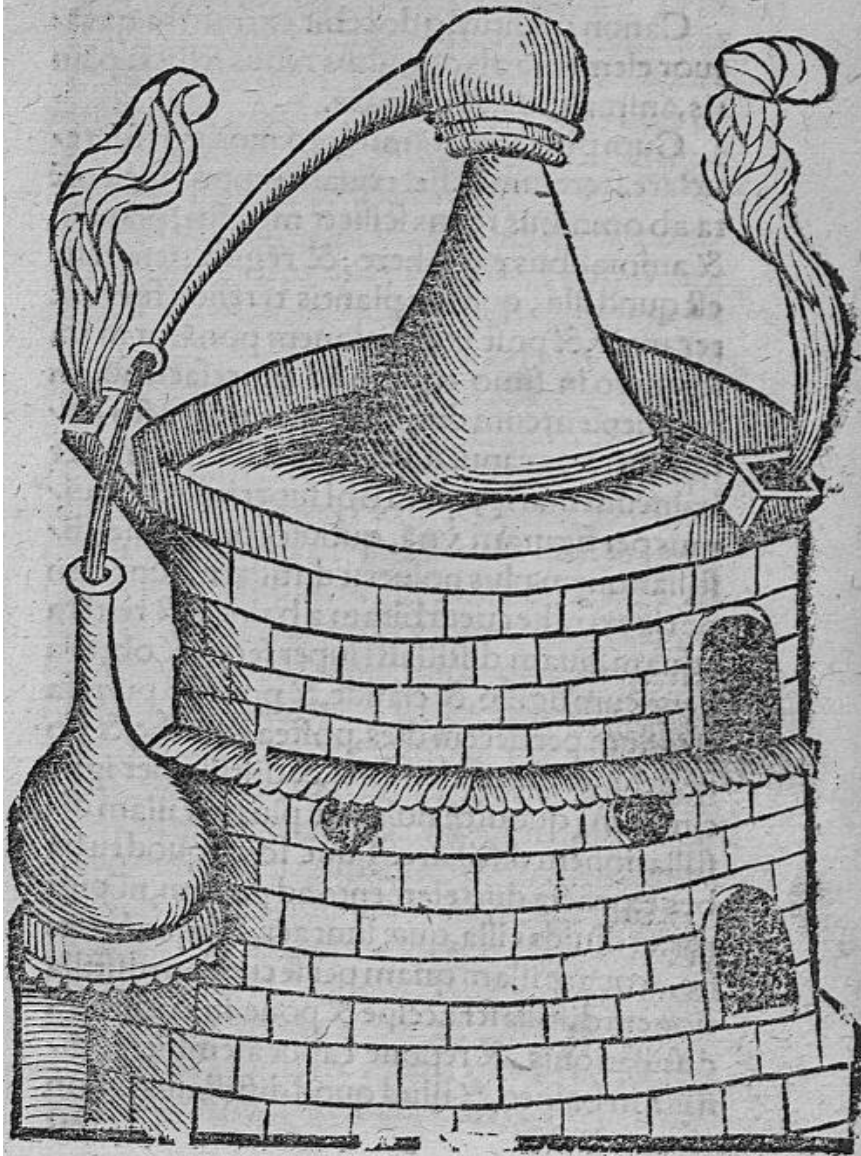
Canon quartus qui docebit te extrahere quintam essentiam ab omnibus plantis fructibus & radicibus & carnibus ouis & sanguine.

Est aliud ex secretis naturæ, vt scias trahere quintam essentiam ab omnibus plantis fructibus radicibus carnibus animalium & ouis, & aurum, & sanguine, &c. Capias igitur quancunq; rerum volueris, & teras bene fortiter in mortario, & pone ad putrefaciendum in vase per quadraginta dies postea extrahas, & distilla aqua per alembicum ter vel quater, sic aquam ardentem fecisti, & in quolibet supradictorum vasorum pone ad circulandum, donec signum consequaris odoris prius iam dicti, aut trahas a quacunq; istarum rerum quatuor elementa & aerem, & ignem pone in vasis iam dictis, & fac circulari, donec consequaris signum prædictum, maximum enim est opus factum in magisterio medicinæ. Omnes istæ quintæ essentiæ sunt quo vis istorum modorum extractæ, in millecuplo enim plus operantur quàm earum medicinæ ante earum extractionem taliter quæ pro miraculo reputatur apud vniuersum orbem. Nihil quippe in omnibus quinque essentijs adimus scilicet in earum extractione nisi quæ per nouum artificium superflua debemus remouere.

C Canon

DE QVINTA ESSENTIA

DE QVINTA ESSENTIA

Canon quintus, q̄docebit extrahere quatuor elementa ab omnibus rebus scilicet plantis, animalibus, & metallis.

Cum prætermittamus pro modico tibi reuelare secretum scilicet qualiter poteris elementa ab omnibus rebus scilicet metallis, plantis, & animalibus extrahere, & regula generalis est quod illa, quæ de plantis terenda fuerunt terantur, & post contritionem ponantur in vase vitreo in fimo equino ad putrefaciendum per mensem cum dimidio, quo transacto pone super vas caput suum, et distilla aquam per balneum mariæ, quod tibi superius reuelauimus per figuram vnâ, quousq; per balnei distillationem plus noluerit distillare, tunc temporis extrahe cucurbitam a balneo, & reiterna aquam, quam distillasti super fèces, & obtura bene cum sigillo, & claude, & pone ad putrefaciendum per decem dies, postea extrahe, & pone desuper caput alembici, & distilla per ignem cinerum, quousq; noluerit plus per illam distillationem distillare. Tunc scias, quod tu habes extracta duo elementa ad partem, nunc igitur vt diuidas illa, quæ sunt aer, & aqua facies sic. Aquam illam quam per secundam distillationem distillasti accipe & pone in cucurbitâ distillationis, & repone caput alembici & distilla in balneo, & illud quod distillaueris non est

est nisi aqua, quoniam per illum gradum caloris nihil aliud exit. Nam ignis balnei dicitur ignis primi gradus, & ignis cinerum dicitur ignis secundi gradus, & ignis ardens dicitur ignis tertij gradus. Valde utilis est ista scientia graduum ignis ad ista cognoscenda potissime in metallo propter caloris confusionem, & tunc aer manet in fundo vasis, quia non valet per calorem secundi gradus exire, & tunc repone ad partem, & reitera aquam, quam ab aere extraxisti super feces, & fac sicut prius & pone ad putrefaciendum in fimo per tantum tempus, sicut de aere fecisti, & pone ad distillandum in igne tertij gradus, & da sibi ignem, donec totus distilletur, & post hoc reitera ad distillandum in balneo, & exhibit aqua, & ignis manebit in fundo vasis, quia non valet per illum calorem exalare & serua ad partem. Hæc quæ tibi diximus de omnibus vegetabilibus intellige quæ in succo abundant. Et sic quoque facies in metallis prius cum nostro menstruo illa resolvere facies sub fimo per vnam hebdomadam, & quod menstruum sit acutum cum vegetabilibus, aliquibus illorum, quæ inferius in quæstionario dicemus. Postquam vero metalla fuerint dissoluta pone ad distillandum in igne primi gradus & exhibit menstruum, & manebit calx metalli in fundo. Post hoc vero reite

C iij ra su

DE QVINTA ESSENTIA

ra supra feces metalli de nouo menſtruo ad pōdera metalli, & pone ad putrefaciendum per mensem cum dimidio, & post hoc distilla sicut fecisti de vegetabilibus, sed qualibet vice addas nouum menſtrum super feces. Multę fuerunt opiniones philosophorum in extractione elementorum a mineralibus, sed hic ponere non curamus, quia diuersimode tractabimus in tertio libro.

Canon sextus.

Multi philosophorum in aqua forti cōmuni facta ex vitriolo & sale nitro sua corpora metallorum dissoluebant, & per euaporationem trahebant aquam illam, & calx corporū remanebat infra vas, & postea cum aqua dulci communi illam abluiebant, & per euaporationem trahebant aquam illam. Et post illam calcem cum menſtruo dissoluebant ad opera sua, quę non secundum quod competebat sequebatur finem optatum. Ratio huius est, quia dissolutio, quę fit cum forti aqua nō est talis, sicut natura postulat, & quia etiam illi, qui talia fecerunt ignorauerunt vegetabilia nostrū menſtrum acuentia, & etiam ignorauerunt aquam mercurij vulgi, quam in compendio missam regi Roberto reuelauimus, quod cōpositum est super testamento & codicillo in parte illa, quę tractat de compositione margaritarum

garitarum sic conditarum, &c. Sed tibi reuelabimus in hoc capitulo calcinationes, in qua nullum metallorum amittit de specie, & menstruum infra modicum tempus ipsum resoluet. Et magisteriū huius secreti tale est, quod tu capias aurum vel argentum in tenues laminas redactum, & accipe particulam cū tantundem de argento viuo vulgi, & pone ad ignem lentum, & cum fumauerit mitte laminas, & moue cum ligno, & post hoc mitte in gazola in aqua quæ sit frigida, & si talis fuerit pasta, quod frangatur ad modum metalli campanarum, nisi reuertatur massa alembici, & di mitte euaporari plus de argento viuo, & iterum mittatur in aqua, & postquam dura fuerit, sicut dictum est, pone pastam in galaiade vt diximus cum quarta parte sui salis communis & contere fortiter donec pasta, & sal totum videatur sal nigram. Accipe igitur istud sal, & pone in sublimatorio si volueris seruare argentum viuum, quod si non, pone illum in quadam gazola, quæ ignem sustineat, & da sibi ignem donec videbis, quod totus mercurius exalauerit, vel sublimauerit. Postquā vero hoc compleueris mitte istud sal in altera gazola, & superpone de aqua seruentissima, secundum quod tibi visum fuerit, & misce cū quodā ligno, & sal funderur & vertet in aquā

C iij nigram,

DE QVINTA ESSENTIA

nigram, quam quiescere dimitte, & post illam extrahe & mitte passim euertendo, donec tota euersa fuerit, & calx remanebit inferius. Iterū super mitte de aqua feruentissima, & fac sicut prius, & iterum mitte sibi de supradicta aqua, donec exeat a calce clarissima, sicut missa fuit, & tunc pone calcem ad desiccandum ad solem & habebis ipsum perfectissime redactum in puluerem subtilissimum ad vsum artiste, cuius vis. Item cetera metalla habent diuersum modum calcinationis, de venere fit calcinatio sicut fit es vsum. Saturnus & Iuppiter calcinantur cum sale communi præparato agitādo in alboth cum ligno & mittendo sal modicum, & post hoc abluatur, sicut dictum est cū aqua feruentissima, & postea pone ad desiccandum & factum est.

Canon septimus in quo continetur scientia ad extrahendum quintam essentiam rerū omnium ad applicandum illas corporibus humanis secundum quod opportunum fuerit.

Deus cœlitalem cōtulit virtutem generaliter quintę essentię, vt extrahas illam ob omni ligno fructu flore radice folijs lapide & metallo, carne semine & specie, quæ deus conditor nature creauit, cuius quippe secreti magisterium tale est, postq̄ vini quintam essentiam habueris a fœcibus separatam, cum ppria noueris

LIBER PRIMVS. 17

noueris posse extrahi omnis rei quintā essentiam infra tres horas, vt euitetur cātus labor, atq; tedium. Capias igitur in dei nomine quācunq; rem, a qua volueris quintam essentiam separare, & mitte illam in nostram quintā essentiam vini, & pone ad fortem solem in vere, vel pone illam cum vase ad ignem leuem, & infra tres horas habebis quintam essentiā rei mixtam cum quinta essentia, quæ conuertet in talem naturam, sicut res quæ sibi mittetur, igitur si sit calida, si frigida, si humida, si sicca, si laxatiua, vel cuius vis alterius conditionis & odoris fuerit, talis naturæ fit, quia vt supra tibi reuelauimus appetitū habet ad hanc cōplexionem, vel ad illam talem. Igitur quintā essentiam habebis sicut res quam tibi intro miseris talis odoris, saporis, cōplexionis, virtutis, operationis, &c. & ideo maxima cautela est hæc in operatione medicinæ, vt cū vna & eadem medicina scias diuersas operationes facere, ad quam forsitan non peruenit operator durę ceruicis, &c. Et sic cum coelo nostro a stellis suis quas supra nominauimus, fiet p̄ naturam quod reputabitur ad miraculum.

Canon octauus, qui docet, quæ sunt res calidę in primo gradu simpliciter, vt talis naturæ reddatur quinta essentia nostra ad applicandum ad humana corpora.

C v Hæc

DE QVINTA ESSENTIA

Hactenus verum plantarum secretum tibi
pandemus scilicet in earum complexione, &
primo de calidis simpliciter in primo gradu,
vnde medicinæ calidæ simpliciter in primo
gradu sunt istę scilicet.

Abſynthium	Flores nasturcñ
Semen coriandri	Amigdalæ dulces
Borago	Auellanę siccę
altea	Capparis
atriplex	Folia gariofilorum
Eupatorium	Cardamomum
sticados arabi.	Licium
Tribulus marintus	storax liquida
Radix peonię	Pulli columborum
Radix aristologię ro/ tundæ	Semen alteæ
Castanea	semen trifoliñ
spica celtica	sandaraca
Camomilla	Triticum
Nuces	Panicum
semen caulis	sarcocolla
Mora matura	Muscum
Iuiube	Vitrum
Ficus siccę	Caro camelina
Cuscute	Vitulina
Folia lauri	Gallinarum
amomum	spica nardi
Crocus	anserum
	Fastanorum

De

LIBER PRIMVS. 18

De istis quippe operare secundum exigentiam, & talis complexionis virtutis reddetur tibi quinta essentia nostra.

Canon nonus, Calida in ij. gradu.

Si propter infirmitatem prouenientem habitus in tanto gradu, frigiditatis quod medicinas in primo gradu calidas operari non potest, applicet sibi medicinas in secundo gradu calidas, quæ sunt hæc, quæ sequuntur, ut docet canon.

Poliam	Bulbi
Prassium	Carui
Centaurea minor	Tamariscus
Catapucia	Amigdala amara
Reubarbarum	Dactili
Lignum aloë	Mel recens
Vuæ amaræ	Semen anem
Citri cortex	Brusci
Fœniculi	Apij
Asparagi	Petroselini
Eorumq; radices	Semen peoniæ
Radix apij	Xilobalsamus
Daucus	Folia citri
Semen vrticæ	Nux muscata
Fenugræcum	Faseoli
Semen pastinacæ	Lacca
Semen raphani	Vrina
Fistici	ambra
	Bdellium

DE QVINTA ESSENTIA

Bdellium Vua matoru

Flores croci hortiu.

Aperies ergo oculos tuos, & videas quibus rebus ex his indigebis ad magis calefaciendū ex eo, quomodo non sufficientes fuerint tibi medicinæ, primo siue in primo gradu, & non vtaris medicinis, nisi prius scias in quo gradu sunt medicinæ simpliciter constitutæ, quia aliter nescies quid componis, vel quid das infirmis.

Canon decimus, qui docet, quæ res sunt calidæ in tertio gradu ad affigendum eas in nostra quinta essentia ad habendum quintam essentiam calidam in tertio gradu.

In quo casu infirmitas nimie frigiditatis viget indiges habere medicinas in tertio gradu calidas mixtas cum cœlo nostro, & nostra quinta essentia eiusdem complexiōis reddatur, & sunt hæc:

Siseleos	Camedros
Thimus	Camepitheos
Ciperus	Isopus
Apñ folia	Sansuccus
Enula	Sambucus
Polipodium	Assarum
Pix græca	Mentastrum
Serapinum	Calamentum
Oppoponacum	Pullegium
	Origanum

LIBER PRIMVS.

19

Origanum	Nuxindica
Rutha domestica	Lupuli
Squinantum	Saxifragia
Porrum	Yreos
Centaurea ma.	Dictamus
Castialigna	Hermodactilus
Galanga	Serpentaria
Piper longum	Zedoaria
Sifeleos	Doronici
Ameos	Zinziber
Ozimi	Gariofili
Nigella	Afa fetida
Siler montanum	Armoniacum
Cinamomum	Galbanum
Costum	Mumia
Folia oliuarum	Castoreum
Gentiana	Pix liquida.

Cum ergo volueris applicare res calidas in tertio gradu propter nimiam frigiditatem superabundantem applica celo nostro, & talis virtutis efficitur.

Canon vndecimus, qui docebit te, quæ res sunt calidæ in quarto gradu, vt affigias illas nostræ quintæ essentiæ, & cum opportunū fuerit reuelabo tibi, quæ sunt medicinæ simpliciter in quarto gradu caliditatis, & sunt hæc quæ sequuntur, videlicet.

Rutha syluestris	Piretrum	Anacar
------------------	----------	--------

DE QVINTA ESSENTIA

Anacardus	Colloquintida
Sulphur	Piper nigrum
Sal armoniacum	Vitrum adustum
Flos eris	Oleander
Nitrum	Cardus visci
Petroleum	Napellus
Semen sinapi	Squilla
Euphorbium	alleum
camonea	

Dicto de medicinis, in quibus continet complexio ignis secundum dispositionem quatuor graduum, congruum est ut dicamus de medicinis continentibus complexionem aeris, cum post ignis speram, spera aeris situetur.

Canon duodecimus, in quo continetur scientia eorum, quae sunt res humidae secundum ordinationem quatuor graduum, & primo de humidis in primo gradu. Christi adiutorio ac eius magnitudinis bonitate proficiamus, considerationem & doctrinam rerum humidarum in primo gradu, quae sunt istae, quae sequuntur simpliciter:

Flos fabae	Primula veris
Flos lupini	Canna zucchari
Semen pastinacae	Lingua avis
Radix pastinacae	Gummi arabicum
Liquiritia	Coturnices
amigdalae dulces	Pisces recentes

Canon tertiusdecimus, in quo continetur scientia

entia

entia rerum humidarum in secundo gradu simpliciter, vt quando fuerit tanta siccitas, q̄ tibi sufficiētes nō fuerint res humidę in primo gradu, applices illas, quę in secundo gradu humidę fuerint, vt tale reddatur cœlum nostrum.

Congruum est, vt tibi reuelemus, quę sunt humidę res in secundo gradu simpliciter, vt talem reddas nostram quintam essentiam, cū necessarium fuerit, & sunt istę quę sequuntur.

Semen maluę	Lactuca
semen lactuce	Malua
Zicion	Endiuia
Flos nentpharis	Lactuca agrestis;
Crisomila	Cicorea
Perfica, asparagi	aloes epaticus

Ex his igitur applica quintę essentię nostrę cū medicinę humidę in primo gradu nō fuerint sufficientes ad eradicandam siccitatē peccantem.

Canō quartusdecimus, q̄ docet, quę sunt res humidę in tertio gradu, vt cū necesse fuerit habeas earum cognitionem ad illas applicandū cœlo nostro, vt habeas cœlum nostrum humidum in tertio gradu.

Cum videris, quod siccitas tanta est, quę p̄ medicinas humidas in gradu secundo extingui nō potest, applica medicinas humidas in

tercio

DE QUINTA ESSENTIA

tertio gradu cœlo nostro, quæ sunt hæc quæ sequuntur.

Semengal.	Flores violæ viridis
Poma viridia	Satyriones
Filocaparon, Eruca	Aquilegia
Radix pastinacæ	Semen agni casti
Flores violæ cœlestis	Semen lini
Flores papaueris	Fructus papaueris albi

Hæ sunt res humidæ in tertio gradu simpliciter has affige in cœlo nostro vt viguerit necessitas.

Canon quintusdecimus, qui docet quæ sunt res humidæ in quarto gradu vt affigas illas in cœlo nostro ad applicandum illas corporibus densis propter nimiam siccitatem.

Ratio naturæ est, vt reuelem tibi, quæ sunt medicinæ humidæ in quarto gradu, vt affigas illas in cœlo nostro, vt influat in nobis humiditatem quam plurimam, cū necesse fuerit, & res humidæ in quarto gradu simplicitatis sunt istæ, quæ sequuntur.

Aureola	Stinci
Argentum viuum	Cerebrum gummici
Mercurialis	Cerebrum columbi
Lacataria	Gamelion

Hæ igitur medicinæ reddent cœlum nostrum humidum in quarto gradu, quas applica secundum exigentiam & vires patientis.

Dicto

Dicto vero de medicinis humidis quę complexionem habent humidam scilicet aeream, nunc restat vt dicamus de habētibus proprietatē aque, ex eo quia post aeream sphaera aque per primam causam situata est, procedendo secundum ordinationem quattuor graduum, sicut in alijs, &c.

Canon sextusdecimus, in quo cōtinerur scientia rerum frigidarum, & primo de frigidis in primo gradu.

Hoc est vt nostra quinta essentia redigatur frigida in primo gradu reuelabimus tibi medicinas dictam habentes complexionem, quę sunt hę, quę sequuntur.

Grana salicis	Pira bene matura
Tamarindi	Pruna
Ordeum mundum	Flos rosę viridis
Herba acetosa	
Fabę virentes	

Has medicinas applicabis cęlo nostro, vt reddatur frigidum in primo gradu, vt scias ipsas cęlo nostro applicare, cum necesse fuerit vt influat super nos frigiditatē primi gradus. Si tibi per nimium calorem non sufficerent medicinę frigide in primo gradu applica cęlo nostro res frigidas in secundo gradu, postea facias applicationem secundum quod tibi videbitur, & medicinę sunt istę, videlicet.

D Litargi

DE QVINTA ESSENTIA

Litargirium	Arnoglossa
Folia salicis	Malagranata, Dulcia
Penthaphillon	Mora immatura.

Canon decimusseptimus, q̄ docet quę sunt res frigide in tertio gradu, vt quando non sufficientes fuerint medicine frigide in primo & secundo gradu, quod applices illas, quę sunt in tertio gradu, vt scias remediũ adhibere caliditati dominantis.

Hactenus reuelauimus tibi, quę sunt medicine frigide in tertio gradu, vt quando infirmitas fuerit tantę siccitatis, quod illi non sufficiant medicine primi & secundi, recurras ad ista, quę sunt tertij gradus, & sic remediũ adhibeas, & sunt quę sequuntur scilicet.

Virga pastoris	Sorbę
Omnes sandali	Plantago semen eius
Hypoquistidos	Psilium
Portulaca &	Paritaria
Semen eius	Vua milana
Melones	Spodium
Citrulli	Poma immatura.
Cuctimeres	

Medicinas istas applica celo nostro, & habebis ipsum frigidum in tertio gradu, & vtere illo dum fuerit oportunum.

Canõ xvij. qui docet, quę sunt res frigide,
in

in quarto, & vtaris illis dum fuerit necesse.

Certum sit tibi, quod multorū fuit opinio, quod nulla res erat in quarto gradu frigiditatis constituta per naturam, contra quos istam facimus rationem.

Omne elemētum, vel quęcunq; alia res appetit esse in maiori perfectione, quam sua natura capere potest, cuius ratione elementum quodlibet in elementatis appetit quartum purum simplicem, vt suum contrarium reprimat, vel saltem ei adęquetur per resistantiam, vt esse suū non priuetur ab indiuiduis. Si igitur aqua per naturam non inuenitur in indiuiduis in quarto gradu, sicut in primo, secundo & tertio, aqua non appeteret maiorem perfectionem simplicitatis, quam in indiuiduis habere potest, & sic similitudo, suę simplicitatis in maiori gradu multiplicata esset ei per naturam odibilem, & suum contrarium esset illi amabile, quod est impossibile.

Præterea. Nullus morbus calidus in quarto gradu esset curabilis, quod est inconueniēs & contra finem medicinæ.

Item esset ipsa aqua destructa cōtra, & ideo regula, q̄a non transmuent extra se similitudinem suam per modū suę perfectionis & suarū partium, & cū similitudinibus dictarū partium operatur in indiuiduis. Ratio huius est,

D ij quia

DE QVINTA ESSENTIA

quia talem defectum natura bonitatis & virtutis, &c. non consentiret, cum ista naturaliter appetant multiplicari in maiori perfectiōe entibus realibus q̄ esse potest secundum suā naturam, quorum contrariū ageret aqua, si non esset reperta in secundo gradu in rebus naturalibus, quod est impossibile.

Multa alia incōuenientia sequi possent ex eorū opinione, sed illa dimittimus causa breuitatis, vnde res frigide in quarto gradu sunt istę quę sequuntur.

Opium	Aqua eius
Mandragora	Mucilago psilij
Camphora	Cicuta
Semen papaueris	Semen eius
Iusquiamus	Ebenus
Semen eius	Salamandra
Sempertua	Verbascus.

Has quippe res applica cœlo nostro, & habebis ipsum frigidissimum.

Diximus de medicinis frigidis secundū ordinem quattuor graduum. Et quia post omnium elementorum sphaeras sphaera terre situata est vltimo, ideo de rebus siccis vltimo dicendum est.

Incipit canō decimus nonus, qui docet quę sunt res siccæ in primo gradu.

Ordine præmisso tibi rerum siccarum reuelemus

uelemus vt affigas necessario celo, & primo de siccis in primo gradu simpliciter, & sunt iste scilicet.

Spuma maris	Caro camelorum
Caules	Caro leporis
Fabe sicce	Caro caprina
Amidum	Turtures antique
Thucia	Columbi antiqui
Argilla	Caro omnium anium
Caro bouina	qui habitant in aquis.
Caro ceruina	

Affige ergo has medicinas celo nostro & habebis ipsum siccum in primo gradu, vt vtaris illo, cum tibi oportunum fuerit, &c.

Canon vigesimus, qui te docebit, que sunt res sicce in secundo gradu, vt cum tibi fuerit necesse applices illas nostro celo, vt influat in nobis siccitatem in secundo gradu.

Quando infirmitas tam humida fuerit, q̄ tibi non sufficiat res in primo gradu sicce, ad des istas celo nostro que sunt in secundo gradu sicce scilicet.

Risum	Xilobalsamus
Balauſtię	Flores ro. sic.
Testa maligna.	Lapis lazuli
Cortex thuris	Lapis armenus
Cortex orni	Nespule mature

D iij Has

DE QVINTA ESSENTIA

Has quippe res affige in cœlo nostro ad magis desiccandum.

Canon vigesimus primus, qui docet, quæ sunt res siccæ in tertio gradu, vt scias illas applicare cœlo nostro, vt fiat illius complexio nis, & sic applies ipsum in corporibus humanis, cum tibi videbitur.

Cum tibi videbitur, q̄ infirmitas tanta est multiplicata in humiditate, q̄ tibi non sufficiant medicine siccæ in primo & secundo gradu applicabis istas, quæ sunt siccæ in tertio gradu, quæ sequuntur.

Mastix	Charabe
Acerum commune	Succus maluę
Bolus armenus	Iuniperus
Olibanum	Scoria ferri
Myrrha	Ferrugo ferri
Cinaprium	Pulmo vulpis
Aspaltum	Fructus iuniperi
Sanguis dra.	Fructus fauię
Pira syluestria	Flos sambuci
Gallę	Flos ebuli.

Has affige in cœlo nostro & fiet siccū in tertio gradu.

Canon vigesimus secundus, qui docet, quæ sunt res siccæ in quarto gradu, vt istas applies cœlo nostro, & fiet siccum in quarto gradu.

Arsenicum album Arsenicum rubeum

•
Azar

Azarnech	Thucia
Azarchon	Sal præparatum
Aes	Glandes virides
Flos çris	Puluis affodilorum
Capitellum	Alumen roche
Omnes mirabolani	Alumen plumę
Cortex illicis	Folia daruich
Coagulum	Cortex vberi.

Diximus de aliquibus medicinis & earum simplici complexione secundum dispositionē quatuor graduum simpliciter, vt artista per istas, quæ hic ponuntur alias inuestigare sciat secundum complexionem, saporem, odorem, ponderositatem & leuitatem ad faciendum diuersos effectus in corpore nostro. Nunc congruum est vt dicamus in generali de qualitatibus appropriatis, vt artista cognoscat, quæ sunt simplices qualitates & proprię, & quę appropriate, & quę qualitates sunt graduatæ in rebus naturalibus, vt cognoscatur vnus medicine cõpositę finis ex multis in diuersis medicinis compositis. Et vt sciatur quid dare debet, vel auferre infirmis.

Canon xxiiij. in quo continetur præfata doctrina:

Valde in hoc occupati sumus, vt reuelamus qualitates rerũ proprias & pprietates scilicet in q̄ gradu existere possunt scđm naturã,

D iij ve

DE QUINTA ESSENTIA

vt destruantur multorum opiniones, qui duas qualitates in vna & eadem re dixerunt in eodem gradu existere, sicut in pipere, quod dixerunt calidum & siccum in quarto gradu, & castoreum, quod dixerunt calidum & siccum in quarto gradu. Contra quos talem fundamus rationem. Quatuor massę principales, quę sunt quatuor elementa sphaeras proprias habent, vbi natura cuiuslibet maior est quā in aliorum sphaeris, quęuis quodlibet elementū sit in alterius sphaera scilicet vnum per sphaeras omnium & omnia per sphaerā vnius. Hoc autem natura orbis fabricat, vt ex mixtione eorum oriatur indiuidua sphaerarum, in quibus elementa actualiter existant, vt supra probauimus, quę esse non valerent si mixta vicissim non essent, quoniam si mixtio vniuersalis orbis deficeret elementis, deficeret quę mixtio specialis, atque indiuidualis, quoniam deficiente generali venit particulare in suis corruptionem. Denique quodlibet elementum, ex eo quod iuxta sui naturam in propria sphaera sua complexio maior est, vt caliditas, quę maior est in sphaera sua ignis quā siccitas nec aliqua aliarum complexionum, & sic de alijs.

Item quodlibet dictorum elementorum habet proprium subiectum in indiuiduis specierum, in qua sua caliditas maior est quę qualitates

tes

res aliorum elementorum, sicut in pipere, in quo magis viget proprietas ignis quā in croco, & in aloe, in quo magis est de complexione aeris quā in mirabolanis, & sic de alijs rebus similibus istis, vnde facio istam rationem. Omnem effectum consequi oportet naturam suae causae, si igitur ignis, qui est causa omnium rerū calefactibilium maiorem sui proprietatē habet in sphaera sui & sua proprietas ibi magis reperitur quā proprietas aliorum, sicut in rebus calefactibilibus de complexione ignis, oportet quod maior sit caliditas quam humiditas, vt appareat concordantia in differentia existens inter causam & suum effectum, & vt appareat concordantia in differentia existēs inter causam & suum effectum, & vt appareat differentia inter rem calidę complexionis & rem humidam, vel siccam, &c. Quia si vna res haberet in se duas complexionēs equales, sicut in pipere caliditas & siccitas, si essent in eodē gradu, esset piper equaliter siccum, sicut calidum, & sic est possibile habere has duas complexionēs equales contra frigiditatem, & sic possibile esset quod frigiditas & humiditas essent equales cōtra caliditatem & siccitatem, quod est impossibile, quia sic non inueniretur aliqd speciale indiuiduū, in quo qualitas vnius elementi esset praeordinans, vt denominationē

D v cape

DE QVINTA ESSENTIA

caperet ab illo, sicut piper, quod denominationem accipit ab igne, quia calidum. Aloes quod denominationem accipit ab aere, quia humidum. Mandragora ab aqua, quia frigida. Mirabolanus a terra, quia siccus. Hoc autem est impossibile quia sequeretur irregularitas in indiuiduis naturalibus, ex eo quod non haberet magis instinctum ad qualitatem unam quam ad aliam.

Ex quo notare potes, quod sicut quodlibet elementum dominationem propriam secundum suam naturam habet in sua propria sphaera, in qua alterum non habet ita magnam dominationem, sicut habent propria indiuidua substantialia, in quibus magis qualitas unius elementi praedominatur alteris. Exemplum, natura ignis est calidus proprie, siccus a proprietate. Nam caliditas maior est in igne quam siccitas, quoniam proprietas maior est in qualibet re quam appropriata. Sic enim est in indiuiduis, quae oportet habere unam propriam qualitatem aliam appropriatam, ex eo quod effectus suae causae correspondere debet.

Hoc probatur per regulas duodecim, quia si ignis qui est causa alicuius calefactibilis, est calidus & siccus, ignis in illo calefactibili non potest transmittere extra se similitudinem suam, nisi cum suo calore & siccitate, & per modum naturae caloris, & siccitatis, & iterum aliarum complexio-

num.

ntem. Sic igitur in indiuiduo per ignem causantem oportet maiorem esse caliditatem quam siccitatem, & sic siccitas depressior. Et sicut diximus de igne, ita intellige de alijs qualitatibus elementorum, sicut ignis in sua sphaera propria est forma, & alia alementa sunt materia quia calefacta sit sua propria qualitas in indiuiduis naturalibus existens est forma extensa, & diffusa super omnes alias elementorum, & qualitates, quæ sunt igni.

Ex quo multum bene concluditur ipsam qualitatem ignis in subiecto ignis maiorem esse quam alteram qualitatum, & sic talis qualitas in simili subiecto est rex, qualitas vero quæ magis concordat militem dicimus, vltima vero qualitas quæ primæ contrariatur, est sclaua.

Exemplum tibi dabimus, vt facilius possis intelligere mouendo te ipsum ad obiectandum. Nam piper est calidum proprie, siccum a proprietate, caliditatem vero maiorem oportet esse in illo quam siccitatem, nec humiditatem, nec frigiditatem.

Est ergo in pipere caliditas rex, nunc vero quia siccitas magis cum igne concordat quam altera aliarum, & siccitas in igne, vel pipere regina. Et quia post siccitatem humidas cum caliditate concordat

DE QUINTA ESSENTIA

concordat humiditas in pipere est miles. Et quia frigiditas caliditati cōtrariatur est aqua seu frigiditas in pipere sclaua, & ideo vltimo siccitas est in subiecto igneo. Secundum conditionem maioritatis & minoritatis situati sunt gradus in rebus naturalibus, sicut piper habet quēcunq; gradum caliditatis, ista caliditas est in illo maior, vt supra probauimus, ergo alię minores illa propria, & sic sequit̄ distinctio equalitatis indiuiduorum, quam aliq; asserunt esse impossibilem.

Nunc quia regina magis cum rege concordat quam miles nec sclaua, reginam oportet esse maiorem in regia domo q̄ miles, nec sclaua. Et ideo quia regem regina sequitur, & nō est tanta sicut rex, illa minor est & vno gradu inferior quam rex, & cognominatur tertia. Et sic siccitas in pipere est in tertio gradu, & quia post reginā miles maior est in domo regis, illa minoritas dicitur alius gradus inferior. Inferius quidem dicitur secundus, & sic in pipere est humiditas in secundo gradu. Item quia post militem sclaua minor est in domo regis quam nullus alius, illa minoritas alter gradus inferior isto dicitur, qui nominatur & primus, & sic concluditur, quod piper est calidū in quarto gradu, siccum in tertio, humidū in secundo, frigidum in primo, & sicut diximus
de

de pipere, quod habet complexionem igneā, sic potes dicere de alijs rebus & qualitatibus respiciendo maioritatem concordantię. Præterea scias quod non omnis res naturalis habet quattuor gradus in se integre, sed ex illis habet degradate. Et ad melius intelligendum formamus puncta quattuor in quocunq; gradu cuiuslibet qualitatis, quæ quidem puncta sunt tanq; medium, per quod mouetur intellectus ad intelligendum res quantum habent de vna compositione vel de alia. Valde est confusa doctrina de gradibus, adeo quod non est scientia in mūdo, quæ tam parum sciatur, sed hic in summa breui breuiter tractabimus. Et primo dicimus, quod res quæ sit calida in quarto gradu omnes alios gradus habet integros, & sic de humidis frigidis, &c. Sed res quæ sit in tertio gradu calida, est in secundo sicca, & in primo humida, & in duobus punctis frigida. Res quæ est in tertio gradu humida est frigida in secundo, calida in primo, sicca in duobus punctis primi gradus, & sic de alijs. Item res quæ in secundo gradu est calida, est in primo sicca, & in tribus punctis alterius gradus humida, cum duobus punctis frigida. Item res quæ est in primo gradu calida, est in tribus punctis alterius gradus humida, & vno puncto vniuersaliter frigida. Et sicut posuimus exemplū
de

DE QVINTA ESSENTIA

de calidis, ita potes de humidis dicere, & etiam de alijs.

Item multę & diuersę opiniones fuerunt in hac intentione super calidum in primo, & calidum in secundo, & calidum in tertio, quia in vno indiuiduo est caliditas in tertio gradu, & altera in eodem, sed differunt secundum actionem & passionem, quādo in vno indiuiduo est forma regina, regina vero sub rege patitur, rex vero in quocunq; indiuiduo est forma, regina vero miles & sclaua sunt materia. Non est ergo equalis actio vnius qualitatis existentis in diuersis indiuiduis ratiōe supradicta. Et de hoc intellige secundum applicationem simplicem & singularem vniuscuiusq;, non autē secundum multarum aliarum medicinarum cōgregatarum ad vnum finem. Et de hoc dabimus tibi exemplum.

Squilla vero vel thucia quę est calida in tertio gradu, & agnus castus calidus in tertio, si quodlibet eorū applicetur ad nostrū corpus maiorē caliditatem influit in nobis agnus castus q̄ thucia. Ratio huius est, quia caliditas in agno casto ē rex, in thucia vero regina. Et quia rex maioris potestatis est q̄ regina, igit, &c. Item quia caliditas in thucia est terrificata, & stat secundum passionem, in agno casto secundum actionē, & quia maioris naturę est res a
gens

gens quæ patiens, igitur, &c. Item quia in thucia caliditas habet duos punctus frigiditatis sibi contrariates, in agno casto vero solummodo habet duo puncta vnus gradus contraria. Item quia caliditas existens in thucia desiccatur vltimato modo, quia inseparabilis a natura illius & siccitate formata. In agno casto vero calefacit plus quæ desiccatur, quia ibi caliditas rex est, & a nullo formata est, sed siccitas in illo est ignificata, & post per naturam caloris calefacit, & postea desiccatur, quia in quacunque re naturali prius in seipsa oportet esse actum proprium & coessentialem illius quam appropriatus, & etiam caliditates submissæ in aliquo indiuiduo formata aliqua natura prius sunt in corpore nostro agendo secundum naturam formæ quæ formatæ existant per suam, sicut caliditas ignis, quæ ignificat terram. Terra vero existens in igne prius calefacit, secundo desiccatur, hoc vero fit, quia natura ignis, cui submittitur siccitas, mouet siccitatem secundum naturam suæ ignificationis ignificabilis & ignificatæ.

Ecce ergo quæ differentia est inter calidum in tertio gradu, & calidum in tertio, & sic de humido & frigido & sicco, non autem est sic in compositione multarum medicinarum ad vnum finem, quia qualitas qualitatem iurat, gradus gradum, punctus punctum. Exemplum quædam
medici

DE QVINTA ESSENTIA

medicina componitur ex aloe, pipere longo, rosis siccis, mastice, gariofi, succo foeniculi, & scamonea. Nunc vero graduamus talem medicinam. Aloes est humidum in secundo gradu, frigidum in primo, calidum in duobus punctis gradus, & siccum in vno puncto vnus gradus. Piper longum est calidum in tertio, siccum in secundo gradu, humidum in primo, frigidum in duobus punctis vnus gradus. Rosæ vero sicce sunt sicce in secundo, calide in primo, frigide in duobus punctis, humide in vno puncto. Mastix est siccus in tertio, calidus in secundo, frigidus in primo, humidus in duobus punctis gradus. Gariofili vero sunt calidi in tertio gradu, siccus in secundo, humidus in primo, frigidus in duobus punctis gradus. Succus foeniculi est calidus in primo, siccus in tribus punctis, humidus in duobus, frigidus in vno puncto. Item scamonea est calida in quarto gradu, sicca in tertio, humida in secundo, frigida in primo.

Nunc ergo videamus quot gradus & quot puncta habeamus de vna qualitate, & quot de alia, & sic iungamus gradus & puncta vsque quo ex omnibus istis habeamus vnum gradum simplicem, cuius naturæ debeamus medicinam.

Prius vero videamus de calidis qualitatibus, & omnes gradus diuidamus per puncta,
post

post iungamus puncta de quatuor in quatuor & faciam gradus. Nam in aloë sunt duo puncta caliditatis, in pipere longo duodecim puncta, in mastice vero habemus octo puncta, in gariofilis duodecim puncta, in fœniculo vero habemus quatuor puncta, in scamonea sexdecim puncta. Sic in ista medicina sunt. 58. puncta calida.

Item in aloë habemus quatuor puncta frigiditatis, in pipere longo duo puncta, in rosis alia duo, in mastice quatuor puncta, in gariofilis duo puncta, in succo fœniculi vnum punctum, in scamonea quatuor puncta, vnde habemus in hac medicina. 19. puncta frigiditatis. Item in aloë habemus octo puncta humiditatis, in pipere quatuor puncta, in rosis vnum punctum, in gariofilis quatuor puncta. Item in fœniculo habemus duo puncta, in mastice duo puncta, in scamonea octo puncta. Et sic habemus in hac medicina viginouem puncta humiditatis. Item in aloë habemus vnum punctum siccitatis, in pipere longo habemus octo puncta, in gariofilis alia octo, in mastice duodecim puncta, in rosis quatuor puncta in fœniculo tria puncta, in scamonea duodecim puncta, & sic habemus in hac medicina. 48. puncta siccitatis. Nunc vero iungamus omnia puncta, & primo puncta caliditatis, quæ sunt. 58.

E &

DE QVINTA ESSENTIA

& frigiditatis. 19. puncta, item de humiditate 29. puncta, item de siccitate habemus. 48. puncta, nunc demus vnum punctum contrarium alteri contrario & postea puncta duarum qualitatum, quæ necesse habent esse concordantes, quæ super erunt illis dabimus medicinam.

Nunc. 19. punctis frigiditatis demus alteri. 19. puncta caliditatis, & sic de quinquaginta octo punctis caliditatis restant. 39. puncta.

Item de humiditate habemus. 29. puncta, nunc istis. 29. punctis demus alia 29. siccitatis, & de quadraginta octo punctis trahendo. 29. remanent. 19. puncta. Nunc igitur de caliditate habemus trigintanovem puncta caliditatis, & decem & nouem puncta siccitatis, nunc ergo a trigintanovem trahendo decem & nouem humiditatis, quæ alijs punctis damus, manent viginti puncta.

Ex istis igitur faciamus gradus scilicet ex istis. 14. punctis, nam vni gradui dando quatuor puncta sunt tres gradus & duo puncta, & sic medicina est in quarto gradu calida, non in summitate quarti gradus sed in medio quarti gradus, vel in duobus punctis quarti gradus. Ex quo patet quod multæ sunt compositæ medicine, quæ ultimam quarti, tertij, secundi, primi gradus non habent, quia mittunt vnum punctum vel duo puncta in compositione
propter

LIBER PRIMVS. 50

propter generationem & corruptionē ad vltimatum finem ex omnibus resolutum in medicina composita. Ex quo patent ista quæ supra dixi scilicet, q̄ ex vna qualitate depressa multiplicata cum altera agente resoluta quædam qualitas vltimata in medicina, quæ est forma, ex eo quia vna qualitas aliā iuuat similem sibi. Ex quo reuelatum est, q̄ vna qualitas, quæ secundum simplicitatem indiuidui, hoc est medicine simplicis, est patiens secundum compositionem est agens, & e contrario multum est tibi ista doctrina necessaria in medicina in quibuscunq; artis medicinalis vtentibus ad componendum medicinas quascunq; & ad sciendum vltimatum gradum resultatam ex pluribus gradibus, & certificetur quantum potest calefacere, quantum potest desiccare, quantum potest humectare, quantum potest infrigidare. Quod vero sciri nō potest propter confusionem graduatiōis medicinarum simplicium aliorum auctorum qualitatem appropriatam & qualem proprie faciebant qualitati proprie quod est impossibile, & contra cursum nature. Nam regem maiorē oportet esse in regno suo omnibus alijs, quia si aliter esset, non esset rex, & esset destructa simplicitas rerum & dominatio & proprietas propria & actio & passio.

E ij Valde

DE QVINTA ESSENTIA

Valde proluxa est hæc doctrina, sed sumus de intentione plus de hac materia in præfenti non tractare, quoniam in pluribus locis plene tractauimus de hac doctrina, ad quæ te remitimus, vt est liber principiorum medicinæ, q̄ dicitur ars medicinæ, liber qui dicitur de ponderositate & leuitate elementorum. Item liber de regionibus sanitatis. Item liber qui dicitur doctrina de gradibus in quibus ista sciētia est satis diffusa, quia per ista quæ hic diximus satis poteris de hac doctrina comprehendere.

Quæstio. Cur hic non posuistis omnes medicinas, quæ conueniunt & earum gradus, vt ex eis possint medicinæ compositæ fieri secundū traditam doctrinam. Solutio, vt euitetur proluxitas, quoniam sumus de intentione huiusmodi compendiosum facere, non autem proluxum. Quomodo ergo cognoscam gradus aliarum medicinarum hic nō explicatarum? Solutio, vt recurras ad placita philosophorum & secundum propriam qualitatem medicinis impostam in gradu, sic de alijs appropriatis iudicabis, vt supra tibi diximus scilicet si philosophus dicit esse calidam & siccam, in tali gradu scilicet quarto a qualitate quæ prius denominatur, incipies dando medicinæ illam proprietatem quia philosophi illam inueniunt, proprius esse in operatione, & postea
de

de alijs qualitatibus iudicabis per doctrinam tibi traditam superius secundum maioritatem vel minoritatem concordantiam ad propriam qualitatem, quoniam qualitas proprie qualitati alicuius rei magis concordans est ab ipsa magis diligibilis, & ideo circa seipsam ponit, vel adiuuet seipsam contra actionem sui contrarium. Exemplum in pipere. Caliditas est propria qualitas, & est in quarto gradu, oportet etiam quod piper sit compositum ex alijs qualitatibus sicut ex siccitate. Nunc quia caliditas est rex, confurgit circa se illa qualitas, quae magis secum concordat, quae est siccitas. Ista qualitas, non est equalis caliditati, cum sit regina, sed est inferius per unum gradum. Et quia post siccitatem humiditas magis concordat cum caliditate, ideo humiditas in pipere non est equalis siccitati, & quia non est equalis, est minor siccitate per distantiam alterius gradus. Item quia frigiditas est contraria caliditati posita est in pipere infra humiditatem. Ex quo multum euidenter patet, quod res quae calida est in quarto gradu est sicca in tertio, humida in secundo, frigida in primo. Haec sit tibi regula generalis ad iudicandum de alijs qualitatibus ponendo in medio figuram. C. secundum quod potes iudicare de complexione & gradibus medicinarum simplicium & compositarum.

E in Questio

DE QUINTA ESSENTIA

Quæstio. Cur quædam medicinæ quarti gradus sunt mortiferæ, & quædam non.

Solutio. Quoniam quædam sunt calidæ, humidæ, siccæ, frigidæ in ultimo puncto quarti gradus, quædam in tertio, quædam in secundo, vel in primo, vnde facies talem regulam generalis.

Omnis medicina quæ est in quarto puncto quarti gradus calida, humida, frigida, sicca mortifera est, exemplum de calidis, ut napellus, tardus, uisci, squilla sola, & oleandrum cum quo occiduntur cerui. De humidis ut argentum viuum. Item de frigidis ut cicuta & cerebrum capitis. De siccis vero ut arsenicum album, vel rubeum, azarneh, æsustum, viride æs, gypsus, & c. Vnde quantum declinant a quarto puncto tanto minus sunt mortiferæ ut squilla, quæ cum miscetur cum multitudine aliarum non est mortalis sicut sola, & solatrum quod non est tam nocuum sicut arsenicum, & iusquiamus qui non est tam nocuus sicut cicuta, & mercurialis, quæ non sunt tam nocuæ sicut argentum viuum, & sic de alijs rebus similibus istis.

Quæstio. Quare magis interficiunt res existentes in ultimo puncto quarti gradus calidæ, humidæ, & c. quæ res quæ existunt in ultimo puncto aliorum graduum.

Solutio. Quia plus in eis retinetur de simplicitate essentiae componentis, quæ simplicitas

tas

tas ē in subtili materia naturata plusq̄ in alijs gradibus, iuxta hoc sufficit tibi exemplū, qd̄ superius diximus de basilisco et fulgure. Et vt facilius intelligas medicinarū gradus, hic vero tibi octo figuras faciemus, p̄ quas poteris mouere intellectum tanq̄ medium directiuū ad intelligendum hoc, quod de gradibus superius fecimus. In primis enim quatuor figuris continetur scientia quatuor medicinarū simplicium in vltimo puncto quarti gradus existentium, & in alijs quatuor illarum rerum, quæ sunt in quarto gradu scilicet in tribus p̄ctis, & in alijs quatuor de illis, quæ sunt in tertio, & de alijs quatuor de illis, quæ sunt in secundo, & sic de alijs quatuor de illis, quæ sunt in primo.

Dicto de gradibus medicinarum, congruum est vt dicamus de earum virtutibus & proprietatibus, vt cum illas applicuerimus ad cœlum nostrum reddantur eiusdem virtutis in mille cuplo q̄ si per se agerent.

Sequit̄ canon. 25. qui te docebit prius, quæ sunt res attractiuę, in præsentī canone reuelemus tibi quæ sunt res attractiuę, vt a corpore nostro attrahi possit quæcunq̄ res nociua, sicut ferrum, lignum, apostema, &c. & sunt quę sequuntur.

Magnes

Pulmones

E iij Aristot

DE QVINTA ESSENTIA

Aristo. longa	Cataputia
Lolium	Tapfia
Serapinum	Dictamus ru.
Sulphur	Cathimia
Armoniacum	Maiorana
Petroleum	Apium
Scopa regia	Pulegium
Assa fetida	Adeps cunicu.

Applica ergo medicinas istas cozlo nostro & attrahet tibi omnem rem supra modum.

Canon vigesimus sextus, qui docet, quæ sunt res purgantes humores peccantes in corpore nostro in generali, & primo de purgantibus sanguinem. Quædam laxant ventrem & prouocant quandoq; vomitum, quia abominabiles redduntur nature, quædam illarum attrahunt humores sibi similes, vt sunt reubarbarum, scamonea, psilium iuuantem uirtute membrorum expellente ad intestina, & ex intestinis ad extra & earum quædam purgant cum viscositate, vt est mercurialis, psilium, quædam cum stipticitate, vt sunt mirabolani, quædam cum acredine, vt semen arriplicis, quædam cum dulcedine, vt scamonea, cassia fistula, quædam vero cum amaritudine, vt aloes, & aliæ purgant hunc humorem, aut illum, hæc vero sunt quæ purgant sanguinem in quacunque parte corporis.

Cassia

Cassia fistula	Pruna
Manna	Tapfia
Succus mercurialis	Vuę in aurora collectę
Viola	Zuccharum
Serum	Malua.

Item melancoliam purgant iste, quę sequuntur, & conferunt quibuscunq; quartanis epilepticis & apopleticis, &c.

Lapis lazuli	Epithimus
Lapis armenus	Omnes mirabol.
Thimus	Stricados
Ebulus	Camepitheos.

Coleram vero purgant ista quę sequuntur scilicet.

Capilli vene.	endiuiā
Tamarindi	Lingua ceruina
Pruna	Succus lactuce
Reubarbarum	scabiosa.

Quattuor semina frigida.

Flegma vero purgant ista quę sequuntur scilicet.

Sambucus	Piretrum
Anacardi	euforbium
Coconidium	Piper longum
Colloquintida	Polipodium
Saxifragia	Sauina
Hermodactilus	elleborus niger

E y Elle

DE QVINTA ESSENTIA

Elleborus albus Senę.

Entia campana

Quatuor radices diureticę, radix cucumeris agrestis, fumusterre.

Hę vero res miraculosę traditę adeo, & cū determinata virtute & ad expellendum mortales, atq; nociuos humores de corpore nostro. Cum igitur volueris harum quintam essentiam habere, affige illas in cœlo nostro, & tunc ipsam habebis.

Canō. 27. q̄ docebit te quę sunt res, quę cōstringūt ventrem & sanguinem, vr affigas illas in cœlo n̄ro, & sic habes ipsum cōstrictiuū.

Ea autem quę cōstringūt sunt sicca & frigida, quia ratione stipticitatis cōstringunt meatus, & sunt ista quę sequuntur.

Corallus	Risum
Cristallus	Milium
Bolus arme.	Glans
Nuces cipressi	Gemmę papa.
Terra sigilla.	Faba
Pentaphillon	Pira immatura
Portulaca	accacia
Sanguis draconis	Menta cum ace.
sanguis vaccę	Litargirium
stercus asini.	spodium
Succus salicis	Tragantum
Plantago	Gummi arab.

Carab.

LIBER PRIMVS.

84

Carabe	Mummia
Balaustie	accacia
Hypoquistidos	Galla
Virga pasto.	Mala punica
alumen	Citonia
argilla	Moracelsi
antimonium	amigdala
Cortex nucis	Fraxinum
Pili lepo. vsti	Cubebe
atramentum vstum	Gariofilii
Cinis fa. ex pan.	Folij
Catules ni. cot.	Iacynthus
Lacasinę	Ferrugo
Cafeus	sanguis dacro.
Berberis	Consolida minor
ematites	forba
Sumach	Mirtilli
Myrtus	similia, Thucia.

Ex oibus his, vel quibus vis affige in celo nro,
&c. & miraculose sanguine vel ventre iuxta
suum modum instringunt, cum tibi fuerit necesse.

Canon. 28. qui docet, quæ sunt res indura
tiue, ut scias illas applicare celo nostro, ut red
datur tibi induratiuum supra modum ut appli
ces corpori nostro ad indurandum cum tibi
fuerit necessarium. Frigida nimis sunt quæ
indurant, ex eo quia materiam cõgelant &
membra indurant & quædam ex eis sunt sicca,

&c

DE QVINTA ESSENTIA

& sunt illa, quæ sequuntur myrrha, psiliū, portulaca, aqua lentis, solatrum, iusquiamus, affige ergo has medicinas in cœlo nostro & fiet induratiuum supra modum.

Canon. 29. in quo continetur scientia eorū, quæ sunt res mollificatiuæ, &c. Dicamus res mollificatiuas, vt affigas eas in cœlo nostro, vt reddamus ipsum mollificatiuū, vt corpus nostrum mollificare scias cum fuerit necesse, & sunt istę quæ sequuntur scilicet.

Camomilla	Radix alteę
eupatorium	Oleum vetus
Mellilotum	adeps caprinus
storax liquida	adeps anserinus
armoniacum	adeps hircinus
Bdellium	Medulla ceruina
absynthium	Malua
Galbanum	sagimen
Oppopanacum	Vitelli. adeps pul.

Affige ergo quamlibet istarum rerum nostrę quintę essentię, & fiet tibi mollificatiua vltra modum.

Canon. 30. in quo continetur scientia illarum rerum, quæ maturant epar. Veniamus igitur ad naturam rerum, quæ maturant & sanem educunt, quarum quedam sunt viscosę claudentes poros, vt virtus naturalis intus cõfortetur,

fortetur, & materiã epatis digerat, & sunt istæ
quæ sequuntur scilicet.

Radix alteę	storax liquida
semen lini	Fermentum
Laudanum	Vuę passę
anetum	Ficus passę
sticados	Butyrum.
Fenugrecum	

Affige quasuis istarũ medicinarum in cœlo nostro, & fiet tibi maturatiuum vltra modum, vt applices illud corpore nostro, cum necesse fuerit.

Canon. 31. qui te docebit, quæ sunt res corrosiuę vt illas cœlo nostro applicare scias, & quæ sunt res vlceratiuæ te docet, corrosiua & vlceratiua differunt inter se, quoniam corrosiua sunt illa quæ carnem corrodunt & cutẽ. Vlceratiua vero sunt, quæ cutem rumpũt, sed carnem non erodũt, vnde corrosiua sunt ista, quæ sequuntur scilicet.

Aes vstum	Cuperosa
arsenicum vtrunq;	Vitriolum
Viride æs	antimonium.

Sed vlceratiuæ sunt istę, quæ sequuntur & mortificatiuę.

Thucia	Os sepię
alumen	Piretrum
sapo	euforbium
	Sublimatus

DE QVINTA ESSENTIA

Sublimatus	Cantarides
Piper nigrum	Lac ficus
Calx viua	Lac esule
Squinatum	argentum uiuum
Cinabrium	Balauftia
Radix afodilorum	Spuma maris
Flamula	

Affige ergo omnes istas res iuxta modū suum quæ essentia nostre, & talis tibi fiet ut applices illas corpori nostro cū necessariū fuerit,

Canon. 32. qui te docebit, quæ sunt res conglutinatua & vulnerum mundificatiua & conglutinatiua carnis sunt ista medicina quæ sequuntur.

Gypsum	Lolium
Folia cipressi	amidum
Sarcocolla	aspalum
Bolus	Balauftia
aloes	Testa oui
serpentaria	sanguis draconis
Cortex thuris	Tegula vsta
Myrrha	Omnes consolidate
Bdellium	Litargirum.

Affige ergo istas medicinas in cælo nostro & retinebit eorum virtutem et proprietatem.

Canon. 33. qui te docebit, quæ sunt res aperitiua ut scias illas nostro cælo applicare, cum necesse fuerit.

EA

Est autem sciendū, q̄ quędam sunt ista, quę
vehementer aperitiua sunt, quę præcipue va-
lent ad fortem opillationē splenis vt scolopen-
dria, quędam vero debilia in operatiōe, vt vs-
tica & aperitiua sunt ista, quę sequunt̄ scilicet.

Caparis	semen vrticę
afodilli	abrotanum
Costum	Lacfoeming
Genziana	Maratrum
Zinziber	Oximum
Bruscus	Lūpinus
Afarum	Gentiana
Aristo. longa	Pix liquida
Polium	Fermentum
Peonia	Farina ordeī
Celidonia	Aloes epaticum
Ysopus	semen attriplicis
absynthium	semen melonum
Cuscuta	anetum
acorus	Fel porci
Leuisticum	stafisagria
Baccę lauri	Lacca
Stricados	Porrum
Prisana	Cubebe
agaricus	squilla
Prassium	spuma maris
Ciperum	Yreos
Fumus terre	Cassia fistula

aloes

DE QVINTA ESSENTIA

Aloes	anetum
Fabę	Calamentum
Spicanardi	Liquiritia
Camedreos	Tamariscus
Camepitheos	stercus canis
scariola	femen porri
Vinum maluaticum	Raphanus
Orobus	Diptamus
eupatorium	Mel recens
Fistici	Ipericon
Cucumeres silue. •	Xilo aloes
apium	Xilo cassia
Bulbus	Cinamomum
anifum	Policaria
Daucus	sambucus.
Petrosilium.	

Affige ergo quasuis istarum medicinarum in celo nostro, & fiet tibi aperitiuū supra modū ad quācunq; oppilationē corporis nostri.

Canon, 34. in quo continetur scientia mundificatiuarum medicinarū vt in vulneribus mundificent, & venire faciant spiritum & sensum ad membrum, & sunt ista quæ sequuntur scilicet.

aristologia longa	Orobus
Cerusa	Yreos
aspalcum	aloes

Litargii

Litargirium	Myrrha
Filtrum vstum	semen tamarisci
Thus	Plumbum
Mel	Pili leporis vsti.

Canon. 35. in quo continetur scientia rerū,
quæ attenuant, vt scias illas nostro cœlo ap-
plicare, cum fuerit opus.

Sunt enim ista quæ vere attenuant & dis-
soluunt calore suo, separant enim partes rei,
in qua agunt suo proprio calore, & sunt istæ
scilicet.

Abrotanum	affodilus
Ameos	Camepicheos
Agaricus	Calamentum
Balsamus	Prassium
Camomilla	Cortex citri
Bulbus	Gentiana
Cuscuta	Yreos
armoniacum	Policaria
alumen	Rutha
Capparis	serapinum
Camedreos	sticados
Cinamomum	sanguis mustelle
Eupatorium	Ciperus
Pinguedo leonis	Mentastrum
aristologia	semen vrtice
assa fetida	Petroleum
alleum	sambucus
	F Castoreum

DE QUINTA ESSENTIA

Castoreum	Peonia
Pix naualis	Tapsia
Xilobalsamus	Terbentina
Polium	Oppopanacum.

Canon. 36. in quo continetur scientia rerū quæ incidunt, vt illas nostro cœlo applicare possis, vt reddatur tibi incisium, cum opus fuerit.

Mediocriter incidunt & diuidūt omnia acetosa in communi, sed sunt alię medicine, quæ specificè agunt, & sunt istę quæ sequuntur.

Ciperus	Camedreos
Petroleum	Vitrum
Camepitheos	acerum
Eupatorium	squlla.

Affige ergo istas medicinas in cœlo nostro & fiet vltimate incisium ad incidendum humores grossos de corpore nostro.

Canon trigessimus septimus, in quo continetur scientia rerū diaforeticarum, vt scias illas cœlo nostro applicare, vt fiat in summo diaforeticum.

Diaforetica sunt proprie calida, & per poros humores in summo extenuant & euaporant, & sunt ista quæ sequuntur, videlicet.

Piretrum	agaricus
sal nitrum	aristologia
Maiorana	Galbanum

Vetus

LIBER PRIMVS.

38

Vetus oleum	Baucia
Radix affodil.	adyanthos
Rutha domestica	assa fetida
Ficus	Raphanus
Radix cucumeris a/ grestis	Pix semen vrticę

Affige istas medicinas in cœlo nostro, & fiat tibi dyaforeticum, vt applices illud corpori nostro.

Canon trigessimus octauus, qui docet, quæ sunt res repercussiuæ, vt illas applicare scias cœlo nostro, vt fiat repercussiuum ad prohibendum malos humores, & repercutiendum a membris humidis.

Repercussiuua sunt illa, quæ humores a patienti membro vel parte repercutiunt id est prohibent ne currant, & sunt ista quæ sequuntur.

acerum	semperuiua
Chimolea	Paritaria
Barbassus	Cicura
Bolus arme.	Vua milana
Glandes	Quinq; peruia
Solatrum	Plantago
Oleum rosaceum	accacia
Iusquiamus	Hypoquistidos.
Papauer	

Affige ergo qualitatem istarum medicina-

F ij rum

DE QVINTA ESSENTIA

rum qntē essentię nostrę, & fiet tibi repercus-
siuum vltra virtutes medicinarum.

Canon. 39. in quo continetur scientia rerū,
quę obdormire faciunt, vt vtrius illis applicā-
do cōlo nō, cū necesse fuerit faciunt obdor-
mire, quę sunt nimie frigiditatis, quia frigidit-
ate cōstringūt neruos & humiditate sua mul-
cent spiritus & cerebrum, & sunt istę quę se-
quuntur scilicet.

Semen iusquiami	Opium
Semen papa. nigri	Piscis qui dicit torpedo
Semen papa. albi	salamandra
Mandragora	Biscocta cum aqua fri- gida
Lenticula aquatica	Psilium.
Portulaca	

Has quippe res affige in cōlo nostro, & fa-
ciēt obdormire mirabiliter quodlibet animal
comedens vel bibens illud.

Canō. 40. in quo continetur scientia mor-
dificantium, in effectu mordificatiua sunt illa,
quę habent acumen, & sunt ista scilicet.

Folia oliuę	azarnach
Arsenicum rub.	suc. ellebo. nigri
Succus ellebo. albi	alumen
Cupperosa	atramentum
Flos çris	arsenicum album
Porrum	Cantarides

Radix

Radix cucumeris
agrestis æs vltum.

Astige ergo istas medicinas in cœlo nostro
& fiet tibi mordificatiuum vt applices corpo
ri nostro cum fuerit necessarium.

Canon. 41. qui docet, quæ sunt res confor
tantes corpus nostrum.

Confortantes medicinæ sunt istæ, quas hic
ponimus, vt reddatur confortatiuum cœ'um
nostrum ad confortandum cerebrum, cor, in
testina, & alia membra corporis nostri cum
opus fuerit.

Stricados	Borago
Omnes mirabolani	scariola
Aurum	Caulis
ambra	Muscus
sumach	Balsamus
Folium	Vnicornium
Xilobalsamus	argentum
Galanga	Camphora
Poma citri	Berberis
Gariofili	Ciperus
Crocus	Calamus aroma.
Cinamomum	Macis
sandali	storax liquida
Cardamomum	agua ardens
spica nardi	Xilocassia
Corallus	Zedoaria

F iij Carui

DE QVINTA ESSENTIA

Carui	aqua rosa
Spodium	Perle
Nux muscata	Cuscuta
Ozimum	Menta
Cubebe	Muscus
Sponsa solis	

Affige ergo quintam essentiam nostrā his
medicinis, & habebunt vim confortatiuā ad
omne membrum.

Canon. 42. qui docet, quæ sunt res veneno
repugnantes, vt affigas illas in coelo nostro, ut
habeat vim repugnādi veneno plus q̄ magna
tyriaca, & sunt ista videlicet.

Vitriolum	Cornu cerui
Gentiana	Alleum
Distamus albus	scopa regia.

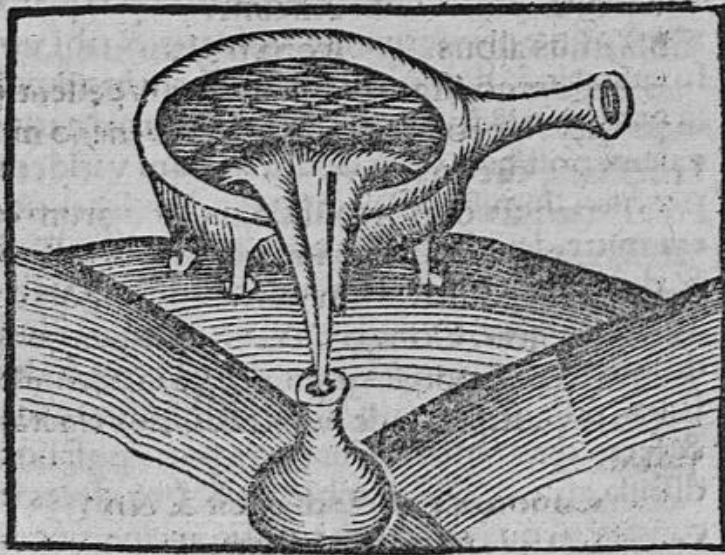
Affige ergo istas medicinas quintę essentie
nostrę, & habebit vim repugnādi veneno mil
lesies plus q̄ tyriaca.

Diximus de virtutibus medicinarum &
quomodo potest haberi earum quinta essen
tia ad habendum earum virtutem plus q̄ si p
se ponerentur. Congruū est vt dicamus quo
modo haberi potest quinta essentia de mine
ralibus postquam de vegetabilibus tracta
uimus.

Canon. 43. qui te docebit doctri
nam prædictam.

Sicut

Sicut diximus supra, quomō extrahere potes quintam essentiam a vegetabilibus & lapidibus, sic potes extrahere a mineralibus secundum ordinē generalem. Sed quia intellectus plus de re specifica intelligere potest, si de ipsa specialis fiat scientia quam si fiat generalis, igitur de metallorum quinta essentia specificè tractabimus. Vnde accipe aquā mercurij quę facta sit per modum, quem in nostro testamento diximus in libro, qui mercuriorum incitatur in capitulo quod incipit. Tu fili de lunario liquore, &c. Et in ista aqua dissolues vnc. v. lunę purissimę, post distillationē filtratam,

F iij sepe

DE QVINTA ESSENTIA

seperatur aqua a fecibus, in qua vadit limositas aque. Hæc aqua est resolutiva omnium aliorum corporum & sui argenti viui, cuius virtute margaritæ reformantur in natura pristina in modo, quo diximus in nostro testamento & in compendio super testamentum & codicillum missum regi Roberto. Secunda vero aqua fit sic scilicet q̄, capias plumbi mediam vnciam & de prædicta aqua q̄d sufficit, postq̄ videris plumbum dissolutum separa aquam per distillationem filtratam, & feces extra mitte, q̄a nihil valeret post hoc vero distilla aquam per balneum, & serua feces ad tempus opportunum. Tertia vero aqua sic fit, capias de cupro vnciam vnam, & illud dissolue in tanta quantitate aquæ primæ quanta volueris, & tibi visum fuerit, & dimitte illam quiescere in ampulla sua in frigido loco post vnam diem naturalem, post hoc vero separa aquam viridem per filtri linguam, & primas quidem feces extra mitte, deinde distilla aquam per alembicum & distillata serua feces secundas. Quarta vero aqua sic fit accipe. vnc. i. stagni purissimi, & illud dissolue in aliqua quantitate primæ aquæ & distilla, post hoc aquam illam cum limositate sua & feces, quæ remanserint extra mitte post hoc distilla aquam per alembicum & serua feces secundas. Aqua vero quinta sic fit, accipe. vnc. i. ferri

ferri purissimi & dissolue ipsum in tanta quantitate, quod sibi sufficiat de aqua prima, post hoc distilla per filtrum, & mitte feces extra, et distilla aquam per alembicum, & serua feces secundas. Sexta vero aqua sic fit, accipe. vnc. i. auri purissimi & dissolue ipsum per modum quem tibi diximus in nostro testamento scilicet cum lunaria pura cum tanto pondere aque quinte essentie, & fac sicut fecisti de alijs. Item omnia ista metalla dissoluere potes isto ordine, facta aqua prima in illa dissolue metallum, quod modo secundario tibi dissoluere precipimus, deinde fac de isto sicut prius tibi diximus, & in aqua secunda dissoluas metallum tertium, & in aqua secunda tertij metalli dissoluas metallum quartum, & in aqua quarti metalli dissoluas quintum metallum, & in aqua quinta metalli dissoluas metallum sextum. De qua vis istarum aquarum accipe secundum quod tibi visum fuerit ad dissoluendum metallum. Hæ limositates metallorum dicuntur quinte essentie seu mercurius ille mineralis, quem philosophi considerauerunt in opere alchimico & lapidifico, et in opere medicinali. Sed in opere alchimico, istę quinte essentie considerant subtilius, quia in subtiliori materia, propter quod fit per diuisionem elementorum, ut in tertio libro huius voluminis dicemus. In lapidibus

F v vero

DE QUINTA ESSENTIA

vero quintę essentię non sunt ita in tanta subtili materia per magisterium propinqua. In medicina vero quęlibet pars respectum habet.

Dicto de quinta essentia mineralium, qualiter potest per subtile magisterium haberi a manibus nostris, nunc congruum est ut dicamus de diuisione illarum in generali.

Canon. 44. qui docet illam doctrinam.

Ad inclinationē magisterij huius facias sic, quando vero metalla tua fuerint resoluta, tu quippe diuides aquā quęlibet ad partem, & diuidas quęlibet aquam in partes duas, & vnā partē vniuscuiusque partis pones cum proprijs fecibus in alēbico vitreo, & distillabis in limo deferti, quę est aer factus ex duobus corporibus in furno, quę tibi prius designauimus cum igne suauis & respēdet cum modica virtute minerali, & cum magna limositate appropriata ad virtutes cęlicas recipiendas, & in quacūque illarū aquarum mitte in ampulla vitrea cū collo lōgo & cum collo rotūdo, & post hoc claudes eius orificiū cum cera cōmuni, & post cum mastice, & quęlibet illarum ampullarū pone in sereno loco taliter, quę nec lapis, nec aliqua alia res nociua possit tangere ratione vitri. Capiēs feces materiales, a quibus limum resoluisti, quę sunt secūde feces per euaporatā sublimationē in partibus aquarū, quas misisti ad
serenum

serenū locum, et illas mittes in ampulla vitreā
 cū collo longo, quæ cōtineat duos palmos, &
 intermitte partē suemet aque, quæ reseruatur
 de illa limosa iā dicta, & claude ampullas cum
 clausorio cere, & a lute & mastice sicut alteri
 fecisti, & sepeli illas in horto in terra bene grōs-
 sa in profundo vnus palmi cū dimidio & po-
 nas illas, quibus etiam aliā rem in giro colli am-
 pullarū, quæ appareat extra ad illius cōserua-
 tionē, & sint hic per vnū annum integrū. Sic
 igit facies in alchimia transmutatoria scilicet
 aerē cum terra foliata & simul sepelies in ter-
 ra in vna ampulla, & ignē pone in alterā am-
 pullā in loco sereno sicut de alijs fecisti. Vis sci-
 re istā triplicem scientiā, necessarium est tibi
 qualiter locū locatum generat scire de sua pro-
 pria natura. Vnius nature sunt aque quæ mit-
 tuntur in terra, & alterius quæ ponuntur ad ae-
 rem, quoniā illę, quæ mittuntur in terram, ha-
 bent vim & virtutem induratiuam atq; fixa-
 tiuam. Et illę quæ sunt in aere habent virtutē
 & proprietatem indurandi & fixandi, passiuē
 tamen intellige. Finito quippe anno, tu habe-
 bis omne illud, quod a mundo desideratur.

ad hoc opus, vel ad illud, de quo potes

ad placitum tam in magisterio

alchimico quā in medi-

cinali.

Præfatio

PRAEFATIO AVTHORIS
in secundum librum suum de naturæ ar/
chanis & quintę essen/
tię vsu.

Dicto de magisterio primi libri, in quo de
dimus theoreticam quintę essentię & de
clarauimus modum extractionis eius a qua
cunq; re elementa. Congruum est vt dica
mus qualiter omnes istę quintę
essentię applicentur ad
corpus huma
num.

Incipit

INCIPIT SECVNDVS ⁴⁹ LIBRVS

ber huius voluminis, qui appellatur de
remedijs vltimatis generalibus
ad commodum corpo-
ris nostri condi-
tus.

IN HOC PRAESENTI
libro tractare intendimus de ap-
plicatione quintę essentię ad cor-
pora humana ad finem, vt per illū
curentur omnes morbi incurabi-
les secundum iudicium neotericorum medi-
corum. Sed qui vult profunde indagare natu-
rę principia, quę deteximus hic, cum tamen
omnia plenarie nequeant per ipsum attinge-
re. Ista quippe inter entia sciant, & etiameorū
naturas & complexiones & virtutes contra
infelicitatem naturę, per ea quippe, quę in prę-
senti libro designamus scias remedia, præcu-
rare corpori humano subito, & quasi miracu-
lose.

Quia in hoc præsentī libro specificata est
doctrina curationis omnium morborū a ca-
pite vsq; ad pedes & composuimus librū con-
tra nostram intentionem, ex eo q̄a prius ipsū
diximus fieri compendiosum. Quapropter
vnam regulam generalem dabimus, vnde
possint

DE VSV QVINTAE

possint omnes a capite vsq; ad pedes curari cū nostra quinta essentia. Postea vero descende mus ad aliquam specificam caussam collatio nis, vt secundum doctrinam quam de ipsi s da bimus, sciet quilibet inuestigator veritatis de alijs praticare secū dum suum modum vnde sequitur.

Canon. 1. quomodo impedimenta somnii euentur & iuuentus pristina restauretur, & omnes morbi a capite vsq; ad pedes in gene rali curentur magisterium in cura incommo dorum a capite vsq; ad pedes sic condies, scilicet quod tu respicias infirmitatem, cuius gene ris sit, & cuius speciei, & respicias, eius qualita tem & quantitatem, et vtrum est nimis mole sta vel non tunc recurre ad nostrum librū de simplicibus medicinis, & medicinas quas inue neris appropriatas doloribus appone in nra quinta essentia, & applica vel in potu, vel ab ex tra, & cito, & in modicum tempus erit perfe cte curatus a quacunq; infirmitate.

Questio. Quomodo cognoscam gradū in firmitatis qualitatis, cum nullus philosopho rum talem doctrinam posuerit in libris suis.

Solutio. Recurras ad principia medicinę, et ad librum de regionibus sanitatis, & ad figu ram de contrarijs, & ad librū vrinarū & pul suū, quos super artem medicinę cōposuimus.

Questio.

Quaestio. Quomodo cognoscā dictas medicinas, si librū de simplicibus habere nō poterō. Solutio. Tu recurras ad libros Philosophorū quia si nō perfecte tractauerint, tu per eorū doctrinā melius operaberis q̄ per te ipsum probādo medicinam istam, aut illā si inuenieris, impedimēta sic euitantur & iuuentus pristina sic restaurat̄ vsq; ad terminum nobis a deo cōstitutum, & est vt accipias q̄ntam aque ardētis conditionatam p̄ modum primi libri, infra quā infunde quintā essentiā auri & perlarū, aut ipsum aurum & perlas, & hac mirabili potatiōe potet senex mane & sero ad quātitatē semi nucis plene, & infra paucissimos dies ad tantā incolumitatem deueniet, ut manifeste & sensibilibus sentiet se ad pristinā iuuentutē deuenisse, tamen cautela est in hoc tēpore vino tēperati vri. Si vero addideris quintā essentiam vulgo, sic erit magisterium fortius in operatione, vtatur enim his diebus bonis comestibilibus, & vino quod biberit addat q̄ntam essentiam auri & perlarum, sicut te docuit primus liber discrete. Hæc est regula, quam seruabis in detrimento senectutis & iuuentutis recuperatione.

Quaestio. Videť mihi impossibile, q̄ senectus retrogradet̄ ad iuuentutē, qm̄ si hoc esset verū
nullus

DE VSV QVINTAE

nullus principū tyrannorū deuenisset in mor-
tem etiam nullus alius vtēs hac medicina, quā
sic deus esset contra seipsum, vt patet Gene. 6.

Solutio. Non dicimus tibi de retrograda-
tione, sed de illa, quæ ultra naturam deuenit,
sicut videmus quotidie, quod plures homi-
nes sunt quinquaginta annorū, & ratione cō-
plexionis, vel alicuius corruptionis apparent
secundum rei veritatem. 60. vel. 65. annorū, &
sic de alijs qui nondum. 30. annum attigerūt, et
apparent secundum rei veritatem. 50. annorū,
huic tali intendimus per doctrinam huius ca-
nonis succurrere, vt non senescat magis q̄ per
naturam posset senescere, & quod reuertatur
ad pristinum secundum sensum, & vires recu-
peret, & canos mutet in rubrum vsq; ad diem
mortis suę constitute per deum.

Canon. 2. qui docet magisterium in suscita-
tione mortuorum, quod est vnum de secretis
maximis in hoc libro.

In hoc canone mortuos appellamus non il-
los qui simpliciter sunt mortui, sed illos de qui-
bus vltimate desperatur, ita qđ a medicis & a
vitę actibus sunt derelicti in tantum, quod eti-
am sensibus non vtuntur, huic mortuo in tali
desperatione subuenimus, vt satis cito resur-
gat, & loquatur & viuat, nisi sit ille vltimus
terminus a deo constitutus & magisterium
huius

huius secreti est, vt tribuas sibi quintam essen-
tiam per se solam, & statim in modicum tem-
pus resurget viuus dum in stomacho transglu-
tians influat cordi radiū vitę naturalis, & de-
functam naturam ipsam videbis reparare, &
si vis, q̄ hoc fiat in parte. 15. horę, vel quasi in
20. p̄ctis horologij, ita vt a circumstantibus
credatur illusio vel miraculum euidens, habe-
as celidoniam, cuius flos & fructus est in colo-
re auri interius & quatuor elemēta extrahe p̄
magisterium primi libri, & accipe de elemen-
to ignis, qđ est tanq̄ liquor olei, & affige no-
strę quintę essentię in quantitate vnus grani
tritici, & statim resurget in modicum spaciū,
si sufficiens fuerit patiens ad ipsam transgluti-
endam, deinde conforta eum cum administra-
tione nostrę quintę essentię per se, & scias qđ
perfecte curabitur, nisi dominus deus iubeat
illum omnino mori.

Et dico tibi, quod hoc est subtilissimū apud
modernos, nec est nisi vnus, qui tanta sciat bo-
na. Ipsi quidem asserūt naturam omnino de-
uictam posse recuperari cum medicinis com-
munibus absq; nostra quinta essentia & asse-
runt impossibile magnum. Cum enim vident
hominem mori dicunt nulla res in natura est
nisi solus deus, qui ab isto periculo istum infir-
mum possit liberare, quorum cōtrarium asse-

G rimus.

DE VSV QVINTAE

rimus. Tu autem operare secundum doctrinā
tibi traditam in canone isto, & facies miracu-
la super terram.

Canon. 3. in quo continetur scientia in cu-
ra leproforum vt reuertatur ad sanitatem pri-
stinam & mudentur.

Quonia iustus deus in poena peccati in nos
influxit multos gradus infirmitatis, & inter
altos plaga lepre detestabilior est, ac ignomi-
niosior humano generi & est difficilis & aliqn
impossibilis cura eius, vt lepra qua permittit-
tur a deo sicut lepra giezi & constantini, qua
lepre nullo ingenio humano curari possunt ni-
si diuina virtute. Nos vero minime hic de ta-
libus lepris loquimur, nec etiam de illa, qua
venit per generationem. Sed nos loquimur
de plaga lepre, qua aduenit hominibus ex hu-
morum corruptione vel venenorum inficien-
tium natura, quia huic tali remedium & per-
fectam sanitatem intendimus procurare, si et-
iam per multum tempus vel modicum preces-
sit. Recipe igitur hoc archanum scilicet nostra
quintam essentiam auri & perlarum, & admi-
nistra patienti per octo dies dando sibi mane
vnam plenam nucem, & sic plene curabitur.
Nam haec coelestis medicina est, qua totam le-
pram cuiusuis humoris peccantis infra modi-
cum tempus curat. Hoc quippe est archanum
maxi

maximum & vtile magisterium in hac infirmitate,

Item alius modus est in cura huius morbi, vt accipias aquam factam ex fragis, quæ sunt fructus man, & affige illam nostræ quintæ essentia, & vna cum quinta essentia auri & perlarum, quas primus liber te docuit extrahere ad plenum in canone dissolutionis metallorum, & applica illi, & videbis mirabilia vel effectum stupendissimum. Nam etsi addideris eis quin tam essentiam, faciet vtiq; fortius. Aqua quippe harum dissimulat leprosos, si bibatur, & liniantur maculæ, potissime si ipsam miscueris aquæ ardenti. Operare igitur secundum doctrinam tibi traditam in hoc canone, & noueris te omnem lepram cum suis speciebus perfecte curare.

Canon. 4. in quo continet scientia ad curandum paralysim in quocunq; corpore humano.

Paralysis est morbus difficillimus ad curandum in tantum, q; iudicatur apud prudetes modernorum pro morbo impossibilis curationis, et magisterium huius curationis est, vt affigas nostræ quintæ essentia herbam, quæ dicitur yua, & saluiam, & grana sinapis, & da ei in potu per nouem dies, & vnge exterius & noueris dandam ei balneum calidum & humidum, cum his herbis perfecte curabitur in tantum, q; videbitur ipsum morbum nunquam habuisse, & ambulabit

G ij bis

DE VSV QVINTAE

hit incolumis, & membrum emendabitur cū
q̄ si rem illius morbi nunq̄ habuisset.

Item alius modus est vt applices quintę es-
sentię nostrę res, quæ humores viscosos pur-
gant, & da patienti per modum supradictum,
& scias quod perfecte curabitur.

Canon quintus, qui nos docet habere me-
dicinam seu remedium contra consumptos in
toto corpore & nimium macilentos sicut sunt
homines rarę complexionis, & pueri, & con-
sumpti, & Tabidi ethici. Est aut̄ omnium illo-
rum cura vera cum nostra quinta essentia, iā
enim tibi diximus, quod naturam debilē con-
fortat, & de perditam restaurat, restauratam
conseruat, & carnem naturalem in corpore ni-
mis macilento & etiam consumpto procurat.
Est autem in hoc fortius magisterium vt ex-
trahas ab herba celidonia quatuor elementa
per magisterium primi libri, & accipe elemen-
tum aeris, quod est in colore olei optimi, &
misce cum quinta essentia nostra, & infra mo-
dicum tempus erit virtutis miraculose restau-
ratio & ipse homo fiet pinguis supra q̄ credi
potest. Nō est præter istam res in natura, quæ
tantum in his remedijs possit valere.

Item si accipias carnem cancrorum id est
puluerem alixandrie flu. & misceas nostrę qu-
ntę essentię, idem faciet. Et nota, quod hæc est
ultima

Ultima cura, quæ est in quocūq; genere & specie februm in tantum, quod si puluis illorū detur in esu post signa digestionis cognita, perfecte curat patientem a quacūq; febre. Et hoc archanum a malis & iniquis custodi.

Canon. 6. qui docet nos curam perfectam demoniacorum, melancholicorum, & omnium morborum caducorum.

Vera experientia docet nos, quod omnes melancholici occupantur in horribilibus cogitationibus. Nam humor ille maliciosus ortū habet a splene & fumi illius per poros ascendunt usq; ad cerebrum & fantasiam mouent, & imaginatiuam cum conturbatione intellectus dormiendo horribilia fantasmata fabricant, vigilando horribilia cogitant, aliquando autem iste humor est nimis maliciolus & generat epilepsiam, vel appoplexiam. Cū talibus enim infirmitatibus demones frequenter miscentur in tantum, quod infirmitas mixta cum demone torquet patientem. Aliquādo autem fiunt stulti, & secum loquuntur, & videntur multoties cum hominibus quasi disputare & non nisi secum disputāt, & etiam tales veniunt in desperationem, & seipsos occidunt.

Cura vero istorum talis est, vt vtantur nostra quinta essentia, vel quod cum ipsa immic

G iij tantur

DE VSV QVINTAE

tantur istę medicinę scilicet fumusterrę. Gen-
taurea maior epithimus, thimus, lapis lazuli,
elleborus niger, Et dimitte stare in nostra qu-
ta essentia per tres horas, et da ei in potu bis in
die & semel in nocte, & vnge ab extra totum
corpus & regionem splenis. Ista quippe medi-
cina cerebrum mundificat melancoliam pur-
gat, & letum reddit patientem, & perfecte sa-
num in decem dies, si istam medicinam conti-
nuauerit.

Quęstio. Quomodo potest fieri, quod de-
mones p̄ medicinas possint a corporibus enei-
cum non habeant corpora, in quibus possint
recipere impressiones medicinarum, cum om-
nis potentia circa obiectum operatur.

Solutio. Multę ratiões possent assignari in
solutione huius quęstionis tam ex testibus sa-
crę scripturę q̄ per rationem necessariam de-
mones fugari per virtutem medicinarum sen-
sualium, ideo adduco rationem sacrę scriptu-
rę ad solutionem quęstionis. Scriptura sacra
in libro Thobiaę demonstrat, demones fuga-
ri per virtutem rerum sensualium in modo ho-
nesto & sancto, hoc fit cum fumigatione & sa-
crificio &c. Nam in eo. lib. c. 6. dicitur q̄ posu-
it Thobias partem iecoris super carbones &
demon fugit a tota domo. Item eodem capit.
posuit Thobias partē cordis super carbones &

& fumus illius effugauit omne demoniorum genus. Ecce patet, solutio questionis per sacram scripturam, hoc autem est per credere. Sed si vis intelligere quomodo solutio soluat per rationem naturalem, accipias ista principia, causa, effectus, iusticia. Vnde facio istam rationem, omni causa remota, remouetur eius effectus. Item iusticia est id, cuius ratione redditur vni cuique quod suum est. Ex prima maxima tale rationem fundamus. Demones ad corpora iunguntur humana propter malam dispositionem & humoris corrupti, aut infecti melancholici, qui malas figuras, nigras & horribiles format in fantasia, & intellectum conturbat, demones autem has formas habent in consuetudine accipere, & comuniter habitare in locis obscuris & solitarijs, qui dum per quorundam essentiae virtutem & aliarum rerum a corpore talis humor expellitur, qui est causa demonum, quare ad tale corpus deueniunt, tunc temporis demones simul cum humore euanescent.

Alia vero ratio talis est. Sicut potestas dei potest & potuit elementorum qualitates stare facere in Acheronta post diem iudicij sine proprijs substantijs coessentialibus ad vindictam suae diuinae iusticiae, sic potest ipsos demones facere pati sub actione rerum sensualium, ut veritas suae potestatis, quae cum ipsa iusticia conuertitur

G iij habeat

DE VSV QVINTAE

habeat subiectum, in quo possit vti suo actu secundum quantitatem culpe, alias, in equalitas veritatis esset destructa propter defectum liberi arbitrii, ratione cuius deus non haberet potestatem vtendi secundum dispositionem dignitatum in creaturis, quod est impossibile. Est igitur verum, quod deus habet liberum arbitrium, vt vtatur secundum dispositionem suarum dignitatum in principijs creatis, & reddet poenam iuxta quantitatem culpe, & meritum & gloriam secundum suum modum. Non est ergo dubitandum quin deus ad vindictam suę diuinę iusticię submittat demones actionibus rerum sensualium.

Item solutio questionis prælibatę patet per actiones necromantię Salomonis, cum qua demones coguntur facere opera bona, aut mala virtute verborum, lapidum, & plantarum, patet ergo qualiter demones actionibus rerum sensualium submittantur.

Item clare potest intelligi per actionem ignis auerni, quo torquentur anime damnatę, & ipsi met demones ad multiplicationem suę poenę, quamuis sua substantia non sit ex quatuor elementis composita, tamen vt sua poena magis multiplicetur sentiunt ipsi poenam iussu diuinę iusticię.

Nam qui contra infinitam substantiam peccat

cat, infinite peccat, oportet, peccans igitur quocumque modo possit magis poenam pati, sed preter visionem diuinam nulla potest eis dari maior quam quae submittantur actioni virtutis rerum sensualiū. Et propter hoc extrat reuelatio qualiter medicinae sensuales actiones habent ad demones fugandos de quocumque corpore, vtere ergo ista medicina supradicta, & curabis quoscumque demoniacos, apopleticos & melancolicos, & potissime si dictis medicinis addideris herbam, quae dicitur ypericon, quae alias dicitur fuga demonum seu perforata. Nam fumigatio seminis eius fugat omnem demonem a propinquitate corporis, vel a domo.

Canon. 7. qui docet te curam contra illos, qui timorem habent & inconstantiam & contra debilitatem post infirmitatem, & ad reparationem audaciam & fortitudinis plusquam naturam possit habere.

Non dicimus in vanum, quod nec intellectus humanus potest capere, neque lingua narrare miraculosas virtutes, quas deus posuit in quinta essentia vini, & omnium rerum elementatarum, & inter omnes quintas essentias ad hoc magisterium praeciosae valent quintae essentiae herbarum peoniae, & angelicae, croci, perlarum, & auri. Si vero omnium istarum quintas essentias misces cum quinta essentia vini, & dederis

G v in

DE VSV QVINTAE

in potu subito, & quasi miraculose, homo qui dictis torquetur infirmitatibus timorē amittit, et debilitatē, & fortitudinem recuperat exteriorē & interiorē, in tantum quod mortē cōtemnit, nec timet quicquid sed supra modū efficitur audax & fortis viribus. Nam in tantū si vires augmentant, quod est incredibile, nisi per experimentum appareat effectus.

Canon octauus, in quo continetur scientia ad curandum illos, qui sunt infecti veneno in potu, vel quouis alio modo.

Plagam veneni oportet te cognoscere ad ipsam curandum, quare multis modis nostris corporibus contingit, sicut ex morfu scorpionū, tyris, viperę, canis rabidi, vel alterius rei venenose, & contingit ex potu & tactu illarū, quibus cito adhibenda est cura, ne pereāt. Sume igitur quintam essentiam vini, vel quintas essentias, auri, croci, peonię, angelicę, ruthe, raphani, & per se ipsam da in potu patienti, & cito curabitur.

Item vt fortius sit antidotum, mitte quintas essentias rerū, scilicet dictami rubei, scopę regię, quę præ omnibus rebus quę repugnant veneno tenet principatum boli, gentianę, cornu vnicorni si potest haberi, vel ipsas res ponas in nostra quinta essentia, & dimitte stare per tres horas, & post da patienti & cito curatus erit,

erit, & hæc in potu detur, & vngatur ab extra locus infectus, & etiam totum corpus, & videbis miraculi effectum in cura venenorum.

Canon. 9. qui redocet curam contra humores infectos corporis nostri, & contra calefactiones, pruriginis & pediculos.

Fomentum generationis pediculorū, pruriginum, & calefactionum in humano corpore est humorū corruptio, & humoris infectio & putrefactio, homo enim qui istas infirmitates habet inquietatur & est anxius, & non cessat se scalpere, & in nulla re placitū sumit. Ideo quæ nulla res est in mundo, quæ potius infirmitatem hanc curet quæ illa, quæ corpus conseruat a putrefactione quacūque, & humores corruptos consumit, & ideo cum nostra quinta essentia, si dederis eā in potu, & vnixeris corpus ab extra, in paucos dies erit perfecte curatus, & potissime si ad vngendum misces illi argentum viuum, & ad potandum misce staphisagriam. Est autem notandum, quod quandoque pediculorū cura est impossibilis, vt quādo ratione peccati alicui persone infligit talis morbus, vt habes actū sexto de herode. quē percussit angelus, quia non dedit honorem deo, & consumptus a vermibus expirauit.

Item quidam Romanus Imperator a nullo remedio medicorū potuit liberari a pediculis,

&

DE VSV QVINTAE

& consumptus ab eis expirauit, non autem de tali cura, sed de illa, quæ secundum naturã euenit loquimur.

Quæstio. Quomodo cognoscã, quæ est infirmitas naturalis, & quæ est quæ mittitur a diuino iudicio.

Solutio. Potes perfecte cognoscere, cū quantam essentiam sibi administraueris cum competentibus, & nullum sentiet remedium, tunc perfecte pronosticari potes ipsam ad mortem peruenire sine fallacia, quoniam impossibile est, si morbus euenit a natura, cū administratione quintę essentię, vt non sentiat perfectam meliorationem.

Canon. 10. qui docet te remedium habere contra sperantem, vt infirmus reducatur ad perfectam salutem.

Apud vniuersum orbem ille medicus reputatur esse maximus inter alios, qui in paucos dies sciuerit curare quartanam, quoniam infirmitas est magnę prolixitatis, & est de natura terre, nullus est medicus, qui cum honore exeat de cura illius. Si igitur hanc infirmitatē curare volueris infra tres vel quatuor dies da patienti in potu nostram quintam essentiam, & vnge super regionem splenis, & erit perfecte curatus. Itē si vis vt fortius operetur, adde illi quæ melancoliam purgant, quæ posuimus

mus

ESSENTIAE LIB. II. 51

mus supra in cura demoniacorum, & admittatur
stra patienti, & fortius operabitur, si addideris
illi sauinam, quia proprium respectum habet
ad hanc febrem, in tantum quod si de succo
illius instillaueris duas vel tres guttas, &
mittantur in ore infirmi, vel in aure tollit febrem
illius.

Canon. 11. qui docet curam perfectam contra tertianam.

Tertiana febris quaedam vera, quaedam non
vera, in cognitione autem harum febrium, quaere
doctrinam quam posuimus in praedictis libris
nostris, sed in cura illarum, quamuis sit differens
apud modernos effectus, non his cum vna
medicina generali remedium adhibere intendimus
contra veram tertianam, quae est de colera pura.
Hanc adhibebis curam scilicet quae accipias
reubarbarum ad quantitatem ponderis duorum
denariorum, & adhibe nostrae quantitate
essentiae cum vno pondere vnius denarii scamoneae
pure, & dimitte stare per tres horas, & da
patienti ad quantitatem vnius nucis plene, per
continuationem trium dierum & erit perfecte
curatus quilibet habens istam febrem, et quia
in tertiana non vera miscetur flegma, adhibe
huic medicinae turbith, sene, & polipodium, & da
patienti, & curabitur perfecte sine errore, si
morbus fuerit a natura missus, hoc est quod

DE VSV QVINTAE

quod non sit missus manu diuina propter aliquod delictum.

Canon. 12. qui te docet curam in quottidianis febribus.

Febris quottidiana, generatur ex corruptione flegmaris & ex abundantia eius, & ideo est vera quædam, & alia non vera, quippe causatur ex flegmate naturali. Nō vera vero causatur ex flegmate nō naturali, cum qua simul corrumpitur aliquis alius humor, quæcunq; igitur sit febris ista perfecte curatur cum nostra quinta essentia per se sola, si dederis in potu per spacium dierum trium. Si vero addideris res quæ flegma purgāt quas supra in areolis inuenies, erit mirabilis affectus.

Item si addideris huic quintæ essentiæ per herbam quæ dicitur mercurialis, erit medicina fortius operans. Experimentum enim est, quod si de succo sumas illius, & instillaueris tres guttas in narem dextram, vel aurem patientis, tollit tipum quottidiane, hoc idem faciet si cum medicinis flegma purgantibus addideris illam nostræ quintæ essentiæ.

Canon. 13. in quo continetur scientia ad curandum omnes continuas febres.

Febris continua multiplex est, quædam fit de sanguine, & ista diuiditur in partes duas, quædam

ESSENTIAE LIB. II. 52

quædam enim fit ex multitudine, & quædam ex corruptione illius.

Item quædam fit de colera, & ista diuiditur in alias duas partes, quia quædam est, quæ fit circa regionem cordis, alia fit in cerebro.

Item ista quæ est in cerebro diuidit in duas partes, quia quædam a parte ante, alia a parte retro. Item fit ex flegmate, & ista diuidit in partes tres scilicet in minorem mediam & maiorem, Prima vero febris sanguinis vna dicitur sinochus. Alia dicitur sinocha.

Item febrî coleræ vna dicitur caufon, alia dicitur frenesis, & alia quæ fit a parte retro dicitur litargia.

Item alię febres flegmatis enutriuntur, in febris enim sanguinis oportet flebothomiam præcedere & postea vt applices illi nostram quantam essentiam cancrorû fluuialiû & caphoræ, vel vt misceas ista ad nostram quantam essentiam, & des infirmo vt exalet febris & inflamatio. Item febrî colericę applica nostram quantam essentiã cum rebus, quæ refrigerant tã in potu quã ad extra liniendo, & etiam cãcros fluuiales cû eis simul addes & camphorã, item febrî flegmaticę applica nostram quantam essentiam cum rebus, quæ purgant flegma, quas etiam ges vt in tabulis primi libri. Sed in febre quæ fit a parte retro capitis competit illinitio nostrę

DE VSV QVINTAE

nostrę qntę essentię mixtę cum rebus calidis,
& quod in potu dentur refrigeratiua.

Itē si omnibus istis antedictis miscebis qn-
tam essentiam sanguinis humani extractā per
doctrinam canonis primi libri, effectus mira-
culosos facies in cura istarum febrium, & hæc
tibi sufficiant.

Canon. 14. in quo continetur scientia con-
tra febres pestilenciales, vt scias curam illarū,
cum nullus medicorum sciat his remediū ad-
hibere, cum pestilentibus febribus nullus mo-
dernorum præter vnum sciuit adhibere reme-
dium vtile, ex eo quia ignorant naturam. Tu
igitur cum christi adiutorio patienti adhibe
nostram qntam essentiam per se solam ad quā-
titatem vnius seminucis plene & perfecte cu-
rabitur. Si autem volueris fortiolem facere
medicinam, pone in nostra quinta essentia qn-
tam essentiam gentianę dictami rubei, gario-
filate, boli armeni, castorei, scopę regię, & ru-
thę siluestris, & de ista medicina mirabili da
patienti, aut appone istasmet res in nostra qn-
ta essentia, & intra tres horas applica patien-
ti, & cum gustauerit de ista medicina mirabi-
li, radius vitę ascendet ad cor, qui aerem infe-
ctum expellet, vnde dicimus tibi in veritate,
quod postq̄ gustauerit securus erit, quod nō
periculi

periclitabitur ex illa febre, si infra vnam diem succurres infirmo.

Canon. 15. in quo continetur scientia in vera cura spasmi.

Spasmus est multiplex, quidam est ex repletione, alius ex inanitione, alius qui superuenit in vulneribus qualiscūq; sit, mortalis est: His ergo succurrendum est cum potu & illinitione nostrę quintę essentię, si addideris nostrę quintę essentię res humidas, quas sumes de tabulis primi libri.

Item summa cura est in hac infirmitate si prouocaueris febrem, quam sic prouocabis scilicet q̄ assumes herbam, quę dicitur flammula, & misce cum nostra quinta essentia, & dimittas stare per tres horas, et unge & frica fortiter arterias & spinam dorſi, & cooperi multum bene cum pannis, & eueniet ei statim febris, postq̄ venerit ei febris spasmus curatur, tunc labora ad curandum eam cum carnibus cancrorum fluuialium mixtis nostrę quintę essentię, dando in potu, & unguendo corpus ab extra. Si vero p̄cedens spasmus fuerit ex inanitione comedat infirmus, si vero ex nimia repletionem da sibi dietam. Si autem fuerit superueniens vulnere conforta vulnus cum ferro ignito prius, postea cum putrefacientibus, postea cum carnem nasci facientibus omnibus

H bus

DE VSV QVINTAE

bus istis mixtis cum nostra quinta essentia.

Canon. 16. in quo continetur scientia qualiter administrari debent medicinae laxatiuae, & quomodo possit curari sciatica, podagra, & omne genus guttae. Ab origine orbis vniuersa philosophorum multitudo indagare non desinit modum administrationis medicinarum laxatiuarum. Primo ut non interficiant. Secundo ut non faciant virtutis casum. Tercio ut sine periculo agant in partibus remotis, & ab illis partibus humores corruptos adducant. Tempera igitur dictas medicinas cum nostra quinta essentia, & non potes in cura tua errare.

Iam tibi saepius diximus, quod antequam administras proportionatam huic dolori vel illi, quod dimittas stare illas medicinas, quae aspectum habent ad illam prius per tres horas in illa, postea administra patienti.

Questio. Quare praecipis laxatiuas cum nostra essentia administrari, cum omnis virtus rei cuiuscumque in centuplo magis augmentetur ab ipsa quinta essentia quam sine illa, & si hoc est verum, nulla medicina tribuatur alicui sine mortis periculo.

Solutio. Praecipimus tibi administrare medicinas laxatiuas cum nostra quinta essentia ad finem ut melius & fortius materia peccans
a corpo

a corpore extrahatur, & ad finem, vt non impendantur tantę expensę.

Item ratione virtutis centuplate, quod applicari non possunt sine corporis periculo, dicimus quod non est necesse vt administres in tanta quantitate, sicut administrantur ante applicationem nostre quintę essentię. Exemplū, si de aliqua medicina laxatiua ministrantur in quantitate vnius dragmę, ministratur de contra essentia laxatiua pondus vnius areę, vel si ministratur pondus vnius vnc. detur de quinta essentia pondus vnius dragmę, et sic de alijs ponderibus aliarum medicinarum laxatiuarum secundum suum modum, & sic potest nostra quinta essentia administrari sine damno & periculo.

In cura autem vnius guttę summe bonitatis deus creauit nostram quintam essentiam, & quintam essentiam sanguinis humani, quęlibet enim per se, & ambę simul curant omnę febrē, si dederis in poru, & vnixeris locum patientē. Si aut vis fortius operet, adde istis quintis essentijs quintam essentiā ebuli, vel ipsū ebulū mixtū cū dictis quintis essentijs, & in tres horas applica in poru & vnge ab extra, & infra modicū tēpus curabit perfecte, nā herba ista a tota proprietate curat oēm guttā si cocta cū vino

H ij suppo

DE VSV QVINTAE

supponatur loco patienti sic calida, & in modicum tempus vel dies curat ipsum patientē.

Canon. 17. qui docet te qualiter potes te habere in omnibus curis chirurgiæ secundum quod fuerit possibile vulnera per naturā reparare.

Sumus de intentione hic in summa breui tibi tradere doctrinam generalem in curis chirurgiæ, hoc est qualiter possunt curari cum nostra quinta essentia.

Caput multotiens percutitur cum ferro, & oportet uti medicinis. Chirurgicus querat subtiliter cū ferro suo & cum digito, si est aliquod os submotum vt possit confestim trahi, trahatur statim, & si aliquod manet fixum cum carne, tamē est fractum, ponatur sibi per dies octiduo vitellū cum oleo rosaceo, donec caro putrefiat & os eleuetur, tunc curetur cum quinta essentia consolidatiua, & cum illa, quæ carnē facit crescere. Si ictus sit talis quod cutis nō frangatur, tamen os fractum fuerit a parte intus, quod potest cognosci per dolorem capitis ingentissimum, & nausea aperiat cutis, euellatur os statim si potest euelli, si non, ponatur illud putrefactiuum, donec caro retinens illud euellatur per putrefactionem, & os exeat. Si vero os capitis fuerit fixum, ponatur de quinta essentia consolidatiua, quæ infra quinque dies perfecte consolidabit os. Si vero dura mater

ter fuerit scissa, mittatur supra de dicta quinta essentia, quæ est ingentissimæ consolidationis, & potest cognosci scissio duræ matris per pustulas in labijs, sed statim, quia si detur sibi palea ad scindendum cum dentibus, non potest præ magno dolore.

Item quia habet faciem plumbeam. Item si pia mater scissa fuerit vel quouis modo alio taliter, quod sequatur in ipsa continuitatis solutio, quod potest cognosci per nauseam sequentem dolorem ingentissimum, & coruscationem lampadum & tonitruorum, quod sciri potest per iudicium patientis, & per plumbeitatem, & oculorum turbationem, &c. fiat illi curatio cum eademmet quinta essentia consolidatiua, quæ præ oculis demonstrabit tibi consolidationem, deinde cura vulnus cum quinta essentia, quæ facit carnem crescere, item in alijs membris si fit percussio ab ense, & scinditur caro, venæ, nervi, & os, succurratur igitur prius cum terbentina, & oleo, & cum vino quintæ essentiæ, mixto & retineatur sanguis, & deinde si fuerit os taliter submotum, quod statim possit extrahi, extrahatur, deinde ponatur sibi stuppa cum albuminibus ouorum mixtis cum modico nostræ quintæ essentiæ, deinde in secunda cura videatur, si est aliquod os, & si statim potuerit expelli, expellatur, si non

H iij pona

DE VSU QUINTAE

ponatur sibi stупpa in aqua, cui admisceatur madefacta modicum quintę essentię, & postea cum vitello oui iam dicto intromittatur, donec os possit extrahi, postea vulnus curetur, sicut de alijs dictum est.

Aliquando fit in corpore ictus cum sagitta, vel cutello, vel ense armorum, taliter quod vadit profunde nimis, & os est strictum. Si autem talis ictus fuit in cerebro, non potest curari, nisi cum miraculo diuino. Si vero non tetigerit craneum cum cerebro curetur talis ictus, sicut de alijs diximus. Si autem fuerit in pectore, vel inter spatulas, & tangat membra spiritalia, ponenda est solum quinta essentia, quę sanguinem restringit, postea curetur cum galla inuoluta in quinta essentia consolidatiua, & in quinta essentia, quę carnem nasci facit. Si enim ictus fuerit in alijs corporis partibus, statim succurratur cum terbentina calida mixta cum oleo, & cum quinta essentia, deinde ponantur sibi predictę stупpę, & curetur sicut in alijs dictum est.

Nota regulam generalem. Omne vulnus nouiter factū in quacūq; parte corporis, præter quę in capite & in vultu, et in mēbris spiritalibus, est Cauterizandū vel cum igne comburendū. Item omnis percussio facta in quacūq; parte corporis præter quę in capite & in vultu,
si fuit

si fuit profunda, præterq̄ in naso, est cum filo suenda.

Item omne os fractum cū percussione a petra est extra ducendum. Si vero percussio nō fuit a petra non est euellendum, immo est sibi ponendum cathaplasma, & per os sibi tribuat in poru quintam essentiam, & infra modicū tempus erit perfecte sanus. Item si ex percussione viscera fracta & rupta fuerint, ponat̄ interius canones cāne, q̄ ingrediatur p̄ vim, & trāseat ultra vulnus ex vtraq̄ parte p̄ duos digitos, deinde suat̄ cum filo serico & cū acu subtilissima, deinde mittat̄ intus, & per superficiē visceris rupti, perinde sutum est ponatur de quinta essentia cōsolidatiua, demum pars exterior suatur cōsimiliter, & ponatur de quinta essentia cōsolidatiua, & curetur sicut de alijs dictū est.

Item si ratione percussione manserit signū magnum sicut multotiens contingit in facie & in alijs partibus corporis, cum hoc poteris ei signū remouere non omnino, sed quod non videatur ita magnū, & appareat modicum. ℞ mastice vnc. iij. Corticis, malorum granatorum dulcium vnc. ij. gummi vnc. ij. croci vnc. vnam. ciperi vnc. ij. carpobalsami vnc. ij. terbetine lib. ij. olei oliuarum antiquissimi vnc. iij. pulueriza puluerizanda & cribra, & in

pastam cum Terbentina & Carpobalsamo, &

H iij pone

DE VSV QVINTAE

pone ad distillandum simul cum oleo ad ignē
lēctum, & collige illud, quod distillauerit in re-
ceptorio & postea cooperi eum, & pone rece-
ptorium in fimo, vel in vinaria per quattuor
dies, & postea extrahe & vtere illo sicut fit cū
balsamo in signis iam dictis; nam potest pro
balsamo vendi ad omnem probationem.

Item in apostematibus quibuscunq; vtere
quinta essentia putrefactiua, sedatiua doloris
& mundificatiua, & illa quæ carnem nasci fa-
cit & cutem.

Item fistula, cancer plaga curantur cum quā-
ta essentia corrosiua prius, postea cum mun-
dificatiua, postea cum illa, quæ nasci fa-
cit carnem, & ista sit regula genera-

lis in curis chirurgiæ. Et ista tri-

bi sufficiant causa boni-

tatis. Laus deo

patri,

&c.

Alberti

ALBERTI

MAGNI PHILOSOPHI

clarissimi in primum librum suum de
 mineralibus & rebus metal-
 licis. Præfatio.

DE COMMIXTIONE ET
 coagulatione, similiter & conge-
 latione & liquefactione & ceteris
 huiusmodi passionibus in libro
 meteororum iam dictum est, in quibus autē
 isti effectus prius apparent apud res nature, la-
 pidum genera sunt & metallorum & ea quæ
 media sunt inter hæc, sicut marchasita & alu-
 men & quædam alia talia. Et quia illa prima
 sunt inter composita secundum naturam ex
 elementis utpote ante complexionata existē-
 tia quæ animata sunt, ideo de his proxime post
 scientiam meteororum dicendum occurret,
 parum enim videntur abundare ultra com-
 mixtionem simplicem elementorum. De his
 autem libros Aristo. nō vidimus nisi excerptos
 per partes. Et hæc quæ tradidit Auicenna
 de his in tertio capit. 1. sui libri quem fecit de
 his non sufficiunt. Primum ergo de lapidibus
 & postea de metallicis, et ultimo de medijs in-

H v ter

DE REBUS METALLICIS

ter ea faciemus inquisitionem, lapidū quippe generatio facilior ē & magis manifesta q̄ metallorum. Coartabimus autem sermonem nostrum eo q̄ multorum dicēdorum hic, causse iam in libro metheororum determinate sunt. In genere autem de lapidibus tractantes inq̄remus in genere materiam lapidum & proprium efficiens eorū proximum, & locū generatiōis. Deinde modū commixtionis lapidū, & causam diuersitatis coloris eorū & aliorū accidētium quæ inueniuntur in ipsis, sicut est durities maior & minor dolabilitas & indolabilitas porositas & cōstrictio grauitas & leuitas & cetera huiusmodi. In q̄bus lapides non solū specie & numero, sed etiā in genere videntur non paruam habere diuersitatem. Sūt autem q̄dam maxime autoritatis in philosophia viri qui non de omnibus sed de quibusdam lapidum generibus tractatum facientes sufficientem se dicunt de lapidibus fecisse mentionem, quales sunt Hermes Euates rex arabum, Dioscorides, Aaron & Ioseph, qui de lapidibus tantum præciosis tractantes, non de genere lapidum tractauerunt. Minus autem sufficientē noticiam tradidit Plinius in historia naturali non sapienter causas lapidum in communi assignans, neq̄ oportet nos omnium horum inducere sententiam eo q̄ scientia rei nō adeo
est oc

est occulta & ipsam ex plurimorum erroribus nos colligere oporteat. Sufficiens autē satis scientur nature lapidum & complexiones quando propria scientur eorum materia & efficiens proximum & forma & accidentia propria eorum secundum prætaxatā in quarto metheororum inquisitionem. Non enim hic intendimus ostendere qualiter aliquod istorū transmutetur in alterum, aut qualiter per antidotum medicinæ eius quam elixir vocant alchimici curantur egritudines eorum, aut occulta eorum manifestantur aut econuerso eorum manifesta detegantur, sed potius commixtiones eorum ex elementis ostendere, & qualiter vnumquodq; in propria specie constituitur. Propter quod non curamus inquirere differentiam lapidis & spiritus siue animæ & corporis siue substantiæ & accidentis de quibus inquirunt alchimici, lapidem vocantes omne illud quod non euaporat in igne & idem vocant corpus & substantiam. Id autem quod euaporat in igne sicut sulphur & argentum viuum & ex quibus diuersorum colorum fiunt, ea quæ vocantur lapides vocant spiritus & animam & accidens, alterius enim scientiæ est inquirere de his quæ occultis valde fulciuntur rationibus & instrumentis.

Modum

DE REBUS METALLICIS

Modum autem quem in singulis habuimus etiam hic tenebimus diuidendo per libros aliquos & plures tractatus & multa capitula totum opus. Cum autem in multis de particularibus hic fiat tractatus, oportet nos prius ex signis & effectibus cognoscere naturas istorum, & ex illis deuenire in causas eorum & compositiones, eo quod signa & effectus nobis sunt magis manifesta, in vniuersalium autem natura de quibus in omnibus præhabitis libris fecimus mentionem erat procedendum e conuerso, a causa videlicet ad effectus & ad virtutes & signa, eo quod in talibus communia & confusa sunt magis, & quo ad nos manifesta sicut in primo phisicorum est determinatum. Ordinem vero huius libri ad sequentes de natura libros satis ostendimus in fine nostri libri meteororum ubi dicimus de quibus prius & de quibus posterius erit dicendum. Cum enim lapidum & metallorum genera sint omniomera plus quam plante in quibus inuenitur diuersitas partium quæ sunt radix, & folium, & flos, & fructus, omniomera autem sunt per naturam ante anomiomera, ideo prius erit tractandum de lapidibus & ceteris mineralibus quam de corporibus animatis.

¶ De

¶ De materia lapidum.

Capit. 1.

Incipientes tractare de lapidum natura in genere dicimus omnis lapidis materiam esse aut speciem cuiusdam terræ aut speciem quâdam aquæ. Vincit enim in lapidibus alterum istorum elementorum, & in his etiam in quibus quædam species aquæ dominari videntur, est etiam aliquid terræ simul dominans. Huius autem signum est fere omnium lapidum genera mergi sub aqua quæ abundare in terræ materia diximus in libris de cœlo & mûdo. Si enim essent dominantia in eis superiora elementa proculdubio natarent super aquam, nunc autem nullum genus lapidum natat nisi sit spongiosum vel adustum & per adustionem spongiosum & porosum factum sicut pumex & lapis quem etiomunt therme, vel ignis vulcani qui etiam si in puluerem redigatur puluis ipse sub aqua mergitur. Adhuc autem si in lapidibus perspicuis cum aqua non esset terrestre terminatiuum humidum admixtum non mergeretur sub aqua sicut cristallus & berillus, sicut non mergitur glacies & cetera in quibus pura vel superabundans est aqua. Adhuc autem lapides omnes qui generantur in renibus & vesicis

DE REBUS METALLICIS

vesicis animalium, generantur ex viscosa grossa & terrestri humiditate. Oportet igitur quod talis sit materia lapidum. Specialiter autem loquentes de his lapidibus in quibus materia est terra facile patere potest quod in his non solum terra est materia, illa enim non continuaretur ad soliditatem lapidis. Dicimus enim quod causa continuationis & commixtionis est humidum, hoc enim sua subtilitate aliam partem terrae facit fluere ad aliam, & haec est causa bene permixtionis partium materiae. Si autem utriusque & hoc humidum non bene ubique partibus terrestribus infusum nec esset retentivum & in coagulatione lapidis evaporaret tunc remaneret pulvis terrae non continuus, & propter hoc oportet quod sit viscosum & glutinosum ita quod partes eius cum terrestribus coniaceant sicut hami catenarum. Tunc siccum terrestre retinet humidum, & humidum aqueum existens intra siccum facit continuationem. Et hoc testatur Avicenna cum dicit quod terra pura lapis non fit, quia continuationem terra non facit sua siccitate sed potius comminutionem, vincens enim in ea siccitas non permittit fieri conglutinationem. Rationem dicit idem philosophus, quod aliquoties desiccatur lutum & fit medium inter lapidem & lutum & deinde in spacio temporis fit lapis. Dicit iterum quod lutum aptius ad hoc quod transmutetur in lapidem

dem est vinctuosum, quod enim tale non est com-
 minutiuum siue cominuibile in puluerem est pro-
 pter facile humiditatis separabilitatem ab eo-
 de. Signum autem huius est quod in lapidibus
 ipsis frequenter remanent venę terre, & est ter-
 ra dura sicca quę cum comprimatur vel cotun-
 dit fit puluis. Cuius causa alia non est nisi quia
 humiditas eius non satis vinctuosa & viscosa
 evaporauit ab ea in lapidis coagulatione, &
 ideo remansit terra dura cominuibilis propter
 virtutem coagulationis lapidis circumstantis.
 Est autem & aliud huius signum quia cum lapi-
 des non continui generantur, sed per modum asse-
 rum ita quod vnus generatur super alium non con-
 tinue vniet in interposita talis terra cominui-
 tionem patiens in compressione vel concussionem, &
 est dura, cuius causa est quam supra diximus.
 Quod autem humiditas viscosa & vinctuosa sit
 quę est continuatiua materię lapidis, signifi-
 catur ex hoc quod animalia quę testudines vocan-
 tur frequenterissime cum suis conchis generantur
 in lapidibus, & hoc frequenterissimum est in lapi-
 dibus quę inueniuntur paruis quibus plurima fo-
 ramina sunt habentia figuras concharum testu-
 dinum, quas quidam lunares appellant. Causa
 enim huius est humiditas quę ad locum illum
 evaporauit, & a circumstante retenta in se co-
 uoluta est & exterius primum constans intra
 se cir

DE REBUS METALLICIS

se circumacta intra se spiritum vitalem accipit sicut diximus in quarto meteororum. Hęc igitur in communi est materia lapidum eorum qui non perspicui nec scintillares sunt, diuersificantur autem in diuersis sicut in sequentibus apparebit.

¶ De perspicuitate lapidum.

Cap. 2.

Lapidum qui perspicui sunt secundū plus & minus sicut sunt illi qui gemme vocantur, vt in communi dici potest, est aqua non pura materia communis. Illi enim lapides sunt quedam vitra per nature opus producta, propter quod etiam subtiliores in commixtione & clarioris sunt perspicuitatis q̄ vitra artis, quia ars licet imitetur naturam tamē ad plenum opus nature attingere non potest. Signū autem eius quod diximus est quod videlicet aqua passa a sicco calido vel frigido vt sit materia cōmunis istorū lapidum est quod vitra fiunt ab huiusmodi humiditate quæ a cineribus diuersis siue plumbi siue silicis siue ferri siue alicuius alterius per ignem fortissimum eliquatur. Hęc autem humiditas qd̄ sit aqua ex hoc ostenditur quod frigido coagulatur & sicco calido vehementi dissoluta liquatur. Quod autem passa sit a sicco terreo adusto, p̄bat

batur ex eo quod non liquatur nisi ex cinere per
affationem vehementissimam, quemadmodum
diximus & in arte vitraria quae alchimiae sub/
alternatur ostenditur visibiliter, vapor enim
subtilior in terra vel in lapide a circumstante
aliquando continetur & in seipso circumuo/
lurus madescit sicut fit in olla cooperta calida
in qua est aliquid aquae. Et cum sic sit humor
passus vehementer a sicco & in eo vis sicci &
constans coagulatur in lapidem. Sed hic de mo/
do lapidum generationis non est dicendum,
sed potius de lapidum materia in communi.
Vtrum autem fiat frigido vel calido coagula/
tio ipsorum posterius ostendetur. Quod autem
aqua sit huiusmodi lapidis materia ostenditur
etiam quia in quibusdam locis in quibus est
virtus fortis lapidum generatiua aqua descen/
dens pluuiam guttatim vel aliter fusam con/
crescit in lapidem, patitur enim primo descen/
dens a sicco terrestri ex natura & operatione
loci & sic efficitur lapidis materia propria. Oste/
nditur autem & hoc ex multitudine perspicui
quod est in talibus lapidibus. Cum enim per/
spicuum aeris & ignis non sint incorruptibi/
lia oportet necessario quod sit illa perspicui/
tas ex perspicuo aquae, erit igitur propria ipso/
rum materia de natura aquae. Quod autem qu/
dam antiquorum lapidum materiam ostendit

I dentes

DE REBUS METALLICIS

dentes dicunt quod descendit ex aqua currente quoddam quod in fundo residet & hoc sit lapis, non appbo eo quod hoc quod ab aqua descendit terrestris est substantia, & ideo frequenter illi lapides qui ex hoc generantur nō aquam passam a virtute terrestrī recipiunt p materia, sed potius terram quæ passa est a virtutibus aquæ. Cuius signum est quod lapides tales vt frequenter non perspicui sunt, sed terminati & valde dicuntur non dolabiles sed comminuibiles potius qui & silices a vulgo vocantur. Testantur autem maximè his quæ dicta sunt Cristallus & Berillus qui aquæ glaciei omnino quasi formā acceperunt, de quibus dixit Aristote. quod fiunt ex aqua remoto vniuersaliter calido. Sicut autem lapidum de quibus in præcedenti capitulo mentionem fecimus, diximus materiam esse terram non simplicem sed passam ab humido vinctuoso viscoso, ita & nunc de istis oportet intelligi quod humidum simplex aquæum non potest esse materia lapidum perspicuorum, quia sicut alibi ostendimus tale humidum nec constat per elixationem, nec coagulatur per calidum siccum, nec congelatur per frigidum quocumq; propter quod necessario oportet quod ipsum sit subtilissimo terreo parum permixtū & insuper a sicco terreo sit fortissime passum,

ita

ita quod virtus eius iam quasi obtineat omnes partes talis humidi, nec tamen adhuc transmutauerit substantiam talis humidi in terram. In omni enim transmutatione elementorum talis passio præcedit transmutationem substantiæ quod videlicet virtus elementi transmutantis in toto obtinet & partes elementi transmutati figurantur in ipso ante transmutationem substantiæ, & si commisceantur sic in aliud quod elementatum habebit illud elementum materiam vnde elementum & alterius elementi virtutes, & hoc summum ingenium alchymicorum docet Hermes in secreto secretissimorum suorum per verba metaphorica dicens lapis fixauit cum magno ingenio ascendit a terra in cælum, iterumque descendit a cælo in terram, nutritrix eius terra est, & portauit eum in ventre ventus suo. Opera enim alchymie intendens docere dicit ascendere in cælum, quando per assationem & calcinationem eius proprietates induit ignis. Alchymici enim vocant calcinationem eius adustionem & assationem materiam in puluerem reducens, quæ materia iterum descendit a cælo in terram quando induit terræ virtutes per inhumationem, tunc enim per inhumationem reuiuificatur & fouetur quod prius per calcinationem fuerat mortificatum. Quod autem dicitur

I. ij. quod

DE REBUS METALLICIS

quod portat ventus in ventre suo, ostendit leuigationem materię ab aeris virtutes, & propter hoc dicit ventum in ventre suo portare materiam quando materia ponitur in alembico quod est vas taliter factum sicut in quo fit aqua rosata, tunc enim euaporando sublimatur & leuigatur ad aeris virtutes, propter hoc dicit ventum in ventre suo portare materiam. Distillat autem ultra ab ore alembici existens aquę vel olei liquor cum omnibus virtutibus elementorum. Et hoc quidem operatur ars cū labore & erroribus multis, natura autē sine difficultate & labore. Cuius causa est quia virtutibus cœlestibus certis & efficacibus mouetur virtutes in materia lapidum & metallorū existentes quādo materia operatur, & ille virtutes sunt intelligentiarum operationes quę non errant nisi per accidēs ex inequalitate scilicet materię. In arte autem nihil est horū sed potius mendicata suffragia ingenij & ignis. Ex his autem igitur ostenditur quod siue terra siue aqua dicatur materia lapidum oportet quod ipsa sit passa valde a qualitatibus aliorū elementorum. Hęc igitur de materia lapidū in communi dicta sunt.

¶ De causa generatiua secundum diuersas opiniones philosophorum.

Capit. 3.

Causa

CAussa vero efficiens lapidum ab omnibus fere qui sermonem de lapidibus fecerunt dicitur esse virtus mineralis. Cū autem hæc virtus communis sit tam in lapidibus quā in metallis omnibus operans insufficienter videbitur esse assignata causa lapidum efficiens, cum neque distinctione neque specificatione certificatum sit ab eis qualis sit ea quam dicunt esse virtutem mineralem. Nec aliquid ab Auicenna inuenitur plus nisi quod per virtutem mineralem lapides ex terra & aqua generentur. Hermes autē in libro quem de vniuersali virtute scribit dicere videtur, causam generatiuam lapidum esse virtutem quandā quam vnā dicit esse in omnibus, sed propter diuersitatem rerum generatarum diuersa sortiri vocabula. Exemplum ponens de lumine solis quod solum omnium est generatiuum & cum participatur non per vnā solam passiuorum potestatem diuersa operatur in eis. Placuit autem sibi hanc virtutem primo quidem dare marti sicut fonti virtutis illius sed tantū variari secundum proportionem applicationis luminis aliarum stellarum, & materie suscipientis ipsam, sicut diximus, & exinde diuersa genera lapidum & metallorum in diuersis locis generari, quod dictum omnino innaturale est, eo quod hic nō querimus causas agē

I ij res

DE REBUS METALLICIS

tes & mouentes primas, quæ forte sunt stellæ & stellarum virtutes & dispositiones, hoc em alterius scientiæ propriū est, sed quærimus causas efficientes proximas quæ in materia existentes materiam transmutant. Si enim conueniens esset dictum Hermetis iam scita causa generationis lapidum omnium generabilium sciremus causam efficientem. Scimus em motum & virtutem cœlestium causam esse aliam a natura ortum & occasum siderum & radios eorum. Adhuc autem causæ istæ sunt equiuoce agentes & nihil communionis cum materia generabilium habentes. Nos autem secundum proprietatem naturalis scientiæ causas quærimus suis effectibus proprias & maxime materiam & uniuoce transmutantem, propter hoc em Empedocles satis posterior Hermete confirmauit lapides calido vstiuo generari assertionem sumens ex antiqua fabula de Pira & Deucalione dicta in qua lapides magnæ matris ossa dicuntur. Ossa secundum Empedoclem maxime ex vulcani partibus componuntur, sed hoc falsum est omnino, cum nos sciamus & infra erit ostensum quosdam lapides ex frigido generari. Iam enim in libro meteororum diximus quod ea quorum materia est aqua præcipue frigido coagulantur. Amplius autem non bene se habet dictum Empedoclis

doctis quoniam iam in secundo de anima ostēdimus calidum elementum vstium esse in cineres & non consumit ad determinatam speciem nisi aliqua moueat virtute alia & ab ipsa ad speciem dirigatur, sicut calor digestiuus motus ab anima conuertit hoc quod transmutat ad speciem carnis & nerui & ossis & similitum partium animati corporis. Democritus autē & quidam alij omne elementatum dicunt habere animas & ipsas esse causas generationis lapidum propter quod dicit animam esse in lapide sicut in quolibet alio semine generande rei, & ipsam mouere calorem intrinsecum materiae in lapidis generatione, eo modo quo mouetur malleus a fabro ad securis & ferre generationem. Hæc autem stare non posse alibi ostendimus. Anima enim non in sensibilibus sed vegetabilibus primum inuenitur nullam enim habent lapides operationem animæ congruentem, cum nec alimento neque sensu vtantur, nec omnino vita secundum aliquem actum vitæ. Dicere autem propter solam generationem animam esse in lapidibus non bene se habet, eo quod generatio non est secundum generationem animatorum vegetabilium & animalium sensibilibus. Hæc enim omnia videmus ex seminibus suis, proferre suæ specie generata, lapis autem nihil horum facit.

I iij omnino.

DE REBUS METALLICIS

Omnino. Sed nec videmus omnino lapides ex lapidibus generari, sed videmus vnumquēq; lapidem generari ex causa aliqua quæ in loco suæ est generatiōis, propter quod lapis virtutem generatiuam nullam videtur omnino habere. Quidam autem ex his qui nostro tempore in alchimis studuerunt dicere omnino videntur omnem lapidem per accidens generari & non esse causam propriam aliam suæ generationis. Dicunt enim calidum igneum in quocunq; loco inuenitur materiam aptam assando in lapidē vertere sicut fit in lapide cocto per assationem ignis. Et dicuntur isti lapides non habere proprium aliquod generatiuum sed principium materiale solum. Adhuc autem non habere lapides formam aliq; secundum speciem, sed passiones quasdam materiæ, sicut duritiem habere pro forma quemadmodum in lib. meteor. determinatum est. Coagulatio & coagulationis effectus species & passiones materiæ sunt, & non formæ substantiales. Persuadent autem & hi sententiā hanc ex operationibus alchimicorum quæ omnes calido assatiuo videntur fieri & generari lapides & metalla vno tali effectiuo eo quod non oportet effectiuum proprium habere innatura in qua nihil ad speciem substantialem deducitur propter ipsius speciei carentiam & defectum.

etiam. His autem intolerabilis sequitur error quod videlicet omnis lapis cum omni lapide eiusdem sit speciei, sed differunt secundum magis & minus in illa specie materiali. Omnes enim coagulationem & effectum eiusdem duriciem pro speciebus secundum hos acceperunt. Quod autem hoc falsum sit diuersae diuersorum lapidum virtutes ostendunt & operationes, quae omnino lapidum species diuersas consequuntur. Amplius autem oportet lapides in eadem specie esse cum metallis quae eadem generatione coagulationem & duriciem pro speciebus acceperunt. Adhuc autem si non esset efficiens causa lapidum nisi calidum exiccatiuum tunc omnis lapis solueretur per humidum frigidum sicut probauimus in quarto metho. quod non vidimus contingere. Iste ergo sunt sententiae per errorem dicte ab antiquis de causa lapidum generatiua.

¶ De causa effectiua lapidum secundum veram sententiam, & de proprio instrumento ipsius.

Cap. 4.

Nos autem ex omnibus his sententiam veram colligentes dicimus causam verissime generatiuam esse virtutem mineralem lapidis formatiuam. Virtus enim mineralis

DE REBUS METALLICIS

ralis quædam communis virtus est efficiens
& lapides & metalla & ea quæ sunt media in-
ter hæc. Et ideo addimus quod sit lapidis forma-
tiua vt efficiatur lapidi propria, & quia pro-
pria nomina huius virtutis nõ habemus, ideo
per similia oportet declarare quæ sit illa vir-
tus. Dicamus igitur quod sicut in semine ani-
malis quod est superfluum nutrimenti descen-
dit a vasis seminarijs vis formatiua animalis
quæ format & efficit animal & est in semine p
modum illum quo artifex est in artificiato quod
facit per artem sic est etiam in materia aptata
lapidibus virtus formans & efficiens lapides
& producens ad formam lapidis huius vel il-
lius. Expressius autem hoc potest videri in gū-
mis quæ distillat ex arboribus, illas enim vi-
demus esse humidum vehementer passum a
sicco terrestri, & ideo coagulari a frigido
quæ quando manent in arbore non distillat
te vis arboris generat ea in ligna & folia &
fructus, per omnem aut eundem modum fit
quod cum materia sicca passi ab humido vn-
ctuoso vel materia humidæ passi aptatur lapi-
di a sicco terrestri & generatur in ipsa ex vir-
tute stellarum & loci, sicut infra ostēdetur vir-
tus formatiua lapidum, sicut generatur in se-
mine a testiculis quando semen fuerit attra-
ctum ad vasa seminaria & in vnaquaq; ma-
teria

teria secundum speciem propria virtus. Et hoc est quod dixit Plato quod secundum materia materię infunduntur virtutes cœlestes quę res naturę operantur. Sicut autem in phisicis libris ostendimus omnis virtus formans & faciens aliquid ad formam speciei habet instrumentum proprium quo sua facit opera, & producit, ideo & hæc virtus in materia propria lapidum existens habet duo instrumenta secundum naturę diuersitatem, vnum quidem est calidum humidi extractiuum digestiuum inducens coagulationem ad formam lapidis in terrestri quod passum est ab humido vinctuoso, & hoc calidum dirigitur in opera virtute formatiua, quemadmodum dirigitur calidum quod digerit & transmutat semē animalis a virtute formatiua quę est in semine, aliter enim absq; dubio illud calidum si esset excellens incineraret materiam, aut si non esset sufficiens relinqueret eam indigestam & ad formam lapidis incongruam. Alterum autem instrumentum est in materia humidi aquei quod passum est a sicco terrestri, & hoc est frigidum humidi non tantum constrictiuum sicut in metallis fit, sed quod sit etiam humidi expressiuum, hoc enim vehementissime indurat & coagulat. Et quia humidū omnino exprimit in tantū qđ nō remanet in materia
nia

DE REBUS METALLICIS

nisi secundum solam continuationem, ideo tales lapides nullo modo calido sicco possunt liquari. Et hoc est quod dicit Aristot. quod crystallus generatur ex aqua remoto vniuersaliter calido. Cuius signum est quod operationes alchimiste deficiunt in liquendis lapidibus sine alterius materiae humide appositione. Paret etiam quare difficiles & imperfecte praecipue in lapidis factura plusque in metallorum factura sunt operationes alchimicorum. Et hoc ideo est quia virtutem formatiuam non dant materiae, sed ars incerta est eis pro formatiua & calidum vstium est eis pro instrumento, et hoc incertissime operatur, virtus autem a caelo data loco & materiae quae formatiua vocatur est certa, & materia instrumento, & instrumentum materiae habet conuenienter proportionata, & ideo certissima est natura in operationibus suis. Est etiam & aliud notandum de isto instrumento quoniam licet frigiditas nullo modo sit operans ad vitam in his quae sunt animata, tamen operatur ad lapides, eo quod mineralia proxima sunt elementis, & elementa secundum parum in ipsius materiae transmutantur, propter quod etiam in eis qualitates elementorum remanent parum alterate.

¶ De forma substantiali lapidum.

Cap. 5.

De

DE formis autem quæ sunt substantiales lapidum dubitare dementis esse videtur, quoniam visus certificat de his quod coagulati sunt omnes, & materia in ipsis ad speciem certam est determinata. Si enim essent dispositiones elementorum tantum secundum quod sunt in transmutatione ad se inuicem vel ad alia, sicut sunt nubes & pluuie & nix absque dubio non diu permanerent sic nec ista sed post modicum resolverentur ad elementa. Et nos omnino contrarium huius videmus accidere in lapidum naturis. Amplius autem virtutes lapidum inuenimus quæ non sunt alicuius elementi sicut fugare venenum pellere antraces attrahere vel pellere ferrum, de quibus ut infra probabitur communis est sententia omnium sapientum quod hæc virtus est sequela speciei & forme lapidis huius vel istius. Constat igitur ex his formas habere lapides & species determinatas, hæc autem forme non sunt anime ut quibusdam visum est antiquorum. Quoniam sicut in libro de anima ostendimus & in principio physicorum patuit, anima non operatur vnum tantum, sed multa quidem per se & non secundum accidens, natura autem lapidis non operatur nisi vnum, & quod operatur de necessitate operatur, quod non facit anima. Adhuc autem primum opus anime est vita, hoc
autem

DE REBUS METALLICIS

autem secundum nullam sui differentiā inuenitur in lapide. Si em̄ alimento vteretur oporteret ipsum poros & vias habere per quos alimentum mergeretur in ipsum. Et hoc falsum esse ostēdit ipsa duricies eius, & compactio lapidum multorum quę non permittunt ipsum diuidi & aperiri in alimenti susceptione. Adhuc autem si alimento vteretur oporteret habere aliquam partem quę primo alimentum traheret, sicut sunt radices in plantis & os in sentientibus, horum autem nihil videmus in lapidibus. Nec est cōuenienter dictum quod lapidis anima sit oppressa a terrestreitate, & ideo nō posse exercere vitam & sensum sicut dixerūt multi physiologorum, quoniam secundum hoc deficeret natura in necessarijs nō dādo lapidi organa quibus suas necessarias explicaret operationes, lapides igitur animas nō habent, sed alias formas substantiales virtutibus cōlestibus & proprie elementorum cōmixtioni datas. Sunt autem hę formę secundum plurimum innominate, sed tamen differentię earū innituntur diuersis nominibus lapidū, cū vocantur thofus pumices, silices, marmor, saphirus, smaragdus & huiusmodi, quę cū nobis occulta sunt, ideo propria diffiniētia lapidū non habemus nisi circumloquendo accipiendo accidentia & signa loco diffiniētiū.

Sed

Sed hæc scimus cum sint diuersitates corporis mobilis & transmutabilis simpliciter & com- mixtum quod lapis est de genere mixtorum. Cum autem & mixtum diuidatur in mixtum tantum & in mixtum complexionatum sci- mus lapidē esse in genere mixtorum non cō- plexionatorum. Et tunc ex omnibus dictis cō- gregantes dicimus lapidem esse mixtū nō cō- plexionatum virtute mineraliū ad formā co- agulatum. Ex quibus vltorius manifestū ē la- pidem magis esse homogenee naturæ q̄ habē- tem vitam, licet in ipso essentialiter sint elemē- torum naturę diuersę, propter quod etiam de lapidibus scientia scientię complexionatorum est ante ponenda. Sunt autem multę lapidum formę sicut in genere marmoris porphiricum alabastrum & huiusmodi. Similiter autem est & in alijs generibus lapidum de quibus prose- qui non prodest, quia formę eorum ex accidē- tibus corporis & duricie manifestabuntur in- ferius, hæc enim accidentia sunt eis propria, et scitis ipsis natura eorū est satis manifesta. De fine autem querendum non est, quia forma in- philicis est finis, & ideo cum nos vnumquod- q̄ scire existimemus quando cognoscimus causas eius essentielles & proprias in commu- ni iam esse vniuersaliter scita lapidum natu- ra. Verumtamen quia locus generationis
est

DE REBUS METALLICIS

est principium sicut in ante habitis determinatum est, & nos cum his quæ dicta sunt cognoscere de loco lapidum generationis, eo quod locus aliqua causa efficiens est lapidis cui primū datur virtus formatiua lapidis.

¶ De commemoratione locorum in quibus generantur lapides. Cap. 6.

Faciamus igitur mentionem locorum in quibus aut semper aut frequenter generantur lapides, & inquiramus de virtute locorum & differentiis eorum. Videmus autē quod in ripis aquarum perpetuarum multi inueniuntur lapides, & cognoscimus per hoc quod ripe quarundam aquarum sunt loca generantia lapides. Differunt autem huiusmodi ripe, eo quod quedam velocius, quedam tardius lapides producant. In quibusdam enim locis riparū fluminis, quod dicitur Gion, lapides in spacio. 33. generantur annorū vt testatur Aui cenna & quidam alij philosophorum. Nō tamen omnis aqua lapidum in ripis suis est generatiua, quoniam aqua terræ corruptæ paludosa potius corrumpit quā generat lapides. Sicut videmus in quibusdam partibus in quibus licet loca aquosa sint, non tamen vt multum generant lapides. Amplius autem montes inuenimus frequenter lapideos, ex quo cognoscimus

cognoscimus q̄ in locis montuosis est locus generationis lapidū, montes tamen aliquando sine lapidibus inuenimus, sed illi ut frequenter nec magni sunt nec alijs sociati montibus sed solitarij inueniuntur, ita q̄ forte unus solus est, uel ut multum duo uel tres. Quotiescunq; autem multi sibi montes associantur tunc lapidei montes inueniuntur, & lapidei montes multi etiam aliquando in terra plana solide superficiē, nec hoc fieri pōt ubiq; & illa loca sunt lapidum generatiua. Adhuc autem frequentissime in aquis generantur lapides, quod etiam dici nō potest nisi quia ille sit locus generationis lapidum. Cuius signum est quia sunt quedam aque ex quibus generantur lapides quando funduntur super ripas suas in quibus manent, & si super alium locum infundantur non generantur lapides ex eis. Expertum est enim in locis Pireneis esse loca quedā in quibus aque pluuiales conuertuntur in lapides que si alibi fundantur remanent aquæ non transmutate. Similiter autem ligna iacentia in quibusdam aquis & maribus conuertuntur in lapides & retinent figuram lignorum. Et aliquando nate plante in aquis & maribus illis ita sunt uicinę lapidum naturis q̄ ad modicum exiccate in aere lapidum formam assumunt.

K Et

DE REBUS METALLICIS

Et huius signum est lapis qui dicitur Corallus qui absq̄ dubio delignis generatur & plātis. Aliquando enim tempore nostro in mari danico iuxta ciuitatem Lubicensem inuētus est ramus magnus arboris in quo erat nidus auium, & aues parue in nido, & conuersę in lapides erant parui in nido parum declinantes ad rubedinem, quod aliter esse non potuit nisi q̄ procellis vel vndis euulsa arbor tempore quo in ea fuit nidus & aues in aquam ceciderūt, & postea per virtutem loci in quo iacebat in lapidem vniuersa conuersa sunt. Est autem fons in Gothia, de quo verissime tradit̄ quod omnia quę merguntur in ipsum in lapidem conuertit, in tantum quod ad eum misit Imperator Fredericus chirotecam sigillatā vt p̄baret veritatem, quę cum per aliquot dies medietas corij & medietas sigilli mersa esset in fonte, medietas corij & medietas sigilli conuersa sunt in lapidem, altera medietate corio manente. Referit̄ & veraciter a fide dignis quod gutte quę ex impetu casus eiusdem fontis sparguntur super ripam fontis conuertuntur in lapides guttarum quantitatem habentes, cum ramentum aqua quę sic fluit non conuertatur in lapidem, sed fluit continue. Videmus etiam oculis generari Cristallos in montibus altissimis, qui sunt perpetuarum nitium, quod iterū esse non

non potest nisi per virtutem mineralium quæ est in locis illis. Ex quibus omnibus videtur non posse certum aliquid tradi de loco generationis lapidum, cum nec in vno tantum elemento sed in pluribus, nec etiam in vno tantum climate sed in omnibus. Et quod his mirabilius videtur in corporibus animalium generatur & in nubibus quæ omnia loca difficile videtur valde ad vnam materiam in communi reducere, cum tamen hoc sit necessarium eo quod non dubitamus eiusdem corporis mixti secundum genus etiam unum secundum genus esse generatiuum. Oportet enim quod omnium generatorum sit locus aliquis suæ generationis extra quem corrumpuntur & destruuntur.

¶ Redditur causa quare quedam loca generant lapides & quedam non.

Cap. 7.

VNam ergo virtutem in omnibus his locis inuestigare volentes reuocemus ad memoriã ea quæ in ante habitis libris scientiæ naturalis determinata sunt, quod videlicet stellæ quãtitate & lumine & situ & motu mouent & ordinant mundum secundum omnem materiam & locum generabilium & corruptibilium. Virtus autem sic determinata a stellis infunditur loco generationis vnicuique rei, eo modo quo in naturis locorum determinatum est.

K ij Hæc

DE REBUS METALLICIS

Hæc enim uirtus & elementi & elementari
omnis est productiua & generatiua. Et est ista
uirtus locis ex tribus uirtutibus congrega
ta, quarum una est uirtus motoris orbis mo
ti. Secunda est uirtus orbis moti cum omni
bus partibus suis & figuris partium quæ re
sultant ex situ partium diuersimode se respi
cientium propter multimodam motorum ue
locitatem & tarditatem. Tertia autem est uir
tus elementaris quæ est calidum, frigidum, hu
midum, & siccum uel commixtum ex his. Est
autem prima harum uirtutum ut forma diri
gens & formans omne quod generatur sicut
uirtus artis ad materiam artificiati se habet.
Et secunda est sicut operatio manus. Et tertia
sicut operatio instrumenti, quod manu mo
uetur & dirigitur usque ad finem inceptum ab
artifice. Et ideo dicit Aristot. quod omne opus
nature est opus intelligentie, locus enim reci
pit has uirtutes sicut matrix recipit uirtutem
formatiuam embrionis. Hæc igitur uirtus de
terminata ad lapidum generationem in ma
teria terrestri uel aquea est in qua conueniunt
omnia loca in quibus lapides generantur. Si
cut enim in animalibus quæ ex putrefactio
ne generantur infunditur uirtus uiuificatiua
ex stellis, sic fit etiam in lapidum materia quod
infunditur per dictum modum uirtus lapi
dum

rum formatiua. In quocunq; igitur loco terra unctiuosa per uaporem in se reflexum commiscetur uel in quo terre uires apprehendunt naturam aque & trahunt ipsam ad siccitatem & inclinant uehementer ibi pro certo est locus generationis lapidum, propter quod terre solide superficiei ex qua uapor talis exspirare non potest, lapides multos generant. In terra autem molli cerulenta quæ potius inficit aquam quæ apprehendit ipsam, in suis proprietatibus lapides generari non possunt. Et hæc est causa quare in ripis perpetuorum fluminum multi generantur lapides, tales enim ripe solidissime sunt claudentes in se uapores eleuatos. Sunt enim uaporose ripe ille, eo quod calor ex reflectione sui luminis super aquas excitatus frigiditate aque repellit ad littus, & in partibus terre inuiscatus terram aquæ commixtam decoquit & indurat. Ex eadem uero causa fundus fluuiorum talium lapidosus efficitur, eo quod calor in littoribus in terris sub aqua penetrat, & cum aqua replet undique poros quibus euaporare posset, simul commiscet & decoquit quod commixtum est in lapidibus, propter quam causam talia loca lapidum sunt generatiua. Est autem quarundam aquarum fluxus per uirtutes minerales fortissimas & cum fluunt per tales materias imbibuntur

K in buntur

DE REBUS METALLICIS

buntur ipsis mineralibus, & ideo & aqua et ea quæ sunt merfa in ipsis conuertuntur in lapides citius & tardius secundum quod confortatur & debilitatur virtus lapidum formatiua & factiua. Causa autem quare aqua diuisa iuxta ripam a fonte fusa citius in lapidem conuertitur quam ipsa aqua fluens a fonte & flumine vel mari est quia virtus illa citius vincit paruum & diuisum quam multum indiuisum sicut est in omni virtute aliquid conuertente, omnis enim talis virtus citius conuertit ipsum paruum quam magnum. Quod autem eadem aqua in aliquo loco fusa in lapidem non conuertatur, ideo fit, quia cum est extra locum mineralem euaporat & corrumpitur, sicut & omnis alia res corrumpitur extra locum suæ generationis. Quod autem aqua in se accipiat & imbuatur tali virtute, probatur per alia aquæ accidentia sicut est sapor sulphuris & auripigmēti vel amaritudo. Hos enim sapores non contrahit aqua nisi ex locis per quæ transit. Eodem enim modo fit quod virtus mineralis cum materia vaporosa lapidum distrahitur ab aqua, & aqua tota inficitur tali spiritu & vapore, & cum vincere potest aquam conuertit eam in lapidem. Citius tamen conuertit magis terrestria sicut ligna & plantas et animalium corpora vel aliquod huiusmodi, eo quod hæc aquæ immerfa a tali virtute apprehenduntur

henduntur & trahuntur ad terrestrem naturā lapidis materię conuenientem quā exiccat, coagulat & ad speciem ducit vis mineralis vaporabiliter in aqua diffusa. In montibus altissimis frigiditas est perpetua quę est excellēs, cuius causa patefacta est in libro metheorum, quę frigiditas exprimendo humidū, apprehendit aquam a niuibūs congelatā, & inducit in ea proprietatem siccī, sicut est naturę frigiditatis excellentis, & ex illo sicco coagulat glaciem in cristallum vel aliū lapidē perspicuum. Et per hūc modum satis planum est scire loca generationis lapidum & conuenientiam & differentiam eorundem.

¶ De virtute loci qualiter operatur in natura lapidum. Cap. 8.

R Emanet autem quoddam quod declarat intellectum eorum omnium quę dicta sunt. Et est hoc quod determinemus qualiter virtus vnius apprehendit substantiam alterius & ipsam ad se conuertit. Hoc autē scitur ex his quę diximus de elemētorum ad inuicem transmutatione. Cum enim terra ad se conuertit aquam primo virtutes terrę intrant substantiam & alterant eam, & aquę quasi dominantes tenet eam, & tunc incipit aqua stare & terminari, & tamen adhuc perspicuitatem non amittit & tunc deinde

unsubori

K iij cor

DE REBUS METALLICIS

corrumpitur, & transit in terrā & accipit terrę qualitates quę sunt opacum siccum. Similiter est etiam de alijs elementis transmutatis ad alia. Omnino enim ē simile de uirtutibus mixtorum, sicut patet in succo plantarum & cibo animalium. In his enim uirtutes animalium primo alterant, & postea quasi apprehensam tenent materiam, & postea conuertunt in partem corporis quod nutritur. Et per omnem eundem modum est de uirtute lapidificatiua, cum diffunditur in aliquo loco, siue sit aqua siue terra, materiam quā tangit primo alterat, & postea dominans eiusdē tenet eam, & postq̄ tenuerit & uicerit cōuertit eam in lapidem. Fit autem hæc operatio tribus modis in genere, licet in numero modi eius sunt infiniti. Quorum unus est q̄ uirtus apprehendēs materiam alterat ipsam solum secundum qualitates actiuam & passiuā quibus operatur in ea, & hæc est uirtus debilis. Secundo autem modo fit q̄ alterat eam tam secundum qualitates q̄ etiam secundum proximos effectus illarum qualitatū quę sunt duricies & mollicies, ita quod diaphanitas & opacitas a materia non remouentur, & hæc est uirtus fortior, & hoc modo generantur lapides diaphani. Tertio autem modo fit q̄ totam materiam apprehendit tam secundum

dum proximos effectus quæ etiam secundum consequentes, & tunc qualitates inducit & duriciem & molliciem & colorem illius materie proprium permutat. Et isto modo etiam ex aqua aliquando generantur lapides non diaphani, uel non ad plenum diaphani, sicut est calcedonius & ille qui dicitur lapis buffonis, & alij quidem lapides. Sunt autem in omnibus his modis gradus multi de quibus inferius mentio habebitur, cum de lapidibus preciosis agetur. Huius autem exemplum est quod aliquando uis terrestris quæ operatur frigidum humidum comprimente, & sicco, sic operatur in aquam quod solum in ea remanet uirtute huiusmodi frigidi & uirtute huiusmodi sicci. Et tunc lota in tali aqua exiccantur uehementer & infrigidantur, & tales aquas quæ uirtute & non actu habent qualitates diuersorum elementorum supra modum student facere alchimici ut per eas exiccent & coagulent hoc quod uolunt transmutare, propter hanc causam habent libros de septem aquis conscriptos. Aliquando autem uis terrea apprehendit aquam ita quod frigidum iam exprimit humidum, & siccum terminat materiam in seipsa manente aquæ transparentia. Per uietas enim aquæ non conuenit eidem in quantum est frigidum uel humidum uel utramque

K v habens

DE REBUS METALLICIS

habens qualitatem, sed in quantum conuenit cum cœlesti corpore, & ideo conuenit substantiæ aquę ante qualitates actiuas & passiuas secundum naturã, eo quod communior est elementis quã aliqua qualitatum actiuarũ & passiuarum. Et cum sic operatur terrę frigiditas et siccitas inducentur necessario proximi effectus earum in aquam quę sunt duricies & coagulatio, & tunc fit lapis peruius. Aliquando autem vincit amplius inducendo substantiã aquę ad opacitatem & naturam terrę. Et tũc ex aqua fit lapis opacus & forte nigerrimus, sicut sunt lapilli quidã abundanter in ripis fluminum inuenti, qui tamen aliquando ex materia terrestri generantur sicut inferius ostendemus. Sicut autem diximus de terra, sic intelligendum est fieri de qualitatibus omnium elementorum, & adijciendũ quod virtus elementi sit materialis, & virtus cœlestis instrumentalis, & formalis sit virtus motoris, & quod ex omnibus resultat est virtus infusa materię & loco lapidum, sicut satis in ante habitis dictũ est. De causis ergo ex quibus lapidum generatio in cõmuni cognoscitur satis hoc modo sit determinatum.

Tractatus

INTRAC=

TATVM SECVNDVM PRI-

mi libri .de mineralibus, & rebus me-
talicis, qui est de accidētibus
lapidum. Præfatio.

NVnc autem de his quæ per se lapidibus
accidunt est dicendum. Accidentia autē
quæ primitus accidūt lapidibus in com-
muni sunt multa, primū tamen inter ea est cō-
mixtio materię. Dicamus quod si materia est
sicca vehementer tunc ipsa non bene erit com-
miscibilis, & tunc aut locus erit porosus nō so-
lidus aut solidus. Si nō est porosus sed solidus
generat valde lapis vnus sabulosus, quādo sic
capitur proferens minucias sabulosas, qui di-
uersificat secundum quantitatem siccitatis &
caloris ipsum coagulantis, quia aliquādo for-
te confricatur in sabulum quando caliditas
multa exiccavit. Et si locus est valde porosus
per quem vbiq; egreditur calor coquens ter-
ram vinctuosam, tunc calor ille diuidit materi-
am illā in parua & decoquit eam in sabulū mi-
nutū. Et si fuerit materia viscosa valde tūc di-
uisa redigit in paruos lapillos diuersarū quāti-
tatum qui durissimi sunt & diuersorū colorū
propter

DE REBUS METALLICIS

propter materię diuersitatem. Lapidēs autē qui quando secantur optime planantur, & puluis qui abraditur est minutissimus, sunt ex materia optime commixta, in qua primo operatum est humidum faciens fluere quālibet partem sicci ad quamlibet, & postea apprehensum humidum est exiccatum, & ideo lapis talis bene est commixtus. Est enim subtile & humidum bene commiscibile cum sit penetratiuum partium & partis partium sicut dictum est in secundo perigeneos. Præ omnibus tamē & hi lapides bene commixti sunt qui uaporabiliter miscentur, & illi præ omnibus poliuntur bene & splendidi efficiuntur, eo quod substantia uaporis iam uergit ad subtilitatem aeris & humiditatē, & hæc duo sunt subtiliora & magis se inuicem penetrantia in forma aeris quā in forma aque & terræ. Ex eisdem autem causis est compactio & cōtinuitas bona & his opposita. Quorumcūq; enim materię optime cōmixte sunt nisi calidum decoquēs exiccet humidum, horum est optima cōtinuitas & compactio fortis. Huius autem signum est in operibus artis quæ naturam mutant. Hi enim qui lateres faciūt primo quidem cum terra cōmiscent aliqua quæ coherere faciunt partes, sicut sunt stercus equi & aliquod huiusmodi & facta materia glu-

LIBER .I. 75

ria glutinosa student hæc optime commisce-
re, & quanto melius hæc commixta sunt ran-
to planiores & compactiores fiunt lapides.
Idem autem faciunt figuli qui nõ quamcũq;
terram sed tenacem quæ glis uocatur in ma-
teriam sumunt cum de luto fingere uolunt,
commiscent autem optime ante q̄ fingant,
& tunc residere permittunt ad tempus in ea
humidum, & superfluum humidum ad solē
extrahunt, & deinde coagulant uasa ad ignē
digestione quæ uocatur optesis. Oportet igitur
& naturam hunc habere modum in cõ-
mixtione lapidum. Terra ergo primo pene-
tratur humido aut corporali, aut spiritali,
& deinde aut ab ea separatur humidũ super-
fluum & postea tempore longo inuisatur in
ea humidum continuans, & per calorē opte-
ticum extrahi non potest, hæc materia per ta-
lem digestionem conuertitur in lapidem. Et
si inueniatur terra aliquando non complete
conglutinose iuxta lapides illos, scimus quia
talis materia satis ē passa, & ideo indigesta re-
māsit. Lapidum autem genera quæ ex aqua
fiũt, quæ passa est a terrestri sicco frigido opti-
me compacta sunt & quasi polita esse uiden-
tur, propter hoc q̄ aqua est de numero polli-
torum & eius quelibet pars in quālibet fluit
& in tali continuitate coagulatũ & conge-
latur

DE REBUS METALLICIS
latur in lapidem. Hoc modo dictum sit de la-
pidum commixtione.

¶ De his quæ bene & male cõmixta sunt.
Capit. 1.

Modus autem quo determinatur de co-
loribus lapidum sumendus est ex libro
de sensu & sensato, cuius nos sciẽtiam
infra trademus tẽpore oportuno & ideo quæ
hic supponimus ibi erunt manifesta. Supponi-
tur igitur hic quod omne quod est perspicuũ
in quocunq; genere corporum est causa ex
multis partibus perspicuorum corporũ quæ
veniunt in compositionem corporis quod est
perspicuum. Adhuc autem album causat ex
multis perspicuis in altera re determinatis.
Nigrum autem ex partibus opaci corporis
opprimentibus partes perspicuas quæ sunt in
eodem corpore. Medij autem causantur ex
compositione horum per tres vias, sicut in sci-
entia de sensibilibus generatione tradetur. Di-
camus igitur quod oēs lapides perspicui caus-
santur ex multa materia aeris & aquę quę ter-
restri apprehendente materia est congelata &
congregata, & si illa quidem perspicuitas non
est coloris alicuius sed remanet perspicuitas
aeris vel aquę tunc signum habet quod sola
frigiditas excellens apprehendit materiam, &
hæc

hæc est sicut perspicuitas Cristalli & berilli & adamantis & lapidis qui vocatur Yris, sed differentiam habent in perspicuitate & natura aquea, quoniam Cristallus non solum materiam aquæ habere videtur, sed aqueitatem declinantem in aereitatem propter quod maxime perspicuus est, & ad claritatem declinans. Berillus autem magis ad aquam declinat, unde cum voluitur quasi aquæ guttæ magnæ manare videntur. Adamas autem magis habet aqueitatem tractam ad siccum terrestre propter quod obscurior est & durissimus, ita quæ collidat alia metalla præter calibem durissimum, eo quod calibs etiam est aqueitatis & terreitatis siccissimæ. Et ideo fit etiam quæ adamas cum fuerit acuti anguli scindit & incidit omne ferrum & penetrat inscindendo omne metallum. Yris autem fit ex aqua quasi inrorante quæ partim vapore partim ex rore resoluta congelatur. Et ideo etiam in sole positus colores Yridis depingit in opposito pariete. Similes autem his lapides ex silibus fiunt materijs. Iuxta enim ripas fluviorum frequentissimæ inveniuntur lapides obscure perspicuitatis secundum magis & minus, quorum color non causatur nisi ex perspicuo aut ei composito aut commixto cum terrestri obscuro in parte vel in toto, & horum colorum quæ facile

DE REBUS METALLICIS

Facile est ex dictis scire causam pertrāseō. Nīger autem color in lapidibus frequentissime caussatur ex terrestri cōbusto, propter quod etiam ut frequenter lapides nigri durissimi sunt & magis polibiles q̄ secabiles sunt. Hic enim color non caussatur nisi ex priuatione perspicui in commixtione, sicut patebit cum de sciētia colorum tractabitur. Mediū autem colores sunt rubeus in genere uiridis & flauus & differentię ipsorum. Et sicut dicitur in libro de sensibilibus, rubeus erit quando super perspicuum luminosum infunditur fumus tenuis succēsus. Et iste inuenitur in quibusdā lapidibus qui uocantur lacincti aquatici, & in tribus generibus carbuncolorum, propter quod ab Aristot. omnes illi calidi secundum naturam esse dicuntur. Differunt autē in rubore, quoniā si fuerit perspicuitas multa & fumus superfusus ualde tenuis & lucidus est color eius qui uocatur Palacius siue Palaciū. Si autem fuerit perspicuitas multa & fumus quasi igneus accensus spissus tūc est color eius qui uere dicitur carbunculus, & ideo ille qui uere speciem suam attingit lucet in tenebris sicut noctiluca, & maxime quando superfunditur aqua clara & limpida. Si autem fuerit perspicuitas aliquātulum spissa & fumus supernatans fuerit obscurior aliquātulum,

quantulum, erit color eius quem uocat granatum, eo q̄ ad modum grani malignati coloratur, & hos omnes tres uocat Aristote. carbunculos, & nobiliorem & sicciorem inter hos dicit esse granatum, cum tamen minoris sit precij apud exclusores & artifices. Ille autem qui a quibusdam Iacinctus aquaticus uocatur, colorem habet qui componitur ex aquatico perspicuo limpido & non aereo, & superfusum habet fumum aquaticum succentum sicut est in nube cœli, & non in aurora. Eodem autem modo inuenimus colores lapidum perspicuorum qui sunt flauicoloris. Si enim lapis sit perspicue substantie & ualde clare & immixtum habeat subtile terrestre ualde combustum, tunc erit color saphiri clarissimi, & habebit differentias colorum secundum q̄ illud perspicuum cum illo terrestri subtili combusto fuerit clarius & obscurius. Flauus enim clarus & purus color absq̄ dubio caussatur ex multo perspicuo, quoniam uisus penetrat in ipsum, ita q̄ lux non obuiat uisui nec aliquod luminosum. Si autem cum tali cōbusto uaporoso terrestri sit perspicuum aquæum aliquantulum spissum, tunc resultat color iacincti qui satis minus clarus est q̄ color saphiri nobilis. Color autem scintillans & ceruleus caussatur ex lu-

L cido

DE REBUS METALLICIS

cido perspicuo quod superducitur tenui et modico uapore aqueo incenso, & hic est color uiridis qui Topasion vocatur, & in quocunque lapide inueniuntur uene aurei splendoris sicut in crisopaso & crisolito color illarum uenarum ex eadem causa generatur. Sunt autem multi lapides perspicui qui sunt uirides, sicut smaragdus & crisolitus, & lapis qui vocatur prama, licet diuersa uiriditas sit in eis, omnium autem horum colores ex una & eadem causa generantur, fit enim ex perspicuo aqueo cum terrestri fortiter adusto, & secundum hoc quod est clarius vel minus clarus, fit etiam illa uiriditas clarior & minus clara. Huius autem signum est in vitro quod ex commixtione fit plumbi, hoc enim est uiride valde & efficitur tanto purius quanto sepius & magis comburitur. In combustionem enim iterata depuratur perspicuum & subtiliatur & aquee naturae magis infunditur claritas luminis ignei, & ideo clarificatur. Color autem medius qui quasi fuluus est & ceruleus sicut est in lapide qui vocatur corneola. caussatur ex perspicuo terminato, quod spisso fumoso aqueo similiter & terrestri succenso superinfusum est. Et isti sunt fere omnes colores qui in lapidibus preciosis inueniuntur. Post eum qui est onichini & niueum scintillantem quo dicitur colorari lapis quod dicitur

dicitur orphanus. Componit enim lapis onix
sive onichinus ex substantia quæ est duplicis
coloris, & inuenitur aliquando ex pluribus co-
loribus quibus duobus, vt frequenter autem com-
ponitur ex duplici colore quorum vnus su-
pernatat alio. Inferior quidem est sicut carne-
us qui est ex terrestri valde fumoso vaporabi-
liter commixto. Superior autem est subpalli-
dus aliquantulum fuscus, & hic caussatur ex
victoria perspicui super opacum in commix-
tis partibus, ita tamen quod opacum sit alte-
rans albū. Et talis substantia est quādo aque-
um commixtum terreo subtili pauco vapo-
rat & euaporando coagulatur in lapidem. In-
ueniuntur autem onichini valde rubeas ha-
bentes vias & albas valde, quorum colorum
non est difficile inuenire causas ex prædictis.
Niveus autem scintillas absque dubio caussat
ex hoc quod ipse commixtus est ex perspicuo
corpore quasi firmato, omnis enim perspicui
puluis inuenitur albissimus, & cum continuet
puluis resultat corpus albū micans, sicut mar-
garita, quod contingit ex reuerberatiōe Lu-
minis ad superficies partium politarum, pro-
pter quod lapis dicitur aliquantulum lucere in
tenebris sicut noctiluca. In die enim regitur
lux quæ est incorporata diaphano in lapide
propter maius lumē, sed in nocte lucet, & ideo in
L ij die

DE REBUS METALLICIS

die lapis ille albus uidetur sicut noctiluca.
Horum autem omnium perfecta ratio tradi
habet in scientia de sensibilibus generatione.
Inuenitur autem lapis multorum ualde co
lorum, propter quod etiam panthera uoca
tur, cuius omnes colores causantur ex diuer
sis substantijs ex quibus componuntur par
tes, eadem enim ratio est in toto & in parte
quo ad corporis tincturam. Tanta igitur &
tot ad scientiam colorum qui inueniuntur in
lapidibus preciosis dicta sunt. Amethystus aut
sequitur rubinum in perspicuo obscuro. Et
calcedonius sequitur berillum in substantia
quasi perspicua lutea & feculenta sicut plum
bum imitatur argentum.

¶ De coloribus lapidum perspicuorum
non terminatorum & non pre
ciosorum. Cap. 3.

L Apides autem hi qui perspicue & non
terminate inueniuntur substantiæ mul
torum ualde sunt colorum, & sunt quatu
or generum ut in comuni sit dicere, silices ui
delicet thophi & quadrum & marmor. In om
nibus his generibus inueniuntur colores mul
ti niger, uidelicet glaucus uirens aliquantulum
& albus. Extra genus autem marmorum uix
rubeis magnus lapis sed paruuli rubei inue
niuntur

niuntur præcipue in marmorum generibus. Et de omnibus generibus colorum eadē est ratio quæ in præcedentibus dicta est, sed hoc accidit generibus marmorum q̄ abstracte ab eis partes micant aliquantulum sicut metallis mixte sunt. Et hoc contingit hac de causa q̄ in substantia eorum commixtum ingreditur perspicuum, cuius superficies quando est inspissata in partibus fulget uel micat. Et hæc una caussa est quare est nobilius genus marmorum ceteris generibus lapidum. Niger autem frequenter in tali genere lapidum caussatur ex terrestri fuliginoso commixto coagulato. Albus autem ex terrestri subtilissimo quod commixtū est aqueo multo, hoc enim albescit decoctum sicut facit terrestre in caseo & lacte. Glaucus autem caussatur ex terrestri opaco quod alterauit modicum album quod ex terrestri subtili & aqueo multo coagulari cepit. Virens autem in omni genere caussatur ex multo aqueo uaporibus simul irrorantibus in mixto & sic coagulato. Quadrum autem genus est habēs plures uel oēs has mixtiones in partibus propter multi generis materias in loco illo congregatas.

Thophi autem frequenter aut terrei sunt coloris aut albi sicut pumices. Hoc enim genus lapidis ex terra in qua spumat aqua eidem

L in terræ

DE REBUS METALLICIS

terræ commixta generatur, & ideo cum calido coagularum est digestionem quæ opresis vocatur, spongiosum & leue inuenitur. Pumex autem fit ex aqua magna cuius spuma vehementer passa est a terrestri sibi p̄mixto, & ideo est albus propter spumę talis albedinem. In generibus autem marmorum album quod vocatur alabastrum absq̄ omni ambiguitate componitur ex multo perspicuo quod est alteratum & passum vehementer a terrestri subtili, & sic resultat in eo color nobilissimus micans, hoc autem quod vocatur porfiricum marmor habet colorem obscure carnis cū albis guttulis & nos iam diximus causam talis coloris. Silices vero vt plurimū sunt fusci coloris, cuius etiam causa est sufficienter assignata. Sufficiat ergo de coloribus lapidum hoc quod nunc dictum est.

¶ De causa duricie diuerse quę est in lapidibus. Cap. 4.

Dicemus consequenter de diuersitate duricie quę multarum diuersitatū inueniuntur in lapidibus. Omnia enim genera lapidū preciosorum adeo sunt dura quę nec lima aliquid ab eis tollitur quod collisi ad se fortiter vt ad calibem induratum emittunt ignem. E contra vero fere omne genus thophi
ita

ita inuenitur parum habens de duricie quod modico instrumento inscissibile est, lapides autem quidam albi qui vulgariter creta vocant, & quidam etiam molliores & albiores inueniuntur minus habentes de duricie in genere lapidum. Omne autem genus silicis durissimum est, & post hæc marmora in genere suo. Quia durum autem medium est in duricie lapidum & tamen in illo inuenitur maior & minor duricies, sed hoc accidit communiter lapidibus durioribus quod diu iacentes in aere tempore frigoris postea ad solē scinduntur in multas partes. Econtra autem qui sunt minus duri nisi sint male commixti quasi in modum calcis cōbusti operti coagulante quanto diutius in aere iacent in edificijs meliores efficiuntur & duriores, et nō scinduntur ex frigore. Phisici autem est assignare causam horum accidentium ex materia & efficiente, quemadmodum in alijs dictū est. Dicamus igitur quod causa generalis duricie est siccitas. Cum enim durum sit habens potentiam naturalem ad resistendum tangenti, & molle eius nature habeat impotentiam, non potest causari nisi ex sicco quod in seipso stat non cedens ad alterū. Siccitas autem ex duobus causatur in natura lapidum, sicut superioris patuit. Aut enim est ex hoc quod ex terrestri materia calidū epotauit humidū, & ideo remāsit

L iij terra

DE REBUS METALLICIS
terræ induratum. Aut est ex hoc quod siccitas frigidissima uehementer apprehendit humidum perspicuum & ipsum ad sui proprietatem conuertendo expressit humidum, materiam uehementer comprimendo & indurauit & excellenter compegit, sicut est in lapidibus perspicuis, propter quod durissimi sunt, & collisi etiam ignem emittunt, & non sustinent limam, sed oportet quod quasi lapsando & confricando polliantur. In ceteris autem lapidibus ex materia terræ factis, causa duriciei maioris non est nisi maior ariditas quæ causata est ex calido fortiori uel minus forti ex parte efficientis & ex humido facilius & minus faciliter a materia separabili quantum est de parte materie, unctuosum enim ualde humidum de facili continuatur, & omnino aqueum de facili uaporat, propter quod lapides qui sunt ut creta, uel molliores quam creta, ualde albi sunt, & tincturam albam relinquunt in his quæ tangunt, pro certo humido ualde euaporabili commixti sunt, & calido excellenti ultra coagulationis mensuram combusti sunt, & iam calcinari inceperunt, propter quod in muris non remanent, quia sicco calcinato exterius semper sunt asperi, & hoc recedens in cementi tenacitatem relinquit aliam partem lapidis cemento non conglutinatam,

tinatam, & ideo cadunt de muris lapides isti, & murus de ipsis post modicum dum efficitur sicut materia. Silices autem durissimi sunt eo quod humidum eorum non separabile a materia multum est epotatum, & uehemēti ariditate terrestri est induratum. Et ideo etiam illic cementum non bene accipiunt, eo quod poris eorum constrictis non imbibitur, propter quod in archiitectonicis lathomi his raro utuntur, & dicunt quod isti lapides scindunt muros. Marmorum autem genera alia optime cōmixta sunt, & uehementer decocta, & ideo dura sunt & eorum muris apta. Sed quadri lapides plus ceteris conueniunt edificijs, & quando uehementer durī sunt, tunc siccitas est eorum magna, & paruum humidum cōtinuans partes, quod quando frigore congelatur relinquit exteriores partes & fugit ad interiores, & est tale humidum nō bene partibus incorporatum, & ideo de facili mouetur ad interiora & exteriora, propter quod postquam ipsum frigus comprimens mobile fecit, epotatur a proximo calido solis, & tunc in diuersa diuiditur lapis. Contra autem lapides aliquantulum humidi humido bene membrīs lapidis inuiscato in aere uehementer exiccantur, & ideo duriores & meliores in edificijs per longitudinem temporis efficiuntur

L y ciuntur

DE REBUS METALLICIS
ciuntur. In thophis autem causa mollietatis
humidum non vehementer extractum nec ter-
reo excellenter commixtum, & ideo mollis est
thophus, & ad ignem positus non cogitur ve-
l ater sed format in cinerem terrestrem. Hæc igitur
de duricie lapidum dicta sunt, ex his enim & aliis
diversitates de facili possunt cognosci.

¶ De dolabilitate & indolabilitate lapidum.
Cap. 5.

EX istis iam patere potest dolabilitatis &
indolabilitatis causa. Lapidem enim ex-
cellenter duri dolabiles non sunt, sed com-
minuibiles in parva, & quando ordinatos non
habent poros, non scinduntur ad regulam. Si-
cut enim in lignis contingit nodositas ex di-
verso fluxu siccitatis ex quo ligni generatur cor-
pus, ita contingit ex diuersa commixtione in
lapidibus & materie confusione, & nodositas
illa facit quod lapis inordinate frangatur &
non ad regulam, durissimi tamen & siccissimi
lapides siue nodosi sint siue non, minuibi-
les sunt magis quam dolabiles, eo quod constricti-
one aut optesti constricti & districti sint pori in
illis, ita quod in diuersa dematur scissura & di-
uisio ipsorum. Quicumque autem non ultra tem-
peramentum lapidis sunt constricti vel indur-
rati dolabiles bene sunt & secabiles ad regulam.

lam, licet non possint secari vt ligna, sed potius p partes minutatim extractas reliquo corpore lapidis simul manente. Iste igitur est modus dolabilitatis & indolabilitatis lapidis.

Hoc etiam ostendunt ipsa artis lathomorum instrumenta, lathomi enim lapides dolabiles secant ad regulam secundum totam superficiem lapidis. Indolabiles qui comminuibiles sunt non in tota superficie dolantur, sed sufficit quod plures anguli non plane sed aspere superficiei pertingant ad lineam, sicut dicuntur facere lathomi Lesbij, eo quod in Lesbia insula non nisi lapides comminuibiles inueniuntur.

¶ De causa porositate & compactionis lapidum, & grauitatis & leuitatis eorundem. Cap. .7.

Vtra hunc modum etiam determinatur de causa porositate lapidum & causa compactionis eorundem. Inueniuntur enim lapides quidam tante porositate quod natant super aquam sicut lapides quos emittit vulcanus, & pumices quidam compactissimi inueniuntur sicut lapides preciosi & marmorum genera, quidam autem quasi medij inueniuntur inter haec. Et causa quidem porositate non est alia nisi quia humidum non totum commixtum fuit cum

DE REBUS METALLICIS

eum terrestri, sed in diuersis partibus eius stetit, sicut in uase quod cum epotatum fuit optesire manserunt foramina, et factus est lapis porosus, propter inclusum aerem in foraminibus illis natans super aquam. Compactio autem praecipue facta partium est ab humido undique penetrante lapidis materiam, propter quod quamlibet partem eius fluere facit ad quamlibet partem, & ideo compactus factus est lapis, hoc autem humidum est corporale & aqueum, aut spirituale aut aereum. Et quia aereum subtilius est quam aqueum, ideo compactioris substantiae sunt lapides ex uaporibus commixti quam ex alia substantia aquea uel terrea. De causa autem grauitatis aut leuitatis lapidum superfluum est hic intendere cum de hoc in de coelo & mundo sufficienter sit pertractatum, ubi ostensum est quare lapides leuiore sub aqua merguntur, cum ligna grauiora super enatant aquis. Haec igitur in communi de lapidibus dicta sunt.

¶ De causa multitudinis paruorum lapidum iuxta littora, & de ordine laterum qui aliter quando in littoribus quasi artificialiter positi inueniuntur.

Cap. 8.

Præter

Praeter omnia iam dicta accidit aliquādo iuxta ripas fluuiorum & marium inueniri multitudinem magnam paruorum lapidum colligatorum quasi cemento fortissimo, ac si de muro aliquo sumpti sint, propter quod etiam putāt quidam opera antiquorum fuisse ibi & destructa p̄ aquā. Et q̄ mirabilius est per totam longitudinem littoris inuenitur aliquando ordo laterum, ac si artificialiter ibi positi sint, cum tamē hoc non uideatur esse opus artis, eo q̄ ualde tenuē est, non habens modum muri alicuius, sed tantum later iuxta laterem sic nihil supra se uel infra se de lateribus. Dico autē q̄ causa primo inter ista duo uidelicet q̄ lapides parui quasi cemento inueniuntur conglutinati, est q̄ primo coagulati fuerunt illi silices diuersi, & fuit in loco illo materia ad modū calcis adusta per optesim, cui postea influens aqua commiscuit eam, & lapides per eandē iterato decocti conglutinati sunt. Est autem durissimum illud cementum, quia quotienscūq; decoquitur optesi siccum terrestre calcinatur, & iterato optesi supra modum durū efficitur quasi inconsumptibile per ignem. Hoc autem in operibus probatur artis, ubi testa contrita & calcinata & iterum humido commixta in testam formata & optesi coagulata

DE REBUS METALLICIS

gulata durissima efficitur, & inconsumpibilis ab igne, propter quod taliter facta vasa querunt artifices cum fundunt metalla. Nō est autem causa alia quare lateres ab arte tantū etiam non a natura fieri dicantur. Si enim lutum tenax in terra commisceatur & calido postea incluso in terra decoquitur, later melior fit in terra per naturam quā per artem, & hoc maxime iuxta littora marium & ripas fluuioꝝ fieri potest, eo quod illa loca humida frequenter miscentur, & radijs solis calefiunt, & solia sunt ad continendum intra calorem ne euaporet. In talibus etiam solis locis huiusmodi impressio inuenitur. Non enim esset ratio quare ars vnum laterem poneret iuxta alium secundum vnus lineę ordinem tantū nihil amplius edificando.

¶ De quibusdam lapidibus habentibus intus & extra effigies animalium.

Cap. 9.

Admirabile omnibus videtur quod aliquando lapides inueniuntur intra & extra habentes effigies animalium. Extra enim habent lineamenta & quando franguntur inueniuntur in eis figure intestinorum. Et huius causam dicit Auicenna esse quod animalia secundum se tota aliquando mutantur in lapides & præcipue in lapides salios. Dicit enim

enim quod sicut terra & aqua sunt materia lapidum, ita etiam materia lapidum sunt animalia, quæ cum in locis in quibus vis spirat lapidificatiua transeunt ad elementa & apprehenduntur a qualitatibus proprietatibus, quæ sunt in illis locis, & mutantur elementa quæ sunt in corporibus talium animalium in dominans elementum terrestre videlicet commixtum cum aqueo, & tunc virtus mineralis conuertit ipsum in lapidem & retinent figuras suas membra intus & extra sicut prius, sunt autem huiusmodi lapides falsi non duri frequenter, quia oportet virtutem esse fortem quæ sic transmutat corpora animalium, & hoc comburit aliquantum terrestre in humido & sic generat salis saporem. Hoc autem testatur fabula Gorgonis quæ ad se respicientes dicitur conuertisse in lapides. Gorgon virtutem fortem mineralium vocauerunt, respectum autem ad eam vocant dispositionem humorum corporum ad virtutem lapidificatiuam. Hæc igitur sunt quæ de lapidibus in communi videbantur dicenda.

Primi libri de mineralibus & rebus metallicis, finis.

Liber

DE REBUS METALLICIS
LIBER SE-
CVNDVS QVI EST DE
lapidibus preciosis.

¶ De causis uirtutum lapidum precio-
forum & redargutione dicentiū
in lapidibus nō esse uirtutes.
Cap. 1. libri secundi.

CONSIDERATIONEM AV-
tem facientes de lapidibus preciosis nō
loquemur de causa coloris eorū. Neq;
de passibilitate eorum uel duritie uel aliquo
huiusmodi, eo q̄ de omnibus his in superio-
ri libro expeditum est, quantum sufficit ad
hanc intentionem, sed tria sunt quę potissime
sunt inuestiganda, uirtutis eorum causa ui-
delicet & descriptio eorum sigillatim, & sigil-
la quę inueniuntur in quibusdam eorum de-
picta. His tribus habitis non querimus am-
plius phisicę scire de lapidum natura. Causa
autem uirtutis lapidum occulta est ualde, &
uaria in ea sensisse uidetur multi phisiologo-
rum. Multi etiam dubitare uidentur an insit
lapidibus uirtus aliqua de his quę uidentur
esse in eis, sicut curare antraces, fugare uene-
na, con

na, consiliare corda hominum, facere uictorias, & huiusmodi asserentes, nihil inesse composito nisi ex compositione & compositis. Operatio enim talis qualis dicitur inesse lapidibus non caussatur ex componentibus eisdem. Ex illis enim non conuenit eis nisi calidum & humidum & durum & passibile esse & huiusmodi quæ in accidentibus determinata sunt. Amplius autem cū nobiliora sint animata quæ lapides deberent ut inquitur potius habere uirtutes quæ lapidibus attribuuntur quæ lapides. His igitur & huiusmodi rationibus utuntur qui nullas concedunt lapides, uirtutes habere. Huius autem contrarium expertum est sepius, quoniam magnetem uidemus ferrum attrahere, & adamantem illam uirtutem in magnete restringere. Adhuc autem expertum est saphiros aliquos antres fugare, & unum tale uidimus oculis nostris, hoc etiam ab omnibus uulgatum est, & non potest esse quin in toto uel in parte sit uerum quod ab omnibus communiter est dictum. Fuerunt autem aliqui qui etiam uirtutes speciales lapidibus dabunt, & hoc ab anima lapidum esse dicebant, & sunt quidam pythagoricorum, hi enim dicunt solius animæ esse hoc, & non in una materia tantum sed ab una extendi in aliam per operationes animales.

M les,

DE REBUS METALLICIS

les, sicut homo ad intelligibilia extendit intellectum etiam imaginationem ad imaginabilia. Et hoc modo dicunt animam unius hominis vel alterius animalis egredi vel ingredi in alterum, & fascinare ipsum & impedire operationes ipsius, propter quod præcipiunt in operationibus cauere & declinare oculum fascinantem. Et hoc etiam modo dicunt quidam augures impedimentum & profectum operationum fieri visu & auditu auium quarundam, vel aliarum bestiarum. Isti ergo tales dant animas lapidibus & ipsas extendi ad naturas quæ lapidibus attribuuntur. Schola autem Pythagoricorum quam in multis secutus est Democritus, qui lapides animas habere dixit, omnia plena dijs esse dogmatizat, sicut in carminibus suis postea cecinit. Orpheus enim dicebat deos virtutes diuinas in rebus diffusas, deum etiam nihil aliud esse nisi illud quod res format in omnibus rebus diffusum. In lapidibus ergo dicebat partem diuinam esse quam lapidum animam dicebat esse extendentem se ad res circa quas operatur, hæc autem absurdissima sunt. Et de fascinatione quidem an verum sit an non ad magicas pertinet, deinde autem diffusum in rebus, ita quod rebus sit unitus & permixtus sicut aliqua virtus essentialis rebus, dementis est dicere, quoniam si commiscetur

miscetur rebus erit generabilis in quibusdam rebus, & exiens de non esse ad esse & de potentia ad actum quæ omnia impossibile est deo conuenire, quamlibet autem rem habere aliquid diuinum per quod appetit & agit ad esse diuinum, vel diuino simile est verum & alibi hoc est determinatum. Animas autem nullas habere lapides in antecedentibus huius libri determinatum est, propter quod etiam hæc & his similia quasi derisoria relinquentes, dicamus lapides absq; omni ambiguitate virtutes mirabilium effectuum habere, quæ quidē virtutes insunt eisdem non ex componētibus sed compositum consequuntur ex causa quæ infra determinabimus. Nec est verum quod has virtutes animata potius habere debeant quare sic est in omni re naturali q̄ res occupata altioribus virtutibus abstrahitur & impeditur ab inferioribus. Cuius signum est quod intellectualia sicut homines nō bene præcipiunt immutationes elementorum, quemadmodū bruta, sicut pulli diuersitates horarū & temporū melius iudicant q̄ homines. Et homo ipse quādo occupatur meditādo non operat̄ per visum & auditum, ita qđ non percipit ea quæ sunt ante oculos. Sicut igitur est in tota natura quod etiam animata altioribus virtutibus

M ñ animæ

DE REBUS METALLICIS

animæ occupata non operantur uirtutibus inferioribus nobilibus quibus cōmixta non animata operantur. Nihil tamen est in uniuersa natura quod non habeat propriā suæ speciei operationem, sicut scamonea cholera purgare & alia huiusmodi, hoc autem in simplicibus probatur medicinis, & in scientia de incantatione & alligatione ubi ostenditur membra diuersorum animalium, aut collo, aut coxæ, aut alio mēbro corporis hominis alligata mirabiles operari effectus. Idem est de herbis radicibus & lignis. Sed ipse carnes hominum, & quod minus uidetur superfluitas sicca egesta ab homine, & stercus luporū mirabiles contra uenenū uel alias pestes habent operationes, propter quod & lapides proculdubio operationes habere cōstat, aut omnes aut fere omnes licet in pluribus sint ignote operationes eorum. Et ideo dicit Ioannes Damasc. q̄ nulla res destituitur a propria & substantiali operatione. Risibile enim esset ualde q̄ diceremus qualitates primas uehementes habere operationes & formas substantiales ipsis rebus ut fines naturæ datos, sicut diuinum & optimum omnino nullas habere operationes, licet non sint actiuæ & passiuæ ad transmutandam materiam, cū sint operatiue operationis illius quæ illi per
fecto

fecto cōuenit, quod natura perficit per illud diuinum & optimum.

¶ De quatuor opiniōibus philosophorum circa caussam uirtutum lapidum. Cap. 2.

Quesitum autem est multo tempore a philosophis ex qua caussa tales uirtutes infunduntur lapidibus, & diuersas opiniones recitare dispendium esset. Tangamus igitur quatuor probabiles, & postea nostram dicamus sententiam, deinde per rationem confirmemus eandem. Quidam autem dixerunt ab elementis componentibus lapidibus tales inesse uirtutes. Quibus cū obijciuntur elementa non operari nisi qualitatibus primis, & operationes lapidum ad qualitates primas non posse reduci. Respondent elementa quasdam habere operationes per se, quasdam autē in mixto, quia in mixto qualitas elementaris operatur mota sicut instrumentum, & tunc habet multa operari quæ per se non operatur. Et ideo sicut ad aliam uirtutem non reducitur alteratio cibi & eleuatio & mutatio ad carnem nisi ad calorem digestiuum quē scimus esse calorem ignis, & quod congregat homogenea & disgregat etherogenea sicut dictum est in .ij. metheor. Ita dicunt

M ij isti

DE REBUS METALLICIS

Isti & non alij virtuti q̄ elementari esse attribuendū quid sit in elementato, eo quo elementatum non operatur nisi mediante virtute elementorū quæ sunt in ipso. Hæc ergo est opinio quorūdam antiquorum philosophorum quam Alexander græcus peripatheticus defendere videtur, eo quod ipse oīa quecūq̄ sunt, siue sint animata siue non elementis attribuit. Ita etiam quod dicit intellectum esse quoddā elementorum complexionē consequens. Ipsa enim elementa cum complexa sunt mirabiliorum & altissimarum dicit esse operationū. Virtutem autem quæ in commixto regit & dirigit qualitates elementales, non dicit esse nisi complexionem consequentem, & hanc mirabilem asserit esse, & pbat per opera alchimie in quibus simplicia parum profunt, & cū complexa fuerint admirabiles valde reddunt effectus. Hæc autem opinio Platoni non placuit, qui omnia inferiora dicit esse Ydeata a superioribus Ydeis quas separatas & mirę potentie esse dicebat. Ille enim sunt quæ generant quicquid generatur vt asserit. Dicit autē qđ ea quæ separatorum maiorem accipiunt similitudinē & in quibus separata minus immerguntur materie esse virtutes mirabiles in operatione simili operationi Ydeę separate. Operationem Ydeę separate esse dicit operari trāsmutando

mutando & alterando materiam generabilium & corruptibilium. In quibus ergo rebus minus mergitur Ydea materię in his adhuc postq̃ incorporata est mirabiles res operari non cessat, & sic dicit esse in lapidibus preciosis & in alijs multis rebus naturalibus. Probationem autem huiusmodi sententię non quidē ex Platone, sed ex Platonicijs sicut ab Apulegio & quibusdam alijs collegimus, dicentibus quod subiecto mortalium rerum & defūctio hoc quidem quod immortale est in rebus mirabilia operari non cessat. Dicunt etiā isti quod si operationes iste elementis attribuerentur, sicut quidam dixerunt pictagorici, aut elementorum complexioni, quod tunc sicut complexio est vnica ita operatio lapidis esset vna. Nunc autem multas videmus. Adhuc autem siue qualitas elementalıs operetur per se, siue in complexo non operantur qualitates elementales nisi transmutando materiam quam afficiunt, nulla autem tali transmutatione facta substantię videntur operari lapides preciosi, propter quod etiam alicuius separati principij videtur esse operatio istorum. Hęc igitur est opinio Platoniorum. Hermes autem & quidam se quaces eius Indorum plurimi multa de vniuersali virtute differentes

M iij dice

DE REBUS METALLICIS

dicebant omnium inferiorum uirtutes esse in stellis & imaginibus cœlorum. Omnes autem uirtutes infundi in inferioribus omnibus per circulum alaur, quoniam primum circulum imaginum cœlestium esse dicebāt, has autem uirtutes descendere in res naturæ nobiliter & ignobiliter. Nobiliter autem quod quando materię recipientes has uirtutes fuerint superioribus magis similes in lumine & perspicuitate. Ignobiliter autem quando materię fuerint confusę & feculente in qua quasi opprimitur uirtus cœlestis. Hanc igitur causam isti dicunt quoniam lapides preciosi præ alijs habent mirabiles uirtutes, quia uidelicet in substantia magis simulantur superioribus & in lumine & perspicuitate, propter quod a quibusdam eorum, stelle elemētales esse dicuntur lapides preciosi. In superioribus enim ut inquit quasi quatuor colores inueniuntur, qui etiam frequēiores sunt in lapidibus preciosis. Quorum unus est orbis non stellati, qui ab omnibus dicitur saphirus & hūc colorem primo habet saphirus & denominat, participant autem ipsum posterius alij quidē lapides. Secundus autem est qui est pluriū stellarum & est ille qui uocatur lux candens & albescens, & hunc colorem habet dyamas & berillus & multi aliorum. Tertius est qui

uocatur

uocatur ignescens & rutilans qui est in sole & marte & in quibusdam alijs, & hunc primo quidem accipit carbunculus, & postea palachius siue palacius & granatus, & quidam alij. Ideoq; dicunt carbunculum nobilissimū & uniuersaliter habere habentem uirtutem omnium aliorum lapidū, quia sol cuius uirtutem similem accipit, nobilior est omnibus uirtutibus cœlestibus, & est sua uirtus uniuersalis dans lucem omnibus cœlestibus & uirtutem. Quartus autem est rubeus obscurus tā in stellis q̄ in quibusdam alijs lune mansionibus inuētus, & hic inuenitur in lapidibus habētibus obscuras nubes, sicut in calcidonio, ametisto & aliquando in smaragdo, & in quibusdam alijs, propter hoc & huiusmodi dicta talem isti induxerunt opinionem. Auicēna autem & quidam alij sequentes eundē dixerunt in omnibus naturis quēdam aliquando apparere prodigia ex imaginatione superiorum motorum. Contendit enim hic philosophos intelligentias quæ mouent orbem nequaquā posse intendere particularem motum hunc uel illum, nisi per apprehensionem aliquam particularium, & hanc apprehensionem dicit imaginationem equiuocare seu equiuoce uocari ad imaginem quæ pars est animæ sensibilis in animalibus. Practice autē

M v omnia

DE REBUS METALLICIS

omnia quæ fiunt vt inquit præexistunt in cõ
cepcionibus motorum stellarum & orbium.
Adhuc autem talem inquit esse obedientiam
totius materię generabilium ad motorē qua-
lis est obedientia nostri corporis ad nostras
animas. Nos autem in nobis sentimus quod
ad quamcunq; formam concepimus mouet
corpus nostrum delectabiliter vel horrendo
vel fugiendo. Sic igitur dicit frequenter diuer-
sa concipere animas cœlestium, & tunc mate-
riam moueri per obediētiam ad illud, ex hoc
esse quod diuersas uirtutes generata accipiūt
quæ nos complexionales vocamus, & maxi-
me lapides in quibus est commixtio, prima fa-
cilis mota ad imaginationem huiusmodi q̄
alia in quibus est maior diuersitas ppter ani-
mę opera quæ infunduntur illi. Hæc igitur di-
cta sunt ab Auicenna & sequentibus eum, vt
videtur accipi in quibusdam dictis suis quę de
magicis & alchimicis composuit.

¶ De improbatione dictarum opinionū.

Capit. 3.

Dicta vero Alexandri peripatetici con-
uenientia ideo nō sunt, quia scimus quod
licet quodlibet calidum simplex & cali-
dum commixtum diuersas habet operatiōes,
tamen conueniunt in genere congregandi vi-
delicet

delicet homogenea & etherogenea . Idem autē
dicimus de frigido humido & sicco . Operati-
ones autem lapidum nec in genere nec in spe-
cie conueniunt , cum simplicium operatione,
sed magis prodigiose & mirabiles esse viden-
tur . Adhuc autem male dictum est nihil dirige-
re & informare qualitates elementorum nisi
ipsam mixtionem & complexionem . Sic em̄
non oportet esse species & forma alia nisi com-
plexio quod falsum esse ostensum est, & osten-
detur a nobis in libro de anima & in philoso-
phia prima, propter virtutes enim lapidū non
complexionales nec elementales , præ omni-
bus magici vtuntur lapidibus præciosis tā in
annulis q̄ in ceteris imaginibus quorum effe-
ctus est mirabilis, propter hoc autem & huius
modi falsificatur dictū Alexandri . Quod autē
dicit Plato de Ydeis a multis incōuenienter di-
ctū esse ostensum est, & nos de hoc alibi dispu-
tabimus, q̄a negocium de Ydeis maioris est
egens inquisitionis, q̄ sit ppositum negocium
in quo sumus . Sed licet hic supponat non esse
Ydeas alias formantes generatiua neq; ali-
quid immortalium in corporibus mortali-
bus & corruptibilibus , quia corruptis his
nil manet eorum quæ sunt in ipsis , nec est
resolutio cōmixtorū in elemēta & Ydeas, sed
potius

DE REBUS METALLICIS.

potius solum in elementa ex quibus componuntur. Si ponerentur autem esse huiusmodi & deinde inutiles essent, eo quod non proportionarentur materie nec contingerent eam, nec transmutarent. Omnia enim talia uidentur esse in materia ipsa & non separari ab ea. Per hoc igitur & his similia dictum Platonis improbat, omnibus tamen antiquis probabilius dicit Hermes de causa uirtutis lapidum quia scimus pro constanti omnium inferiorum uirtutes a superioribus descendere. Superiora enim substantia & lumine & situ & motu & figura influunt in inferioribus omnes nobiles uirtutes quæ sunt in ipsis, tamen hoc dictum imperfectum est in phisicis, licet forte in astronomicis & magicis esset sufficiens, quia in phisicis dicitur causa quæ est in materia operans, talis autem est elementalis, aut qualitates elementorum prout sunt in commixto uel forma substantialis tales complexiones consequens. Docet enim Ptolomeus in libro q̄ Alarba. dicitur, effectus stellarum ideo esse diuersos & incertos, quia in inferioribus in fluxu proueniunt ad ipsa per aliud, & per accidens. Per aliud quidem quia per uirtutes elementales quæ informant. Per accidens autem quoniam non perueniunt ad inferiora nisi per esse uniuersale quod inconfusum

fusum & incertarum dispositionum est, eo quod aliquando materia est receptibilis uirtutis celestis, aliquando nequaquam, et aliquando recipit eam secundum parum, aliquando secundum multum, et hoc ignorantes multi qui diuinant in astris sepe mentiuntur, et ab hominabilem suis mendacibus faciunt scientiam cum sit bona et utilis ualde. Quæ autem Auicenna de prodigijs dicit prodigiosa esse uidentur. Non enim imaginatio potest aliquo modo intelligentibus celestibus conuenire, nisi enim sunt conceptiones tales in eis quæ motu cæli & elementalibus qualitatibus non explicentur, eo quod nihil est inordinatum in eis, hoc autem alibi ostendetur quia multa oportet permitti, sed hæc conuenienter debent ostendi. Sed hoc sufficit quod in phisicis & in cælo & mundo perfecte de talibus dictum est quantum permittit consideratio phisica. Intellectus enim practici sunt & per se formales ad opus nature quos celestis motus explicat sicut instrumentum. Nec unquam conceptio aliqua est in motore nisi talis. Vnde autem est quod intendit hunc uel illum in parte dictum est in cælo & mundo sufficienter aut in prima phisica habet determinari.

¶ De uera causa uirtutis lapidum preciosorum. Cap. 4.

Refutatis

DE REBUS METALLICIS

Refutatis igitur omnibus his dicimus cū Constantino & alijs quibusdam quod virtus lapidis caussatur ab ipsa lapidis specie & forma substantiali. Sunt autē quędam virtutes mixtorum miscibilia habentes pro causa, quędam autem ipsam speciem. Et hoc clarius videtur in his quę melius alijs specificata & formata sunt, sicut est homo qui operatione qua homo est, habet intelligere, quę ex nullo caussatur complexionante. Idem autem est in brutis & in vegetabilibus sicut probatur in ethicis, ita quod omnis rei propria est operatio & proprium bonum secundum speciem, qua formatur & perficit in esse naturali. Huiusmodi autem speciei instrumenta sunt omnia complexionantia, eo quod ipsa continet omnia, & ipsa non existente corrumpitur & dissolvitur complexionatum. Forma enim continet materiam sicut diuinum & optimum illius, & non continetur ab ipsa, nec desideratur materia in natura, quia sui non indiget nisi ad esse indiuidui, & non ad esse diuinum. Hęc autem in libro de intellectu & intelligibili, & in prima philosophia clarius elucidabuntur. Forma igitur ista inter duo est hęc inter cęlestes virtutes a quibus datur & super materiā complexionatam cui infunditur. Si ergo in se consideret ipsa est essentia simplex vnius tantum

rum operatiua q̄cunq; est illud, quod vnius est tantum efficere vnum, & ab vnico est vnicum, sicut tradit tota vniuersitas philosophorum. Si autem hæc forma consideretur vt est virtutibus cœlestibus primo multiplicatis p̄ superiores & inferiores, & omnes imagines et circulos quos duodecim signa cum stellis suis distribuunt super orizontem rei illius cui infunditur forma, & secundo secūdm̄ quod ad eam operantem sunt virtutes elementales erit ipsa forma multiplex valde secundum potentias naturales suas quæ circūstant essentiã suam simplicem, & sic multorum efficiētū erit effectiua, licet forte vnicam habeat propriam operationem. Non enim potest dici virtutes causarum per aliquid non manere in effectibus. Et hoc est qđ fere omnis res non ad vnicam tantum sed ad multa valet quando suæ sciuntur operationes. Comparata vero ad illud cuius est forma hoc est ad materiam est potentior & impotentior, secundum quod bene dicit Hermes. & de hac causa lapides eiusdem speciei inueniuntur potētiores & minus potentes in effectibus suis. Forte etiam inueniuntur aliqui nullum omnino speciei habere effectum propter cōfusionem materię, sicut homo nullam habet operationē humanam secūdm̄ qđ est homo, licet em̄ species secūdm̄ rationem

DE REBUS METALLICIS

nem nō participetur secū dū magis et minus, secundū tñ esse et principium actionū secundū magis et minus inesse uidemus speciē fere oībus rebus. Et ideo in his quæ speciē cōsequunt̄ uirtutibus inueniūt̄ur efficaciores res uel minus efficaces, uel oīno impossibiles ad operationes quæ fiunt per uirtutes speciē secundum naturam consequentes. Et ad memoriam huc reuocandum quæ in .ij. meth. diximus, lapidum species ad indiuidua quodammodo esse mortalia, sicut & homines & extra loca generationis suæ diu contenti corrumpuntur, et non nisi equiuoce retinent nomen speciē, licet in figura et colore eorū hoc non nisi per longissimum tempus possit deprehēdi. Et sicut in animalium factura et in complexione aliquando tanta est discrasia q̄ animam hominis non attingit sed solū qualemcūq; hominis figuram. Ita etiam est in lapidum generatione, aut propter inordinationē materię, aut propter uehementissimas uirtutes cœlestium in contrarium mouētes, sicut diximus in secūdo nostro phisicorum. Hæc igitur et tanta de uirtutibus lapidum dicta sunt in communi. etc.

Tractatus

99

LIBER .II.
TRACTATVS SECVNDVS
libri secundi de lapidibus nominatis &
eorum uirtutibus.

¶ De lapidibus incipientibus ab A.
Cap. 1.

Supponamus autem nomina precipuorum lapidum, & uirtutes secundum quod ad nos aut per experimentum, aut ex scripturis auctorum deuenerunt. Non autem omnia quae de eis dicuntur referemus eo quod ad scientiam non prodest. Scientiae enim naturalis non est simpliciter narrata accipere, sed in rebus naturalibus inquirere causas. Vt autem in latina lingua competentius ordo seruetur secundum ordinem alphabeti prosequamur nomina lapidum & uirtutes eorum, eo modo quo mos est medicis describere simplices medicinas. In primo capitulo ergo ab. a. incipientes nouem famosi apud philosophos inueniuntur lapides, Abeston uidelicet Absintus, Adamas, Agathes, Alabandina, Alesterius, Amadinus, Ametistus & androsmantha.

Abeston autem coloris est ferrei, qui secundum plurimum in Arabia inuenitur, cuius uirtus mirabilis narratur et in templis deorum est manifesta, eo quod semel accensus uix unquam poterit extinguere, eo quod naturam habet lanu-

N ginis

DE REBUS METALLICIS

ginis quæ vocatur pluma salamandre cū modico humido vinctuoso pingui inseparabili ab ipso, & illud fouet ignem accensum in ipso.

Adamas autem sicut superius fecimus mentionem lapis est durissimus, partū cristallo obscurior, coloris tamen lucidi fulgentis adeo solidus, vt neq; igne ferro mollescat vel soluat. Soluitur tamen & mollescit sanguine & carne hirci, præcipue si hircus aliquādiu ante biberit vinum & petrosilium vel silermontanum comederit, quia talis hirci sanguis etiā ad frangendum lapidem in vesica valet infirmis de calculo. Soluitur etiam lapis iste, quod mirabilius videtur plumbo propter multum argentum virtutem quod est in ipso. Hic autem lapis penetrat ferrum & ceteras gemmas omnes præter calibem in quo retinetur. Non trahit autem ferrum eo quod sit proprius locus generationis eius vt quidā mendose dixerūt. Maior autem quantitas istius lapidis ad hoc inuenta est magnitudo auellanæ. Nascitur autem in Arabia & Cipro, secundum plurimū, sed Ciprius est magis mollis & obscurus. Et quod mirabile videtur multis hic lapis quando Magneti supponitur ligat Magnetem & non permittit ipsum ferrum trahere. Maior autem virtus eius est in auro vel argento vel calibe.

calibe. Dicuntq; magi quod sacerto sinistro alligatus valet contra hostes & insaniam, & indomitas bestias, & feros homines, & cōtra iurgia & rixas, & contra venena & incursus fantasmatum & incuborum. Hunc autem lapidem dyamantem etiam quidam vocāt, etiā quidam ferrum attrahere mentiuntur.

Absinthus est de genere gemmarum coloris nigri rubeis virgulis, & aliquando guttulis. Huius autem virtus videtur esse imitans abestino, absinthus enim permanet calidus p̄ septem dies vel amplius propter eandem causam quæ dicta est de abestino lapide.

Agathes autem lapis est niger cum albis venis, & quodam modo istius speciei lapidis inuenitur alius modus eiusdem speciei qui est similis corallo. Et tertium genus quod secundū plurimum in Creta Insula nascitur, quod habet in nigro venas croceas. Et quartū genus indicum est variū quasi sanguineis guttis respersum. Et primum quidem genus aptum est ad formas quæ lapidibus insculpunt, propter quod plurimi lapides habentes capita regū insculpta nigri sunt, & cū iacet ad caput dormientis fert ostendere multa simulacra somniorum. Tertium autē genus quod creticū est facit ut ait Auice. vincere pericula & vires cōfert cor

N ij porj

DE REBUS METALLICIS

poribus, gratum & placentem facit ut dicit Euax rex Arabum, & persuasorem & coloris boni facit hominem & facundum, et munit eum contra aduersa. Genus autem Indicum uisum fouet, et ualet cōtra sitim et uenenum, cum autem accenditur odoriferum est ualde.

Alabandina a loco in quo secundum plurimū generatur sic uocatur, hoc est ab epheso quæ alabādia uocatur alio nomine, est autem ruborem habens fulgentem, et est lapis clarus fere ut sardinus.

Alectorius est gemma quæ uocatur lapis galli, et est albus nitens cristallo obscuro similis. Extrahitur autem ex uentriculo gallinæ cū postq̄ fuerit ultra quartum annum, & quidam dicunt q̄ post nonum extrahitur & est melior qui extrahitur gallo decrepito. Maxima autem huius quantitas est inuenta accedere ad quantitatem fabæ. Virtus autem eius est excitare uenerem gratum & constantem uictorem, et discretum facere, oratoriam tribuit facultatem, amicos cōciliat, et tentus sub lingua sitim extinguit uel reprimat, et hoc ultimum expertum est.

Amādinus uero gemma est coloris uarij, dicit autem Euates q̄ uenenum omne aut extinguit aut reprimat, et uincere facit aduersarios

mos

rios & prophetiam & interpretatiōem somniorum facit intelligi, & etiam enigmatum.

Ametistus est gemma multum communis & nota, coloris purpurei & transparentię aliquantulum obscure, & inueniuntur in ista specie multę differētię, sed quinque sunt magis notę per differentias obscuritatis omnes acceptę, nascitur autē in hac specie in India, est autem melior ad sculpendum, eo quod alijs est minus durus. Operatur autem contra ebrietatem ut dicit Aaron, & facit uigilem, et malas reprimit cogitationes, & bonum in scibilibus confert intellectum.

Andromanta lapis est coloris argentei, quod secundum plurimum in mari rubro nascitur, & est aut quadratus ut tessera, & durus sicut adamas. Virtutem habet contra furorem & facilem animi concitationem, & tristitiam & grauitatem.

¶ De incipientibus a litera B.

Cap. 2.

Balagius qui & palacius dicitur, est gemma coloris rubei, ualde lucide materię & substantię ualde transparentis, & dicitur femina carbunculi habens debilem colorem, & uirtutes eius remissas, sicut femina se habet ad mare, & quidam dicunt quod est domus
N in mus

DE REBUS METALLICIS

mus eius, & ideo palacium carbunculi vocat. Generatur enim frequenter carbunculus in loco isto, & iam visum est hoc nostro tempore quod in lapide vno exterior pars fuit halagitus, & interior carbunculus, propter quod Aristotel. hunc lapidem dicit esse de genere carbunculi.

Dicunt etiam quidam quod lapis qui vocatur borax a quodam bufone dicitur sic quod in capite ipsum portat, & est duorum generum, vnum album, aliquantulum fuscum, aliud nigrum, quod si viuo palpitanti bufone extrahitur, in medio habet oculum quasi ceruleum, de quo dicunt quod glutitus sordes purgat in testinorum & superfluitates, & temporibus nostris extractus est de bufone paruus viridis.

Aliquos etiam vidimus bufones habentes in se depictos qui de hoc genere dicebantur, vulgariter autem crapodine dicuntur hi lapides.

Berillus autem est lapis coloris pallidi lucidi transparentis, & ideo superius diximus quando inuoluitur in eo videtur moueri aqua, secundum plurimum generatur in India, sicut multe aliarum gemmarum. Sunt autem multa genera & modi in specie lapidis istius, sed melius esse fertur qui magis pallet, & plures habet guttas, quæ videntur in ipso manere.

Fertur

Peretur autem operari contra pericula hostiū
& contra lites, & reddere inuictum. Mitem eti-
am in moribus dicitur efficere & ingeniū bo-
num dare. Medicorum etiam quidam dicunt
quod valet contra pigritiam & epatis dolo-
res, & contra sulphiria & eructationes, & quod
valet oculis humidis. Expertū est enim quod
quando rotundatum est oculo solis opponitur,
adurit ignem accendit. Dicunt etiam Magi
quod amorem in coniugio conciliat inter ma-
ritum & vxorem.

¶ De incipientibus a litera C.

Capit. 3.

Carbunculus qui græce antrax & a non-
nullis rubinus vocatur lapis perlucidis-
simus & rubicundissimus & solidus est
habens se ad alios lapides sicut habet aurū ad
cetera metalla, hic plus omnium aliorum lapi-
dum virtutes habere dicitur, sicut & superius
diximus. Specialis tamen effectus eius est ve-
nenum aereū & vaporosum fugare, & quādo
vere bonus est, lucet in tenebris sicut carbo, &
talē vidi ego. Quādo autē minus bonus est &
tū verus emicat in tenebris superfusa aqua cla-
ra & limpida in vase nigro mūdo polito. Qui
autē nullo modo lucet in tenebris hic nō habet

N iij nobi

DE REBUS METALLICIS

nobilitatem perfectam. Secundum autē plurimum sui inuenitur in Libia, & licet habeat plures differentias, ut ait Euax, qui dicit eum habere undecim species, tamen Aristote. ut Constan. refert dicit eum habere tres species, quas supra numerauimus, scilicet balagium granatum & rubinum, & quod multi mirantur dicit in eis præcellere granatum qui tamē minoris ualoris apud gemarios extimatur.

Calcedonius autē lapis est pallidus fuscus aliquantulum obscurus, hic si perforatur & cum uirtute lapidis qui sineris dicitur collo suspendatur, dicitur ualere contra illusiones fantasticas ex melancholia exortas. Facit etiam conuincere causas & uirtutes corporis conseruat, & hoc ultimum est expertum.

Calcafanos lapis est nigri coloris, cuius uirtus uocem clarificare dicitur, & raucedini mederi.

Ceraunius lapis esse fertur cristallo similis, infecto colore ceruleo, qui dicitur cadere aliquando de nube cum tonitruo & inuenitur in Germania & Hispania, sed Hispanus est cædens ut ignis, prouocat dulces somnos ut dicunt, & ad prelia & causas uincendi & contra periculum tonitruui dicitur operari.

Celidonius duas habet species, unus est niger, alter ruffus inuenitur, trahuntur aut ambo de

bo de uentre yrundinis. Ruffus autem inuolutus panno lineo uel corio uitulino & sub sinistra affella gestatus dicitur ualere contra insaniam, & antiquos languores & lunaticam passionem. Et Constantinus dicit eum ualere contra epilepsiam prædicto modo gestatus. Euax autem refert q̄ facundum gratum & placentem reddit. Niger autem ut Ioseph dicit contra nociuos humores & febres & iras operatur & minas. Et lotus aqua oculos sanat, ad finem etiam inceptum perducit negotij, & si inuoluatur folijs celidonie herbe dicitur obfuscare uisum. Sunt autem hi lapides parui ualde, & tales iã uidimus per socios nostros de stomacho yrundinum extractos in mensē Augusti, tūc enim abstracti magis ualere dicuntur, ut frequenter autem semp̄ duo simul in una yrundine inueniuntur.

Celontes lapis est purpurei coloris, & dicitur in corpore testudinis inueniri, quia quædam sunt maxime testudines habentes domos quæ sunt sicut margaritæ nitentes. Dicitur autem apud diuinatorem q̄ facit eum qui gestat eum mere sub lingua, hanc autem uirtutē nō dicitur habere nisi cum luna primo est accensa & crescens, & monoydes. Et iterum cū euigesimanona monoydes in ultimo decre-

N v scens,

DE REBUS METALLICIS

scens, dicitur autem hic lapis ab igne non cor-
rumpi.

Cegolites lapis est in colore & quantitate
similis ossi oliue, de quo referunt quod est ex-
pertū, q̄ dissolutus in aqua & rasus & sic hau-
stus dissipat lapidem in renibus & vesica.

Corallus lapis est duarum specierum a ma-
ri sicut superius diximus extra ctus, & præci-
puè a mari quod est circa massiliam, vna eius
species est rubea, sicut ebur antiquum, alia ve-
ro alba figuratur ad modum ramusculorum
plantarum, de quo expertum est q̄ valet cō-
tra quemlibet fluxum sanguinis. Dicitur etiā
collo suspensus valere contra epilepsiā, & con-
tra operationes menstruorum, & contra tem-
pestates fulmina & grandines. Et si puluerise-
tur & super herbas et arbores aspergatur cum
aqua fertur fructus multiplicare. Referūt eti-
am q̄ principia expedit & fines negotiorū.

Cornelius autem quem quidam corneleū
dicūt lapis est coloris carnei hęc est rubei, ab-
scinditur sicut lotura carnis, hic apud rhenum
flumen inuenitur frequentissimè, & est valde
rubeum habens fere colorem sicut minium,
& quando politur multum micat. Expertum
autem est quod constringit sanguinem, & præ-
cipuè menstruorum & hemorroidarū, fertur
etiam iras mitigare.

Crisopastus

Crisopassus lapis ab India veniens, & raro inuenitur, propter quod & carus estimatur. In colore etiã est quasi sit ex succo piri coagulatus, habens auri guttas intrinsecas, propter quas & tale nomen accipit, & Chrisos aurum sonat in græco, & multam similitudinem habet cum Chrisolito.

Chrisolitus lapis est in colore habens tenuẽ viriditatem lucidam in qua ad oculũ solis micat sicut stella aurea, & nõ est rarus, dicitur autem venire de ethiopia. Expertum autem est quod spiritalia confortat, propter quod tritus asmaticis datur. Fertur etiam quod perforatus & fetis asini in foramine repletus & brachio ligatus sinistro, fugat terrores & melancholicas passiones, & hoc dicitur in phisicis ligaturis, & in auro etiam positus & gestatus fugat fantasmata vt dicunt, stulticiam etiam repellere, & sapientiam conferre perhibetur.

Cristallus lapis est qui aliquando fit vi frigoris vt dicit Aristor. aliquando autem in terra, sicut sepe experti sumus in Germania, vbi multi inueniuntur, vterq; autem modus generationis facile ex superioribus erit manifestus. Hic frigidus oculo solis oppositus ignem eijcit, sed si calidus sit hoc perficere non potest, cuius rationem dedimus in libro de causis proprietatum elementorum & planetarum.

Dicitur

DE REBUS METALLICIS

Dicitur etiā sicim restringere sub lingua possus, & expertum est q̄ tritus cum melle mixtus receptus a mulieribus replet ubera lacte.

Crisolitus gēma est coloris aurei, & in horis matutinis uisu pulcherrimus ē. In alijs autem horis dissimilis, ab igne autem corrumpitur & fugatur, ut quidam dicūt inflammatur, & ideo timere ignem dicitur. Dicunt autē quidam q̄ aliud est genus istius lapidis qd̄ est lapidis ignobilis substantiē incorporatū, & hoc non est uerum, sed hoc est marchasita aurea quæ medium quodammodo est inter metalla & lapides, sicut nos in sequentibus ostendemus. Dicitur autem tertium genus istius lapidis esse colore medium inter ceruleum & rubeum, uniuersaliter autē dicitur hic lapis tritus scabiem curare, et ulcera. In manu gestatus calorem febris mitigare habet.

Crisopagion gemma est ab ethiopia ueniens, hic dicitur lucre in tenebris & euanescere a lumine superueniente, ita q̄ non retinet nisi colorem hebetē obscuro & quasi subternui colore operti auri, & fit in ipso secūdam diuersitatem luminis & tenebrarum reciprocatio coloris non determinati, uelut in quercu putrefacta & noctiluca. De omnibus autē his in lib. de anima dabimus rationem perfectam & ueram.

¶ De

¶ De nominibus lapidum a quarta lite-
ra quæ est D. incipientium.

Cap. 4.

Fertur autem quidam lapis demonis uo-
cari lapis bicolor, ut arcus demonis qui
yris uocatur. Et conferre hunc dicunt fe-
bricitantibus, & uenenosa pellere, & tutū &
uictorem reddere. Est autem demon dictum
quod græce intellectus uel stellam clarā scin-
tillantem sonat.

Dyacodos autem lapis pallidus dicitur esse
aliquantulum berillo similis, dicitur autem
in tantum fantasmata excitare, q̄ magi maxi-
me hoc utuntur tamen applicatus defuncto
in tantum uires amittit q̄ mortem horrere p̄-
hibeatur. Horum autem ratio quæ potest ha-
beri ex libris magorum Hermetis & Prolo-
mei, Thebith, Bencherath habetur de qui-
bus non est præsens intentio.

Dionisia lapis est niger ut ferrum intermi-
cans rubeis guttis et spirat uinum, et de odo-
re ipsius, uini fugatur ebrietas, quod mirabi-
le multis apparet. Causa autem, quia uinum
non odore sed uapore opilando inducit de-
bilem ebrietatem, lapidis autem odor sim-
plex aperitiuus est et expulsiuus uaporis
uini.

Draconites

DE REBUS METALLICIS

Draconites autem lapis est a capite draconis extractus, & fertur ab oriente ubi sunt dracones magni. Est autem virtus efficax eius sicut & boracis, quando de viuo dracone adhuc palpitante extrahitur. Insidiatur autem draconibus dormientibus, & subito scisso capite draconis adhuc palpitante euellunt lapidem. Animæ enim actus multa confert his etiam superfluitatibus quæ generantur in animalibus, & mortis corruptio alterat ea quando naturali morte corruptis humoribus moriuntur, vel quando mortua & corrupta occisa iacuerunt. Ego autem in partibus alamanie in sueuia vidi lapidem super quem conuenerant plusquam quingenti serpentes inter montes in quodam prato, & cum transitum faceret ibidem dominus terræ sui milites euaginati gladijs scinderunt serpentes in multa frustra, in fundo tamē quidam magnus serpens iacuit in multas partes scissus, & sub capite serpentis inuentus est lapis niger formatus vt piramis abscissa, non perlucidus in circuitu colore pallido, pulcherrimum habens descriptum serpentem. Et hūc lapidem mihi ab vxore illius nobilis præsentatum cum capite serpentis eiusdē ego habui. Dicitur autem venenū fugare, præcipue quæ sunt ex incessibus venenatorum animalium, victores etiam dicunt efficere.

¶ De

¶ De incipientibus a litera E.

Cap. 2.

Ethites gemmarū optima est coloris pū-
nicei, & vocatur a quibusdam aquileis,
& ab alijs erodialis, eo quod aquile hunc
aliquando ad nidum suum iuxta oua collocā-
tes eundem sicut grus inter duo oua quæ facit
lapidē collocari. Iam enim experti sumus ad
sensum in Colonia, vbi grues fetus fecerunt
multis in annis in quodā horto. Inuenitur au-
tem ethites secundū Flinium sui generis iux-
ta littora oceani, vbi etiā optimum genus est
Herodiorū qui sunt Herodes auis, dicitur autē
in Persia aliquādo inueniri. Est autē modus ei-
us quod in se continet aliū lapidē, qui in ipso so-
nat quando manu mouetur, & quassatur. Fer-
tur autē quod suspensus sinistro lacerto confert
pregnantibus, impedit abortum, & periculū
parturitionis mitigat. Et aiunt quidā quod ca-
ducortū hominum prohibet frequentem ca-
sum. Et quod his mirabilius est tradunt Cal-
dei quod si de ministracione veneni cibus ali-
quis suspectus fuerit positus in cibo prohibet
ne possit glutiri cibus ille, & si lapis subtrahit
mox deglutitur. Quare autem aquile hunc la-
pidem nido suo imponant non satis scitur.
Experti em̄ sumus grues non obseruare cuius
generis

DE REBUS METALLICIS

generis lapidem inter oua sua ponat, sed ponunt modo unum et in alio anno unum alium. Dicunt autem quidam quod faciunt hoc ad mitigandum calorem ouorum uel corporis aquile ne oua nimis caleant, et hoc est probabile. Quidam tamen dicunt aliquid conferre ad eorum formationem et uiuificationem. Quod autem quidam dicunt quod lapis ab his auibus interponitur ouis ne frangantur, omnino falsum est, quia citius ad lapidem quam ad se ipsa collisa frangerentur. Aiunt etiam quidam quod si aliquis suspectus habetur de ministracione ueneni quod si in cibo eius quocumque lapis immittitur, statim ad cibum strangulatur et quando subtrahitur glutit cibum si est reus, et si est innocens glutit cibum in quo lapis missus est.

Eliotrophia lapis est uiridis fere smaragdo similis, respersus sanguineis guttis, hunc eliotropiam dicunt esse uocatum Magi, et gemma Babilonica, quia si ungetur succo herbe eiusdem nominis et in uas aqua plenum remissus facit sanguineum solem uideri sicut si pareretur eclipsim. Cuius causa est quia totam aquam ebullire facit in nebulam quae in spissando aerem impedit solem uideri, nisi quasi in rubore et spissa nube rorando, post modum autem descendit illa nebula rorando sicut per guttas

guttas pluuię. Oportet autem q̄ quodā carmine sacratuſ ſit, & quibuſdam characteribuſ mixtuſ, & ſi tunc auruſpiceſ præſenteſ ſint diuinando quędam prædicunt, propter quod templorum pontificeſ iſto lapide utebãtur. & maxime in feſtiſ ydolorum. Dicitur autē reddere hominem bone famę & incolumē, & longe uitę, & contra fluxum ſanguiniſ & uenena ualere. Dicitur etiam q̄ unctuſ herba ſui nominis ut prædiximus uiſum fallit in tantum ut hominem prohibeat uideri. Inuenitur autem ſepe in Ethiopia, Cipro et India.

Ematiteſ lapid eſt inuentuſ in Affrica, & in Ethiopia & Arabia, ferruginei coloris, habens uenaſ ſanguineaſ immixtaſ. Virtuſ autem eiſ eſt ualde ſtiptica, propter quod expertuſ eſt q̄ ualet contra fluxum ueſice uentriſ & menſtruorū, quando cōtritūſ in aqua mixtuſ bibitur, ſanat etiam fluxum ſaliuę ſanguineę, uino etiam permixtuſ, puluiſ eiſ ſanat ulcera & uulnera, & carnem etiam ſuperfluam in uulneribuſ natā corrodit. Et uiſuſ hebetudinē ex humida cauſſa confortat & ſanat, & temperat aſperitatem palpebrarum.

Etyndroſ lapid eſt Criſtallo in colore ſimiliſ, qui perpetuiſ guttiſ diſtillat, quę febricitãtibuſ ualere dicuntur, & tamen lapid non minoratur nec corrumpitur. Cauſſa autē huiuſ

○ eſt

DE REBUS METALLICIS

est profecto quia ex substantia lapidis iste guttae nequaquam distillant sed propter nimiam frigiditatem aerem se tangentem continue mutat in aquam, sicut faciunt duri lapides, & politi post resolutionem frigoris.

Epistrites lapis est natus in mari, rutilans et rubicundus, in cantionibus autem ex phisicis ligaturis dicitur, quod ante cor gestatus rutilum hominem seruat, & compescit sediciones, & compescere etiam dicitur locustas, & volucres & steriles nebulas, & grandinem & tempestates a fructibus terrae compescere fertur. Experimentum etiam est quod oppositus oculo solis ignem & radios igneos emittit. Dicitur etiam quod si hic lapis in aquam feruentem proiciatur cessat ebullitio eius, & postmodum frigescit. Causa autem huius alia esse non potest, nisi quod pro certo frigidissimus est, & motus a calore bulientis aquae frigiditas suae complexionis agere incipit.

Exacolutus autem lapis esse dicitur varius & dissolutius ut dicunt periti medicorum, propter quod vino permixtus & potatus dicitur contra cholericam & iliacam valere passiones.

Exacantalirus autem lapis est sexaginta coloribus distinctus, parue quantitatis valde frequentius in Libia inuenitur, & apud trogloditas, & nocet nervis valde, propter quod
etiam

etiam oculos hominis dicitur efficere tremulos.

¶ De incipientibus a litera F.

Cap. 6.

Falcones quod alio nomine Arsenicū vocatur, & a vulgo auripigmentum idē significat. Est autem de genere lapidum Citrinum & rubeum quem lapidem unū de spiritibus vocant alchimici, habet autem naturam sulphuris in calefaciendo & desiccando, et cum calcinatur per ignem nigrum efficitur, & statim sublimatione efficitur albissimum. Et si iterum calcinetur iterum efficitur nigrū, & iterata calcinatione efficitur albissimum, & cum hoc ter vel quater iteratur in ipso tantū efficitur adustiuum, quod aeri compositū statim facit foramina per ipsum, & exurit vehementer omnia metalla præter aurum solum, appositum autem aeri ipsum in album colorē transmutat, propter quod falsarij vtiuntur ipso quando æs volūt facere simile argento, quia magnum in hoc habet effectum.

Ferunt etiam gemmarij quod gemma quæ vocatur Filacterium eadem sit cum Chrisoliso & eiusdem virtutis.

¶ De incipientibus a litera G.

Cap. 7.

O. ij. Gagatea

DE REBUS METALLICIS

GAgates est Catabre, quem quidem lapidem de genere gemmarum ego repperi. Inuenitur autem in Libia & Britannia iuxta littus maris, & abundanter inuenitur in mari quod attingit aquilonem partem teutonię. Etiam in anglia frequenter inuenitur, & ę duplicis coloris, nigri uidelicet & crocei, sed croceum est perlucidum fere sicut Topasion. Inuenitur etiam glaucum & declinans ad pallidum coniunctum cum citrino colore. Confricatum autem trahit paleas, & incensum ardet sicut thus. Dicitur autem quod confortat hidropicis, & fluidos firmat dentes ut aiunt. De expertis autem est quod lotum cum aqua & per suffumigationem mulieribus inferius suppositum prouocat męstrua. Fertur etiam quod fugat serpentes, & ualet etiam contra stomachi & uentris subuersionem, & contra fantasmata melancholica quę quidam demones uocant. Aiunt autem de expertis esse quod si colatura & eius lotura cum rasura detur uirgini bibita quod retinebit eam quod non mingit, si autem non est uirgo statim mingit, & sic debet probari an aliqua sit uirgo. Dicunt etiam ualere contra laborem parturientis.

Gagatronica est lapis diuersi coloris sicut pellis Capreoli. Cuius uirtutem Auicenna dicit esse quod uictores reddat se gestantes. Exper-

rum

tum aut̄ dicunt esse in Alchide principe quodam q̄ quotiēs hunc lapidem secum habuit, semper uicit in terra & mari, quotiens autem caruit fertur hostibus succubuisse.

Gelosia dicitur esse lapis habens figuram grandinis & colorem, duricię Adamantis similis. Et tantę fertur hunc esse frigiditatis ut ab igne uix uel nunq̄ calefieri possit. Cuius causa est nimia pororum constrictio, nō permittens inde ignem ingredi. Aiunt etiā hunc iram & luxuriam & ceteras huiusmodi calidas passiones, & desideria mitigare.

Galaricides quam quidam Galarictidē uocant lapis est similis cineri, & secundum plurimū inuenitur in Nilo & Acoleo fluuijs, hic tritus dat saporem lactis, & succus eius in ore clausus turbat mētem. Dicitur etiam in libro de ligaturis phisicis q̄ alligatus collo replet ubera lacte, & alligatus femori facit faciles partus. Aiunt etiam pastores Egipti q̄ si uespere contritus cum sale mixta aqua ouile circumspargatur, ubera ouium replentur lacte, & fugatur ab eis scabies, generaliter etiam dicitur contra scabiem ualere.

Gerachides lapis est ut fertur nigri coloris, probatur autem ueritas huius lapidis sic q̄ gestans lapidem totum corpus suum unctum melle muscis & uespis exponit, & si in
O in tactus

DE REBUS METALLICIS

tractus manet ab eis lapis est verus, & si deponat lapidem statim muscæ & uespæ super mel cadunt & sugunt. Aiunt autem quod in ore portatus facit bene iudicare opiniones & cogitationes. Fertur etiam quod gestantem se hominem amabilem & gratiosum reddit.

Gecolitus lapis est ut fertur Orientis ossis oliuæ similis. Cuius virtutem esse dicunt quod tritus & cum aqua haustus lapidem frangit & educit de vesica & renibus.

Granatus sicut Constantinus Aristotel. refert dicere de genere est Carbunculi. Est autem lapis rubeus & perlucidus, in colore similis balaustris qui sunt flores malorum Granatorum. Est autem rubeus aliquantulum obscurior quam Carbunculus, & cum subternitur ei niger color in sigillis tunc magis rutilat, & inuenitur in hoc genere quidam modus qui inter ruborem aspersum habet violæ colorem, propter quod hoc genus violaceum dicitur, & est præciosior omnibus alijs Granatis. Dicitur autem lenificare cor, & pellere tristitiam, & secundum Aristot. est calidus & siccus. Et quod quidam dicunt hunc esse de genere Iacincti est falsum. Inuenitur autem hic lapis secundum plurimū eius in Ethiopia, & aliquotiens iuxta Tirum inter arenas maris.

¶ De

¶ De incipientibus ab I. litera.

Cap. 8.

Iaspis est lapis multorum colorum, & habet species decem, melior tamē est viridis, translucentis rubeas habens venas, & in argēto proprię locari habet, & in partibus multis inuenitur. Expertum enim est quod stringit fluxum sanguinis & menstruorum. Aiunt etiam quod negat conceptum & iuuat partū, & quod gestantē se a luxuria prohibet. In magicis etiam legitur quod si incantatus est reddit gratum & potentem, & tutum, & fugat febres & hidropisim.

Iacinctorum duo sunt genera, aquaticus videlicet & Saphirinus, aquaticus est flauus albescens ac si peruium aquæ de subflauo perspicuo erumpat, & superare contendat, & hic est vilior, & inuenitur in isto genere aquescēs rubeus, in quo etiam superat peruietas aquæ. Saphirinus etiam est flauus valde perlucidus, quasi nihil habens aqueitatis, et hic est melior. Et ideo tria nomina habet, dicitur enim aliquando Iacinctus Saphirinus, in Ethiopia autem secundum plurimum inuenitur. Et quidam dicunt quartum esse quod est aquaticum ceruleum sicut Thopasion, & hoc est durissimū vilissimum generaliter, qui in se sculpere

O iij viz

DE REBUS METALLICIS

uix permittat. De expertis autē est quod est frigidus sicut uiridis, & confortat corpora, sicut omne frigidum quod constringit uirtutes corporum. In ligaturis autem phisicis est usus eius quod collo suspensus uel digito gestatus tutum reddit peregrinum & gratū hoīspitibus & est contra pestiferas regiones. Et expertum est quod somnum prouocat propter suam frigidam complexionem. Saphirinus autē hoc specialiter habere dicitur quod est uirtus eius contra toxicū. Aiunt etiam quod confert ad diuitias & naturale ingenium bonum confert & læticiam.

Iena lapis ē a bestia que uocatur Hyena, sic dicta eo quod ex oculis eius cum in lapidem uertuntur tollitur, Aiunt tamen antiq̄ Euax & Aaron quod positus sub lingua cōfert diuinando prædicere futura.

Iris lapis est Cristallo similis, & est ut frequētius hexagonus. Dicit autem Euax quod ab Arabia uenit, & in mari rubro nascitur. Nos autem inuenimus maximam copiā horum lapidum in montibus Germaniæ qui sunt inter rhenum fluuium & treuerensem ciuitatē, & diuerse quātitatis omnes sunt hexagoni. In albis autem lapidibus nati circūpositione lapidis cū naturaliter sunt rotundi hexagoni efficiuntur, sicut foramina apum in medio

dio posita hexagona efficiuntur, tamē illa quę sunt in extremis sunt rotunda. Est autem lapis siccissimus quod sua indicat secabilitas maxima. Fit autem ex aqueo sicco quod euadit de materia lapidis qui generatur ex rubeo luto, & quia hoc aqueū est uehementer a sicco apprehensum siccus & durus est ualde lapis. Cū autem sub tecto soli pars eius immittitur, & pars in umbra tenetur p̄ncipit reflectendo pulcherrimos colores yridis super oppositū Parietē, uel super aliquod corpus, propter quod yris uocatur. Cuius causa est superius assignata. Aliud autem simile huic nascitur in gipso, quod etiam perspicuum est in extremis & siccissimum ualde, et utuntur eo quidam pro uitro in uitreis.

Isucstos (ut fert Isidorus & Aaron) similiter est lapis, in ultimis Hispaniarum partibus frequentius inuentus iuxta gades apud Herculis, columnas in tertio uel secundo climatibus ultra Hispaniam illam, quam modo Hispaniam uocamus. Est autē lapis filabilis propter uiscositatem in eo arefactā, & si de ipso uestis fiat nō comburitur sed igne purgatur & nitet, & forte illud est quod pennam uocāt Salamandræ, quare hęc lanugo quędam est sicut lanugo lapidis humidī. Quare autē non cremetur in meteoris expeditum est, huius

O v speci

DE REBUS METALLICIS

speciem quandam dicit esse quendam lapidē quem quidam vocant carbunculum album, & quidam alij calculum album. Imitatur em̄ Carbunculum in hoc q̄ fantasmaribus & prestigijs resistit, valet etiam contra dolorem oculorum ex humida causa & redactus in pulverem sanat scabiem.

Isidor. dicit de lapide Iudaico qui est albus ad modum glandis in quantitate scripturis quibusdam insertus, quasi litteris quas græci grammas appellant. Iudaicum autem dicit Aui cen. hunc quia frequentius in Iudea inuenit̄.

¶ De incipientibus a litera K.

Cap. 9.

Kalcabre est idem vt diximus quod Gages, sed tamen quidam dicunt q̄ Kalcabre melius est, cum tamen nec colore nec virtutibus discrepet ab ipso.

Kakabres autem lapis est similis Cristallo, de quo ferunt quod eloquentiam dat & honorem & gratiam, & quod valet contra hydro-
pism.

Kakaman lapis est frequenter albus in toto vel in parte. Varius enim est in colore frequentissime inuenitur immixtus onichio. Virtus eius autē fertur esse ex imaginibus & sculpturis quæ inueniuntur in ipso, & ex sigillis de
quibus

quibus in sequentibus habebitur tractatus.

¶ De incipientibus a litera L.

Capit. 10.

L Incuris lapis est qui fit ex vrina lincis, & hæc animalia dicit Plinius esse Orientis, quæ tamen frequenter in theutonia & Sclauonia inueniuntur abundanter in siluis. Dicit etiam Plinius quod hoc genus animalis vrinam suam sub arenis abscondit quasi inuideat iuuamentum quod est ex lapide. Dicit autem idem Plinius quod est rubeus scintillâs vt Carbunculus, præter hoc quod non lucet de nocte. Inuenitur autem frequentius croceus parum tendens ad nigredinem. Et est expertum de ipso quod fricatus trahit paleas quod fere conuenit omni lapidi præcioso. Dicitur etiam valere contra dolorem stomachi & ictericiam & fluxum ventris.

Lippares dicitur esse lapis qui frequentius in Libia inuenitur. Fertur autem lapidis virtus esse mirabilis, omnis enim bestia a venatoribus & canibus infestata currit ad eum & ipsum intuetur quasi patronum. Et vt aiunt canes et venatores noscere non possunt bestiam quam diu lapidem habent præsentem, quod si verum est mirabile est valde, & absque dubio celesti virtute deputandum, quas Hermes
mirabiles

DE REBUS METALLICIS

mirabiles esse dicit in lapidibus & etiã in plãtis, per quas etiam naturaliter fieri posset, quod quid scientiis magicis si uirtutes ille bene cognoscerentur.

¶ De incipientibus ab M. litera quæ est. 11.

Cap. 11.

Magnes siue Magnetes lapis est ferruginei coloris qui secundum plurimũ in Mari Indico inuenitur, & in rãtum abundare dicitur quod periculosum est in eo nauigare nauibus quæ ferreos clauos habent. Inuenitur etiam in tragonitidis regionibus. Ego uidi inueniri in partibus theutonig in ea prouincia quæ Francia Orientalis uocatur, unum magne quãtitatis & maxime efficacie & fuit ualde niger, ac si esset ferrum rubiginosum & combustum cum pice. Virtus autem eius est mirabilis in attractiõe ferri, ita quod uirtutem eius transmittat in ferrum, ut illud etiam attrahat, & aliquando multe acus hoc modo suspense ad se inuicem uidentur. Vnctus autem lapis alleo non trahit, & si superponitur ei Adamas iterũ non attrahit, ita quod paruum Adamas magnum ligat Magnetẽ. Inuentus autem est nostris temporibus magnes qui ab uno angulo traxit ferrum & ab alio fugauit, & hunc Aristot. ponit aliud genus

aus esse Magnetis. Narrauit mihi quidam ex nostris socijs curiosus experimentator quod uidit Fredericum Imperatorem habere Magnetem qui non traxit ferrum, sed ferrum ut ceuersa traxit lapidem. Aristot. dicit quod est quoddam genus aliud Magnetis quod trahit carnes hominis. In magicis autē traditur quod fantasias mirabiliter commouet, principaliter seu præcipue si consecratus obsecratione & caractere sit, sicut docetur in magicis. Ferunt etiam hūc cum mulsa acceptum curare hidropisim. Aiunt etiam hunc lapidem capite mulieris dormientis suppositum statim eam mouere ad amplexum mariti sui si casta est, si autē est adultera præ nimio timore fantasmatum dicitur cadere de lecto. Dicunt etiam quod fures in domum intrantes positis carbonibus in quatuor angulis domus lapidem hunc contritum super spargunt, & tunc dormientes in domo ita fantasmatibus tenentur quod fugientes edes relinquunt, & tūc fures furantur quid uolunt.

Margarita lapis est in obscuris cōchilibus inuentus, meliores ab India ueniunt. Multi autem a Britannico mari quod nunc anglicum dicitur, & uersus Flandriam & theutoniam inueniuntur, ita quod ego habui in ore meo decem in una mensa quæ in comedendo

DE REBUS METALLICIS

de ostrea inueni. Iuuenes enim conchæ habent meliores. Quædam aut ex eis perforate sunt, & quædam integre, coloris sunt, ac si parua lux penetraret in multum album, & ideo nitent cum tamen sint albe. Fertur etiam quod in tonitru quasi abortiendo eas ostrea eiromunt, & ideo in flumine inueniuntur, in mosella & quibusdam galliæ fluuijs inter arenas. Est autem virtus earum experta ad confortationem spirituum & contra animæ deliquium & incompim, valet etiam contra fluxum sanguinis, & contra fluxum lientericum, & contra dyariã.

Medus lapis esse dicitur qui a regione Medorum vbi plures inueniuntur sic vocatur. Sunt autem duæ species huius, vnus niger, alter viridis. Virtutem eius esse dicunt contra veterem podagram & oculorum cecitatem & nephreticã, refouere etiã dicitur fessos & lassos & debiles. Ferunt autem quod eius qui niger est si fragmẽta in aqua calida resoluta fuerint, & si aliquis illa aqua lauerit incurrit membrorum excoriationem & si biberit ex eo peribit vomendo.

Melochites quem quidam melonitem vocant lapis est Arabicus, grosse viriditatis, sed non translucidus sicut smaragdus, & est mollis. Fertur autem quod virtutem habet custodiendi gestantem se a nociuis calibus, & simili

liter

Uter cunabula infantium.

Memphires lapis est a ciuitate Egipti quæ memphis vocatur sic dictus, qui dicitur vt ignis calere virtute quidem quod videtur actu hic tritus & aqua mixtus in potu datus vrendis vel secandis, quia inducit insensibilitatem ne sentiantur cruciatus.

Magnesia quem quidam Magnosiam vocant, lapis est niger quo frequenter vtuntur vitrearii, hic lapis distillat & fluit in magno & forti igne & non aliter, & tunc immixtus vitro ad puritatem vitri deducit substantia.

Marchasita siue Marchasida vt quidam dicunt est lapis in substantia, & habet multas species, quare colorem accipit cuiuslibet metalli, & sic dicitur Marchasita argentea & aurea & sic de alijs. Metallum tamen quod colorat eum non distillat ab ipso, sed euaporat in ignem, & sic relinquitur cinis inutilis, & hic lapis notus est apud alchimicos, & in multis locis inuenitur.

¶ De incipientibus a .12. littera quæ est N.

Cap. 12.

Nitrum etiam accedit in lapidis coagulationem, est autem sub pallidum & perspicuum, & huius uirtus probata est quod dissoluit & attrahit, et valet contra ictericiam, & est de genere salis.

Nichomar

DE REBUS METALLICIS

Nichomar idem est quod Alabastrum quod quidem est de genere marmorum, tamen quia uirtus eius est mirabilis inter lapides preciosos ponitur. Et expertum est de hoc quod frigiditate sua conseruat aromatica unguenta. Et ideo pixides de hoc lapide fecerunt antiqui. Conseruat etiam frigiditate sua corpora mortuorum a foetore excellenti, & ideo monumenta et mauseola antiqua de hoc lapide inueniuntur, est autem albus nitens. Aiunt etiam quod uictoriam datet amicitiam conseruat. Sunt etiam quidam qui dicunt lapidem quendam nuse uocatum esse, de genere lapidum bufonis, et in multis inuenitur bufonibus. Et sunt duo genera, unus subalbidus sicut si lac intrauerit sanguinem et uicerit eum, et ideo sanguinis obscuras uenas dicunt in eo apparere, et alter est niger, et aliquando in eo depingitur bufo sparsis pedibus ueneno eos adurere manum tangentis. Probationem autem huius lapidis esse dicunt quod exhibitus bufoni uiuo bufo eleuatur contra eum et tangit eum si potest. Dicitur etiam quod praesente ueneno uariis efficitur qui subalbidus est.

¶ De incipientibus a .13. litera quæ est Q.

Cap. 13.

Onix

ONix gemma esse perhibetur nigri coloris, inuenitur melius genus eius nigrum albis uenis uariatum, uenit autem de Media & Arabia. Inueniuntur autem quinque diuersitatum propter uarietatem uenarum & colorum. Aiunt collo uel digito suspensus excitare tristitiam & timores, & in somno fantasias terribiles, & multiplicare fertur tristitias & lites. Dicunt autem quod auget saluam pueris. Si autem Sardinus sit praesens ligatur Onix & suspeditur a nocumento, haec autem omnia si habet profecto habet ideo, quia uirtutem habet mouendi melancholiam praecipue in capite, ex motu enim illius & uapore omnia ista procedunt. Dicunt autem quidam Onicham seu Onichulum esse idem, quod uerisimile est, uel quod sit aliqua species eius, sed colore non niger nisi aliquando, sed colorem habet ut humanus unguis sicut supra diximus. Sed Onichinis nominis inueniuntur multi colores albi, & nigri, & rubicundi, qui tamen omnes in substantia quadam fabricantur, quae similitudinem exprimit unguis hois. Aiunt etiam quod ex lacrima arboris quae Onica dicitur indurata in lapidem generatur, & hanc esse causam quod odoriferus est in igne. Hanc etiam causam inquirunt esse quod frequentius alijs depictus imaginibus mirabilius inuenitur,

P tur,

DE REBUS METALLICIS

tur, quae lacrima a principio mollis facile formabilis pingitur & picturam retinet quādo in lapidem induratum coagulatur. Hunc lapidem dicunt insensibiliter intrare in oculū, & hoc est mirabile. Sed ego uidi Saphirū intrare in oculum & lapidem Galli, & quendam alium cuius nomen ignoravi sine lesione oculi, politum enim tenue non ledit oculum nisi tangat aciem siue pupillam sensibilem contra foramen uueę.

Obthalmus lapis est ab Othalmia dictus, cuius color non nominatur, forte ideo quoniam multorum est colorum. Valere autem dicitur gestanti contra omnes malos morbos oculorum, uisus autem tristantiū dicitur obcecari, & ideo etiam patronus furum uocatur, gestantes enim eum quasi inuisibiles redduntur.

Orites habet tres species, quarum una nigra & rotunda, alia uiridis maculas albas habens, tertia cuius altera pars est aspera, altera plana, & est color eius quasi ferri lamina, & talis etiam est dispositio corporis eius, de quo ferunt quod unctus oleo rosato & gestatus praeseruat ab aduersis casibus & pestiferis moribus reptilium. Dicitur etiam in phisicis ligaturis quod appensus mulieri prohibet ipsam impregnari, & si pregnans est abortum facit.

Orfanus est lapis qui in Corona Romani Impera

Imperatoris est, neq; unq; alibi uisus est, propter quod etiam Orphanus uocatur, est autē colore quasi uinosus subtilem habens uinositatem, & hoc est sicut si candidum niuis candens seu micans penetrauerit in rubeum clarum uinosum, & fit superatum ab ipso. Est autem lapis perlucidus, & traditur q; aliquādo fulsit in nocte, sed nunc tempore nostro non micat in tenebris. Fertur autem q; honorem seruat regalem.

¶ De incipientibus a 14. litera quæ est P.

Cap. 14.

PAnterus lapis est multos habens colores in uno corpore lapidis, nigrum uidelicet & uiridem & rubeum, & alios multos, inuenitur autem pallidus, purpureus & roseus. Ferunt autem luscis efficere uisus. Inuenitur secundum plurimum in Media, debet autem gestans ad ipsum inspicere in mane Oriente sole ut sit efficax & uictoriosus, tot autem uirtutes dicitur habere quot colores habet.

Peranites lapis est generatus de Micheton, & est foeminei sexus. Nam certo tempore dicitur concipere & parere consimilem lapidē naturalem, ualere autem dicitur pregnantibus.

P ñ Perishe

DE REBUS METALLICIS

Perithe siue Peridonius lapis est fului coloris, dicitur etiam ualere contra Artheticam. Mirabile etiam referunt de isto lapide quod si fortius constringatur manu adurit manum, uult ergo leuiter & pauide tangi. Dicitur autem de hoc genere esse alia species quae est Chrysolito similis, nisi quod est maioris uiriditatis.

Prassius est lapis qui est matrix & palacium Smaragdi frequentius, est autem uiridis coloris habens uiriditatem spissam sicut prassium quod est marrubium. Inuenitur autem aliquando cum rubeis guttis & aliquando cum albis. Expertum autem est quod confortat uisum, & quasdam Iaspidis & quasdam Smaragdi habet operationes. In epistola etiam Esculapii cuiusdam philosophi ad Octavianum Augustum ferunt quod aliquod uenenum est tantae frigiditatis quod cor hominis interempti illo ueneno conseruat ab igne. Et si cor illud in igne ponatur tamdiu quod in lapidem optesi conuertitur lapis ille uocatur prassus ab igne, uocatur humanus a materia, praeciosus esse dicitur eo quod uictores facit & a ueneno praeseruat. Narratur autem licet fabulae sit simile quod Alexander Macedonius hoc lapide sub cingio suo in prelio utebatur, cumque reuerteretur ab India & uellet lauari in Euphratae deposito sub cingio morsu serpens casu praecidit lapidem, &

& euomuit eum in Euphratæ, & de hoc mentionem dicitur Aristot. fecisse in libro de natura serpentum, qui liber ad nos non peruenit, colore autem rubet hic lapis candorē habens admixtum.

¶ De incipientibus a 15. litera quæ est Q.

Cap. 15.

QViricia lapis est qui inuenitur in nido Vpupæ aliquando quæ tota est Auis prestigiosa & multa augurans ut dicunt magi & augures. Est autem lapis hic proditor secretorum, & fantasias commouens si ponatur super pectus dormientis.

Quandros lapis est qui aliquando inuenitur in cerebro uulturis, cuius uirtutem ferunt esse contra quoslibet nociuos casus, & replet mamillas lacte.

¶ De incipientibus a 16. litera quæ est R.

Cap. 16.

RAmal quod in medicinalibus inuenitur & alchimicis, quod idem est quod Bolus armenus, est autem lapis subrubeus, huius autem uirtus pro certo experta est quod est constrictiua uentris, & præcipue sanguinis disentericæ & menstruorum.

Radaim lapidem & donaridem eundem

P in aiunt,

DE REBUS METALLICIS

aiunt, dicunt autem q̄ niger est lucens. Ferūt autem q̄ quando capita gallorum comedere dantur formicis q̄ aliquando post tempora multa in capite maris galli hic lapis inuenitur. Ferunt etiam hūc ualere ad quodlibet impetrandum.

¶ De incipientibus a .17. litera quæ est S.

Cap. 17.

SAphirus lapis est ualde notus, & secundū plurimum eius uenit ab Oriente ex India. Inuenitur etiā in hipodromo apud Rhodanum prouinciæ regionem, & ciuitatem, sed non est adeo præciosus ut per omnia sit similis Orientali. Est autem in colore perspicuus flauus sicut cœlum Serenatū, sed uincit in eo flauus color, & ideo est melior qui est non satis perlucidus. Optimus autem qui nubes habet obscuras ad rubedinem declinantes. Inuenitur etiam bonus qui albidas habet nubeculas, substantia sua sit sicut fusca nubes, aliquantulum transparentes. Huius autem uirtutem ego uidi q̄ antraces duos fugauit. Aiunt etiam hunc lapidem hominem castū reddere & inferiorem ardorem refrigerare, sudorem stringere, dolorem curare frontis & linguæ, uidi ego unum in oculum intrare, & sordes ex oculis purgare, sed ante uult po
min

ni in aquam frigidā, & post similiter. Quod autem dicunt q̄ amittit uirtutem & colorem postq̄ semel fugauit antracem, est falsum, quia uidi unum qui successiue interiecto spacio fere annorum quatuor fugauit antraces duos. Dicunt etiā q̄ corpus inuegetat & paces conciliat, pium & deuotum ad deū efficit, & animam firmat in bonis, hic lapis alio nomine sirtites, uel ut alijs placuit sirtithes uocatur, eo q̄ in sirtibus inuenitur.

Sardonix quem quidam Sardonicem uocant, etiam compositus est ex duobus lapidibus Sardo uidelicet & onicę. Est ergo rubeus, & hic color supereminet in ipso ex Sardo, est etiam albus & niger, & coloris unguis proferens ex Onicę. Laudabilior autem est qui hos colores magis habet distinctos & q̄ densioris est substantiæ. Inuenitur autē quinque modis & forte pluribus propter diuersam colorum commixtionem, & substantiæ diuersam densitatem, & frequentius inuenitur in India & Arabia. Fertur autem luxuriā depellere, & hominem castum reddere & pudicum. Est autem maxima huius uirtus in hoc q̄ cum Onichinus nociuus sit, hic nocere nō potest Sardinum sibi in substantia habens admixtum.

Sardinus lapis ē ab antiquissimo inter precio-

P in fos

DE REBUS METALLICIS

fos lapides connumeratus uel commemoratus. Est autem ruborem spissum habens cum substantia obscure peruia, sicut si peruietas imaginaretur in rubea terra, & secundū hāc diuersitatem inuenitur quinque modis, ita quod aliquis in hoc habet de peruietate, & forte est ille matrix aliorum & domus in qua generatur. In Sardis autem ciuitate prius esse reperiuntur dicitur, ideo sic uocatur. Aiunt autē hunc accendere animum ad gaudium & acuerē ingenia, per uirtutes contrarias ligare a nocuimento onichinum.

Sarda quē alij dicūt Sardo lapis ē qui se habet ad tabulas ligni sicut magnes ad ferrum, & ideo adheret ita fortiter tabulis nauium quod euelli nō possit, nisi abscindatur cum ipso ea pars tabulæ cui inheferit, est autem in colore purissimus nitens. Silenites lapis est de quo uaria referuntur. Dicunt enim quidam hunc nasci in quodam genere testudinis Indico, & esse uariū, rubeo, albo, purpureo, quoque colore pulcherrimum. Alij autem dicunt hunc uirentem & in Persidis partibus frequentius inueniri. Dicunt autē hunc crescere luna crescente, & luna decrescēte decrescere, gestatū autem ferunt conferre prescientiam quandā futurorum, si sub lingua portatur, præcipue prima luna & decima existente. Dicunt enim

q̄ ma

q̄ mane prima luna una tantum hora habet hanc uirtutem, decima autem existente luna habet uirtutem in prima hora & sexta. Modus autem diuinationis est q̄ cum portatur sub lingua cogitatur de aliquo negotio utrū fieri debeat uel non, & si fieri debet cordi tenaciter infigitur, ita q̄ euelli non potest, si autem non debet fieri statim cor resilit ab ipso. Fertur etiam q̄ curat p̄sicos languentes & debiles.

Smaragdus lapis præciosior multis alijs, & nō rarus, & est color eius uiridissimus translucens ita q̄ uicinum aerem sua uidetur tingere uiriditate. Figura sua melior est planicie superficie, quia tunc una pars non obumbrat altam. Melior autem est quæ nec lumine nec umbra uariatur. Huius propter planicie & coloris uarietatem dicunt esse diuersitates duodecim, eo q̄ aliquando quoddam fel nigrum per modum uirgularum permixtum habet. Sunt autem a locis dicti scitici uel Britanici & Niliaci, & qui in uenis æris nascuntur, & maculosi quidā & quidam calcedoni, eo q̄ admixturam habent cum illo lapide, meliores omnibus sunt scitici. Fertur autem q̄ illi de nidis Griffonum auferuntur, qui lapidem hunc cum crudelitate magna custodiunt. Dixit enim unus de Græcia ueniens ui-

P v dicus

DE REBUS METALLICIS

dicus & curiosus experimentator. q̄ ille lapis nascitur in rupibus qui sunt sub aqua maris, q̄ ibi frequenter inuenitur. Rationale enim est q̄ in uenis æris in perspicuo q̄ ad æris substantiam non uenit nascitur, quia rubiginis æris habet uiriditatem. Expertum aut̄ est tēporibus nostris q̄ hic lapis si uere bonus & uerus est nō sustinet coitum, p̄pter quod Rex Vngariæ q̄ nostris tēporibus regnat, in coitu cū uxore sua lapidem hunc in digito habuit, & propter coitū in tres partes fractus fuit. Et ideo p̄babile est q̄ dicunt q̄ hic lapis gestā tē se ad castitatem inclinat. Ferunt etiā q̄ auget opes & in causis dat uerba p̄suasoria, & q̄ collo suspēsus curat hemitriteum & eaducos morbos. Expertū autem q̄ uisum debile confortat & oculos conseruat. Dicūt etiā q̄ bonam facit memoriam & q̄ tempestatem auertit, & ualet diuinantibus, propter quod a magicis queritur.

Sirus est lapis a Siria dictus, ut dicit Isidorus, qui integer natat, & cōminutus fluctuat. Profectio huius causa est quia in poris integrū aerem continet qui euanescit a puluere cōminuti lapidis.

Sarcophagus lapis ē deuoratiuus cadauerum mortuorum. Græce enim sarcos carnē, phagos autem comedere sonat. Antiq̄ autē quidam

quidam hoc lapide primo fecerunt Archa-
mortuorum, eo q̄ in spacio .30. dierum cada-
uer consumit. Ob hoc autem nostra monu-
menta lapidea sarcophagi sunt uocata.

Sarmius lapis est a Sarmia Insula in qua in-
uenitur dictus, hoc autem lapide politur aur-
rum. Fertur autem q̄ potatus uertiginem se-
dat, & mentem solidat, habere autem hoc ui-
cium dicitur q̄ alligatus manu parturientis
impedit partum, & cōtinet ipsum in matrice.

Suetinus lapis est crocei coloris, quem gre-
ci eliciam uocant. Inuenitur enim aliquando
translucens ut uitrum, uocabulum autē tra-
hit a materia, quia succo uel gummā arboris
nascitur quæ pinus uocatur, uulgariter autē
lubra uocatur. Confricatus autem trahit fo-
lia paleas & fila sicut magnes ferrum. Dicitur
autem q̄ confert portantibus se castitatem.
De expertis autem est q̄ fugat serpentes in-
census, pregnātibz autem ualere dicitur ad
facilem parturitionem. Melior autem est qui
fit de succo qui in æstate calida profilit, obscu-
rior autem qui fit de succo alterius corporis.

Specularis lapis uocatur eo q̄ ad modum
uitri perspicuus fit. Dicitur autē in Hispania-
rum urbe Segebia primitus inuētus. Ego au-
tem uidi illū abundāter inueniri ita q̄ currus
inde onerant in diuersis partibus theutonice,
uici

DE REBUS METALLICIS

uidi etiam in gallia inueniri cum gipso, quia gipsi extremitas quedam est, effolus autē scinditur in quaslibet tenues partes & fiunt inde fenestre sicut de uitro, nisi q̄ loco plūbi oportet ponere lignum leuē abienum. Sunt ut uidetur tres species eiusdem unum scilicet lucidum ut uitrum, aliud nigrum poenitus quasi atramentum, tertium citrinum quod uocāt auripigmentum uel arsenicum sicut supra diximus quod carius est & nobilius.

¶ De incipientibus a litera T.

Cap. 18.

TOpasion lapis est sic uocatus a loco suæ primæ inuentiōis, qui fertur uocari Topasis Insula, & quia auri similitudinem præterdit. Sunt autem duæ species in hoc genere lapidis, quarum una est omnino similis auro, & hæc est præciosior, alia est crocea magis tenuis coloris q̄ auri sit color, & hæc est uilior. Expertum autem est in nostro tempore q̄ si in aquam bulientem immittatur ita deferuere facit q̄ statim manu immissa extrahitur, & hoc fecit Parisius unus de nostris socijs. Dicunt etiam q̄ ualet contra Emoptoicam & lunaticam passionem. Hoc autem certum est q̄ speculum est lapis iste & idolū obiecti corporis sicut speculum concauū in con
nexum

uexum repræsentat, cuius caussa esse non potest nisi q̄ interius p̄ superficies concavas con-
crescit & coagulatur.

Turchois lapis est coloris flauī & lucidi cæ-
dentis, ac si lac penetraret in flauum colorē
& resultet per ipsum ad superficiem. Dicunt
autem q̄ uisum conseruat, & a nociuis casu-
bus portantem se defendit.

¶ De incipientibus ab V. litera.

Cap. 19.

VArach quidem dicitur sanguis draco-
nis, secundum Aristot. lapis est. Quidā
autem medicorum dicūt q̄ est succus
cuiusdam herbæ. Sed quod dicit ostenditur
in puluere, cuius superficies nitet & aspera est
sicut comminutus lapis, est autē rubeus ual-
de, ualet autem contra quemlibet fluxum, &
præcipue sanguinis, & ex eo & argento uiuo
fit algala.

Vernix est lapis qui dicitur armenicus, est
autem coloris subpallidi, ualet certissime con-
tra melancholiam, & contra uicium splenis,
& epatis, & contra cardiacam passionem.

Virites est gemma quam supra piritem di-
ximus. Color autem eius est fulgens ut ignis
ut supra diximus, leniter & reuerenter uult
tangi, aut adurit tangētis manum. Nimirū
quia

DE REBUS METALLICIS

quia etiam noctiluca animal aliquando adu-
rit manum, sicut ego ipse expertus sum sepi-
us.

¶ De incipientibus a litera. Z.

Cap. 20.

ZAmech est lapis qui uocatur Lazuri,
huic inest tenuis color flauus cum cor-
pusculis aureis. Fit autem inde azuri-
um. Certissime ualet sumptus contra melan-
choliā & quartanam & sincopim ex uapō-
ribus melancholicis prouenientem.

Zigrites lapis est coloris uitrei, alio nomi-
ne etiam euax uocatur. Et dicitur q̄ gestatus
collo stringit sanguinem, & depellit mentis
alienationem.

Hæc de lapidibus dicta in speciali sufficiāt.
Quoniam si in speciali de uirtute cuiuslibet
lapidis uellemus dicere modum uoluminis
excederemus. Sicut enim a principio dixi-

mus si quis experimētari uoluerit

uix lapillum inueniet qui nō

habeat aliq̄ uirtutē, sed

per ea quę dicta sunt

iudicare de oī-

bus est pla-

num.

Tractatus

TRACTATUS TERTIVS SE-
cundi libri de lapidibus in quo est de sigillis
lapidum, & qualiter est dicendum de si-
gillis, & q̄ sunt modi sigillo-
rum, & de expertis.

Cap. 1.

DE imaginibus autem lapidum & sigil-
lis post hæc dicendum est, licet enim
pars ista sit pars Magiæ naturalis secū-
dum illam speciem Magiæ quæ Astrono-
miæ subalternatur, & quæ de imaginibus &
sigillis nuncupatur, tamen propter excellen-
tiam doctrinæ, & quia illud cupiunt a nobis
scire multi aliquid de hoc hic dicemus, om-
nino imperfecta & falsa reputâtes, quicquid
de his a multis scriptū inuenitur. Antiquo-
rum enim sapientum scripturam de sigillis
lapidum pauci sciunt nec sciri potest nisi si-
mul & Astronomia & Magia probe intelli-
gantur. Incipientes igitur de imaginibus lapi-
dum dicimus nos tres modos imaginum in
lapidibus inueniri. Quorum unus est q̄ inue-
nitur in lapide imago nec exarata nec sup̄ eū
eleuata, sed in eo depicta quasi coloribus &
picturis uariata sit. Alter ē q̄ inuenit̄ eleuata
quasi

DE REBUS METALLICIS

quasi opere exclusorio super lapidem. Tertius modus est quod figura incisionis est exarata in lapidum quibusdam partibus lapidis Abrasis, & quibusdam remanentibus, Adhuc autem in imaginibus quae sunt pictae aliquando pingitur imago colore eiusdem lapidis, & tunc non ostendit imaginem nisi modus terminationis linearum quarundam quae sunt in superficie lapidis, aliquando imago habet colorem omnino alium a colore lapidum. Hi autem duo modi sunt imaginibus quae eleuate sunt super lapidum superficiem. Volo autem primo narrare quae uidi, & expertus sum ego ipse, & postea ostendere causam & modum per quae a natura efficitur imago, & tertio loqui de imaginibus factis per artem & ostendere uirtutes sigillorum. Dico igitur quod me existente uenetis cum essem iuuenis incidantur marmora per ferras ad parietes templi ornandos, contigit autem in uno marmore iam inciso tabulis incisis sibi applicatis apparere depictum caput pulcherrimum regis cum Corona & longa Barba, neque in aliquo peccare uidebatur pictura, nisi in hoc solo quod frontem uidebatur in medio habere nimis altera ascendente uersus uerticem capitis. Sciuimus autem omnes qui aderamus hoc a natura fuisse pictum in lapide, & cum a me quere-

retur

reter causa inordinationis frontis, dixi lapidem illum ex vapore fuisse coagulatum, & in medio per calorem fortiolem vaporem inordinate ascendisse vltra modum. Fuit autem pictura eiusdem coloris cum lapide. Huiusmodi autem simile est in nubibus in quibus omnes apparent figuræ quando ventis non agitant, & continuè propter calidum eleuans eas etiã dissipantur, quæ si apprehenderentur loco & virtute lapidibus multas effigiarent figuras, propter hoc apparet ergo figurã picture simplicis aliquando esse a natura. Post hoc autem longo tempore cum essem Parisius de numero doctorum & gregè cõrigit aduenire ad studium filium regis castelle, cuius coqui cum pisces emerent prænominati nobilis famuli piscem emerunt qui latinæ peccez vulgariter pleis vocabatur, & erat maxime quantitatis in illo genere piscis, cum autem exenteraretur piscis, in vêtre eius apparuit concha ostrei maximi, quam ad me memoratus nobilis fœccie causa dilectionis adaptari, concha ergo illa in concauo sui quod est planum et politum habebat figuram trium serpentum ore eleuato optime factorum, ita quod nec figura defuit oculorum, cum tamen essent valde parui, exterius autem in conuexo quod erat asperum habebat figuras multorum. x. videlicet & amplius

Q serpen

DE REBUS METALLICIS

serpentum simili per omnia opere factorū nisi
q̄ omnes exteriores nodo quodam in collo
videbantur colligati, capitibus tamen & cor-
poribus separatis, neq̄ fuit vlla istarum ima-
ginum quæ non esset perforata foramine ab
ore serpentis incipiente, & inferius ad caudā
serpentis exeunte, & erat foramen ita paruum
q̄ videbatur filo factum fuisse. Hanc autem
concham ego multo tempore habui, & mul-
tis ostendi, & postea eam mihi pro munere in
theutoniā cuidam. Constat igitur per illud
experimentum etiam figuras eleuatas super
lapides aliquando fieri a natura. Narrauit au-
tem mihi quidam nobilis & potens q̄ quodā
tempore ab vno rusticorum suorum præsen-
tatum fuit sibi ouum minoris quantitatis quā
gallinæ, in quo corpore exclusorū simili inte-
sta optime figuratus fuit serpens cristatus &
alatus & habebat figuram pedis sicut pes gal-
li, omnia autem hæc indicant tales formas ali-
quando a natura formari, & hoc puto ego &
scio verum esse.

¶ De figuris lapidum a natura factis.

Cap. 2.

Q Veramus igitur qualiter a natura for-
matur. Reuocemus igitur ad memoriā
ea quæ in secundo nostrorū phisicorū
de

de monstris loquentes determinauimus. Nō igitur ignoramus q̄ sunt quedam loca in cœlo in quibus cum luminaria conuenerint impediunt etiam in propria & efficaci materia figuram humanā generari, & materia tunc con- crescit in horribile monstrum. Aliquando etiā a e conuerso concurrunt luminaria & ceteri planete ad locum in quo tanta virtus est generationis humane, q̄ in semine valde difformi cōtra vim formatiuam illi semini insitam imprimi formam humanam, propter hoc contingit aliquando porcellos in capite præferre figuram hominis, & fœtus vaccarum similiter. Quod quia ex permixtione seminis hoīs cū dictorum animalium seminibus esse non possit in phisicis nostris satis est ostensum. Hæc igitur est causa & nō alia q̄ etiam in lapidibus vaporabiliter in materia coagulatis imprimi figura hoīs vel alia de figuris specierum quas pducit natura aut pingendo tantum, aut etiam figurando totum eleuando in toto vel in parte maxime cum sit huius efficiēs in onichinis propter materiæ maiorē molliciem vt diximus supra. Est enim Colonia in capsula triū Regū magne quantitatis onichinus habens latitudinem manus vnus hominis & amplius, in quo super materiam lapidis onichini qui est sicut vnguis picta duo sunt capita

Q ij iuuē

DE REBUS METALLICIS

Iuuenum albissima, ita quod est vnum sub alio, sed elucet præpositione nasi & oris, & in fronte caput est figuratus nigerrimus serpens qui colligat capita illa. In mandibula autem vnus in ea parte vbi est angulus curuitatis mandibulae inter partem quae descendit a capite, et eam quae ad os inflectitur, est caput Ethiopiscum longa barba nigerrimum. Et subtus in collo iterum est lapis habens colorem vnguis & videtur esse vestimentum decoratum floribus circa capita, probavi autem quod non est vitrum sed lapis, propter quod praesumpsi picturam illam esse a natura & non ab arte, similes autem multi inveniuntur. Non latet tamen aliquando per artem fieri tales imagines duobus modis, vnus quorum est in quo operatur ars & natura, & illa quidem vel qualis ars effingitur figuras, & materiae colores, & postea totum ponitur in aqua in qua fortis est vis mineralis lapidificatiua & ex illa coagulatur in lapidem sicut diximus supra. Secundus autem modus est deceptorius quod effinguntur imagines in materia & diversificantur colores figurae per sigilla, & postea opere alchimiae per aquam vel alium liquorem coagulantem induratur in similitudinem lapidis, & hoc maxime fit per illud quod alchimici vocant lac virginis, fit autem quando litargirum fortissime lauatur in
aqua,

aqua; & sæpius coletur per ipsam quousq; sic sicut lacrima & iste duæ aque permisceantur, est enim hæc aqua certissimè coagulans, & vi debetur lapis qui per eam coagulatus est. Multis autem alijs modis fiunt coagulationes materiarum, ita q; videbuntur lapides cum non sint, si quis subtiliter & per lunam tentauerit. Aliquando autem fiunt huiusmodi colores in vitro simplici, & similiter imagines, & hoc vulgus imperitum putat esse lapides, his ergo de causis fiunt imagines pictæ & exclusæ siue eleuate. Ille autem quæ ex arte rasura vident, non intelligo qualiter fiant nisi ab arte non a natura per aliquem modum, sed in gemis durissimis dicuntur fieri per partes Adamantinas acutas & durissimas ab his qui scribunt de gemmis, quod ego nequaquæ credo verum esse, ad tales enim exarationes oportet habere instrumenta decenter aptata, quod nõ potest esse in partibus Adamantis, nisi mollirentur sanguine hircino, & tunc esset dispendium & nimis sumptuosum, eo q; aliquando parũ valentem gemmam exaratã esse videmus. Quæ igitur experti sumus etiam hic dicimus, distillatur enim & depuratur calib; sæpius donec fere habet albedinem argenti, & tunc ex eo formantur instrumenta ferri & sculptorum angulis conuenientibus & subtilibus, & tunc ex

Q iij primitiue

DE REBUS METALLICIS

primitur succus raphani & permisceatur cum succo raphani aqua que extrahitur de lumbri-
cis terræ contusis & expressis per pannum ita
q̄ tantum sit vnius quantū alterius, & postea
candens instrumentum extinguitur in aqua il-
la bis vel ter vel pluries quotiens oportet & ef-
ficatur ita durum q̄ radit gēmas & incidit ali-
ud ferrum sicut plumbum.

Hæc igitur dicta sunt de causa imaginum
quæ apparent in gemmis. Si autem quis que-
rat quare imagines in alijs lapidibus non inue-
niuntur nisi in gemmis, dicemus q̄ prius nos
expertum induximus q̄ aliquando apparent
in marmore, sed in alijs generibus lapidū iam
non apparent, quia materia eorum est grauis
& grossa terrestris & virtutibus mouentibus
inobediens, & ideo cœlum eam mouere & im-
primere non potest, lapides autem præciosi &
quædam marmora vt supra diximus vapora-
les habent materias facile mouentibus obedi-
entes, & ideo in eis tales generantur imagi-
nes. Exemplum huius est in vaporibus semi-
nalibus in quibus de facili apparent imagines
quæ tantum in substantia cerebri vel capitis
vel ossis non imprimuntur, omnes enim mo-
tus cœlestes potest impedire confusio, & inha-
bilis materia sicut diximus sep̄tis in præce-
dentibus, & est hoc, sicut si sigillum lapidē tan-
gat vel

gat vel duram terram tunc nequa quæ imprimi-
tur, si autem tangat aquam imprimitur, & si
aqua congelatur tunc figura perseverat in gla-
cie. Hæc autem non omnino phisica sunt, ta-
men propter doctrinæ bonitatem hic sunt in-
terposita.

¶ De causa quare gemmæ primitus scul-
pi præciebantur, & quod sit iura-
mentum in ipsis sigillis.

Cap. 3.

Nunc autem determinemus causam qua-
re gemmæ primitus a sapientibus sculpti
præcepte sunt, & quod sit iuamentum
in ipsis sigillis eorū, huius autem causam cog-
noscere ex scientia oportet magorum, quam
compleverunt Magos græcus & Germa Ba-
bilonicus, & Hermes Egiptius in primis,
postea autem mirabiliter efulsit in eā Ptole-
meus sapiens & Geber Hispalensis, Tebich
autem plene tradidit artem. Est autem prin-
cipium in ipsa scientia omnia quæcunque fi-
unt a natura vel arte moveri a virtutibus cœ-
lestibus primo, & hoc de natura non est du-
bium. In arte etiam constat eo quod aliquid mo-
do & non ante incitat cor hominis ad facien-
dū, & hoc esse non potest nisi virtus cœlestis
ut dicunt sapientes prænominati. Est enim in

Quin homi

118

DE REBUS METALLICIS

homine duplex principium operum, natura scilicet & voluntas, & natura quidem regit sideribus, voluntas quidem libera est, sed nisi renitatur trahitur a natura & induratur, & cum natura moueatur motibus siderum incipit voluntas tunc ad motus siderum & figuras inclinari, probat hoc Plato ex operibus puerorum qui libertate voluntatis non adhuc renitentur naturæ & siderum inclinationi. Illi enim ex siderum virtute præostendunt in se habilitates ad vnã artem vel aliam in qua si exercitentur perfecti efficiuntur, & si reluctentur et alias exerceant, nunquam propter naturæ ad illã artem ineptiam perfectionem consequuntur. Non autem dubitamus quin omne quod est causa aliquo modo causatæ, est etiã aliquo modo causa causati. Si igitur vis & afflatus siderum influit quandam causalitatem artis in artifice, pro certo nisi impediatur influet omnibus operibus artis aliquid suæ virtutis. His habitis pro principio sumimus a dictis philosophis quod etiam alibi probandum est figuras cælorum primas esse figuras, & ante omnium generatorum natura & arte figuras. Quod autem primum est genere & ordine generantium absque dubio causalitatem suam per modum cuique congruum omnibus influit sequentibus. Nos enim non intendimus hic de figuris mathematici

thematicæ sumpris, sed de figuris prout inducunt diuersitatem generatiuum & generatorum in ordine & speciebus & natura formæ et materiæ suæ, habebit igitur figura cœlestis causalitatem in omni figura generata a natura, eo quod ars resoluitur in principium naturæ, quia principium artis prout diximus natura est secundum quod exiuit a suo cœlesti principio, cuius principium est intellectus practicus, sicut idem intellectus est principium artis, sicut diximus sæpius in cœlo & mūdo & phisicis. Ex his autem de necessitate concluditur quod si obseruate ad cœlestem figuram imprimatur figura in materia per naturam vel artem, quod cœlestis figuræ aliqua vis influatur operi naturæ & artis, & inde est quod obseruate ad imagines cœli præcipiuntur fieri opera & exitus & introitus & incisio vestium & vestitura a Ptolomeo sapientē. Hinc est quod in scientia geomantiæ figuræ punctorum ad imagines tales reduci præcipiuntur quia aliter non sunt vtilis, hac ergo industria considerata primi præceptores & p̄fessores phisici gemmas & imagines metallicas ad imagines astrorum obseruatis tēporibus quando vis cœlestis fortissima ad imaginem eandem esse probatur, utputa cœlestibus multis virtutibus admixta sculpi præcipiebāt, & mira per tales imagines operabātur. Imā
Q v gines

DE REBUS METALLICIS

gines autem cœli ex multis quidem adiuuantur, sunt tamen præcipue quinque obseruanda, scilicet imago circuli non stellati, quia circulus signorum non stellatus est primus habens motum figure & uitæ. Secundo iuuatur ex imaginibus stellatis quæ etiam obseruare oportet debite. Tertio autem est ex situ planetarum insignis confortantibus signa. Quarto autem quod quantitate eleuationis & elongationis secundum longitudinem & latitudinem a linea æquinoctiali & ascendente. Et quinto ex respectu omnium horum ad latitudinem climatis, hoc enim multum est obseruandum, quia ex hoc & quarto variatur tota qualitas angulorum quos describunt radii super figuram rei generate vel facte per artem & secundum quantitatem illam angulorum infunduntur rebus virtutes cœlestes, hoc enim pauci obseruant & pauciores obseruare sciunt, et dum sine scientia nituntur ad opus artis imaginum propter fallaciam sue operationis credunt fallere scientiam & contemptibilem reddunt eandem, sic igitur ad cœlestes imagines sculpi gemme & hac de causa præcipiuntur. Sed non lateat nos quod sicut virtutes naturales perdurant in quodam tempore & non ultra ita est etiam de virtutibus imaginum, non enim influitur aliqua virtus de cœlo nisi in quodam tempore periodi sicut diximus

in fine

in fine perigeneos, & postea caussa & inutilis remanet imago frigida & mortua, & hæc est caussa quare quedam imagines non operantur hoc tempore quod fecerunt tempore antiquo. Hinc est quod distinguuntur in Astronomia diuersi anni imaginum cœli & planetarum & quarundam stellarum dicuntur esse anni maiores & medijs & minores, in quibus explicat sua causata fortiora vel minus fortia vel media.

¶ Imago dicitur Orientalis, occidentalis, meridionalis vel aquilonaris.

Cap. 4.

Hoc autem quod inuenitur in Euace & Aaron & Diascoridæ & quibusdã alijs quod quedam figuræ sunt Orientales, & quedam meridionales, & quedam aquilonares, & quedam occidentales, omnino abusiue intelligitur ab hominibus nostri temporis quod de lapidibus se intromittunt. Causa enim dicti antiquorum est quod imago sculpta est ad triplicitatem Orientalem vel Occidentalem & sic de alijs. Diuiduntur autem signa in quatuor triplicitates, sicut diximus in libro de causis proprietatum elementorum & planetarum, nec oportet illud hic iterare, & dicitur triplicitas terrea meridionalis non ob aliam potissime causam, ut dicit Ptol. nisi quia si ab ipsa eleuatur

DE REBUS METALLICIS

eleuatur ventus meridionalis diu durat , & si alius cito desinit, propter quod triplicitatis terræ maior vis est in meridie quàm in alijs plagis mundi. Eadem omnino de causa triplicitas signorum aqueorum vocatur aquilonaris, & triplicitas ignea Orientalis, & quarta aera vocatur Occidentalis. Imaginem autem esse aquilonarem vel meridionalem &c. hoc idem est dictu quod ad talem imaginem huius triplicitatis impressam, & quod non, quod in tali vel tali plaga plus vel minus valeat, sed tamen si tempore figurationis. imaginis fortiter fiat ventus triplicitatis fortis cognoscitur esse cœlestis effectus, & ideo efficacior imago esse præsumit. Est autem solertissime sciendum quod cœlestes effectus speciales & obseruatas materias querunt suarum imaginum, & ideo antiqui quod non de vno lapide. vel metallo, sed modo de vno modo de alio secundum diuersitatem cœlestium figurarum præcipiebant fieri materias que figurarentur. Quod autem magis isti lapides ex India veniunt quàm ex alia regione & ex Egipto, causa est quod virtus planetarum in illis partibus est efficacissima, eo quod ille partes aut sub æquinoctiali, aut inter equinoctialem & tropicum, aut in quarto climate, & in illis locis que sunt primæ vel secundæ positionis planetæ spargunt radios ab Oriente & Occidente, & aquilone

aquilone & meridie & confortant suos effectus
 In medio autem climate quod est quartum p
 propter temperantiã confortatur effectus ex qua
 litatibus planetarum quas efficiunt in elemen
 tis, & ideo fortiores & veriores sunt ille ima
 gines. In alijs autẽ climatibus nuncq̃ sunt pla
 nete in aquilone sed semper & obliquæ ex me
 ridie respiciunt illa , & ideo tantam virtutem
 non infundunt his imaginibus quæ fiũt in his
 climatibus, quantam ille quæ fiunt in illis. Hu
 ius autem causa reddita est in libro de natura
 locorum a nobis. Hoc modo ad sapientiã ha
 bendam legitur Rex Pirrus gestasse in digito
 achatem in quo miro decore nouem musæ in
 sculpte fuerãt, & Apollo deus sapientiẽ in me
 dio in manu tenens citharam. Quod autẽ vul
 gatum, est de istis sculpturis q̃ sit sculptura fi
 liorum Israel proficiscentium ex Egipto neq̃
 annuo neq̃ abnuo, scio enim qd̃ legi de Moy
 se q̃ fecerit annulos obliuionis & memoriæ
 post huiusmodi sculpturã, & dedit vxori suæ
 a se resistenti. Traditio enim philosophiæ ha
 bet mathematicas scientias primum extitisse
 circa Egiptum, a mathematicis autem scien
 tijs huiusmodi sculptura habuit exordium.

¶ De significationibus imaginum in lapi
 dibus. Cap. 5.

Lices

DE REBUS METALLICIS

Licet autem absq̄ dubio ea sufficiant ad presentem intentionem quæ dicta sunt, tamen ad solacium legentium quædam ponemus de significatione imaginum, & postea de ligaturis & suspensionibus earum, & postea complebimus de lapidibus tractatum, ut generaliter igitur & in communi sit dicere, aries vel leo vel sagittarius insculpti propter ignem & Orientalem triplicitatem designant lapides illos habere contra febres proprietatem & infirmitatem sicut est hidropisis & paralisis & huiusmodi, & quia calidum bene mouet dicuntur gestantes se facere ingeniosos & facundos & exaltare in honoribus huius mundi, & præcipue leo. Gemini autem & libra & aquarius propter triplicitatem aeream & Occidentalem si debite insculpantur lapidibus calidum temperatum & humorem, & præparare dicuntur se rentes se ad amicitiam & iusticiam & ciuilitatem bonam & legum diligentem obseruantiam & eocordiam. Cancer autem scorpio & pisces insculpti lapidibus propter triplicitatem aqueam & septentrionalem temperant febres calidas & siccas sicut est ethica & causon & huiusmodi. Inclinant autem secundum artem imaginum ad mendacium ad iniusticiam & inconstantiam & lubricitatem, huiusmodi signum est quod dicunt scorpionem esse imaginem Macumeri, qui

qui nunc̄ nisi mendacium docuit & iniustici-
am. Si autem scribuntur thaurus & virgo vel
capricornus isti propter triplicitatem terreā
& meridionalem frigidi quo ad effectum sunt
& sicci, & ideo curare dicuntur ferentes se ab
sinocha & infirmitatibus calidis. Inclinant eti-
am ferentes se ad deuotionem & religionem,
& ad opera rusticana, sicut ad agriculturā &
vinearum & hortorum plantationem. Est au-
tem eadem res in consideratione imaginū coe-
li extra zodiacum descriptarum.

Pegasus enim de luce inscriptus lapidi bo-
nus militantibus & pugnantibus in equis &
bello campestri, & dicitur valere cōtra equo-
rum infirmitates. Est autem figura pegasi ima-
go dimidij equi alati, propter huiusmodi effe-
ctus vocatus fuit in arte imaginum Pegasus
Bellorophon quia fons bellorum. Androma-
de autem est imago puellę ad vnum latus cō-
uerse supra sellam sedentis & manus reniten-
tis, & imago illa inscripta in gēmis concilian-
tibus ex natura sua amorem quę supra descri-
pte sunt facit stabilem amorem inter virū &
vxorem ita etiam q̄ adulteros recōciliare di-
citur. Cassiopea est virgo sedens in cathedra
habens manus erectas & cancellatas, & huius-
modi inscriptio in gemmis somnum prestan-
tibus & refocillantibus membra dare dicitur
quietem

DE REBUS METALLICIS

quietem post laborem & debilia corpora roborare. Serpentarij autem a se est virtus serpente cuius caput tenet dextra manu & caudā sinistra, & hæc imago inscripta lapidi qui venena fugat valere contra venena prædicatur & morsus venenatorum curare siue portetur siue rasura bibatur. Hercules autem astrum est vir genu flexu clauam in manu habens & leonem interficiens cuius pellem habens in manu alia. Si ergo imago Hercules sit inscripta lapidi ad victoriam pertinenti & gestans habet in bello campestri victoriosus fore dicebatur. In cælo autem iuxta polum arcticum duæ vrse pinguntur, in quarū medio disponitur draco tortuosus, & si hoc in lapide ad sapientiā & ingenium pertinente scriptum inuenitur, iuuabit astuciam & caliditatem & fortitudinē. Saturni autem inscriptio hæc est viri senis facie decurua in manu habētis & non hylaris neq; ridens fuscicolaris paucos pilos in barba habētis ppter frigiditatem & siccitatē dicitur conferre potestatem crescentem & stabilem, præcipue si fit in lapide eiusdem virtutis, & scias q; hæc citius confert ignobili q; nobili, quia Saturnus non amat nobiles secundum artem astrorum. Iupiter autem plurimas tam secundum Aristot. q; secundum alios philosophos habet figuras de quarū numero. 6. sunt
obseruate,

obseruate, de quarum una sufficit hic dicere. Si enim scribatur homo cū capite arietis rugosos habens calcaneos capillis multū sparsis & pectore subtili. Si ergo sic inueniatur in scriptus gemmę quę confert gratiam hominem faciet gratiosum & impetranter ab hominibus quod uolet & fortunatum ut dicunt præcipue in his rebus & honoribus quę fide & religione queruntur. Si autem inscribatur in gemma sapientiam donante, homo gracilis corporis, barbam habens pulchram & raram & paruam, & labia subtilia & nitida & nasum subtilem, habens alas in pedibus & in sinistra manu uirgā in qua superius infixus sit serpens inuolutus, quę inscriptio frequentissime inuenitur in lapidibus qui extracti sunt de templis antiquis idolorum, & præcipue in partibus Germaniæ. Signum autē est Mercurij & conferre dicitur sapientiam præcipue in Rhetoricis & mercatoribus, & præcipue in alijs. Idem autem est de signo Martis quę est figura militis cū lancea, si sculpanitur in lapide iracundiam & audaciam conferre dicitur facere animosos & bellatores. De uenere autē breui sermone nihil dici posset, cum de ea duo libri magni in magicis compositi sint, qui non tractant nisi de imaginibus eius. De Sole etiā & Luna plurime sunt
R diuersi

DE REBUS METALLICIS

diuersitates de quibus propter compendium
transimus. Hydra autē videlicet draco super
se habens vrnā versus caput & cornu aut cau-
dam supra dorsum, lapidi diuicias conferenti
inscriptus conferre dicitur diuitias & sapienti-
am & resistentiam contra nocumenta. Cen-
taurus autem inscriptus hoc est homo habens
leporē in sinistra suspensum cum cultello, &
in dextra baculum in quo est bestiola infixa
suspensa cum lebere dicitur conferre stabilem
sanitatem, & propter hoc dicunt fabulę q̄ Cē-
taurus magister fuit Achillis, eo q̄ hunc lapi-
dem in manu ferebat. Similiter autem ara in-
scripta ad modum capsule claudētis sacra di-
citur dare amorem virginitatis & castitatis.
Cærus etiam inscriptus inuenitur habens cri-
statum serpentem in dorso & tubam magnā
dicitur conferre foelicitatem in terra & in ma-
ri, & prudentiam & amabilitatem & ablata
restituere. Nauis autem inscripta cum velo al-
to & extenso fertur dare securitatem in nego-
tiatione & quibusdam alijs. Lepus autem in-
scriptus contra versutias & verba insanię va-
lere perhibetur. Orion autem habens in ma-
nu falcem vel ensem inscriptus gemmę eiusdē
virtutis conferre dicitur victoriam. Aquila
autem cum sigilla ante caput suum inscripta
conseruare veteres & novos honores acqui-
rere

rere perhibetur. Similiter autem aquarum signum liberare a quartana dicitur. Perseus autem in dextra habens enssem, & in sinistra capus Gorgonis, liberare dicitur a fulgure & tempestate, & ab inuidorum incurfu. Ceruus autem cum venatore & canibus inscriptus saluare dicitur phreneticos & maniacos. Venus autem cum magna veste laurum tenens in manu inscripta conferre dicitur pulchritudinem & ornatum. Similiter autem de multis hic introducere possemus, sed non oportet quia de his alia scientia est, & non possunt hæc ex principijs phisicis probari, sed oportet ad hoc scire Astrologiam & magicam & nigromanticas scientias de quibus in alijs considerandum est.

¶ De ligaturis & suspensionibus lapidum.

Cap. 6.

EA vero quæ ad hanc scientiam magis pertinere videntur, sunt ligatura lapidum & suspensiones, quia in illis non nisi naturaliter ex virtutibus conferunt medicinam & iuuenam. De his igitur aliqua dicenda sunt ex Aristotel. sumpta & Costuben Luce & Hermete Philosophis & alijs quibusdam. Zeno autem in libro suo naturalium quasi reddens rationem virtutis ligaturarum & suspensionum & virtutum ipsarum lapidum dicit quod est virtus

R. n. occulta

DE REBUS METALLICIS

occulta uniuersalis quæ facit ex igne lapides & similiter ex aqua quando funditur super locum qui uocatur bozon, tunc enim coagulatur subito, nec amplius in suam materiam reuertitur. Subiungit autem Zeno adhuc de lapidibus dicens, quia quod accidit igitur aque & terræ illud etiam accidit animalibus & plantis, quia uirtute occulta materiæ seu temporis aut loci fit eorum dissolutio omnino, aut in lapidem conuersio. Hæc autem uerba Zenonis Philosophi qualiter intelligamus ex habitis in primo potest intelligi. Non enim ex igne fit lapis nisi effectiue. Uniuersalis autem uirtus non est nisi uirtus cœli quæ omnia generata ad esse deducit, & aliquid uirtutis cœlestis ad effectus aliquos mirabiles donat, quos sicut dicunt Plato & Socrates operantur cum conuenienter membris alligantur in collo suspenduntur. Cum autem Socrates dicat incantationem fieri per quatuor scilicet suspensiones uel alligationes rerum, & impetrationes siue adiurationes, characteres & imagines, & dementare dicit rationales animas quæ cadunt in timores & desperationes uel in læticias & confidentias, & per hæc animæ accidentia mutari corpora etiam ad infirmitates cronicas uel sanitates. Nos enim non intendimus hic nisi de ligaturis & suspensionibus

tionibus lapidum & quem effectum habeant secundum philosophos praecipuos. Dicunt autem duo philosophi secundum quod narrat Constuben luce in libro de phisicis ligaturis Aristot. uidelicet & Dioscorides, quod si fuerit ex Gagate & Kakabre Onix & in collo suspēditur auget tristitias, & cōuertit in pallorem & timorem & melancholiam totum hominem, & ad egritudines ex his accidentibus cōsequentes. Dicit autem Aristot. quod Onix ex Corallis est, & si suspendatur collo epileptici prohibet casum, e contra dicit Dioscorides quod si fuerit ex Gagate & Kakabre fumigium accelerat casum epileptici & excecatur ipsum. Idē Diosco. dicit quod est lapis quidam qui Galadides dicitur, & dum ponitur & disponitur cōtra incendium ignis extinguitur. Aristot. aliter dicit quod Smaragdus collo alligatus impedit epilepsiam, & aliquando in toto curat, propter quod praecipitur nobilibus ut filiis suis alligent huiusmodi lapidem ne epilepsiam incurrant. Adhuc autem Aristot. in libro de lapidibus dicit angulus magnetis cuiusdam est cuius uirtus apprehendendi ferrum est ad zoron hoc est septentrionalem, & hoc utuntur naute, angulus uero alius magnetis illi oppositus trahit ad afon id est polum meridionalem, & si approximes ferrum uersus an-

R iij . gulum

DE REBUS METALLICIS

gulum zoron conuertit se ferrum ad zoron, et si ad oppositum angulum approximes cōuertit se directe ad aſon. In eodem libro adhuc aſerit Aristot. q̄ adamas ferrum & lapides omnes non constringit, & plumbum constringit, eo q̄ est mollissimū inter metalla, adamas em̄ & laborus hoc habent proprium q̄ penetrāt omnes lapides solidos, & ardor corrodit eos, & detegit eorum splendores. Idem Aristot. tradit q̄ si magnetes duo vel plures subtus & supra coequaris virtutibus ordinentur & corpus imbarec hoc est ferro quod est in medio disponatur pendebit in aere. Item dicit Aristot. q̄ species magnetis sunt valde diuerſe, quaedam enim trahit aurum, & alia diuerſa ab ea trahit argentum, & quaedam cuprum, quedā stannum, quedam ferrum, quedam plumbū, & quedam ab vno angulo trahit & ad alterū fugat quicquid ab opposito angulo tractum est, & quedam trahit carnes humanas, & dicitur ridere homo cum a tali trahitur. magnetē & manere apud ipsum donec moritur si valde magnus est lapis, & quedam trahit ossa, & quedam pilos, & alia aquas & alia pisces. Dicit etiam q̄ napta alba trahit ignem per quē templorum custodes decipiunt populum, vt putent lumen de cœlo accendi. Est autem napta non lapis sed genus bituminis inuentum
in

LIBER III. 125
in Chaldea, sicut etiam ignis sulphuris trahit
ferrum & adurit ipsum multum, & similiter la-
pides, & modicum operatur in lignis. Idem di-
cit q̄ est magnes qui nominatur Olearis qui
trahit oleum, & lapis aceti qui trahit acetum,
& lapis vini qui trahit vinum, & spuma illius
trahit spumam vini, & fex eius ad se trahit fe-
cem quasi sit delectamentum lapidum in illis,
aut anima per quam moueat. Adhuc autem
Dioscorides & Aristoteles dicunt esse Ameri-
stum & Sardonice lapides positos vel suspē-
sos super umbilicum ebr̄ij vel potantis vinū
habet vaporem vini prohibere & ebrietatem
soluere & a contagione liberare. Er̄item ve-
ro alligatum cubito epileptici soluere dicitur
epilepsiam & pregnantem iuuare ad partum.
Dioscorides dicit positum Saphirum & alli-
gatum super arteriam calorē mitigare, & po-
situm super cor hominis tollere suspicionem
multam, & a contagione liberare, ab estu au-
tem inflammatum a sulphure prohibet. Idem
autē philosophus perhibet lapidem Lipariū
trahere ad se bestias & reptilia omnia. Dicit
etiā q̄ lapis Opitistrite securitatem a bestiis
prebet, & si ponatur in alembico hoc est in
vase aquæ bulientis cessant ampule ebulliti-
onis & q̄ lapis Emdros liquefcit, & quod ex
eo resoluatur restauratur eidem.

R iij Idem

DE REBUS METALLICIS

Idē dicit q̄ lapis generatus ex spuma maris, qui etiam spuma maris uocatur ligatus super coxam pregnantibus mulieribus accelerat partum, & alligatus pueri collo tussim uehementem habētis sedat tussim. Galenus autem & Auicenna dicunt expertos esse q̄ si rubeus Corallus super dolentem stomachū directe contra locum doloris sit suspensus sedat dolorem. Hæc sunt experimenta phisica & a magnis uiris probata, quæ lapides uirtutibus suarum formarum & specierū operantur. Ego autem lapidariū Aristot. exposuissem nisi q̄ non ad me totus liber sed quedam propositiones de libro excerpte deuenissent.

Incipit

INCIPIT

LIBER TERTIVS DE MINE-
ralibus, in quo determinatur de
metallis in communi.

QVAE SIT LIBRI INTEN-
tio & dicendorum ordo.

Cap. 1.

Tractatus primus qui est de substan-
tialibus metallorum.

TEMPVS AVTEM EST NVNC
consequēter de metallorum naturis in-
quirere post lapidum inuestigatam na-
turam, quia metallorum generatio frequen-
ter in ipsis lapidibus tanq̄ lapidum substan-
tia sit quasi locus proprius metallice genera-
tionis in hoc libro sicut in præcedētibus Ari-
stot. tractatū non uidi nisi per excerpta que-
dam, quæ diligenter quæsiui per diuersas mū-
di regiones. Dicam igitur rationabiliter aut
ea quæ a philosophis sunt tradita, aut ea quæ
expertus sum. Exul enim aliquando factus
fui longē uadens ad loca metallica ut experi-
ri possem naturas metallorum. Hac etiam de
caussa quæsiui in alchimicis transmutationes

R v metal

DE REBUS METALLICIS

metallorū vt ex his innotesceret aliquatenus eorum natura & accidentia eorū propria. Est autem optimū genus huius inquisitionis & certissimū quia tunc p̄ causam vniuscuiusq; rei propriam res cognoscitur, & de accidentibus eius minime dubitatur, nec est difficile hoc cognoscere sicut nec de lapidibus scientia difficulter inuestigatur, quia cause eorum sunt manifeste, & corpora eorum non sunt diuersa sed homogenea per totum, & non sicut alia corpora quæ propter sui diuersitatē per anorthomiam non in toto possunt inuestigari & sciri. Post lapidum autem cognitionem ponimus tractatum de metallis, quia sicut diximus lapis semper fere inuenitur locus generationis esse metallorum. Ego enim ipse aurum purum inuentum vidi in lapide durissimo, & aurum vidi immixtum substantiæ lapidis, & similiter argentum ego ipse inueni immixtum in lapide & purū in alio lapide, quasi esset vena currens per lapidem distincta a substantia lapidis. Similiter autem expertus sum de ferro & ære, & stanno, & plumbo, sed hæc a substantia lapidis non vidi distincta, sed ab expertis in talibus pro certo didici, quæ frequenter distincta a substantia lapidis inueniuntur, sicut inueniuntur auri grana inter arenas. De transmutatione autem horum corporum & mutatione vni-

us in

is in aliud non est phisici de terminare, sed artis quæ vocatur alchimia. Similiter autem in quibus locis & montibus hæc inueniantur, & quibus indicijs partim est scientiæ naturalis, & partim est scientiæ magicæ, quæ vocatur de inuentiõe thesaurorum. Signa ergo quibus hæc loca generationis metallorum dignoscuntur inferius ponemus, & de alio modo inuentiõis istorum corporum magis connitemur, eo quod scientia illa non demonstrationibus sed quibusdam occultis & diuinis nititur experimentis. Sicut autem processimus in libro de naturis lapidum, ita procedemus & hic primo in cõmuni querentes quæcunq; de natura metallorũ videbuntur esse inquirenda, & in hoc complebimus librum tertium mineralium nostrorũ. In quarto enim queremus de metallis in speciali secundum omnes septem species ipsorum, & in hoc complebimus scientiam de mineralibus quæ sunt prima homogenea mixta inter corpora naturalia sicut diximus in fine meteororum. Tandem autem loquemur de mediõrum natura & complebimus in eis totam istorum scientiæ de mineralibus intentionem. Non enim dubitum est lapidum naturam minus distare ab elemētis quæ naturam metallorum, propter quod fit facilioris cõmixtionis & proxima eorũ materia uidentur esse elemēta a se inuicē
aliquid

DE REBUS METALLICIS

aliquid passa, sed non sic est in metallis, sed quemadmodum in animalium corporibus præcedere humorum temperantiam oportet in materia, ita ante formas metallorum contemperantias oportet præexistere sulphuris & argenti uiui & depurationem istorum, & forte salis & auripigmenti & aluminis & quorundam aliorum. Hac igitur ratione potissime scientia lapidum metallorum præcedit scientiam, & talem ordinem naturæ etiã nos sequi congruum esse uidetur.

¶ De propria materia metallorum.

Cap. 2.

Per artem autem quæ iam in metheoris tradita est, scimus quod omnium liquabiliũ prima materia est aqua omne enim liquabile quod diu liquatum est querit terminum alienum non quiescens inter terminos proprios, hanc rationem humidum diximus in secundo libro perigeneos. Cum igitur omne liquabile non ob aliam causam sit liquabile, nisi quia humidum quod erat ligatum in ipso solutum est & redactum ad actum proprium & uirtutem, hæc cognitio quæ est secundum nomen cum dicitur humidum liquidum, ad quod per demonstrationem dicitur liquefactum. Non enim potest esse quin omne fluens & que

& querēs terminum continentis extrinsecus
caussetur a causa una uidelicet illa cui essen-
tialiter & primo conuenit termino alieno &
non proprio contineri, hoc autem est humi-
dum sicut alibi est determinatum. Omnia igitur
liquefactibilia sunt fluentia abundāte hu-
mido aqueo incorporato qd' est in ipsis. Am-
plius autem quaecunq; congelantur a frigi-
do ostendimus esse aquea in materia sua pri-
ma in secundo metheororum. Non autē du-
bium est metallica cōgelari frigido aquæ, igitur
humor erit omniū horum materia. Pro-
pter quod etiam Aristoteles peripateticorū
princeps in quinto methaphisice dicit omni-
um liquabilium materiam esse unam quæ est
aqua. Scimus & his quæ in metheoricis pro-
bata sunt aqueum humidū esse de facili eua-
poratiuum. Indicant etiam experimenta al-
chimica quoniam si aqua uel ea quæ simplici-
ter aqueam habēt humiditatem siue natura-
lem & propriam, siue alienam & infusam in
alembico supposito lento igne uaporant per
modicum ignem & operationem & distillat
ex eis aqua & arida ipsa remanent. Metallica
autem uidemus omnia suas etiam in magnis
ignibus retinere humiditates. Oportet igitur
humiditates materiales metallorum non es-
se simpliciter aquæ, sed aliquid passe ab ele-
mentis

DE REBUS METALLICIS

mentis alijs. Si autem consideremus eas humiditates quæ difficile separantur ab his quibus sunt naturales non inuenimus aliquas nisi vinctuosas & viscosas quia sicut in meteoris determinatum est harum partes connectunt sicut cathene, & vna earum de facili euelli non potest, cum ergo etiam magna adustione de metallis humiditates eorum non euellantur ex eis oportet ipsas esse vinctuosas. Signum autem huius est omnem radicalem humiditatem in qua calor naturalis animalium calescit esse vinctuosam, quod proculdubio sapiens non prouideret natura nisi quia difficulter separabilis est, & difficulter siccabilis. Natura enim desiderat permanere in esse diu & in indiuiduo & perpetuo in specia, & ideo in alimentum caloris vitalis huiusmodi ordinavit humidum. Cum igitur similiter in calore liquante metalla huiusmodi inseparabile videatur humidum erit absque dubio humidum illud quod est metallorum materia vinctuosum. Sed adhuc videmus vinctuosum in oleo & in omni pingui esse de facili inflammabile & adustiuum eorum quibus cognatum est. Et videmus quod ignis non recedit ab ipsis donec consumatur, sicut videmus in oleo lampadis & in humido radicali ethicorum, nihil tamen omnino tale videmus in humido metallorum, videbitur igitur alicui non esse forte hu

re humidum vinctuosum materia metallorum.
 Nos autem ad omnia huiusmodi obiecta ex-
 culamur per hoc quod diximus in quarto me-
 teororum nostrorum, quoniam videlicet du-
 plex est vinctuositas in multis rebus, quarum
 vna est quasi extrinseca subtilis valde nihil fe-
 culentum vel cremabile habens admixtum, &
 hæc non est inflammabilis & intrinseca rei re-
 tenta in radicibus rei, ne per ignem possit euel-
 li & epotari, & nos dedimus de hoc exemplum
 in liquore qui eliquatur ex vino, in quo vna
 est vinctuositas supernatans inflammabilis &
 facile abstringibilis & quasi accidentalis. Al-
 tera commixta toti substantiæ liquoris ipsius
 non separabilis ex ipsa substantia liquoris ni-
 si per defectiōem substantiæ & hæc nō est cre-
 mabilis idem etiam est in omnibus quæ pro-
 fert natura. Signum autem huius est quod vide-
 mus in arte alchimię fieri quæ inter omnes ar-
 tes maxime naturam imitatur, hæc enim cum
 vidit nullo modo meliori fieri citrinum elixir
 quod per sulphur, in sulphure autem vidit vinctuo-
 sitatē vstiuam vehemēter ita vt omnia metal-
 la adurat & adurēdo denigret, sup quæ lique-
 facta præcipitur, præcipit lauari acutis loturis et
 decoq sulphur ita diu donec ab ipso decoctio
 aq nō citria egrediat, & sublimari loturas has
 donec tota vinctuositas, ab eo cremabilis egre-
 diatur,

DE REBUS METALLICIS

diatur, eo quod tunc tantum subtile unctuosum manet quod sustinet ignem & non crematur ab igne. Oportet igitur simile unctuosum humidum abundare in metallorum materijs quæ a natura producuntur, & hoc esse causam ductibilitatis & liquabilitatis eorum & hoc expresse dicunt auct. Auicenna & Hermes & multi alij peritissimi in naturis metallorum. Adhuc autem in omnibus metallorū generibus uidemus & liquefacta non reddūt humida infundendo ea super quæ fundūtur, neque quiescūt in superficie una, neque omnino dilatantur in ipsa, sicut uidemus fere omne humidum aqueum unctuosum, sicut aquam, uinum, ceruisiam, oleum, omnia enim hæc superfusa super lapidem terram uel lignum quā planam inueniunt superficiem infundendo superficiem humefaciunt eam & dilatantur in ipsa, metalla autem liquefacta nihil horū faciunt, neque adherent tangentibus neque diffunduntur in toto, sed potius & constant secundum aliquid & defluunt secundum aliquid. Oportet igitur quod humidum subtile unctuosum non sit solum materia eorum, sed perfecte mixtum cum terrestri subtili quod non sinit ipsum adherere tangenti, neque in toto defluere, sed quasi per globulos constare, eo quod ubique in ipso terrestre subtile apprehendit et
quasi

quasi glutiendo tenet humidum & terminat ipsum, ad hoc quod non sinit ipsum adherere alii quod sibi & humidum ubique sit extra se ipsum educit siccum terreum quod fluit & currit in superficie plana, si enim esset non ubique protectum ab humido siccum terreum profecto in igne liquante combureretur & efficeretur scabrosum sicut omne siccum terrestre quod non coopertum humido inuenit ignis in ferro adurit ipsum & facit scabrosum, idem autem est fere in metallis omnibus. Patet igitur primam materiam esse metallorum humidum unctuosum subtile quod est incorporatum terrestri subtili, fortiter commixto, ita quod plurimum utriusque non tantum cum plurimo utriusque, sed etiam in plurimo utriusque.

¶ Correlarium precedentium, quare lapis non producitur neque liquatur sicut metalla.

Cap. 3.

EX quo ulterius facile questio determinatur quare queri consuevit quare lapis non liquatur, sed aes & metallum. Adhuc autem lapis cominuitur & calcinat quod non fit metallo omnino sed per solum ignem. Huius enim facile patet solutio, lapis enim terreus est magis, neque habet humidum ubique protectum.

S. gene

DE REBUS METALLICIS

gens terreum, neq; habet humidum sic vinctu-
osum sicut metalla, & ideo cum in igne optico
ponitur euanescit humidum aqueum, & lapis
redigit in calcem, & cum siccum in lapide vi-
cerit humidum, omnino est lapis cōminuibi-
lis cum econuerso in metallis humidum vin-
cat siccum & metallum liquabitur. Eadē autē
caussa est quare lapis nō est pducibilis malle-
is, sed metalla malleis pducuntur, profecto em
metalla habent vinctuosam humiditatē abun-
dantē fortissime sicut ensis ligaturis secum te-
net partes terreas, cunq; in ictu mallei de situ
suo expellitur pars aquea, cuius semper est ce-
dere tangenti vt diximus in perigeneos & in
metheoris violenter & inseperabiliter secum
trahit terrea, & sic continue producitur & nō
diuiditur propter viscositatem & optimam et
fortissimam permixtionem terrenorum cum
vinctuosis aqueis. In lapide autē præualet sic-
cum qd tangenti resistit & nō cedit in seipsum,
& cum effectus sicci sit scindi ad ictum mallei
in se cedere non valēs dissilit & comminuitur.
Terrestre autem natās & absorbtum in humi-
do in materia metallorum est subtile valde
non corruptum neq; expressum in toro ab hu-
mido sicut facit frigus extremum, sed potius
quasi digestum pepansi & non coctum opte-
si, neq; assatum optesi vt tradidit Auerro. Est
enim

enim humiditas sibi frigida propria & nō ali-
 ena, & ideo in ipsa decoctum & digestum & si-
 bi connaturale factum, ita q̄ siccum currit &
 fluit cum humido, & humidum retinet cum
 sicco terreo, sic enim in tali ceruice secundum.
 Emp. capita colliguntur Germanorum. Si au-
 tem esset opresi digestum vt nonnulli imperi-
 ti tradunt alchimistarū esset p̄culdubio intra
 & extra humidū & non totum a toto trahere-
 tur humido, contrarium autem esset si opresi
 esset digestum, vt quidam alij præter rationē
 dixerunt, tunc enim extra non esset appræhē-
 sum ab humido, sed derelictum et intrinsecum
 sui paucam haberet humiditatem. Huius autē
 signum est quoniam ea quę non plene digesta
 sunt, sed molinissim quandam passa, aut scabro-
 sa inueniuntur vt ferrum & æs aut incōpleta
 vt plumbum, aut balbucientem habētia sunt
 commixtionem vt stannum. Hęc autem in se-
 quentibus erunt manifesta.

¶ De sententijs antiquorum & de mate-
 ria metallorum. Cap. 4.

Hoc autem quod Auicenna tradidit tā-
 in phisicis q̄ in alchimia sua ea epistola
 quam scribit ad Hazem philosophum,
 his quę hic dicuntur non est contrarium. Di-
 cit em̄ in vtroq̄ istorū librorū argētum viuū
 s ij & sul

DE REBUS METALLICIS

& sulphur esse omnium materiam metallorum. Humidum enim de quo loquuti sumus sicut diximus terreo admixtum est materia argenti uiui proxima & substantia unctuositatis quam descripsimus est propria & essentialis materia sulphuris. Hermes autem & quidam aliorum dicere uidentur metalla ex omnibus elementis constitui, quod proculdubio negandum non est, sed tamen rerum materia non determinatur ex his aliquo modo sunt in eis, sed potius ex his quæ in ipsis abundant. Sed præ omnibus mirabilis & desiderabilis est sententia quam quidam in alchimis Democrito attribuunt quod uidelicet calx & lixiuium sunt materia metallorum, si enim calx esset materia cum ipsa sit combusta aqua permixta sibi arefieret sicut in cemento & rediret ad duriciem lapidis metallum & comminabile & non liquabile efficeretur. Amplius autem igne supposito proculdubio metallum induraretur & non liquesceret sicut uidemus de cemento. Sicut autem lixiuium uocat aquam acutam sicut alchimici exponunt remouentem a calce falsedinem & acridinem quæ est ex combustionem sicut docent alchimici in loturis suis, & hæc aqua sit materia metallorum, adhuc inconuenienter dictum est, quia calx est substantia terrestris, sed per

ea quæ in metheoricis tradita sunt scimus quod omne terrestre combustum contractos & contractos habet poros, talis autem calx existens impedit ingressum aquæ ad interiora calcis, non ergo unquam bene & fortiter conglutinatur, propter quod & cementum de facili per ignem euanescente humido farinatur & cecidit de muro. Non ergo conueniens est dictum Democriti de materia metallorum, deceptus autem fuit signo non sufficiens, uidit enim quod elixir ad lunam melius hoc est ad argentum habuit radicem in qua recipitur calx & cerussa, & propter hoc credidit aliquid simile esse in phisica materia & naturali corporum metallorum, hoc autem non est necessarium, multis enim indiget ars quibus non indiget natura, ars autem non indiget calce & cerussa, nisi ad indurandum & colorandum, hoc autem in propria materia operatur natura sola digestionem. Nos enim ostendimus in metheoricis omnem digestionem decoctionem facere conflare & inspissare digesta & decocta, etiam præter hoc quod aliquid extrinsecus apponatur his quæ decoquuntur. Gilgil autem quædam ex Arabia Espalensi quæ nunc Hispanis reddita est in secretis suis probare uidetur cinerem infusum esse materiam metallorum, persuadens hoc ratione debili quoniam nos

S in uidemus

DE REBUS METALLICIS

videmus quod per affationem fortem calidi & sicci cinis liquatur in vitrum, qui congelatur frigido & liquatur calido sicco sicut metallum. Videtur ergo quod eorum materia est una quorum enim vnus est modus congelationis & vnus modus liquefactionis eorum materia videtur esse vna secundum naturam, sicut traditur in scientia metheororum vt dicit. Amplius autem terrestre non videmus subtiliari & diuidi & permisceri cum humido, nisi per maximam vim ignis subtiliantis & diuidentis ipsum & eleuatis ipsum in humidum vt illi permisceatur, sic autem se habet terrestre quod est incineratum in metallorum humidis, quare videtur isti quod cinis terrestris sit propria materia metallorum, propter hoc inquit merguntur sub aqua omnia metalla, quod non facerent vt ait si in ipsis abundaret humidum vinctuosum vt dictum est. Adhuc quaecumque habent vinctuosam humiditatem vt inquit Gilgil sunt cremabilia sicut ligna, nullum autem omnino metallorum cremabile & inflamabile est, & ideo vinctuosam non videtur habere humiditatem per materia. Habent igitur cinereum terrestre in fusum humido aqueo vt asserit. Hæc autem inconuenienter & stulte dicta sunt, quoniam ipse Gilgil mechanicus & non philosophus fuit, sed de Mechanica alchimia præsumens præsumpsit mentiri

riti de phisicis. Quod autem falsum dicat, pa-
 tet p̄ ea quæ in metheoris de cinere dicta sunt,
 ibi enim dictum est q̄ per aquam infusam nō
 includitur, eo q̄ habet poros patulos vbiq̄
 emittentes aquæ humide conceptum, si igitur
 cinis esset materia metallorum nunq̄ per ali-
 quod humidum conglutinetur in ipsis. Ad-
 huc autem per operationes ignis in cineribus
 videmus humidum quod distillat per cineres
 effici citrinum vel rubeum, si igitur cinis esset
 propria materia metallorum ea coloraret in
 citrinum colorem vel rubeum, quod nos ocu-
 lara fide probamus esse falsum. Sed tunc nega-
 mus materiam quæ intrat in esse vitri esse ci-
 nerem, sed potius humidum illud purissimum
 quod erat radicale & intrinsecum ei quod in-
 cineratum est, quod propter vnus ignis inci-
 nerantis extrahi non poterat sed fuit per ignē
 fortissimum in camino cōfricatum, & hoc est
 humidum passum a sicco vehementissime si-
 cut diximus in scientia libri de lapidibus, hæc
 igitur materia liquabilium & materia prima
 & remota vna cōmunis huiusmodi videlicet
 humidū. Et si aliquis dicat q̄ commisceri nō
 potest nisi diuidatur, dicendum q̄ his dimissis
 non est incineratio, sed commixtio quæ est
 commiscibilium alteratorum vnio, ita q̄ mi-
 nimū terre est cū minimo aquei & ecōuerso,
 S iij & p̄ia

DE REBUS METALLICIS

& plurimum unius cum plurimo alterius, ita tamen quod neutrum a suis generis particulis separatur, nuncque enim inuenitur pars terrea separata ab alia terrea, uel aqua separata ab alia aqua, sed ita est plurimum unius cum minimo & plurimo alterius, quod nequaquam ut iam dixi alterutra separantur a suis homogeneis, & hoc Gilgil ignorauit. Quod autem dicit mergi metallum non est sufficiens, causa autem huius non est ultra modum in eis abundare, siccum terreum cinerum, sed potius quia habent terreum incorporatum humido clausis poris aerem retinentibus per humidum & ideo omnia submerguntur in aqua, nec est conueniens de humiditate unctiuosa cremabilem. Quoniam nos in phisicis ostendimus unctiorem oleagineam esse separatam a materia tali & remansisse subtilem humiditatem cremabilem. Hæc igitur sub compendio dicta sint de materia metallorum.

¶ De causa efficiente & generatione metallorum in communi.

Cap. 5.

ADhunc autem modum loquemur de efficiente, in superficie enim considerando uidetur ad omnia metalla ad speciem & complementum deducere frigiditas per
eam

eam enim constanter congelantur, coagulo autem & constantia ipsorum uidetur dare esse eisdem cum liquefactio sit ipsorum dissolutio & corruptio, cuius signum est quod in liquefactione in pluribus eorum aut omnibus aliquid a substantia ipsorum separetur. Nihil autem omnino deperditur de ipsis per congelationem propter quod plurimi dixerunt solam frigiditatem congelatam causam esse generatiuam in metallis. Amplius in his quae uitae accipiunt speciem & formam non est ibi aliquid terminans materiam ad formam & conuertens nisi calidum, uidebitur ergo sic esse etiam in metallis, haec autem maxima uidetur ex hoc quod metalla species suas retinent, siue sint liquida, siue sint coagulata, si autem frigiditas daret speciem non haberent speciem nisi quando essent coagulata uel congelata, uidetur ergo frigiditas non esse causa generationis metallorum. Adhuc autem congelatio & coagulatio sunt species materiales quae multis non equiuoce accidunt, quae tamen & diuersarum sunt formarum in specie & diuersae naturae, nulla autem forma substantialis hoc modo conuenit diuersis. Cum autem materia omnium metallorum sit humidum quod in se habet terreum subtile digestum quod cum aduritur odorem fragrat sulphuris non om-

S v nino

DE REBUS METALLICIS

nino fetidi. Sulphur autem non generatur nisi per calidum, oportet quod calidum digerens et conuertens terreum & aqueum & permiscens ea sit causa transmutans materiam, calidum igitur erit causa generationis metallorum. Amplius autem habitum est in metheoris quod illud quod inspissat fluidum & constare facit est calidum digerens, constat autem quod cum causa prima horum quae vocamus metalla sit aqua terreum habens admixtum, aliquid facit eam constare & inspissare ad mixtionem metalli, hoc autem ut patet calidum est ex dictis. Oportet igitur calidum esse causam generationis metallorum. Adhuc autem nos sepe in antehabitis libris ostendimus quod causa comixtionis est calidum, secundum proprios enim motus elementum fugat extra aliud elementum, licet enim aqua descendat per se, tamen ascendit a terra, & terra descendit ab aqua. Cum igitur frigiditas non moueat terram in aquam ut comprehendatur & contineatur in ea scilicet caliditas oportet quod calidum sit causa generationis metallorum. Sed ulterius considerando videbitur non solum calidum esse causa generationis horum, quoniam sicut in libro de generatione lapidum dictum est absque dubio si solum calidum esset causa continere ageret absque humiditate naturalis desiccatione & terrei incineratione, nos autem videmus quod stat ad speciem & formam metalli,

calli, oportet igitur quod ipsum calidum sit sicut instrumentum directum ad finem qui est metalli forma, & ne rectum in operatione deuiet. Adhuc autem inuenimus inuentas esse artes plurimas ut quaelibet earum ad finem ducat operationem per instrumentum factum, sic studet coqui in elixando & affando & omnes alij qui per aliam digestionem nituntur conuertere materias. Similiter igitur oportet quod sit in natura quae in operibus suis omni arte certior est & directior sicut est in omnibus alijs, ita proculdubio virtus formatiua est in materia & stellis & caelo influxa quae ad speciem dirigit calidum digerens materiam metalli, sicut enim & in alijs dictum est calidum hoc habet rectitudinem & virtutem formalem ex intellectu mouente & efficaciam ex virtute luminis & calidi quod causatur ex lumine stellarum & orbis & virtutem segregandi homogenea ab etherogeneis per virtutem ignis, oportet enim quod ibi inconuenientia consumantur calido ignis digerentis, cum digestio sit complexio a naturali & proprio calore ex contrariis passionibus. Remotis autem his a materia oportet adhuc quod materia terminet & compleatur ad speciem, & hoc facit calidum terminans quod nullo modo potest habere virtutem terminandi nisi per virtutem eius quae est terminus, est autem forma terminus, oportet igitur quod virtus formalis dirigat & informet ipsum calidum terminans, forma autem haec non est forma quae in-

DE REBUS METALLICIS

ducitur in materiam. Oportet igitur quod sit forma primi efficientis quod dat formas in tota specie naturali. Hic autem est motor orbis formas naturales explicans per motum cœli & qualitates elementorum, sicut artifex explicat formas artis securi & malleo, propter quod dicit Aristote. quod in opere naturæ est sicut in arte, ubi domus est ex domo & sanitas ex sanitate ea quæ in calidis & frigidis ex ea quæ est in anima medici. Hæc igitur est causa generatiua metallorum propria.

¶ De forma essentiali metallorum.

Cap. 6.

Forma autem essentialis in omnibus dat esse & uidetur in metallicis aliud esse a coagulatione, propter hoc quod hic ut diximus, etiam liquefacta numerum & speciem retinent. Aurum enim liquidum & est similiter argentum & alia metalla & hanc formam præcipue in metallis numeri proportionem quidam autem quod ui terræ consequitur esse dicunt. In quibusdam enim alchimis libris qui Platoni inscribuntur numerus uel proportio numeri uocatur forma metallica quam proportionem in uirtutibus posuit constituentium elementorum, eo quod ipse omnia hæc generat proportionem uirtutis terræ
cum

um coelesti. Est autem uirtus terrea frigida,
sicca. Virtus autem coelestis secundum narra-
tionem. 7. planetarum ut dixit. Si ergo plus
fuerit uirtutis terreae quo ad tres uirtutes ipsi-
us q̄ planetarum in immissione luminis &
nobilitatis obtinebit fuscum & ponderosum
& frigidum sicut plumbum est. Si autē plus
fuerit uirtutis coelestis minus autem de potē-
tijs terrae erit fulgens ualde incorruptioni ap-
propinquans solidum, & quia solidum ideo
necessario graue & quo ad hoc & econuerso
dicitur proportio constituens auri speciem.
Ad hunc autem modum etiam alia dicit for-
mari propter quod etiam. 7. genera metallo-
rum. 7. planetarum nominibus uocauerunt
dicentes Saturnum plumbum. Iouem autem
stannum Martem autem ferrum, & Solē au-
rum, Venerem aēs, Mercurium uero argentū
uiuum, & Lunam argentum, asserentes q̄
hoc propter diuersos numeros suae compo-
sitionis complexionem acquirunt. 7. planeta-
rum. Hermes autem huiusmodi auctor uide-
tur esse sententiae, licet Plato postea fuerit hūc
in opinione imitatus. Hoc autem ab his alchi-
mici uidentur accepisse, asserētes lapides pre-
ciosos stellarum & imaginum habere uirtu-
tem. 7. autem genera metallorum formas ha-
bere secundum. 7. planetas inferiorum orbium, &

DE REBUS METALLICIS

um, & sic virtutes cœlorum primo in terra resultare & quasi stellas secundas facere. In testimonium autem huius assertiōis inducunt quod & verum est quod orbis mouet terram, & hanc esse causam diuersitatis figurarum in generatis in terra & multitudinis quæ generatur in eadem potius quæ in alio elemento. Hanc opinionem pater Hermes trimegistus approbare videtur, qui dicit terram esse matrem metallorum, & cœlum patrem & impregnari terram ab hoc in montibus campestribus & planis & in aquis & ceteris omnibus locis. Nos autem hanc opinionem sic intelligimus quod proportio principiorum virtutum videlicet agentium & patientium sit dispositio ad formam substantialem, sicut & in omnibus alijs, & quod forma est quam dant prima formalia & agentia principia quæ prima sunt agentia tanquam virtus formatiua in materia, sicut nos diximus in scientia lapidum. Quod autem genera metallorum sint magis attributa planetis quam alijs stellis, ideo dictum est quia cum lapides sint stabilis esse & forme coagulationis attribuuntur stellis fixis & imaginibus stellarum fixarum quæ perpetuo suos retinent situs & figuras, situm autem voco non illum qui est positio stelle in loco orbis quia illum mutat omnis stella, sed potius quoniam habet in imagine ad aliam stellam, sicut verbi gratia quod

ria q̄ in vna linea secundum equalem in omni tempore distantiam inueniuntur duæ stelle lucide quæ sunt in cornu arietis, cū ea quæ vocatur genu persei & sic de alijs stellis, quia aliter imagines cœli corrumperebantur, sic inueniuntur in vna dispositione & figura lapides q̄ diu sunt, sed metalla quasi erraticū habent motum, modo liquida & modo coagulata & cū liquidū sit materia eorum & liquidum sit erraticus motus, videbit̄ in genere conuenire in planetis, & virtutes planetarū influere elementorū virtutibus dare speciem, & hec virtutes sic causate & in fluxe formant ad speciem & conueniūt cum formis metallorū, sicut formatiua quæ est in semine aīalium conuenit in substantia cū forma quæ inducitur p̄ generationē, & sicut forma artis cōuenit cū artificiato, & hoc modo verū est qd̄ dicūt Platonici, hoc em̄ modo prima causa fecit sementē formarū & specierū oīm & tradidit eam stellis fixis & planetis exequēdam, vt dicit̄ in thimeo. Et hæc etiā est causa quare iuxta planetarū numerū et proprietates spēs metallorū accipiunt̄. Scimus em̄ ex traditis in prima philosophia ab Aristo. q̄ oīs generatio est ex cōueniētibus, licet nō oīno cōueniēs sit secundum ydeā & formā & rationē, & hoc modo etiā oīs generatio equoca ad vniuocā habet reduci. Qd̄ aut̄ Aui. dicere videtur

DE REBUS METALLICIS

uidetur quod aliquando uis terrea dat huiusmodi formas, & quidam attribuunt hoc dictum falso Aristot. non intelligitur quod uis terrea est quae sit secundum solius terrae potentias, operans est enim ex alijs, scimus enim quod id quod dat formam conuenit cum ipsa, in tantum quod Aristot. dicit animam esse in semine sicut artificem in artificiato, sed uis terrea uocatur a philosopho uis terrae in loco generationis metallorum. Haec autem habet in se uirtutes coelestes per modum quem diximus, licet enim forte concedendum uideretur quod uis terrae quae est frigida & sicca operans, alio modo inspissaret humidum ingrossando ipsum ad naturam & conformitatem terrae, tamen nullo modo potest siccum & frigidum dici causa fortis & tenacis permixtionis qualem nouimus esse in metallorum materijs. Adhuc autem uis terrea hoc modo dicta non conuenit, nisi cum specie & forma terrae, non igitur daret illam formam quae est elementi, eo quod iam constitit & supponitur omnem generationem esse ex conuenienti etiam eam quae est equiuoca, sicut est omnis generatio lapidum & metallorum in quibus neque lapis ex lapide, neque metallum ex metallo unquam generatur, & si hoc dicatur quod unus solus lapis concipit alium, tamen non intelligitur quod de parte sui seminis generetur.

generetur, sed potius de alia materia quæcūq; sit illa, nisi forte sit medium inter lapidem & plantam, sicut multa media inter plantam & animal inueniuntur, sicut Spongia & Strin-
cus & huiusmodi.

¶ De opinione Calistenis dicentis
esse formam tantum unam.

Cap. 7.

EXperimenta autem alchimicorum gra-
ues duas nobis hic ingerunt dubitatio-
nes. Videntur enim illi dicere q̄ sola au-
ri species est forma metallorum, & omne me-
tallum aliud esse incompletum. Adhuc & in-
uia esse ad auri speciem sicut res incompleta
quæ est in uia ad perfectionem, propter q̄
dicunt egra esse metalla quæ in materiam nō
habent formam auri, & studuerunt ad medi-
cinam quam elixir uocant, per quam egritu-
dines metallorum in commixtione & cōmix-
tis materiæ metallorum remouent, & sic di-
cunt se educere illam formam auri & speciē,
& ad hoc inueniunt multos modos & diuer-
sos quibus illud elixir componitur & tempe-
ratur ut penetret & adurat, & in igne mane-
at & coloret & afferat consolidationem &
pōdus. Oportet igitur hic nos querere de his.
Si enim est uerum quod hic dicunt absq; du-
T bio

DE REBUS METALLICIS

bio nō erit nisi vna species metallorum, & alia sunt molinī impassa ab illo, & sicut abortiuī fetus naturæ qui speciei figurā proprię nondum acceperunt. Secundum hoc etiam si & hoc verum & probatum inuenitur, non oportet nos laborare ad hoc, vtrum species in alchimis pmutentur vel remaneant, eo q̄ secundū hoc nullas prorsus habent species nisi solius auri q̄ alchimia non permutat. Cœlestes em̄ præcipuus in hac sententia dicit alchimiam esse scientiam quæ inferioribus metallis nobilitatē attribuit superiorum. Propter hanc questionem debite discutiendam plurimos inspexi libros alchimicos & inueni libros illos absq̄ sigillo & probatiōe tantum expertis inniti & cœlare intentionem eorum per verba methaphorica quæ nunq̄ fuit consuetudo philosophiæ. Solus autem Auicenna videtur tangere ratios & Rasis valde paucas ad solutionē dicte questionis nos in aliquo illuminantes. Ad hoc autem q̄ sola auri species sit metallorum forma sic ratiocinatur, quoniam eorum quæ eadem habent elementa proxima & vnum cōmixtionis modum videtur esse vna forma tantum, eo q̄ sicut dicit Plato q̄ secundum meritū materiæ formæ dantur, & sicut prius diximus generationem ex conuenienti, nec potest ex eisdem & vno modo commixtum pluribus secundum

cundum speciem differentibus esse conueniēs. Est autem omnium metallorum cōmixtio ex subtili terreo sulphureo & ex radicali aqueo, cuius oleum separatum est ab eo, & superflua humiditas aquea sicut cōstat ex prædictis. Videtur ergo vna tantum esse species isti respondēs per cōuenientiam. Amplius expertum est q̄ per elixir æs redit ad argētum & plumbum ad aurum, & similiter ferrum ad argētum. Videtur ergo q̄ sint in materia idem & per consequēs habere formam vnam quæ est sicut cōplens materialia præcedētia. Amplius eorum nō videtur esse differentia nisi in accidentibus scilicet colore sapore & pondere, & raritate & densitate, quæ oīa non accidunt nisi materiæ. Ex his igit̄ & huiusmodi opinionem acceperunt dicētes metallorum speciē esse vnicam & eandem & materiales infirmitates esse plures. His autē contrarium esse videt̄ quia materia nulla ratione est in aliqua rerum naturalium pmanente in natura nisi sit cōpleta p̄ substantialē formā. Videmus autē argētum permanere & stannum, & similiter alia metalla videbūtur igit̄ esse cōpleta p̄ substantiales formas. Amplius quorum pprietates & passiones sunt diuersæ eorum substantiam diuersam esse necesse est, passiones autem metallorum in colore & odore & sonoritate sunt omnino diuersæ.

T ij Non

DE REBUS METALLICIS

Non enim potest dici hæc accidentia esse cōmuniter accidentia cum omnibus unius naturæ metallis semper & ubiq; conueniant oportet igitur substantias eorum esse diuersas & species. Amplius autem si commixtio ex eisdem faceret speciem debere esse eandē omnia quæ generantur essent unius & eiusdem speciei, quoniam omnia generantur ex elementis. Patet igitur non procedere illam rationem quam induxerunt de componentibus elementa, diuersæ eñ proportioni mixtorū diuersæ attribuuntur formæ generatorum & diuersæ proportio mixtorum & mixtionis esse in metallis sicut nos inferius cū in speciali loquemur de ipsis ostendemus. De experimento autem quod inducunt non sufficiens est adhibita probatio, quoniam non est certum utrum indicat colorem argenti & auri & pondus & odorem, propter illud quod additur & penetrat in æs uel plumbum uel indurat substantiā & probasse debuisset Calistenes quod substantiam auri induceret, quod si forte concederetur quod substantia auri inducat, adhuc non est sufficiens probatio ad hoc quod non sit nisi una species metallorum, quoniam calcinando & sublimando & distillando & ceteris operationibus quibus elixir per materiam metallorum faciūt penetrare corumpere

rumpere potest species metallorum quæ primitus infuerunt materiæ metallorum, & tunc relicta materia communi non propria metallorum, iuuamine artis potest deduci ad aliam speciem, sicut iuuantur semina aratione & seminatione, & sicut iuuatur natura per medicinarum industriam. Patet igitur ex hoc nullatenus cogi nos ad hoc ut putemus unam tantum speciem esse omnium metallorum, quorum inuenimus & loca generatiua & principia & passionem esse ualde differentes, quod autem de per accidens inductum est non satis conuenit, quia sicut iam diximus ista non sunt accidentia communiter, sed per se & indicantia differentias substantiales a quibus causantur in materia metallorum.

¶ De opinione Hermetis & aliorum philosophorum qui hæc metalla plures habere formas determinant. Cap. 8.

Hermes autem & Gilgil & Empedocles & fere omnes illius cætus alchimistarum huic oppositam multum defendere uidentur opinionem. Dicunt enim in quolibet metallo plures esse species & naturas metallorum, & aliam quidem esse occultam, & aliam manifestam, & aliam intus, & aliam extra, &
 T in aliam

DE REBUS METALLICIS

aliam infundo, & aliam in superficie esse posuerunt, sicut hi qui latentiam dixerunt formarum & omnia dixerunt esse in omnibus sicut placuit Anaxa. Plumbum autem dicunt intus esse aurū & extra plumbum, aurum autē eōuerso, extra in superficie aurū & in profundo & intus esse plumbum. Eodem autē modo se ad inuicem habere æs & argētum, & fere quodlibet ad quodlibet metallum & videtur hoc esse mirabiliter dictum, homogeneum enim intus & extra & in occulto & in aperto & in profundo & in superficie eiusdem est speciei & formæ, constat autem species metallorum esse in homogeneorum generatione cōtentas, & sic omnino absurdū esse videt quod dicunt. Adhuc autem illi dicunt se nō vocare intus & extra & ceteras appellatiōes secundum sitū partium in toto, sed secundum proprietates & naturas dominantis vel nō dominantis, dominans enim in se clausum occultat illud super quod dominatur. Secundum hoc autē directe isti dicunt sententiā. Anaxagoræ, omnia videlicet metalla esse in oībus & denominationem fieri a plus dominante. Si autem hoc esset verū quod dicunt cū sciamus aurū ab igne non aduri sed plumbū præcipue si sulphurē aspergat, deberet exuri plumbū igne appositō & remanere aurū quod occultū est in ipso, & hoc fieri nos nō videmus.

demus. Similiter autem argentum a plumbo defenditur ne vratur, tunc plumbo cōsumpto deberet remanere argentū quod infuerat plūbo vt dicūt nisi forte infinitum dicūt esse qđ libet metallum in aliud sicut dixit Anaxag. & ideo nullum eorum in toto ab igne posse consumi, sed hoc nos improbauimus in principio nostrorum phisicorum. Præterea si hoc in eis verum esse concedatur nuncq̄ per ignem tantū aduri posset de aperto qđ liberari & manifestari posset occultum & tūc in vanum esset totum studium alchimix. Nō ergo cōuenit hoc dictum cum phisicis rationibus quas in omnibus libris determinauimus. Forte autē hoc dicūt propter vicinitatem horū metallorū quā in materijs habēt. Cum enim plumbū superfluum humidum habeat aqueum & aliqd habeat pinguedinis adustibilis & terreū habeat nō bene commixtum cum aqueo, sed neq̄ bene depuratū conuenit aliquando p sapientum industriā per calidum ignis extrahi ab ipso p euaporatiōes superfluū humidum aqueum & aduri in ipso totum pingue oleagineum & depurari p sublimationē illud qđ ē in ipsum terreum sulphuratū & cōmisceri vaporabiliter in aliq̄ p̄focādo cōtinēte uaporē terreum cū aq̄o radicali optia & formatissima cōmixtione, & ex vi caloris cōuertit humidū ad colorē

T iij citrinum

DE REBUS METALLICIS

citrinum, & tunc habere splendorem auri & coloris, hæc enim uia artis simillima est uia naturæ ut inferius dicemus. Sed licet hoc sit uerum tamen non propter hoc dicitur aurum esse in profundo, quia dato quod hoc sit aurum quod sic effulget ex plumbo, tamen iam scimus quod iste transmutationes corrumpunt in toto plumbum. Cum igitur plumbi species nunc simul in fuit auri species in materia eadem, hoc autem multo magis uidebitur uerum quando non est probatum, hoc quod sit de plumbo dicitur esse aurum hoc est forte aliquid auri simul est non aurum, eo quod sola ars non dare potest formam substantialem. Præterea alchimicum uix aut nunc inuenimus sicut dictum est in toto operantem, sed potius citrino elixir colorat in auri speciem & albo elixir colorat in argenti similitudinem studens ut color in igne remaneat, & penetret per totum metallum, sicut spiritalis substantia immissa materię medicinali, & hoc modo operatiõis potest induci flauus color substantia metalli remanente, & tunc iterum nõ habetur quod plures species metallorum insint sibi inuicem. Hęc igitur & similia sunt de quibus eliditur dictum eorũ qui quamlibet metalli speciem dicunt esse in altera.

¶ Vtrum

¶ Vtrum species metallorum possint ad-
inuicem transmutari sicut dicunt
alchimici. Cap. 9.

EX omnibus autem his inductis possu-
mus cōsiderare utrum uerum sit quod
quidam Aristote. dicunt dixisse cum se-
cundum rei ueritatem dictum sit Auicennæ,
q̄ uidelicet sciant artifices alchimix species
permutari nō posse, sed similia his facere pos-
sunt ut tingere rubeum citrino ut aurum ui-
deatur, & album tingere donec sit multum si-
mile argento uel auro, uel cui uoluerint cor-
pori. Ceterum autem q̄ dextra specifica ali-
quo tollatur ingenio nō credo possibile, sed
expoliatio accidentium non est impossibilis
uel saltem diminutio eorum. Hæc em̄ est sen-
tentia Auicennæ quam dicit esse Hasten phi-
losophi præcipui in naturis & in mathemati-
cis, tamen Auicen. in alchimia sua dicit q̄ cō-
tradictionem eorum qui in alchimicis de per-
mutatione metallorum contradixerunt in-
uenit, propter quod & ipse subiungit q̄ non
permutantur species nisi forte in primā ma-
teriam & in materiam metallorum reducan-
tur, & sic iuuamine artis deducantur in speci-
em metalli quod uoluerint. Sed tunc oportet
nos dicere q̄ alchimicorum periti operā-

T v tur

DE REBUS METALLICIS

tur sicut periti medicorum, medici enim periti per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & facile corruptibiles & impediētes sanitatem quæ est finis intentus a medico, & postea per confortantia naturam iuuāt virtutem naturalem vt digerendo sanitatē naturalem inducant. Ita enim proculdubio sanitas effectus erit naturæ effectiuæ & artis organicæ & instrumentaliter. Per omnem aut eundem modum dicemus operari alchémicorum peritos in transmutatiōe metallorum, primo enim quidem purgant multum materiam argenti viui & sulphuris quam in esse videmus metallis, qua purgata confortant virtutes materiæ quæ in sunt ei elementales & cœlestes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur & non ars nisi organicæ, iuuando & expediendo vt diximus, & sic verū aurum & verum argentum educere & facere videtur. Quod em virtutes elementales & cœlestes faciūt in vasis naturalibus hoc faciūt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium & quod facit natura calido solis & stellarum, hoc faciet & ars calido ignis, dummodo cōtēperetur, sic q̄ non excedat virtutē semouentē & informantem quæ est in metallis, huic em cœlestis inest virtus quæ primo cōmiscuit eā,

&

& hæc inclinatur ad hoc vel ad illud p̄ artis iu-
uamē. Cœlestis enim virtus valde cōmūnis ē
& accipit determinationē per virtutes eorum
quæ sunt subiectū eius in rebus cōmixtis, hoc
enī modo virtutes cœlestes operari videmus
in tota natura generatorū maxime in his que
ex putrefactiōe generantur. In his enim vide-
mus uirtutes stellarū influere virtutes in id ad
quod conuenientiam habet materia. Alchimia
autē per hunc modū procedit scilicet corrup-
pens vnum a specie sua remouēdo, & cū iuua-
mine eorū quæ in materia sunt alterius speciē
inducendo propter quod omnium operatio-
num alchimicarum melior est illa quæ proce-
dit ex eisdem ex quibus procedit natura, sicut
ex purgatione sulphuris per decoctionem &
sublimationē & expurgatione argenti viui &
bona p̄mixtiōe horum cū materia metalli, in
his enī ex virtutibus horū omnis metalli speci-
es inducitur. Qui autē per Alba albificant & p̄ ci-
trina citrināt manēte specie metalli prioris in
materia proculdubio deceptores sunt, & verū
aurum & verū argentum nō faciūt, & hoc mo-
do fere omnes vel in toto vel in parte proce-
dūt, propter quod ego experiri feci quod aurū al-
chimicū quod ad me deuenit & similiter argētū
post quod .6. vel .7. ignes sustinuit statim ampli-
us ignitum consumitur & p̄ducitur & ad secē
quali

DE REBUS METALLICIS
quasi reuertitur. Hæc igitur omnia dicta sunt
de natura speciei metallorum in communi.

¶ De loco generationis metallorum.

Cap. 1o.

Nunc autem oportet adiungere de lo-
co generationis metallorum eo quod lo-
cus multum operatur in metallicis, si-
cut & diximus cum de lapidibus loqueremur.
Nos autem uidimus purum aurum genera-
ri inter arenas fluminum diuersarum terra-
rum, & in terra nostra quod tam in rheno quam
in Alba. Scimus etiam in terra nostra & in ter-
ra Sclauorum aurum inueniri generatum in
lapidibus duobus modis. Vno quidem mo-
do quod uidetur toti lapidi incorporatum & est
lapis dispositus sicut Topasion non perspicu-
us, uel sicut Marchasita aurea, & educitur de
lapide postquam calcinatus est in molendino fa-
cto de Silicibus magnis durissimis & pignè
adustis adustione uehemēti. Vidimus etiam
aurum in lapide generatum non toti lapidi
incorporatum, sed esse uenam quandam quæ
transit uel in toto uel in parte per lapidis sub-
stantiam, & hoc eruitur de lapide per fossu-
ram & depuratur per ignem. Argentum au-
tem quatuor modis inuenimus generari, &
forte pluribus generatur in terris alijs. Sed
istos

istos quatuor modos iuenimus in terra theu-
toniæ, ego enim ipsum inueni in lapide toti
lapidi incorporatum quod educitur per cal-
cinationem molendini & ignem sicut est di-
ctum de auro lapidi incorporato. Inueni em̄
ipsum in uenam quandam quæ per lapidis
substantiam protendebatur & erat aliquan-
tulum purius sed tamē aliquantulum de cal-
celapidis habuit admixtum. Inuenitur autē
in terra ut uena quedam & purius q̄ aliquā
inuentum in lapide, inuenitur enim in loco
theutonie qui dicitur wriebeq quod sonat li-
ber modos aliquando molle sicut pulles te-
naces, & est purissimum & optimum genus
argenti parum habens de fece ualde, ac si per
industriam naturæ sit depuratum. Ferrū au-
tem incorporatū lapidibus inuenitur & etiā
in terra aquosa inuenitur ut granula milij ha-
bēs multum de fœce et purgatur per multos
ignes fortes & calidos cogentes ipsum distil-
lare a substantia lapidis uel terræ quibus in-
uisceratum esse uidetur. Es autem inuenitur
in uenis lapidis, & quod est apud locum qui
dicitur goselaria est purissimum & optimum
& toti substantiæ lapidis incorporatum, ita
q̄ totus lapis est sicut Marchasita aurea, & p-
fundatum est melius ex eo quod purius. Plū-
bum autem & stannum etiam lapidibus in-
corporata

DE REBUS METALLICIS

corporata inueniuntur & inuenitur currēs in
eisdem locis argētum viuum & ex lapidibus
quādo igniuntur exfudat sulphur & præcipue
ex lapidibus in quibus est æs sicut in loco qui
gofelaria vocatur. Omnium autē horum que
rit phisicus cognoscere caussam, sicut diximus
in scientia lapidum locus generat locatum p
proprietas cœli quæ influuntur eis per radi
os stellarum, in nullo enim loco elementi inue
niuntur radij omnium stellarum, nisi in terra
ut dicit Ptolomeus, eo quod ipsa sit sicut insen
sibile centrum totius cœlestis speræ, maxima
autem virtus est radiorum in loco in quo vni
untur omnes, & ideo terra mirabilium & mul
tarum rerum est productiua. Ad noticiā autē
caussarum oīm modorum inductorum scien
dum q̄ verum metallum nō generatur nisi ex
sublimatione naturali talis humidi quale di
ctum est, & talis terrei quale dictum est superi
us. In loco em̄ ubi terreum & aqueum primo
permiscuntur per cal. loci, ubiq̄ mixtum est
multum impurum cū puro, qđ impurum non
pdest ad generationem metalli. Ab illo autē
loco cōcauo qui in se habet talē mixturā vir
tute fumi eleuati egrediunt̄ pori parui vel ma
gni & multi vel pauci p naturam lapidis vel
terre in quibus fumus eleuatus siue vapor diu
ptensus in se ipsum præfocatur & reflectit, &
cum

cum sit in ipso subtilius illius materiae quae cōmixta est cōgelatur in canna illa & in poris eius vaporabiliter cōmiscetur & conuertitur in metallum illius generis cuius est ille vapor, & huius signum est q̄ in oī tali vena quod interi⁹ us est, est fumosum ignobile et si in toto lapide est incorporatum metallum qđ superius ē, est feculentum & inutile, & ideo qđ intus est melius & nobilius est. Cuius causa p̄culdubio est qđ incensum de materia illa cōbustum & ignitum ascēdit altius & in cineritatē per incendiū est deductum & quasi in fecē & in cinerē, & ideo hoc quasi siccum & cōminuibile & frāgibile inuenit̄. Id autē quod p̄focatum est interius in visceribus lapidis in se cōmixtū erat vehementer & non incensum, & ideo terminatum est calore leui & lento & postea frigiditate terrae cōgelatum. Et siquidem in circuitu locus cōpactus est nō porosus, tunc facit vapor viam vnā vel duas vel plures secundum quātitatem suae virtutis & suae quātitatis, & secundum molliciem loci potuit vel nō potuit perforare implēs illa vapor conuersus est in metallum, penetratiuum em̄ est uehemēter, cuius signum est quoniā quando funditur sup̄ terrā calidum metallum aliquod diuersis vn̄s penetrat in terrā, & hoc est sicut in figura vasis primo in loco in quo recipit̄ materia sicut circuitus, a. b.

DE REBUS METALLICIS

Ius. a. b. c. & una uena plena metallo ex uapore generato sit linea. c. d. & alia linea. a. g. & sic multis lineis sit generatū. Si autem tota substantia in circuitu est porosa insensibilibus poris, tunc euaporat materia in totam substantiam corporis circumstantis & implet eam, & præfocata in omnibus poris eius metallatur & congelatur, & efficitur tunc tota substantia lapidis uel terræ circumstantis in colore sicut metallum, & metallum tunc generatur incorporatum lapidi uel materiæ corporis circumstantis materiam, præcipue cum generatione metallorum est in montibus uel in aquis, eo quod loca illa magis sunt uaporosa & magis præfocantia uapores eleuatos in ipsis. Si enim apertus esset locus expiraret tota materia & nihil inde omnino generaretur. Aurū autem quod inter arenas generatur ut grana quædam maiora & minora generantur ex uapore & calido subtili ualde qui inter arenarum materiam præfocatur & digeritur & postea congelatur in aurum purum, locus enim arenarum calidus est & siccus ualde, aqua autem ingrediens claudit poros ne expiret, & ideo in se præfocatur & conuertitur in aurum & ideo etiam tale aurum melius est cuius duæ sunt causæ, una quidem, quia depuratio sulphuris optima est per frequētem locuram,

turam, & sulphur qđ in locis aquosis est frequenter lauatur & depuratur, & hac eadem caussa etiam terreum argenti uiui lauatur sepius & depuratur & subtiliatur. Alia autem caussa est cōclusio pororum in fundo aquarum & in ripis & ideo uapor resolutus optime in seipsum conuoluitur & præfocatur & digeritur nobiliter ad substantiam auri & cōgelatur in aurum. Signum autem qđ locus esse debeat talis dispositionis ut dictum est, est quod inuenimus in operibus alchimicorum peritorum qui melius naturā imitantur quoniam cum elixir facere uolunt quod habeat colorem & tincturā auri, primo quidem accipiunt uas inferius amplum quod totam recipiat materiam sulphuris & argenti uiui depuratorum uel aliorum quæ in elixir recipiuntur. Deinde considerant qđ super istud sit uas habens collum longum strictum, & super illius colli foramen sit operculum ex luto in quo sit foramen ualde paruum et strictum, deinde inhumant, hoc est immergunt fundū uasis interioris in cineribus uel fimo & forte in fimo equi melius est quod uocant equicli banum, & tunc supponunt ignem ualde lentum, & qui melius faciunt, faciunt hæc uasa uitrea, & est primi uasis dispositio sicut figura urinalis, & secundum stat super illud & re-

V. cipit

DE REBUS METALLICIS

capit totum vaporē qui resoluitur ex ipso, & est contactus vitreorum vel vasorum linitus optime luto ne aliquid per illum locum exspirare possit, receptum ergo vaporē dirigit sursum in collum suum longum quod paulatim stringitur & in ipso vapor præfocari incipit et conuolui, illud vero quod incensum est de vapore euolat fuliginosum per foramen strictū operculi colli, cū ergo perforatur redit ad substantiam citrinam conuolutus in seipso, quod postea acceptum tingit quodcunq; vis metallum in colore auri & forte pulchriorem si fuerit nobile elixir in quo ī nullo errauit artifex. Horum autem vasorum est figura talis q; inferius vas sit. a. b. c. d. superius autem vas. e. g. f. & operculum sit figura. h. sic ergo etiam erit in natura. Et propter hoc patet q; omnis generatio metalli fere inueniatur diffusa per venas & poros que sunt sicut collum loci in quo vas præfocatur & conuoluitur. In lapidis autē substantia & lapidosi locis hæc generatio cōuenientior est propter loci vndiq; clausuram & soliditatem. Hæc ergo de locis generationis dicta sunt. Qualiter enim inuenitur metallum aliquando durum aliquando molle inferius melius q; hic determinabitur. Dictum est igitur de substantialibus causis metallorum per hunc modum.

Tractatus

TRACTATUS SECVNDVS
 tertij libri mineralium qui est de acti-
 onibus metallorum.

¶ De congelatione & liquefactione me-
 tallorum. Cap. 1.

Oportet etiam & accidentia cognoscere
 quæcunq; per se accidunt metallis sicut
 liquabilia esse & ductibilia & colores
 ipsorum & sapes & odores & cremabilita-
 tes & quæcunq; talia videntur per se accidere
 ipsis. Est autem liquabilitas metallorum ali-
 quid habens propriū ab alijs quæ liquantur,
 alia autem quæ liquantur diffluunt, nec rema-
 net pars cum parte sicut cera & sal & huiusmo-
 di siue calido sicco siue frigido humido liquā-
 tur. In metallis autem non recedit a sicco hu-
 mido, sed in ipso soluit & cum solutum est mo-
 uet in eo quasi ipsum deglutiuerit terreū et mo-
 ueatur in visceribus eius. Propter q̄ etiā dicit
 Hermes q̄ genitrix metalli est terra quæ por-
 rat ipsum in ventre suo, & hæc caussa est q̄ nō
 adheret tangēti nec humefacit ipsum, eo q̄ sic-
 cum terreum, phibet ipsum humefacere & ad-
 herere. Humidum autē phibet siccum gescere,
 & sic vtrunq; agit in alterū & patit̄ ab altero.

V ij Cum

DE REBUS METALLICIS

Cum autem metallum est in aliquo non bene commixtum, eo quod non utrumque continetur in utroque, tunc in igne aduritur terreum & euaporat humidum, eo quod humidum non extinguit terreum defendendo ipsum ab igne, & terreum non tenet humidum prohibens euaporationem humidi, tale metallum in liquatione sua frigidum habet multum & fetidum propter sulphuris foetorem, & scoriam & foecem relinquit plurimam propter terreum ipsius adustionem. Si quod autem habet haec pura ualde & optime commixta hoc non euaporat humidum in quantitate quae sensibilis sit, nec etiam aduritur in eo terreum, & ideo fumum paucum habet non fetidum & foecem quasi nullam sicut aurum. Coagulatione autem ipsorum non est adeo differens sicut liquatio ipsorum. Coagulatione enim ipsorum est a frigido comprimente in centro siccum, humiditas autem si sit pura radicalis siue impura superflua, & siue sit bene commixta, siue sit male commixta comprimitur uno modo & eodem, occultata enim in centro ligatur ne intret macula siccum terreum. Idem autem de his quae calido sicco non liquefunt sed mollescunt sicut frigidum, mollicies enim non prouenit nisi ex solutione humidi quod moueri incipit intra siccum in quo continetur inuisceratum

ratum . Ea autem quæ balbutientem ut dicit
 Aristote. habent mixturam sicut stannū quō
 plus liquefcunt eo ficciora sunt & fragiliora,
 eo q̄ uolant ab ipso partes humidę & reman
 ent sicce non bene glutinate propter quod
 franguntur citius. Vocatur autem balbutiēs
 mixtura quæ in aliquibus partibus mixtiōis
 rationem attingit & in quibusdam non , sed
 est compositio quasi minima sicut homo bal
 butiens quedam uerba attingit & quedam
 non. Et quia illa non ad plenum mixta sunt,
 ideo etiam quando liquefcunt facile euapo
 rant , eo q̄ non bene colligate partes dimit
 tunt se inuicem , & tunc humidum non pro
 tegit siccum ab incensione , & siccum non re
 tinet humidum ab effusione & uaporatione.
 Signum autem eius quod diximus est q̄ quā
 do plumbum & stannum coagulata aliquā
 diu iacuerunt, tunc exterius q̄ diu contrahūt
 scabrositatem erunt fusca , & forte nigra per
 longitudinē temporis quod contingit absq̄
 dubio duabus de caussis, quarum una est , q̄
 cum comprimitur per frigus ad interiora
 humidum relinquit exterius terreum & sic
 cum, & tunc hoc inducit fuscum colore. Secū
 da autem est , quia modicū humidum quod
 exterius est euaporat calore circumstantis
 aeris, & tunc iterum remanebit fuscum terre

V iij um

DE REBUS METALLICIS

um colorans superficiem. Propter quod etiam plumbum plumbo non consolidatur cum extremitas vtriusque liquefit ferro candente, nisi prius dura superficies radatur & tollatur siccum terreum quod impedit conglutinationem, eo quod conglutinatio vnus cum altero est per virtutem humidi quod influit in aliud, & non per virtutem sicci quod stat in seipso. Sed nec conglutinatio fit nisi postquam rasum est vngatur sepo vel aliquo quodam pingui vinctuoso, quod ideo fit per argentum viuum, quod in plumbo est habet humidum vinctuosum, sicut sepius dictum est, & ideo non adheret superficiem, nisi per aliquod habens symbolum in natura. Aes autem conglutinet ferrum & argentum praeter alijs cum liquefit est conglutinatum metallorum, & causa est quia argentum viuum in eis est bonum & subtile & purum & gratia humoris viscosi qui est in illo fit conglutinatio, & cum est tale propter cognationem & symbolum naturae penetrat in ea quae conglutinatur & fortiter continet ea simul. Haec igitur de liquabilitate & coagulatione metallorum dicta sunt, quoniam in metho. in communi diximus de natura liquabilium.

¶ De ductibilitate metallorum.

Cap. 2.

Ductibilia

Ductibilia vero videtur esse illa sola metalla quæ magis & melius omnibus alijs ducuntur. Causa vero ductibilitatis in genere est quæ dicta est superius humidum videlicet in sicco clausum sed non omnino ligatum. Cum enim hoc soluitur per expulsionem caloris ligantis ipsum tunc tantum nascitur in terra quod etiam ferrum & lapides in ipso nascuntur, & non profundantur propter impetum ebullitionis & spissitudinis humidi metallici, humidum enim quando ligatum est per calorem nihilominus inest, & cum percussitur metallum etiam facit ipsum cedere circumstanto, & sic cedendo producitur continue, sed in hac passione facultatem habent valde differentem. Aurum enim præ omnibus & argentum post hoc sunt ductibilia, deinde autem cuprum multum depuratum, & post hoc ferrum, minus autem stannum & plumbum. Aurum ducitur in dilatationem maximam, ita ut pelte fiant quæ nascuntur super sericum & ponitur in picturis. Et adhuc plus cum enim producitur argentum & ponitur super aurum in sexta proportione ad argentum, ut si super quatuor marchas argenti ponatur sexta auri vel minus tantum producit aurum quantum producere potest totum argentum, ita quod non apparet nisi colorans argentum, & si liquantur pelte producte non apparet aurum sed argentum totum.

V iij Sed

DE REBUS METALLICIS

Sed si aurum per se non super argētum producat tunc non potest in tantum produci, quia non potest portare ictus metallorum sine perforatione, argento autem superposito defenditur ab ictibus. Causa autem profecto est subtile humidum quod apprehendit in se siccum, hoc enim humidum cedit non deferendo partem propinque sed trahendo eam & sic continue cedendo magis & magis producit. Quaecumque autem minus producuntur propter alteram duarum causarum hoc in ipsis contingit, aut enim magis grossum et non depuratum habent humidum quod non est adeo dilatabile, aut balbutientem passa sunt mixturam in quantum producit pars deserit partem vicinam extra quam extendit eam malleus percutiens. Propter quod etiam in alchimicorum operatione probatur error incidere, quia propter multam mixturam alborum vel citrinorum corporum cum argento uiuo in confectioe quam elixir uocant intrat siccum super humidum in metallis eorum & non sunt fortiter coniuncta & permixta, & ideo frequentissime scinduntur quando producuntur metalla quae faciunt alchimici, nisi ualde imitetur naturam & opus naturae attingant, uel fere attingant sic ut supra diximus. Cum enim miscentur sibi metalla
sicut

sicut stannū & æs uel aliqua alia propter balbutientem mixturam amittunt ductibilitatem, & franguntur quando percutiuntur malleo, eo quod non permixta sed composita, & unum subintravit alterum coloras ipsum tantum. Hæc igitur est causa ductibilitatis.

¶ De colore metallorum.

Cap. 3.

DE coloribus autem metallorum non est difficile determinare, tres enim colores inueniuntur in ipsis secundum plus & minus, quorum unus communis est qui est splendidus fulgor ad modum lucis incorporate in colorato corpore. Alterum autem qui est albus habent plura metalla secundum plus & minus & illud quod est albissimum est argentum, post autem stannum, & tertio plumbum & minime ferrum. Tertius uero color est citrinus uel subrubeus quem maximæ habet aurum & sub ipso cuprum, cupri enim color uergit ad nigrum adustum. Supponamus autem hic quod in sensu & sensato probatum est quod color sit extremitas perspicui terminati, & tunc in quocumque corpore est condensatum perspicuum clarum & purum illud est habens fulgorem quasi incorporatum colori. Perspicuum enim condensum nitet & fulget, eo

V v ¶

DE REBUS METALLICIS

¶ densitas eius retinet lumen per quod metas eius nata est recipere sicut potentia proprium recipit actum. Nitor ergo & fulgor metallorum communis erit ex aqueo subtili terminato & condensato in metallis, & quodcumque metallum habet aqueum subtilius & purius & densius illud est plus nitidum & splendidum cum politum est, quia in non polito pars obumbrans partem parum vel multum impedit splendentem. Aurum autem pre omnibus ista de causa fulget, & post hoc argentum, ferrum autem optime depuratum ab alchymicis dicitur habere in se aliquid argenti & vicinum esse sibi, & ideo cum politum est fulget ut speculum. Causa enim speculi est humidum bene polibile & terminatum, hoc enim recipit imagines propterea quod est humidum, & tenet et continet propter hoc quod est terminatum, non enim sic teneret eas nisi esset incorporatum humidum & terminatum, & ideo in aere non tenentur sic imagines quae tamen recipiunt in ipso, quia aer spiritalis existens talia recipit secundum esse spirituale, & non terminatum existens non congregat ea in situm & figuram debitam ad representandum, sed est quasi via per quam transeunt imagines, & non sicut terminatum esse dans imaginibus. Albus autem color in metallis causatur ex humido terminato a terrestri loco & subtili & digesto, hoc enim albissimum est ut

est vt patet in calce, hoc autem est fere in omnibus metallis, sed quæcunq; metalla hoc habent terreſtre lutulentum & impurum vel terra aduſtum illa vel fulca ſunt vt lutum vel nigra efficiuntur, vt combuſtum terreſtre ſicut apparet in fuligine. Plumbum igitur ad fulcū colorem ſemper uergit propter terreſtre lutulentum non aduſtum, & ſtannum minus illo propter minorem lutulentiam. Argentum autem ſemper nitet albedine propter terreſtrē locū & ſubrilem & bene digeſtum. Ferrum autē propter terreſtre in ipſo aduſtum eſt fuliginofum & nigrum, & hac eadē de cauſa ſemp̄ contrahit rubiginem, cuius cauſa non eſt niſi quæ terreſtre aduſtum habet, quia quod eſt putredo in humidis mollibus hoc eſt rubigo in ferro, e potato enim humido remanſit aridū ſiccū combuſtum & redit ad cinerem. Signum autē huius eſt quia maxime tunc contrahit rubiginem cū aliquod adurens proſicitur ſup̄ ipſum ſicut eſt ſal vel ſulphur vel auripigmētum vel aliquid huiusmodi. Sed argentum non uergit ad rubiginē, ſed potius in colorem azur propter multum pſpicuum quod eſt in ipſo quod generat ex eo colorē Saphirinū qui eſt boni azurij, propter quod Hermes dux & pater alchimie dicit quod ſi laminae argenti liniantur ſale armoniaci & aceto & ſuspendantur ſuper alemech
quod

DE REBUS METALLICIS

quod est genus uasis q̄ lamine transeunt in
colorem azurij, & tunc si incinerantur lami-
ne cum sulphure ut fiat puluis & rotatur de-
super cum aceto & zeruph quod est herba
quedam fermētabitur simul & complebitur
azurium. Sed uerum est q̄ multa adurunt ar-
gentum quæ non adurunt aurum, quia ter-
reum suum & humidum suum minus sunt
depurata & minus commixta, & ideo q̄a su-
per argentum buliēs uel calidum ualde spar-
gatur sulphur conuertit ipsum in nigredinē,
eo q̄ adurit terrestre quod in ipso est, cū autē
coquitur in sale & cartaco albescit & depura-
tur profecto, quia talia acuta condemnant
terrestre & combustum separant ab ipso, &
tunc residuum magis purum albius efficitur.
Color autem citrinus in metallis caussatur
ex sulphuræ colorante ipsum, calidum enim
decoquēs fortiter humidum terrestri admix-
tum conuertit ipsum ad citrinum uel subru-
beum colorem, sicut patet in scientia urinarū
& in alchimis, & in lixiuio rubeo uel subru-
beo & colera crocea. Similiter autem mel &
fel in quibus egit calor digerens fortem acti-
onem. Si igitur terreum est ualde purum, &
similiter aqueum & calor in ipsis non potest
ea separare ad combustionem, sed digessit &
alterauit colorem eorum in citrinum splen-
didum,

didum, & hæc est caussa coloris auri, & ideo non aduritur sulphure proiecto super ipsum. Si autem est terrestre impurum & non bene commixtum tunc adurit ipsum calor digerens & commiscens & efficitur citrinum quod post modicum tempus declinat in nigredinē fuliginosam sicut est in ære, & ideo oēs imagines æreæ antiquæ denigrantur & uasa similiter, & sulphure proiecto super æs calidū aduritur ualde uehementer, est enim in ipso terreum adustum & adustibile sicut diximus & cum humido non satis permixtum. Tāta igitur dicta sint de coloribus metallorum.

¶ De saporibus & coloribus metallorum. Cap. 4.

DE saporibus autem ipsorum & odoribus simul oportet determinare, eo quod odor sequela quedam sit saporis. Generaliter autem uerum est de omni metallo quod propter sulphuream substantiam quā habet aliquid habet acuitatis sapor eius, quod licet minime uideatur in plumbo & stanno tamen in his probatur per illud quod aqua quæ diu currit uel stat in fistulis plumbeis uel stanneis efficitur intestinorum siue uiscerum excoriativa. De ære autem & auro non est dubium cum illa sint calida & maximæ æs quod est aduste

DE REBUS METALLICIS

est aduste substantiæ & ferrum secundum aliquid. Ex hoc etiam est quod odores eorum aliquid habent acuitatis. Est iterum generaliter verum omnium metallorum saporis & odores esse secundum aliquid foetidos propter eandem de qua diximus substantiam eorum sulphuratam, magis tamen foetida & minus sulphuris malitia fracta est in ipsis. In auro enim minimum est foetoris, eo quod sulphur suum nullam prorsus habet malitiam, eo quod subtile est non habens nisi complexionalem unctuositatem, & bene mixtum sicut inferius ostendemus. Tamen propter similitudinem suae complexionis & compactiorem minus vaporat, & ideo etiam minus & pene nihil odorat. Argentum autem habet terreneum non quidem adustum sed adustibile, & ideo est magis vaporatum & magis odoriferum quam aurum sed multo minus quam aes & habet argentum incomparatione ad aes gustum dulcem & odorem dulcem, sed declinantem ad sulphureitatem parvam, & aurum habet dulciorem, sed parum, immutat gustum & quasi non est sensibile. Ferrum autem habet terrestre cum sulphureo parum mixtum, plumbum autem & stannum hebetes habent valde saporis & odores propter multam aquositatem que est in eis. Sed magis in metallis liquidis ex odorum vapore perpenduntur saporis eorum propter

pter hoc q̄ sapor est sequela complexiōis ma-
gis q̄ complexionantium, eo q̄ complexio-
nantia aliquando omnino alios habent sapor-
res & odores q̄ ipsa cōplexionata, & ideo se-
cūdm aliqd vapor & complexio metalli vix
depræhenditur odore vel sapore ipsius. Inter
oīa autem metalla magis est vaporatiuū æs et
post hoc ferrum, & ideo illa inficiunt vehemē-
ter saporē aquarū quæ manāt super mineras
eorum, vnde aqua egrediens de terra in qua
est multum æs, sicut in loco qui vocatur Gos-
laria in quo aqua ita efficitur amara qd̄ in ea
nihil omnino viuit, & est amara valde & abo-
minabilis. Signum autem huius est q̄ si vinū
vel alius liquor præter aquam infundatur va-
si ſæneo, statim inficitur amaritudine abomina-
bili q̄ vix bibi potest, aqua autem non statim
inficit ita q̄ immutet saporē eius propter frigi-
ditatem naturalem aque quæ reprimat euapo-
rationem. Si autē diu stet & maxime profun-
de sub terra vbi calor inclusus est & mineras
eius continue facit vaporare inficitur aqua sa-
pore & odore. Est igitur comparatiōe ad om-
ne lapidum genus sapor & odor propriū me-
talli, quia etiam lapides quidam vaporant &
odorant tamen illi veri lapides non sunt, sed
sunt ex lacrimis & Gummis sicut Kaka-
bre & Gagates sicut etiam diximus in libro
de lapidi

DE REBUS METALLICIS

de lapidibus. Est tamen fætidus sapor similiter & odor fætidus metallorum, licet unum in comparatione alterius dulcem uel alium habere dicatur saporem uel odorē. Sicci autē sunt uehementer odores eorum & uapores, & ideo conferunt oculis fluentibus & nocēt ualde præcordijs, cuius signum est q̄ operarij qui fodiunt metalla quādo igniunt ea obstruunt os & nares duplici uel triplici filtro, ne uapore nimis ledātur in spiritalibus, his enim præcipue nocent sicut diximus. Tanta igitur de saporibus & odoribus metallorum dicta sint.

¶ De cremabilitate & incremabilitate metallorum.

Cap. 5.

Est autem de numero eorum quę metallis accidunt & multum iudicant substantias eorum cremabilitas siue adustibilitas & inadustibilitas quorum causas & differentias oportet in metallorum naturis agnoscere, Scimus autem q̄ aqua secundum q̄ huiusmodi nō est de numero cremabilium, sed potius quæcunq; unctuosam habent ualde humiditatem permixtam cum terrestri substantia. Scimus autem sulphur esse ualde unctuosum & terrestre. Aliam autem habet magis

gis aqueam sub illa proxime natantē in partibus rei. Terciam autem habet humiditatem radicatus infixam & immerfam partibus que terminata est ad complexionem, & ideo sola complexionalis non facile separabilis ab ipsa sine totius rei destructione. Oportet igitur & in sulphuris natura sic esse, propter quod precipiunt peritiores alchimici per loturas acutas sicut est acetum & lac acetosum & serum caprinum & aqua ciceris & urina puerorum remoueri a sulphure duas proprias humiditates, & etiam per decoctionem & sublimationes plures factas in alembico, quia una illarum proculdubio ignem non sustinet, sed cremabilis existens cum incenditur in igne concremat substantiam metalli, quare ideo non tantum inutilis est ad propositum sed etiam nociua. Secunda autem euanida est & euaporatur in igne, & ideo nec illa aliquid confert proposito in alchimis intentionibus. Tercia autem radicaliter inherens & intrinseca manet, & ideo confert proposito. Similiter autem considerandum est in argento uiuo quod est secundum elementum metallorum, illud enim quando est purum in terrea substantia bene lotum & subtile & apprehensum fortiter per mixturam cum humido aqueo, & similiter humidum aqueum non est abundans nec diminutum,

X minutum,

DE REBUS METALLICIS

minutum, sed equale complexiōi & uiribus
terrei quod est in ipso, tunc utrunq; defendit
alterum ab igne ut diximus sepius quoniam
terreū tunc tenet humidum & nō sinit ipsum
euaporare, & humidum extinguit terreū &
non sinit ipsum incendi, si autem lutulentum
est terreum uel abundans super humidū uel
diminutum ab eo aut certe equale, sed nō for
titer appræhensum in mixtura tunc incendi
tur & cremabitur & aduret substantiam me
talli. Similiter autem si humidum non fuerit
digestum cōgrue complexioni metalli & nō
bene terminatum aut abundans aut diminu
tum oportebit necessario euanescere per eua
porationem & remanere substantiam metal
li siccā & cremabilem. Secundū hoc uero con
siderandum est in cremabilibus metallorum
& est cremabile ubi aliquod istorum inueni
tur & magis cremabile ubi plura & plura ho
rum concurrunt. Aurum ergo purum & bo
num ppter utriusq; cōditiones optimas sul
phuris uidelicet & argēti uiui minime crema
tur, quæcunq; cremantalia metalla non cre
māt ipsum, sed depurant sicut sal & later tri
tus & sulphur et arsenicum & huiusmodi. Ar
gētum autē post hoc minus, eo q̄ sulphur su
um habet aliqd aqueitatis sulphureę & simi
liter suum argētum uiuum, & ideo cum eua
porat

porat hæc aqueitas tunc denigrari p̄ aduren-
tia primo incipit argētum & postea aduritur
adurentia, ut sunt sulphur & argentum & ea
quæ dicta sunt & plura alia quibus alchimici
utuntur. Aes autē multum aduritur, q̄a sul-
phur nō habet bene retētum in aqueo argen-
ti uiui & terrestre nimis, & ideo de facili cre-
matur ualde. Et uidi ego q̄ in mōte eris ligna
uiridia ad lapidē eris apodiata statim crema-
bātur, p̄pter abundantia sulphuris & pingue-
dinis egredientis de lapide eris. Ferrum autē
aduritur in rubeum multum, eo q̄ terrestre
in eo superat & incēditur. Stannum & plum-
bum nō bene habent a lutea pingui substātia
emundatum argentum uiuum & similiter ni-
mis est aquosa & ideo euanescente per ignem
aquofo aduritur lutea substātia unctiuosa in
ipsis. Hæc igitur de cremabilitate & increma-
bilitate dicta sunt.

¶ Quod generatio metallorum ad se in-
uicem sit circularis. Cap. 6.

His autem adijciendum est cōmune om-
nibus metallis esse q̄ p̄pinqua est ual-
de materia eorum. Scimus autem ex
his quæ in scientia perigeneos determinata
sunt q̄ inter habentia symbolum in materia
& uirtutibus & potentijs naturalibus facilis
X ij est

DE REBUS METALLICIS

est transmutatio adinuicem, propter quod & multorum philosophorum quorum tamen pater est Hermes trismegistus qui propheta philosophorū uocatur assertio est circularem esse metallorum generationem, & ex se inuicem sicut & circularis est generatio elementorum quod etiam mihi uidetur uerissimum. Cum enim in materia non distent remota & propinqua sicut ex prioribus patet differentiae eorum sumuntur pœnes utriusque partes materiae depuratas & digestas esse non depuratas etiam indigestas. Cōtingit autem omne impurum & indigestum depurari & digeri, si praeualent uirtutes naturales digestionis, contingit etiam omne digestum molinsum pati, aut commixtionem indigesti aut forte debilitatem caloris terminatiui. Cōtingit igitur materias proximas elementorū ad inuicem transmutari quæ transmutata necesse est ipsa ad inuicem esse transmutabilia. Per hunc igitur modum contingit circularē esse ex se inuicem metallorum generationē. Probant autem hoc experta tam in naturæ operibus quæ in artis solertia. In naturæ enim operibus uisu proprio didici quod ab una origine uena fluens in quadam parte fuit aurum purum, & in alia parte argentum habens sibi admixtam calcem lapideam & dixerunt mihi

mihī fossores & depuratores metallorum q̄ hoc frequentissime contingit, & ideo dolent se inuenisse aurum, quia aurū est prope originem & tunc deficit uena. Ego autem diligenter tūc examinans inueni aliquod genus esse uasis in quo conuersa erat minera in aurum & aliud in quo conuersa erat in argentum, uas enim q̄ habebat aurū fuit lapis durissimus in genere de numero eorum lapidū ex quibus cum calibe excutitur ignis & habebat aurum parum & non incorporatum, sed in concauo sui conclusum, & modicum terre combusti erat inter partes lapidis & auri, & erat lapis apertum habens foramen ad uenam argenti quę transiuit per lapidem nigrū nō multum durum sed terrestrem, & scissum & nigrum & erat illorum lapidum ex quibus fiunt tegulæ ad tegendas domos, probatur tamen q̄ ex uno loco qui erat uas materiæ mineralis euaporauit utrunq̄ & diuersitas depurationis & digestiōis diuersitate metalli secundum speciem fuerant operata. Artificum autem experimentum est q̄ faciunt alchimici qui unam speciem metalli si cū natura operantur deducunt in aliam quemadmodum dictum est. Sic igitur non est improbabile circularem ex se inuicem esse generationem metallorum & hoc solum metallum

X in est pro

DE REBUS METALLICIS

est proprium inter elementa & commixta.
Sed non latearnos quod in omnibus quæ circu-
lares ex se inuicem habent generationes faci-
lior est transitus eorum quæ in pluribus ha-
bent conuenientiam, propter hoc etiam ex
argento facilius fit aurum quod ex alio metallo,
non enim mutari oportet in ipso nisi colorē
& pondus, & hæc de facili fiunt, compacta
enim substantia magis adheret pro certo pō-
dus diminuto aqueo & aucto bono citrino
sulphure consequēter uariabitur color,
hic autē modus est & in alijs. Tan-
ta igitur de communibus pas-
sionibus metallo-
rum dicta
sunt.

In

IN QVAR=

TVM LIBRVM IN QVO

determinatur de metallis

in speciali.

Præfatio,

IAM ORDO EXPOSTVLAT
 ut de metallis in speciali differamus qđ fie
 ri nō potuit, nisi prius eorum nature ratio
 nes & accidētia determinarentur, a cōmuni
 bus em̄ procedit speculatio usq; ad elementa
 particularia sicut in principio phisicorum est
 determinatū. Dicentes igit in speciali de me
 tallis tāgemus primo de his que quasi uniuersa
 salia metallorū sunt sicut pater & mater, sicut
 dicunt metaphorice loquētes auctores alchi
 mię, sulphur em̄ est quasi pater & argentū ui
 uū mater qđ cōueniētius dicitur, si sulphur di
 cat esse in cōmixtione metallorū quasi substā
 tia seminis paterni & argētum uiuū sicut mē
 struum qđ coagulatur in substantiā embrio
 num. De substātia igitur & de generatiōe sul
 phuris notandum est qđ cum liquecat ad cali
 dum siccū et coaguletur frigido oportet ipsū
 habere aquā per ea quæ determinata sunt in
 libro metheoro. Cum aut sit cōminuibile in
 .X iij pul

DE REBUS METALLICIS

puluerem quando cuditur oportet ipsum habere substantiam terrestrem siccam ualde, cum illud sit facile inflammabile & adherens, oportet q̄ habeat substantiam unctuosam uiscosam ualde ut per unctuosam substantiam sit inflammabile & per uiscosam sit adherens flamma autē ipsius est multum fumosa quasi ad Saphirinum declinantem nigredinem habens colorem. Ex his igitur scimus ipsum esse compositum quasi de quatuor substantijs aut de tribus ad minus, quoniam cum penetratiuum sit & attractiuum ut dicit Auicen. in sua simplici medicina, oportet q̄ in ipso sit substantia ignis, propter quod etiam calidum & siccum in quarto gradu pronuntiatur. Cum autem sit facile inflammabile, oportet ipsum habere substantiam aeream, & cum sit liquabilis calido sicco, oportet ipsum habere substantiam humidam aqueam, & cum sit comminabile & elixabile, oportet q̄ sit substantiæ terrestris, omnes autem has substantias habet, ita abunde q̄ in operibus & in passionibus eius expresse & euidenter manifestatur. Sicut autem in antehabitis diximus, oportet q̄ habeat humiditates tres duas extrinsecas & unam intrinsecam, & hoc hic repetere non oportet. Sed hoc obseruandum est q̄ fumus eius indicat terrestrem substantiam quæ est
in

in ipso ualde ignibilem & cremabilem, & fortior eius indicat ipsam esse ualde indigestam & non terminatam, sed potius calore corrupte esse corporis quæ per digestionem completam, & hæc incomplexio sui facit quod potest esse materia uniuersalis omnium elementorum, si enim esset completum ad complexionem unam determinantem, tunc proculdubio non esset conuertibile ad alia nisi prius illa tolletur, sed nunc propter sui incomplexionem conuertibile est in omnia sicut semina & alia ex quibus generantur res naturæ, & ideo sagax natura abundat in sulphure ubi cunq; est locus generationis metallorum. Cū autem sit calidum necessario erit aperitiuum & terminatiuum humidi se tangentis, & cū sit cum hoc siccum erit acutum, quia calidū & siccum est acutum, & ideo habet uirtutes figillantis & formantis & nō recipientis, propter quod & patris et masculi semen ponitur a trismegisto Hermete. Sed obseruandum est quoddam calidum siccum esse coniunctū humido frigido in eadem complexione, & hæc complexio est hermaphrodita, sicut in plantis apparet quæ ubiq; impregnantur & impregnant, tale autem non est Sulphur in substantia sua, propter quod in substantia propria non generat quemadmodum neq; pater,

X V ter,

DE REBUS METALLICIS

ter, sed sicut masculus ex substantia sua generat in alio, hoc est in sanguine menstruo, ita & sulphur facit in argento uiuo & in seipso non generat omnino. Est autem in colorem citrinum & aliquando albidum quasi palearem habens albedinem, hoc est sicut est albedo palearum tritici, cuius causa est calidum quod est decoquens humidum & conuertens ipsum ad citrinitatem, & propter hoc uidetur esse sulphur id quod resultat in uisceribus terrae. Cum enim terrestre commiscetur cum aqueo calore coquente sicut in corporibus animalis cibus & chimus cibi permixtus est, & spuma illius in superficie bulliens conuertitur ad colorem citrinum. Ita uidetur quod sulphur sit sicut spuma eius quod commiscetur in uisceribus terrae, & ideo citrinum & siccum & calidum, & si quod est magis decoctum & magis terrestre uidetur esse sicut subcitrinum ad albedinem palearem declinans. Diuiditur autem sulphur in uiuum sulphur et fustum, uiuum autem est sicut de terra accipitur, non uiuum autem fustum postquam est liquefactum & non differunt nisi per accidens. Inuenitur autem forte aliquod ad rubedinem & forte nigredinem declinans & hoc est propter calorem adurentem & uincetem in ipso. In ratum igitur de natura sulphuris determinatum sit a nobis.

¶ De

¶ De natura argenti uiui.

Cap. 1.

ARgentum autem uiuum habet substā-
rias duas principales secundum omēs
phísicos, unam quidem aqueam, alte-
ram autem terreā sicut sepius dictum est, ter-
reum autem suum aliquid sulphuris habet,
licet dicant quidam auctores alchimię non es-
se in eo nisi substantiam aqueam, dicunt autē
hāc aqueam calore sulphuris inspissari, cum
tamen in se nō sit nisi aqua quod omnino im-
possibile est, quia nos iam determinauimus
in meteoris q̄ aqua nō spissatur sola reman-
ens nisi frigiditate ipsam ad terram conuer-
tente, sed calore nullo modo est elixabilis.
Amplius autem nos scimus ex principijs phi-
sicis q̄ non adherere tangenti conuenit aque
ex subtili terreo quod est in ipso, est autē for-
tissime commixtionis, ita q̄ si sublimentur so-
lum in uase uitreo cum longo collo præpa-
rato semper manent idem quotiēscunq̄ sub-
limetur & non exiccatur plus nec induratur
nisi habeat respiraculum per quod fugiat.
Est autē argentum uiuum sicut substantia ma-
terialis metallorū, sicut mēstruū est embriōis,
ex quo uirtute sulphuris digerentis ipsum &
adurentis metallorum generatur, cum autē
cōuertī incipit ad specē efficitur glādulosum
primo.

DE REBUS METALLICIS

primo & postea constare incipit paulatim & conuerti. Differentiæ autem argenti uiui sunt quod quoddam est extractum de minera sua & inuentum uiuum, & quoddam est abstractum de lapide in quo generatum est per adustionem sicut extrahitur argentum uel aurum de lapide, & secundum hoc propter acumen dicitur esse de genere uenenorum. Est autem frigidum & humidum in gradu secundo & propter hoc dissolvens neruos & paralyticans & perimens pediculos & lentes & huiusmodi ex pororum putredine generata. Argentum autem uiuum cum Sulphure & Sale armoniaco sublimato conuertitur in puluerem rubrum splendidum & iterum uisum in igne redit ad substantiam humidam & fluentem, & forte illud quod præfocatur in collo uasis in quo fit sublimatio quod alutem uocatur & conuertitur in similitudine lapidis qui est in colore sicut Alabastrum qui dum postea in igne assatur redit ad argentum uiuum. Sunt etiam differentiæ uiui argenti quæ magis in metallis quæ in simplici argento uiuo inueniuntur luteum & purum & alie quæ superius enumerate sunt. Et est mirabile de hac materia quod quotienscunq; sublimatur per se solum nunquam residet aliquid de puluere in fundo uasis, & quando redit ad speciem argenti uiui
quasi

quasi nullus defectus inuenitur in pondere, quod absq; dubio contingit propter nimitā terrei sui cum aque substantia permixtionē, sua enim humiditas uiscosa ita tenet terreum q; cum uaporat totum fert secū in collis aluteli, & ibi præfocatus spiritus eius recedit in eadem specie, ad fundum uero induratur uel uariatur in colore uel pōdere uel sapore uel odore. Est tamen fugiens in igne & incorporans quotiēscunq; metallis permiscetur, propter quod ab Hermete uocatur sicut & Sulphur. Dicit autem Auicen. q; albedo eius est ab aquositate & terreatate subtili decocta cū aere, qui spiritualiter interceptus est in commixtione ipsius. Omnia autem ista dicta sunt ut sciatur argentum uiuum non esse nisi materiale in metallis, quod absq; dubio mortificatur per aquas acutas & per naturam & partem, & postq; mortificatum est commiscibile est corporibus & colorat ea, ui autē Sulphuris & uapore congelatur & deducitur ad duriciem formas diuersorum metallorum, & ex hoc q; ultra modum imbibitur sicco & terreo retinetur, ne fugiat ex corporibus quibus permixtum est in igne. Hæc igitur de argento uiuo dicta sunt.

¶ De natura plumbi.

• Cap. 2.

Iuxta

DE REBUS METALLICIS

IVXta eundem modum determinatur de plumbo quod minus omnibus alijs metallis addit super materiam argenti uiui propter quod etiam dicit Aristo. & Auic. quod cum fluit plumbum, proculdubio uidetur esse argentum uiuum. De compositione igitur plumbi per substantiam pro certo creditur quod suum argentum uiuum est multum respectu sui sulphuris, & forte sulphur parum intrat in compositionem plumbi per substantiam, sed multum per qualitatem, & ideo decoquit ipsum calore suo & conuertit ad plumbi speciem, sicut coagulum paruum per substantiam coagulat multum de lacte. Argentum autem uiuum plumbi, in qualitate est non bonum sed aquosum & lutulentum, & ideo igne de facili euaporat aquositas & remanet puluis terrestris sicut cinis qui relinquitur ex lutea substantia plumbi, & quia uis sulphuris est in plumbo ut diximus, ideo uapor eius exsiccat argentum uiuum sicut uapor sulphuris, non enim potest esse quod duae substantiae eundem & eodem modo faciant effectum, nisi per aliquod unum quod est in eis. Diximus autem in praecedentibus quare haberet colorem fuscum. In effectu uero plumbum est frigidum constrictiuum & specialiter habet uirtutem contra libidinem uenereorum & contra pollutiones nocturnas.

nas, si ex ipso circulus factus latitudinis duorum digitorum ponat̄ circa renes & cāphora perungatur, sed cauendum est ne frigiditate sua interius nimis stringens materiam sursum compellat ad caput & maniā uel epilepsiam inducat, cauendum etiam ne paralīsim inducat inferioribus membris uel stuporem. Hæc igitur est natura plumbi in sua cōmixtione & effectu. Hermes autem q̄ multum de trāsmutationibus metallorum pbauit in alchimicis suis sicut tradidit q̄ si plumbi laminae sup uas cum multo & forti aceto suspendantur, ita q̄ uapor aceti continue laminas illas t̄gat, uapor ille cōdemnabit & corrumpet plumbi substantiā & in puluerem conuertet qui colorem album habet & cerusa uocatur. Si autē acetum sup ipsam laminā funditur albescit multum & destruit uersa uice uirtutem aceti. Cauſſa autē p̄ certo huius est, q̄ acetū licet sit hebes in substantia propter suam frigiditatē, tamen est acutum in actione, p̄pter hoc q̄ est reliq̄e cuiusdā ignis qui euolauit ex ipso sicut cinis est reliquie ignis in lignis. Ille ergo acumine penetrat in substantiam plūbi quādo fuerit plumbum exterminatum & lauat̄ a sordicie argentum uiuum congelatum qd̄ est in ipso, & facit ipsum eleuari sup superficiē laminae, sicut grana milij, & tunc albescunt propter

DE REBUS METALLICIS
propter maiorem depurationem ipsorum.
Amplius autem adhuc tradit Hermes q̄ plū-
bum adustum cum eo quod adurit ipsum si-
cut præcipue est Sulphur uel Arsenicum ge-
nerat sublimatum obscurum colorem uer-
mileum hoc est rubeum qui fit citrinus cum
expressior & fortior sit ignis. Si tamē illa sub-
stantia cum aceto calcinetur & desiccetur re-
uertitur albus color cærule cuius transmu-
tatiōis causa est, quia reuera habet Sulphur
& argentum uiuum ut diximus in suæ substā-
tiæ compositione. Cum autem Sulphur adu-
ritur & algetur rubescit, cuius signum est q̄
facientes nimium faciunt ipsum de sublima-
to ex Sulphure & argento uiuo, obscurus au-
tem est color propter lutulentiam plumbi
quando autem fortior sit ignis, lutulētia pri-
ma consumitur & clarescit color, & cum Sul-
phur magis exuritur q̄ argentum uiuum in
igne diuturniori, remittitur rubedo quæ est
ex Sulphure terrestri combusto & tempera-
tur albedine argenti uiui manentis, & tūc re-
sultat coloris citrinus qui est sicut album qd̄
penetrat in rubeum & est temperans rubo-
rem ipsius, Sicut tamē credit Hermes si ignis
fortior his omnibus adhibeatur & assentur,
ista in igne fortiter tota substantia sulphuris
absumitur & uis aceti destruitur per euapo-
rationem

rationem, & tunc ex pulueribus dictis substantia plumbi sicut prius reuertetur, non tamen eiusdem ponderis, nec eiusdem puritatis, nec eiusdem quantitatis cuius prius fuit. Non est autem prætereundum quod sicut diximus plumbum habet multam aquositate & paruum mixturam, & ideo depurando metalla alia protegit ea ab igne sicut argentum & aurum proteguntur plumbo quando parantur, & ideo dixerunt quidam imperiti de plumbo quod habet congregare homogenea et separare eterogenea. Et erroris eorum causa est quia coliquatum plumbum cum argento uel auro recurrit argentum simul ad unum locum & lapilli simul ad alium si qui insunt, & plumbum simul ad unum. Errant autem hi, ista enim congregatio & segregatio non sunt ex plumbo, sed calore ignis sicut ostendimus in quarto meteororum. Nec plumbum purificat argentum per se, sed per accidens, calor enim ignis purificat per se congregando purum cum puro & segregando impurum sicut dictum est. Sed cum argentum sit humidum & ignis siccus refugeret calor ignis ab argento nisi per aliquod uniretur eidem, & hoc est plumbum quod calefacto in suo humido quasi elixando digerit & depurat argentum, multum autem pondus plumbi est ex lutea substantia

Y ipsius

DE REBUS METALLICIS

ipſius & humida, cuius partes ſunt multum
ppinque licet ſint molles, eo q̄ indigeſtionē
paſſe ſunt ex moliniſi ſicut ſuperius determi-
natum eſt.

¶ De natura & proprietate ſtanni.

Cap. 3.

DE ſtanno autem fere ſicut de plumbo
determinandum eſt, hoc enim ualde
uicinas habet ſpecies metallorum &
parum ad ſe inuicem differentes, niſi q̄ ſtan-
num albius eſt & purius, huius autem cauſſa
nulla poteſt eſſe niſi quam ante nos assigna-
uerunt philoſophi q̄ ſuum argentum mun-
dius eſt q̄ plumbi, & forte de ſulphure habet
parum potius uirtute ſulphuris & uapore
excoctum in metalli ſpeciem q̄ multe ſubſtā-
tię ſulphuris admixtionem. Balbutiētem ha-
bet ualde compoſitionem, & huius cauſſa po-
teſt eſſe mortificatio argēti uiui ex aliquo ua-
pore diſſolutio uel alia lotura aque acute
quæ diſiūgit partem eius: Dico autem uapo-
res aut aquam non per quam tranſierit argē-
tum uiuum poſtq̄ argenti uiui acceperit ſpe-
ciem, ſed potius quæ intrant in ipſam ſubſtā-
tiam argenti uiui, tale enim aqueum iam in
ſe fractum eſt & parum uiſcoſum & facit rige-
ſcere partes terreas ſibi admixtas & nō bene
miſceri

misceri & continuari, rigidum enim & induratum in superficie non bene miscetur alijs & non bene continuabile propinquo sibi coniuncto. Hæc igitur causa existimanda est esse suæ balbutiētis mixtionis. Cum autem in se balbutiat omnia metalla quibus admiscetur balbutire facit & aufert ab eis ductibilitatē, ut dicit Hermes, & cum in seipso producit cito scinditur & de facili. Conuenit autē hoc metallum cum plumbo in hoc q̄ neutrū cōtrahit rubiginem, sed potius ex corrumpentibus & ex seipsis contrahunt squalorem & sordiciem quandam sed plumbum plus quā stannum. Conueniunt etiam in hoc q̄ neutrum est sonorum multū per seipsum. Et causa primi quidē quia non sunt habentia aliquem humorem calidum aqueum, uel ualde paucum acutum qui corrumpat terreum q̄ est in ipsis & conuertat in rubiginem. Causa autem rubiginis non est nisi terrestre adustū. Causa autem secūdi est mollicies & humor, quia percutitur molle & humidum cedit in sui empipedū, & ideo nō a tota superficie expellit aerem qui est causa sonoritatis sicut in scientia de anima ostēditur. Magis tamen stannum q̄ plumbum habet sonoritatis, & quia hebetem habet sonum, ideo ea quæ acute sonant sicut æs argentū & aurū, stannū tēperat

Y ij & gra

DE REBUS METALLICIS

& grauat sonos eorum, & ideo admiscentur
eri in infusione campanarum. Quod autē di-
cit Hermes in alchimis q̄ stannum propter
suam nimiam siccitatem corpora quibus ad-
miscetur frangit & ductilem materiam in eis
destruit. Intelligitur eo modo quo dictum est
ex acuto uapore uel lotura uidelicet ipsum
exiccitas habere terrestres partes quę sunt in
ipso, quia aliter falsum esset cum uidemus
ipsum esse mollius multis alijs metallis. Di-
cunt autem stannum fustum cito putrescere et
plumbum manere & crescere sub diuo & in
terra crescere, & probabile ego iudico quia
cum experimentis conuenire uidetur. Huius
igitur causa est quę in cœlo & mundo assig-
nata est, causa enim corruptionis elemento-
rum est q̄ elementa mouentur ad seinuicem,
& cum non fortis est ligatura mixtionis, tūc
unumquodq; elementorum euadit ab alte-
ro. Iam autem dictum est male esse mixtum
stannum, & ideo cum igne debilitatur & a lo-
co suę generatiōis remouetur citius alijs me-
tallis corrumpitur. Plumbum autē grossum
est ualde in substātia sua & de roribus & plu-
uijs imbibitis humorem paulatim mineralē
facit & ad se conuertit, & ideo per diuturnita-
tem temporis incrementum capit aliquādo.
Inuenitur autem stannum duplex, scilicet du-
rius &

rius & siccus quod uenit de anglia siue Britannia & mollius aliquantulum qd' in Germania partibus abundantius inuenitur. Hęc igitur de natura stanni a nobis dicta sufficiat.

¶ De natura & complexione argenti.

Cap. 4.

DE argento autem post hoc dicemus eo qd' in colore secundum aliquid uideretur conuenire dictis metallis, cum autem nos nō sciamus compositi naturam, nisi sciamus ex quibus q' & qualiter componitur oportet nos de argenti natura inuestigare. Nos autē per antedicta iam certificati sumus q' argentum uiuum in compositionem argēti uenit, quia secundum colorem eius coloratur, & habet actiua illius quando liquefcit, tunc enim non adheret tangenti nec quiescit in superficie una, nec omnino diffunditur ut aqua uel oleum uel uinum uel alius liquor. Hęc autem tria primum argento uiuo uidemus inesse. Si igitur argento liquefacto ista conueniunt, oportet q' hoc sit gratia argenti uiui quod uenit in compositionem substantiæ ipsius. Cum autem splēdidissimum sit argentum fulgens in albedine & bene polibile, oportet q' habeat rationem argenti uiui multum digesti & depurati & per subtilissi-

Y in ma

DE REBUS METALLICIS

ma commixtū, & hoc enim etiā habet q̄ fœtidum sit non est tamē fœtidum sicut alia metalla de q̄bus iam habitum est. Scimus autē p̄ ea quæ antedicta sunt, q̄ tã sulphur q̄ argentum uiuū & quodlibet quod ex sua cōplexione est humidū & per ignem liquabile habet tres humores, sicut & uiuētia plantę & aīalia, quorū quidem unus crassus & indigestus est & enatans sicut pinguis sicut adeps uel oleū, & hic facit res inflāmabiles. Alius autem est sicut flegmaticus humectās partes rerū & non generās uel augēs. Tertius est radicalis essentialibus partibus rei imbibitus, quia ex ipso partes essentielles rerū cōstant & p̄ ipsum augētur & nutriuntur. Argentum autem inuenimus durū & siccum. Oportet igit̄ q̄ ab humoribus duobus supfluis sit multum emendatum & subtilitas tertij facit optimā ipsius cōmixtionem. Cum autē conflatur argētum odor sentitur sulphuratus, oportet igitur de substātia & qualitate habere sulphuris, habet enim ex colore sulphuris fermētationem & digestionē ad speciem metalli, & de substātia quidem habet parū, propter qd̄ etiā nō colorat ipsum sulphur, sed de uirtute & qualitate multum accipit a sulphure, quia calore eius cōsumptum est in eo humidum dupliciter de quo diximus, & tertium cum terreo sublimi optime

li optime est cōmixtum. Calor enim sulphuris & uapor & maxime sulphuris bene mundati & sublimati dealbat optime & digerēdo subtiliat & optime & fortissime cōmiscet, qñ etiam a sulphuris substātia duo extranei humores artificio & ingenio naturæ purgati sunt, hoc enim artificium omni arte certius & subtilius est, & ideo certissimum tūc habet effectum. Tunc igitur habens naturā argenti uiui quoniam est metallum ex purgatissimo argento uiuo colore depurati sulphuris ad speciē splendidam deductum, & ideo necessario album & fulgens, q̄ aut̄ sicut dictum est exiccatum sit ostendit hoc q̄ tinnulum est sonorum ualde qd̄ non esset si esset supflua infestū humiditate. Hæc autē digestio dat ei potētiā ad actum quem agit, inuenitur enim in effectu frigidum propter argenti uiui abundantiam quæ est in ipso, sed propter sui humidi optimam digestionem & subtiliationem est q̄ confricatum speciebus aliquibus uel etiam commixtum ualet spiritualibus & præcipue contra tremorem cordium. Sed admirabile est q̄ supra diximus q̄ melius in hac specie metalli inuenitur molle sub terra sicut spisse pulres, cuius pro certo caussa est abundantia argēti uiui quod fuit in locis illis;

Y iij &

DE REBUS METALLICIS

& cum ex humoribus tertius separatus est in compositionem argenti, tunc alij duo circa ipsum in sordicie materie remanent, & hec albedo mollis glandulosa significans nihil de superfluo indigesto in naturam argenti esse assumptum, propter q̄ in igne positum statim euaporat in naturale humidum dū molificatur & constare incipit humidum quod est de substantia argenti positum ad aerem in frigidatum coagulatur & est argentum, & litargirum illius argēti humidi præ omnibus ualet litargiris ad elixir album in alchimis, quia litargirum hoc est de humore qui dispositionem habet ad argentum & est aliquid ad argentum in potentia, sicut adeps aliquid est alias. Purificatur autem argentum in igne cū plumbo & tunc per uersionem exhalat plumbum & separatur sordes ab argento sicut diximus superius. Quod autem incorporatum lapidi inuenitur tunc oportet in molendino farinari & comminui utrunq̄, lapidum uidelicet substantiam & argenti, cōminutis enim partibus & diuisis facilius unū separatur ab altero & substantia lapidum tunc non exurit argentum. Sed & hoc non est silendum q̄ aliquando in theutonia inuentum est multū tenax & siccum fere depuratum, & hoc duobus modis his tēporibus nostris accidit, uno
quidem

quidem modo inuentū fuit ut columna stās sub terra & exiccatum & tenax ualde & flexibile, alio modo inuentum est extensum per terram sicut corde & fuit eiusdem quantitatē, sicut illud quod inuentum fuit per modū columnę. Causa autem figurę non fuit nisi diuersitas loci qui erat ut uas in quo præfocatus uapor in argenti materiam conuertebatur. Causa autem uiscositatē & cremabilitatis ipsius erat, q̄ licet superfluum humidum in magna parte euaporasset, tamē adhuc aliquid adhebat extrinsecus substantiæ argenti sicut humidum flegmaticū extrinsecus adheret membrīs & mollificando soluit ea, q̄ cum purgatur per ignem, redit substantia argenti purissima. Sulphur autem exurit argentum quando spargitur super argentū liquefactum, & denigratio argenti ostendit q̄ hauritur per sulphur sicut diximus superius, sulphur enim propter affinitatem naturæ metalli adurit & non magnam adustionem infert rebus alijs sicut lignis & lapidibus, etiam si spargatur inflammatum super ea. Hęc igitur dicta sunt a nobis de natura argenti.

¶ De natura & commixtione gris.

Cap. 5.

Y v Ruber

DE REBUS METALLICIS

Rubea autem metalla in colore admix-
tione diuersa sunt a dictis, sicut satis osten-
dimus cum de coloribus metallorum,
ageretur. Habet autem ferrum secundum se
specialem determinationem extra alia elemē-
ta. Dicamus igitur eius compositionem suppo-
nentes quæ iam dudum probata sunt omne me-
tallum ex sulphure componi & argento uiuo.
Ponamus igitur argentum uiuum esse bonū
non feculentum siue lutulentum, non tamen
ab humore extraneo oīno purgatum & sub-
stantiam sulphuris esse feculentam & aduren-
tem & in parte accensam, & sic argento uiuo
per substantiam & qualitates commisceri, nūc
enim absq; dubio conuertit ipsum in ruborē
& non poterit eidem propter utriusq; nō ple-
nam subtiliationem bene misceri, & tunc effi-
ciēt aes quod non est omnino bonę mixtionis
propter qđ multa fex inde resoluitur, & mul-
tum euaporat in igne in quo cum sulphur in
parte incensum est, ideo quedam partes argē-
ti uiui amplius q̄ alia purificantur & consumit-
ur in eis superfluum humidum & in illis par-
tibus uidebitur habere uenas auri. In alijs au-
tem ubi minus digestū est erit scabrosum &
ignobile & terrestre propter adustionem, &
hanc diuersitatem in cupro quod inuenitur
in theutonia partibus in loco qui Goslaria
uocatur

uocatur expresse inuenimus, & ideo etiã hoc cuprum melius omnibus alijs estimatur tanq̃ uenas auri habens immixtas, & non est improbabile quin sulphur illius çris sit mixtum cum arsenico rubeo in aliqua quantitate, & ideo fit magis adurens sulphur illius metalli q̃ alterius. Nunc igitur scimus materiã çris, quoniam est metallum ex argẽto uiuo plus q̃ oportet aliquantulum habens per cõmixtionem adurentis sulphuris ad formam ruboris deductum, ex qua autem natura sulphur sit adurens in p̃cedentibus satis determinatum est. Arsenicum autem calcinatum fit quidem nigrũ ex rubeo, sed postea & sublimatum in alutel quod est uas opertum cũ collo alto ut sepius diximus reuertitur albũ ad instar niuis, & si sepius iterentur talis calcinatio & sublimatio tunc efficitur multum album & acutissimum, & ex acumine çri cõiunctum liquando penetrat in ipsum & conuertit in candorem, si tamen diu stet in igne æs expirabit arsenicum & tũc redit pristinus color cupri sicut de facili probatur in alchimis. Hi autem qui in cupro multum operantur in nostris partibus Parisius uidelicet & Colonia & in alijs locis in quibus fui & uidi experiri conuertunt cuprum in aurichalcum p̃ puluerẽ lapidis g̃ calaminaris uocatur
& cum

DE REBUS METALLICIS

& cum euaporat lapis adhuc remanet splendor obscurus declinans aliquantulum ad auri speciem. Vt autem albius efficiatur & ita citrinitati auri magis sit simile immiscet aliquantulum de stano, propter quod etiam aurichalcum multum de ductibilitate cupri amittit. Et illi qui decipere uolunt & splendorem similem auro inducere ligant lapidem, ita quod diutius remanet in ere in igne non euaporans cito ab ere. Ligatur autem per oleum uitri tolluntur enim fragmenta uitri & conuertuntur in puluerem & spargitur in testam super aes postquam immissa est calaminaris, & tunc uitrum plectum enatat super aes & non sinit euaporare lapidem & lapidis uirtutem, sed reflectit uaporem lapidis in aes, & sic diu & fortiter purgatur aes & aduruntur in eo materiae feculente. Tandem tamen euaporat etiam oleum uitri, et tunc euaporat uirtus lapidis, sed aurichalcum efficitur multo splendidius quam esset sine illo. Qui autem adhuc amplius assimilare auro intendit, has purgationes per optesim & uitri oleum sepius iterat, & loco stanni ponit argentum & immiscet aurichalco. Et hoc efficitur ita rutilans & citrinum quod multi credunt ipsum esse aurum cum in ueritate adhuc sit in specie eris. Hermes autem dicit quod si eri liquefacto tuthia puluerizata siue sit tuthia alba
siue

siue rubea q̄ ipsum in colorem auri conuer-
 tit. Quid autem sit tuchia in sequēti libro ubi
 de medijs agetur dicetur, sed q̄ hic sufficit est
 q̄ tuchię adustione consumitur terreitas
 & purgatur ab ęre superfluum humidũ ipsi-
 us, & ideo tunc erit pulchrius, tamē & uirtus
 tuchię euaporat per ignem si diu steterit in
 igne, & ideo nisi aliud medicamen fuerit eua-
 porabit tuchia, & tunc erit pristinus color cu-
 pri. Dicit etiam Hermes cum quo concordāt
 experta, q̄ si ęs sale aspersum super acetũ uel
 urinam pueri masculi uirginis locetur pene-
 trabit uirtus urĩne siue aceti substantiam ęris
 & conuertet ipsum in uirorem. Si autem ite-
 rum per se solum ęs locetur super racemos
 expressos solo uapore uini cõuertetur in op-
 timum colorem uiridem perlucētem. Si au-
 tem huic colori auripigmentum siue arseni-
 cum approximatur & præcipue adustum cõ-
 demnando destruit uirorem & inducit colo-
 rem fuscum terrestrem ad opacitatem decli-
 nantem. Huius causa autem ex dictis facile
 manifestatur, est enim sal aperitiuum, & ideo
 aperit cupri substantiam præcipue si in tenui-
 es laminas deductum sit, & tunc uapor acu-
 tus aceti uel urĩne incendit ipsum, q̄ tamē est
 a sulphure nimis accenso, propter quod hu-
 midum terrestre adiunctum leue quod est
 ignitum

DE REBUS METALLICIS

ignitum in ipso uirorē accipit sicut cholera calidissima & pessima quæ est sicut erugo gr̄is ut dicunt medici. Quoniam autem primo uapor non est adeo acutus sicut uapor uini cōiuncti, tunc non ita intensam inducit rubedinem, & ideo manet auri color perlucidus.

Auripigmentum autem est excellenter adurens & ideo cum hoc approximat subst̄tiæ colorate comburetur modicum humidū qđ est in ipso, & tunc manet qđ est terrestrē opacum, per omnem eundem modum quo etiā cholera adusta relinquit cinerem melācholicum accidentalem calidissimæ melancholiæ secundum experta medicinæ. Tāta igitur de gr̄is natura & effectibus dicta sunt.

¶ De natura & admixtione auri.

Cap. 6.

Subiiciendum autem est his de natura auri qđ solum secundum Hermetem est in quo nulla apparet egritudo, neutra em̄ pars materiæ ipsius est imperfecta & intemperata. Cum enim sicut & cetera componatur ex sulphure & argento uiuo est suum sulphur lucidissimum & mundissimum & ploruras fortissimas deductum ad puritatem qđ nullam omnino habet unctuositatem cremabilem, nec aqueam humiditatem flegmaticā euaporabi

euaporabilem, & forte in locis cōcauis quorum solida superficies est sepius sublimatum & digestum temperato calore digerente digestionē quæ pepansis uocatur, & terrea substantia quæ est incorporata sulphuri munda & subtilissima uaporabiliter suspensa per totam substantiam humidi radicalis ipsius sulphuris. Propter quod relinquitur quod calor illius sulphuris sit complexionalis a temperamento in nullo recedens, & hoc est sicut uirtus masculina in compositione auri. Similiter autem suum argentum uiuū habet duas substantias ad extrema mundificata. Tertium enim quod est in ipso calore est subtiliatum non modo materialiter diuisum, sed uaporaliter est subtilissimum terræ forte sepius sublimatum in terræ concauitatibus per uiuificum caloris solis & stellarum. Similiter autem & aquam subtiliatam per eundem modum iterate sepius subtiliationis, & cum uitrum sic insit subtiliat subtiliter. Cōstat quod simul mixta per calorem & dispositionem loci præfocatis & reflectentis uaporem in seipsum fortissimo nexu mixtionis colligata sunt. Sulphur autem in compositionem auri non uenit tantum per qualitatem sed per substantiam & cum sit subtilis substantie penetrabit ubique per argentum uiuum & coagulando colorat ipsum, & cum sit utrumque sublimatione

DE REBUS METALLICIS
matione ad formam superiorum elementorum deductum quæ in natura diafanitatis cū perpetuo cōueniunt corpore habebit utrūq; plurimum peruietatis, & cum spissentur plurime partes materiæ simul constabunt, hoc enim est de proprietate subtilis substantiæ q̄ constans per coagulationem plurimas partes habebit in minimo loco. Diafanitas igitur contracta faciet colorem citrinum, & subtilitas facit consolidationem maximam, & constantia multarum partiū simul in paruo loco & situ facit pondus, sicut probatur ex his quæ in cœlo & mundo rationabiliter demonstrata sunt. Relinquitur autem ex consolidatione & temperamento simul q̄ aurū sit parum uaporatiuū uel nihil, & ideo quasi non est odoriferum. Odor autem licet nō sit essentialiter fumalis euaporatio, tamen frequenter fortis odor est cum fumali euaporatione, propter quod etiam relinquitur ulterius q̄ aurum sit incorruptibilius omni metallo & magis sustinens ignem propter fortissimam sui commixtionem in mixtura. Fumalis enim euaporatio quādam indicat corporum corruptionem quæ est minus in argento & magis in ere. Ex his habetur causa quare adurunt argentum quæ non adurunt aurum sicut sulphur & arsenicum & quedā alia.

alia. Causa enim huiusmodi est mixtura, eo quod omne terrestre ipsius est in humido se defendente ab ustione, & omne humidum ipsius est in terrestri se retinente ne euolet per euaporationem, quae conexio Plini. fedus uocat, & Empe. collam Germanorum. Ex temperantia autem auri habetur quare est calidum & humidum conferens tremori cordis & melancholiam quae facit tristem, & praecipue illi quae facit hominem solum apud se loqui, confert autem contra has passiones siue speciebus eiusdem uirtutis confricatum siue etiam sumpsum contritum. Ex soliditate autem est quod non tingit corpora quae tangit nisi difficiliter, & ideo fertur in annulis & ceteris ornamentis. Argentum autem tingit parum, & cetera metalla tingunt multum quod contingit ideo, quia humor unctuosus in toto est ab eis separatus cui commixtum est terrestre adustum in eis, & hoc contingit sicut fuligo corporis unctuosi. Multa autem puritas materiae facit quod rarissime inuenitur alij corpori immixtum, sed semper quasi purum quod cum alij permiscetur non potest retinere tantam puritatem, & ideo degenerat in aes, e contra rarissime inuenitur nisi lapidibus incorporatum. Ex hoc iterum est quod inuenitur ut grana arenularum frequenter, quia tantam puritatem oportet

Z rec

DE REBUS METALLICIS

teresse paucam & ab illa materia eleuatam & quasi expulsam & ideo diuersam, tamen iam inuētum est granum. c. marcharum simul. Ex his iterum constat quare hæc duo metalla scilicet aurum & argentum & assumpta sunt in materiã nūmismatum a sapientibus antiquis, habēt enim hoc speciale iuuamentū ad hominis complexionē iuuandā & consolandam & sunt durabilia & nobiliora ceteris. Purificatiõ autem aurū sunt acuta & valde sicca sicut sales & præcipue sales marini & fuligo corporū vnctuosorum sed siccorum & later tritū. Cum autem purificari debet aurum fit testeū vas ad modū cucurbite vel scutellæ factum, et sup illud vas fit simile illi & cōglutinatur in loco cōtractuum & tenaci luto qđ sapientiæ lutū vocāt alchimici. In superiori autem sunt foramina multa p̄ quæ exeat vapor & fumus & postea attenuatur aurū in laminas breues & tenues & ordinantur in vase, ita qđ quilibet ordo laminarum subius & supra habeat puluerē fuliginis & salis & lateris farinati commixtorum & decoquitur in igne forti donec purissimū est, & cōsumuntur in eo substātiæ ignobiles, lutum aut sapientiæ de quo fiunt teste fit ex testa contrita & iterum cōmixta & decocta, hoc enim vas in igne positum nō cōminuitur igne sensibili consumptione, Tamen alio modo

modo in alchymicis præparatur lutum sapien-
 tiæ, sed illud hic sufficiat quo aurifices vtunt.
 Sic igitur purificatur aurum & non exuritur
 in eo nisi substantia ignobilis, propter quod ele-
 ganter dicit Hermes in alchymicis suis. Sul-
 phur ipsum quadam subtili affinitate sulphu-
 ris ad quam vicinantur omnia metalla, omnia
 eorum perurit corpora & incinerat, aurum ue-
 ro non, pori namque eius arcti sunt & indissolu-
 biles. Aurum tamē quod temporibus nostris
 abundantius inuenitur venit de Boemię reg-
 no & nup̄ in Westwale in theutonij partibus
 in loco qui vocatur curbeth inuenitur in mon-
 te quodam aurum de quo minus cum purifi-
 catur consumitur quā de aliquo alio, & tamen
 minoris precij quā aliud estimatur, cuius profe-
 cto causa nulla est nisi quia nouum est valor
 eius ab emptoribus adhuc non probatur. Nō
 autem ignorandum est quod aurum quasi citri-
 num & croceum inuenitur, quod tamen per
 decoctionem rubescit propter materialis prin-
 cipij quod album magis quā formalis quod est ru-
 beum consumptionem, propter quod alchymici
 volentes aurum facere student ad elixir rube-
 um quod medicinam vocant, et studiū eorum est
 quod quatuor in se habeat colorationem videli-
 cet & penetrationē & immortalitatem in igne
 & consolidationem & hoc vocat rubeū solis.

Z ij Elixir

DE REBUS METALLICIS

Elixir autem ad argentum studēt habere colorationem albedinis & q̄ sit penetratiuum & non euaporet ab igne & habeat subtilitatem, & hoc uocāt album lunę, propter quod dicit Hermes qui est radix sup̄ q̄ omnes philosophi sui sustentati sunt q̄ rubeum solis medicina est, album uero lunę. Candor uero rubor croceum aperiunt aurum, genus autē decoctionis q̄ ruborem modicum per coctionem assumat necesse est. Ex prædictis omnibus elucescit aliquo modo secundum quam rationē plurimi alchimistarum asserant de omni corpore elementato posse extrahi tria corpora, oleum uidelicet uitrum & aurum. Patet ex sepius habitis pingue quoddam esse in omni elemento quod circumfunditur partibus, quod quia uiscosum est euanescente humido aque distillat ab incenso corpore & affato, eo q̄ per optesim pellitur ad interiora ubi diutius defenditur ab igne. In omni enim corpore est humidum radicale permixtum terreo subtili, ita q̄ utrunq̄ tenet alterum & hoc fortissime affatum sublimando se in poris corporis interioribus quorum orificia exteriora clausa sunt per combustionem quasi per duo se diuidit, magis enim grossum & aqueum natat in corporibus partibus & per fortissimum ignem effunditur uitri effusione
& con

& congelatur frigido in uitrum, magis autē purum sublimatum propter caliditatem fit croceum & effunditur effusione auri qd' congelatur frigido, hoc tamen præcipue est in capillis humanis uerum, quia in illis est magna uirtus mineralis præcipue illis qui de capite abscinduntur, quare autem hoc fit non est præsentis intentionis, sed in sciētia de animalibus est declarandum. Signum autem huius est, quoniam tempore meo inuentum est & uisum caput hominis quod inter dentes futuræ superioris cranei partes multas auri pulueris habuit immixtas, fere enim ubicunq; aurum inuenitur ut diximus quasi puluis & quasi grana inueniuntur, cuius causa est subtilitas & expulsio materiæ & sublimatio, & huius indicium est qd' inueniuntur quasi quedam guttule congelate. In poris enim uasorū naturalium præfocatus uapor cum in se reduplicatur sepius ad humorem conuertitur qui iocunditatem guttarum assumunt, & si aliquando sunt cōcaua oblonga & quasi ex paruis cōposita hoc fit ideo qd' in collo uasis naturalis uapor nec simul conuersus est nec simul congelatus, sed pars post partem, & ideo secunda addita est primæ & aliquādo illis duabus tertiā, sicut etiam fit in generatione gran-

Z iij dinis.

DE REBUS METALLICIS
dinis. Hæc vniuersaliter a nobis de auri natura
phisice dicta sunt.

¶ De commixtione ferri.

Cap. 7.

TAndem autem de ferro sermo habendus
est, hoc enim ignobilius est ceteris liqua-
bilibus metallis, neq; est liquabile sicut
cera, sed potius liquabile mollificabile. Est au-
tem compositio eius ex argēto viuo terrestri
ponderoso & lutulento & immundo valde, &
ex sulphure immundo terrestri, cuius virtus
conuertit ipsum argentum viuum in ferri spe-
ciem, & ideo est scabrosum valde & rubiginē
de facili contrahit propter sulphuris adustio-
nem, & fuliginat ea quæ tangit & forte terre-
stris substantia eius sulphuris est atramento-
sa & propter hoc limatura eius confert nigre-
dinē atramento, & etiam non purgatur ab hu-
more vinctuoso, & ideo facilis est adustionis.
Huius autem signum est q; cum pinguedo ali-
qua supponitur ei sicut cepum & pix aperit
ipsum, ita q; stannum superinfusum eidē sub-
stantiam eius ingreditur post cuius ingressum
ita frangibile efficitur quod postea fabricari
non potest. Adustio autem terrestris substan-
tiæ ipsius probatur per multam scōriam quæ
ab ipso separatur, & maxime per hoc quod fre-
quenter

quenter vt grana quedam nigra in terra inue-
nitur. Secundum hoc igitur patet quare nō li-
quatur vt alia, sed mollificatur tantum, huius
em̄ causa est terreitas ipsius & ideo elegā-
ter dicit Hermes tarde liquefactionis causam
in ferro efficit nimia terreitas partiū eius
prohibens fluxum eius, sed tamen in magno
igne præcipue sabulo & sulphure aspersum di-
stillatur & depuratur. Propter duriciam etiā
eius fit q̄ ex ipso fiunt instrumenta sicut mal-
lei & incudes, vnde cetera producuntur metal-
la, siccitas autem eius facit ad fortitudinē acu-
torum angulorum in ipso, propter quod fit in-
cisiuum & perforatiuum eorum quæ incidi de-
bent & perforari. Dicit etiam Hermes de ipso
q̄ argentum viuum multum dealbans ipsum
fere ad similitudinem argēti ingreditur in sub-
stātiā ipsius cum sulphuris & tartari hoc est
lapide uini decoctione. Sulphur enim propter
vim adurentem quæ est in eo & immaturita-
tē, argentum viuum vocatur ab Hermete p-
uigil & insidiator omniū metallorum. Argen-
tum tamen viuum non permanet in ipso diu
in igne, sed fugit ab ipso sicut ex ceteris metal-
lis quibus de facili commiscetur propter na-
turalem quam cum eis habet conformitatem,
nisi per ingeniū magnū ligatur & retineatur,
Z iij &

DE REBUS METALLICIS

& propter huiusmodi fugacem humiditatem quam habet uocat ipsum Hermes seruum fugitiuum. Cum igitur secundum dicta siccum sit & adustum habet operationem quod confert spleni & stomacho debilitatis ex mollificatione, & ideo praecipitur talibus ut bibant uinum & aquam, in quibus extinctum sit ferrum candens. Calibs autem non est alia species metalli quam ferrum, sed est subtilior & aquosior pars ferri ex ferro per distillationem extracta, & ideo durior est et compactior propter uim ignis & propter partium subtilitatem quae duriores efficiuntur quando uruntur. Est autem albus propter maiorem a terrestritate separationem, & cum nimis induratur tunc scinditur & percussum comminuitur propter nimiam sui desiccationem. Est autem diuersitas aquae in desiccando plus & minus, & ideo fabri querunt specialiter aquam in qua extinguant ferrum ex quibus faciunt gladios. Cum enim eandem & in aquam mutatur induratur eo quod calidum frigiditatem aquae fugiens ad interiora ferri comburit in ipso materiale humidum & huiusmodi consumptione magis & magis induratur. Tantum igitur dictum sit de ferro & de ceteris metallis.

in speciali & in communi.

In

IN LIBRVM

QVINTVM DE MEDIIS

mineralibus & de omnibus
quæ cōueniunt medijs.

Præfatio.

SVPEREST IN HOC QVIN-
to mineralium inuestigare naturas eorū
quæ media inter naturas lapidum & me-
tallorum esse uidentur, licet enim Auiceni in
quarto diuidat corpora mineralia in lapides
liquabilia sulphura & sales. Tamen uidetur
nobis sulphur plus esse mineralium per se q̄
argentum uiuum, cedit enim in materiæ par-
tem & unum in alterum. Loquētes igitur de
medijs dicamus primo in communi de me-
diorum naturis & postea sub compendio tā-
gemus aliqua eorum in speciali, & in hoc cō-
plebimus nostram in isto libro intentionem.
Omne igitur quod in aliquo participat passi-
onem lapidum & in aliquo participat passio-
nem metalli dicimus esse medium, est enim
proprietas lapidis non liquefieri, & proprie-
tas metalli quam habet ex materia est lique-
fieri calido sicco, & ideo lapides sunt in gene-

Z v rehs

DE REBUS METALLICIS

re humidorum & aque. Media igitur sunt quæ secundum aliquid sunt terræ & secundum aliquid aque, & quedam quidē horum quæ sunt interiora terræ illa cōstant calido & sicco, quedam autem uiciniora aque & ab illis distillat aqua per calidum siccum sicut est gemā. Adhuc autem & media sunt quecunq; liquefcunt calido sicco, sed postea ad frigus & etiam ad ignem incipiunt constare elixata, sicut enim liquefcerent nisi essent secundum aliquid aquea, neq; constarent per elixationem nisi secundum aliquid essent terrea sicut colligitur ex doctrina metheo. Amplius autem media sunt quecunq; ex amborum substantijs componuntur licet non liquefcant ad siccum calidum, sic em media sunt oēs scoriæ quæ a mineris cum lapidosus partibus resoluunt, & sic media est omnis marchasita, quæ quidem non liquefcit in igne sicut lapis, sed tamen ipse color & pondus naturam in ea indicat esse metallicam. Amplius autem quecunq; cōminutiua sunt in substantia & sunt aque eorum multum cōsolidatiue & restrictiue quandam mediorum habēt materiā sicut est alumen omne. Omne etiam attractōrum genus mediū esse uidetur, eo qd aliqd lapidosum in substantijs eorum inuenitur. Causa autē istorum mediorum est pmixtio uaporabiliter facta materiæ lapidis & metallorū
vel

vel materiae liquabilium, permiscetur enim
 cum multo sulphure & humor habens aliqd
 de natura argenti viui & ex taliter permixtis
 humoribus & vaporibus & ceteris materijs
 conuenit quedam media inter vtraq; produci
 a natura. Sapiens enim & diligens natura que
 omni materie complet aptitudinem ab extre-
 mo ad extremum non transit vt dicit Aristot.
 nisi compleat omne medium fore cit ergo mul-
 ta media inter lapides non liquabiles & metal-
 la liquabilia vt in omnibus exhibeat conueni-
 entia & desiderium boni qd habet vnumq;
 q; quod est p omnem modum materie possibi-
 le vt compleatur. Mediorum aut natura sum-
 me notandum ad transmutationem metallorum,
 quia in eis consistit plurima scientia eorum que
 unum in aliud conuertere nituntur, media em
 sunt quasi materialia & iam superius ostendi-
 mus q; ille q; inconuenienter intendit metallum
 ad metallum conuertere, oportet q; primo de-
 ducat ipsum ad naturam primam, hoc est ge-
 neri metallico proximam. Tunc aptitudinem
 suam iuuat a virtutibus disponentium facile
 naturam & accipit veram speciem metalli qd
 intenditur, phisicæ etiam rationes quæ in phi-
 sico auditu determinate sunt, ostendunt q; non
 est motus de extremo ad extremum nisi per
 medium. Est autem oim metallorum proprium
 q; ut

DE REBUS METALLICIS

quod uidentur in completa esse in specie, & ideo in quodlibet conuertibilia, medium enim propriè dictum habet informē naturam quæ formatam distinctam extrema retinent sicut in scientia de sensibilibus docebitur. In medio aliquo modo secundum formas cōfusas sunt extrema. Propter quod extrema per ingenium & naturā de medijs reducuntur quando unitur uirtus unius extremi super alterum. Sic igitur dictum sit de medijs in communi non oportet enim plura dicere, quia cognitio mediorum est per sua extrema.

¶ De natura salis & speciebus & modis.

Cap. 1.

VNum de medijs & primum est sal de quo in communi iam scimus ex scientia metheo. quod efficitur ex terreo grosso & combustum est postquæ cōmixtum erat aqueo, & ideo omne sal resolui incipit in aqua frigida & in aere frigido & humido. Est autē sal multarum diuisionum, est enim sal marinum siue quod ex aqua salsa concretum est, & est sal gemma quod est sicut cristallum per lucidum & in Vngaria abundantissime inuenitur, cuius commixtio est terrestris composita, & propter hoc facile raditur in puluerem, nō autem est ex solo terrestri, sed cum habet aqueam

aqueam substantiam frigiditate terræ & conjunctione congelatam, & ex illa habet quod est perlucidum, habet etiam ex eadem quod liquefit calido humido & distillat aqua ab eo terrestri suo remanente. Est iterum sal quod uocatur napticum nigrum ex napta quæ est in ipso, sed cum subfumigatur liquefit napta & separatur ab eo & tunc fit album. Est iterum sal radicum nigrum ex seipso ex multa adustione terræ quæ est in ipso. Est etiam adhuc sal armoniacum qui clarius est ad perspicuitatem accedens. Et forte alij modi salis preter istos in diuersis terris inueniuntur quoniam sal marinum alium habet modum in mari magno quod attingit Italiam & alium in mari Oceano quod est ad aquilonem & attingit Flandriam & Germaniam. Hoc enim quod est in mari magno in reflexu maris in locis ubi refluit uel in foueas deriuatum in locis ubi stat calor solis infuso conuertitur in sallem qui est magnorum granorum, sicut nix quedam grandinosæ conuoluta. Hoc autem quod ex mari Oceano aquilonari coquitur de terrestri fundi & terræ marinæ. Sunt etiam fontes falsi in diuersis theutoniæ partibus ex quorum aquis coquitur sal bonum & parue quantitatis quasi farinatum. De urina etiam hominis & præcipue puerorum coquitur sal
per ope

DE REBUS METALLICIS

per operationes alchimicas sublimationis & distillationis. Quocunq; autem modo fiat sal in communi tamen vnus est naturæ quæ cōponitur ex terrestri q̄ humidum fuit mixtum combusto, & quia humido permixtum fuit, ideo combustum est album, & quanto plus cōburitur per elixationem vel affationem tanto efficitur albior & amarior, salis enim sapor permixtus est amaro vt in scientia de sensibilibus determinabitur. Propter terreitatem autem omne sal stipticum inuenitur & ppter siccitatem est ipse exiccatiuus a putredine constrictiuus. Propter caliditatem simul & siccitatem est absterfius, & quia habet acumen in sapore penetratiuum ideo condit cibaria. Cristallinus autē specialiter est consumptiuus grossorum vaporum, sed quicūq; calidior est dissolutiuus congelatorum humorum in cōmixtis corporibus, & hoc quidem habet omne sal secundum magis & minus. Similiter autem propter siccitatem simul & inordinationē pororum, cuius inordinationis caussa est combustio intorquens ordinatos poros habet q̄ est de numero cōminuibilium omnium modorum.

¶ De natura & substantia attramentorum. Cap. 2.

Natura

Natura autem atramenti secundum su-
 um genus est q̄ est substantia om̄iome-
 ra mineralis dissolubilis per decoctionē
 in aqua factam permixtam lapidose substan-
 tiæ quæ nequa q̄ soluitur per elixationem, li-
 quida enim proculdubio primum est genus
 atramentorum & fuit per se coagulatum. Cō-
 tra etiam omne atramentū secundum suū ge-
 nus quod est rancidi gustus stipticum & adu-
 rens valde vnde & inducit crassiam durā quā-
 do corporibus apponitur. Est autem plurimum
 specierum, aliqd' enim est album quod arabes
 vocant al kadidis & aliquod rubeum qd' vo-
 cant assurie, & aliquod citrinum quod vocāt
 al kofol, & aliquod inuenitur viride quod no-
 mināt alka cautum & aliqd' fuscum declinans
 ad nigredinē qd' aliqd' acceperit lapideitatis.
 Viride aut quod a q̄busdam vitreolum voca-
 tur & ad quoddā incausti genus ponit' fortis-
 us est coagulatum q̄ citrinū & tunicas habet
 grossiores. Efficacius aut in fusco genere atra-
 menti est qd' splendorē quendā auri præcedit si
 puluis aureus in ipso sparsus obscure reluceat.
 Patet q̄ atramēta oīa ex terra & aqua sunt, et
 primo sunt ligda & postea coagulata, & iterū
 postea calido & humido dissolubilia. Calorē
 aut accipiūt secundū maiorem & minorē sub-
 tilitatē terreī & decoctionē eius in humido &
 maiorē & minorē p̄spicui aereis immixtionē
 quando

DE REBUS METALLICIS

quando terreum in aqua decoquitur. Est autem hoc medium lapidis & metallorū, quoniam & compositionem habet lapidis & aliquando splendorem metallorum.

¶ De natura & genere aluminum.

Cap. 3.

Alumen est terrestris compositionis, est autem tale terreum quod grossum est & humido concretum quod a complemento deficit argenti uiui & tamen aliquod accedit ad illud. Et uidetur esse quadam uico agulatum quæ quidem non est sulphuris, sed aliquid propinquitatis habet cum sulphure existente. Est igitur colore album frequentius, & cum affatum fuerit opresi distillat ab eo quedam aqua fere sicut a salgemma. Est autem quod frequentius occurrit & cuius utilitas maior est trium specierum uidelicet longum & scissile ualde quod in scissuris plumosum apparet & habet colorem argento similem. Secundum autem est quod est siccum & rotundum ut mollis lapis & in splendore argenti, & albedine parum declinans a præcedente & non est ita efficax, sicut id quod dictum est & hoc a quibusdam uocatur rotundum. Tertium autem est siccum quasi petrosum declinans ad citrinitatem, & hæc omnia tria sunt de facili

de facili dissolubilia. Optimū est scissibile præsertim recens candidissimum gustu per quæ astringens, graue olens calculorum expers. Repitur quoque lapis huic alumini per similes quæ gustus inditio dignoscitur quæ non astringat.

¶ De modo & natura Arsenici.

Cap. 4.

Restat nos de arsenico terminare ad præsens dicimus igitur quoniam est de subtili materia & simili cum sulphure, ideo non oportet illud aliter definiti quæ sulphur, in hoc autem diuersificatur a sulphure, quia est albedinis tinctura de facili rubedinis autem difficillime, sulphur uero rubedinis de facili albedinis autem difficillime. Est autem sulphuris & arsenici duplex genus, citrinum quoque & rubrum, quæ sunt arti Alchimie utilia reliqua autem multa genera non. Figitur autem arsenicum sicut sulphur. Vtriusque uero sublimatio ex metallorum calcibus melior est, non sunt autem sulphur & arsenicum materia perfectiua operis Alchimie ut quidam putarunt. Non enim completa sunt ad perfectionem, habent autem adminiculum perfectionis in casu. Eligatur autem lucidum & squamosum & scissibile.

a ¶ De

DE REBUS METALLICIS

¶ De natura & modo marchasitæ & magnesiæ. Cap. 5.

Sufficienter determinauimus de natura & essentia atramentorum aluminum & Arsenici, nunc ad ipsius marchasitæ & magnesiæ naturam accedemus. Dicimus igitur quod marchasita duplicem habet in sui creatione substantiam argenti uiui scilicet mortificati & ad fixationem approximantis, & sulphuris adurentis. Ipsam habere sulphureitatem comperimus manifesta experientia. Nam cum sublimatur ex illa emanat substantia sulphurea manifesta comburens. Et sine sublimatione similiter perpenditur illius sulphureitas. Nam si ponatur ad ignitionem non suscipit illam priusquam inflammatione sulphureis inflammetur & ardeat. Ipsam uero argenti uiui substantiam manifestatur habere sensibilibiter. Nam albedinem præstat Veneri meri argenti quemadmodum & ipsum argenti uiuum, & colorem in ipsius sublimatione celestium præstare, & luciditatem manifestam metallicam habere uidemus, quæ certum reddunt artificem Alchimie, illam has substantias continere in radice sua. Magnesia uero sulphur plus turbidum & argentum uiuum
magis.

magis terreum & fœculentum, & ipsum sulphur similiter magis fixum & minus inflammabile habere, per easdem probare experientias manifeste poteris, & ipsam magis naturæ martis exprimere.

¶ De natura nitri.
Cap. 6.

Nitrum autem ex nitrea Insula, ubi primo inuentum est sic uocatur, Arabes baurac nominant, est autem de genere salis obscurius quæ Salgemina, tamen est per lucidum, sed est laminosum tenuè. Est autem illud assabile in igne & tunc amissa aquosa substantia superflua efficitur siccum magis cōbustum, & tunc erit acutius sal ipsum. Species autem eius distinguuntur secundum loca in quibus nascitur. Est autem tripliciter inuentum apud nos, Armenicum uidelicet & Africanum & theutonicum, quod in loco quod Goslaria dicitur abundanter inuenitur, ita quod pluuia cadente super montem qui plenus est minera cupri & colata aqua pluuie per montem quādo uenit ad centum passus in foueā quā fecerunt fossores cōuersa uidet aqua in nitrum quod tamen puratur ab incolis esse
a n̄ salgem

DE REBUS METALLICIS

salgemma, sed ego uisu & tactu probaui esse nitrum. Stat autem in cōcauo montis ad modum & formam qua glacies generatur in tectis & aqua a tecto stillante tempore gelantis frigoris, & hoc non est laminale sed rotundum. Comparatio autem nitri affricandi ad ceteras species nitri est comparatio nitri ad sallem. Spuma autem nitri omnis quæ aliquando flos nitri uocatur, subtilioris est substantiæ & uirtutis quæ ipsum nitrum, melior autem est spuma illa quam præterdit color marmoris & est multum frangibilis. Est autem omne nitrum calidum & siccum & ideo operationes eius sunt quod est incisuum lauatiuum excoriatiuum corrosiuum, & præcipue Africanum quod acutius est ceteris.

¶ De natura tuthiæ.

Cap. 7.

Tuthia autem cuius usus frequens est in transmutationibus metallorum est artificialis & non naturalis commixtio, fit autem tuthia ex fumo qui eleuatur ad superius & adherendo corporibus duris coagulatur, ubi purificatur æs a lapidibus & stanno quæ sunt in ipso, melius autem in hoc genere est ex eo quod sublimatur ab illo, & tunc illud

Illud quod in tali sublimatione residet in fundo est climia quæ uocatur a quibusdam succudus. Sunt autem multi modi tuthiæ, est enim alba & citrina ad rubedinem declinans, quædo autem lauatur tuthia residet in fundo quoddam sicut fex tuthiæ nigrum aliquando hoc uocatur a quibusdam tuthia Inda. Differentia autem inter succudum & tuthiam est quæ diximus, quia scilicet tuthia sublimatur & succudus est quod residet in fundo canalibus non sublimatum. Melior autem est uolatilis alba, & deinde citrina & deinde rubea, recentior enim melius ualet quæ uetusta. Est autem omnis tuthia frigida & sicca, & illa quæ abluta est melius ualet in operationibus istis.

¶ De natura & proprietatibus electri.
Cap. 8.

Multi antiquorum non minus inter media, sed inter metalla posuerunt electrum quod Arabes tinchar uocant, quidam autem ipsum capistrum auri uocauerunt, habet autem colorem mixtum ex auro & argento, & ideo etiam duo sunt genera huius metalli, est enim artificiale quod ex argento & nitro simul mixtis confectum est, aliud autem est minerale & naturale quod antiqui

a iij omni

DE REBUS METALLICIS

Omni metallo melius esse dixerunt, nescio quare nisi quia sibi hunc effectum attribuerunt quod stridorē emittit, uas factum ex tali electro quando uenenum est immissum in potu quod in uas mittitur sicut stridet nitrum, quando in funditur sibi acetum, cum autem colorem habeat argenti & auri mixtum proculdubio & proprietatem habet utriusque & naturam. De mixtis igitur homogeneis & non complexionatis neque animatis secundum hunc modum dictum sit.

Ex dictis enim omnia quaecumque hic non nominata sunt de facili poterunt cognosci.

Index

*Ex Libris Francisci
Quonle
Pharmakopos*

INDEX LI=

BRORVM ALBERTI MA-
gni de mineralibus & rebus
metallicis.

Liber mineralium Alberti Magni, libros
quinque continet partiales.

Primus liber quatuor tractatus con-
tinet. Tractatus primus est de lapidibus in
communi.

Tractatus secundus est de accidentibus la-
pidum. Primus tractatus continet. 8. capi.
Præfatio, Quæ est intentio, quæ diuisio, mo-
dus & dicendorum ordo. fol. 57

Cap. 1. De materia lapidum. fol. 59.

Cap. 2. De perspicuitate lapidum. fol. 60.

Cap. 3. De causa generatiua siue effectiua la-
pidum secundum diuersas opiniones philo-
sophorum. fol. 63

Cap. 4. De causa effectiua lapidum secundū
ueram sententiam, & de proprio instrumen-
to ipsius. fol. 65

Cap. 5. De forma substantiali lapidū. fol. 67

Cap. 6. De commemoratione lapidum, in q-
bus locis generantur lapides. fol. 68.

a iiij Cap. 7.

INDEX.

Cap. 7. Cauſſa quare quedam loca generant lapides & quedam non. fol. 70.

Capit. 8. De uirtute loci qualiter operatur in natura lapidum. fol. 72

Secundus tractatus octo continet capitula.

Cap. 1. De his quæ per ſe accidunt lapidibus ſiue de his quæ bene & male commixta ſunt. fol. 74.

Cap. 2. De cauſſa diuerſitatis colorum in lapidibus preciſiſis. fol. 76

Cap. 3. De cauſſa colorũ in lapidibus perſpicuis nec terminatis nec preciſiſis. fol. 79.

Cap. 4. De cauſſa duricie diuerſe quæ eſt in lapidibus. fol. 80.

Cap. 5. De dolabilitate & indolabilitate lapidum. fol. 81.

Cap. 6. De cauſſa poroſitatis & compactio- nis lapidum & grauitatis & leuitatis eorun- dem. fol. 82.

Cap. 7. De cauſſa multitudinis paruorum la- pidum iuxta littora. Et de ordine laterum quæ aliquando in littoribus quaſi artificialiter po- ſiti inueniuntur. fol. 82.

Cap. 8. De quibusdam lapidibus habentibus intus & extra effigies animalium. fo. 84.

Liber

INDEX.

**Liber secundus de mineralibus duos
habet tractatus.**

Primus tractatus inuestigat causam uirtutis lapidum & descriptiones eorum & sigilla quæ inueniuntur in quibusdam depicta.

Secundus tractatus est de lapidibus preciosis & eorum uirtutibus.

Tertius tractatus est de sigillis lapidum, & qualiter est dicendum de sigillis, & quot sunt modi sigillorum & de expertis.

Primus tractatus habet quatuor capitula.

Cap. 1. Est de causis uirtutum lapidum preciosorum & redargutione dicentium in lapidibus non esse uirtutes. fol. 85.

Capit. 2. De quatuor opinionibus philosophorum circa causam uirtutum lapidum. fol. 87

Cap. 3. De improbatione dictarum opinionum. fol. 90.

Cap. 4. De uera causa uirtutis lapidum preciosorum. fol. 91.

**Secundus tractatus habet uiginti
capitula.**

Cap. 1. Est de lapidibus preciosis incipientibus ab A. fol. 93.

Cap. 2. De incipientibus a littera quæ dicitur B. fol. 95.

a v Cap. 3.

INDEX.

Cap. 3. de incipientibus a litera C.	fo. 96.
Cap. 4. De nominibus lapidum a litera quæ est D. incipientium.	fol. 99.
Cap. 5. De incipientibus a litera E.	fo. 100.
Capit. 6. De incipientibus a litera quæ est F.	fo. 102.
Capit. 7. De incipientibus a litera quæ est G.	fol. 103.
Cap. 8. De incipientibus ab I. litera.	fo. 104.
Cap. 9. De incipientibus a litera K.	fo. 105.
Cap. 10. De incipientibus a litera L.	fol. 106.
Ca. 11. De incipientibus ab M. litera.	fo. 107.
Cap. 12. De incipientibus a litera quæ est N.	fol. 108.
Cap. 13. De incipientibus a litera quæ est O.	fo. 109.
Cap. 14. De incipientibus a litera quæ est P.	fol. 110.
Cap. 15. De incipientibus a litera quæ est Q.	fol. 111.
Cap. 16. De incipientibus a litera quæ est R.	fol. 112.
Capit. 17. De incipientibus a litera quæ est S.	fol. 113.
Capit. 18. De incipientibus a litera quæ est T.	fol. 114.
Ca. 19. De incipientibus ab V. litera.	fo. 115.
Cap. 20. De incipientibus a litera Z.	fol. 115.

Tractatus

INDEX.

- Tractatus tertius continet sex capitula.
- Cap. 1. Est de imaginibus & sigillis lapidum. fol. 116
- Capit. 2. De figuris lapidum a natura factis. fol. 117
- Cap. 3. De causa quare gemme primitus in-
sculpi præcipiebantur, & quod sit iuuamen-
tum in ipsis sigillis. fol. 120
- Capit. 4. Qualiter imago dicatur Orientalis
Occidentalis meridionalis uel aquilonaris. fol. 122.
- Cap. 5. De significationibus imaginum in la-
pidibus. fol. 123
- Capit. 6. De ligaturis & suspensionibus lapi-
dum. fol. 126
- Liber tertius duos continet tractatus.
- Primus est de substantialibus metallorum.
- Tractatus secundus est de actionibus metal-
lorum.
- Primus tractatus habet 10. capitula.
- Capit. 1. Quæ sit libri intentio & qui dicendo-
rum ordo. fol. 129.
- Capit. 2. De propria materia metallorum. fol. 130.
- Cap. 3. Quare lapis nõ producitur nec liqua-
tur sicut metalla. fol. 133
- Cap. 4. De sententijs antiquorum & de mate-
ria metallorum. fo. 134
- Cap. 5.

INDEX.

- Cap. 5. De causa efficiente & generatiua metallorum in comuni. fol. 136
- Capit. 6. De forma essentiali metallorum. fol. 138
- Cap. 7. De opinione calistenis ponentis tantum unam formam metallorum. fol. 141
- Cap. 8. De opinione Hermetis & aliorum philosophorum dicentium in quolibet metallo plures esse formas. fol. 143.
- Capit. 9. Vtrum species metallorum possint ad inuicem transmutari sicut dicunt alchimici. fol. 145.
- Cap. 10. De loco generationis metallorum. fol. 146.

Tractatus secundus continet sex capitula.

- Cap. 1. De liquefactione & congelatione metallorum. fol. 150.
- Cap. 2. De ductibilitate metallorum. fol. 152
- Cap. 3. De colore metallorum. fol. 153
- Cap. 4. De saporibus & coloribus metallorum. fol. 155
- Capit. 5. De cremabilitate & incremabilitate metallorum. fol. 156.
- Cap. 6. q̄ generatio metallorum ad seinuicem est circularis. fol. 185.
- Liber

INDEX.

Liber quartus unicum habet tractatum
in quo determinatur de metallis in
speciali & continet capit. 7.

Præfatio, est de his quæ quasi uniuersalia me-
tallorum sunt sicut pater & mater scilicet sul-
phur & argentum uiuum. fol. 160.

Cap. 1. De natura argenti uiui. fol. 162.

Cap. 2. De natura plumbi. fol. 163

Cap. 3. De natura & proprietate stanni. fol. 165

Capit. 4. De natura & complexione argenti.
fol. 167

Capit. 5. De natura & commixtione çris.
fol. 169.

Cap. 6. De natura & admixtione auri. fol. 171

Capit. 7. De natura & commixtione ferri.
fol. 174.

Liber quintus unicum habet tractatum,
in quo determinatur de medijs mi-
neralibus quæ media inter na-
turas lapidum & metal-
lorum esse uidentur.

Præfatio. Est de his quæ conueniunt medijs.
fol. 177.

Cap. 1. De natura salis & speciebus & modis.
fol. 178.

Cap. 2. De natura & substantia attramento-
rum. fol. 180.

Cap. 3.

INDEX.

- Cap.3. De natura & genere aluminū. fo.180
Cap.4. De modo & natura arsenici. fo.181
Capit.5. De natura & modo marchasitę.
fol.181
Cap.6. De natura nitri. fol.182
Cap.7. De natura tuthię. fol.182
Capi.8. De natura & proprietatibus electri.
fol.183.

FINIS.

Argentorati apud Balthassarum Beck.
Anno XLI Mense Martio.